

ISBN 978-9928-210-15-9

ISSN 2413-1334

Konferenca VI Shkencore Ndërkombëtare

VËLLIMI I PARË

Policimi dhe **SIGURIA**

Fenomenet ekstreme të natyrës
dhe çështjet e sigurisë

MAJ
2021

PROCEEDINGS

Botim i Akademisë së Sigurisë, Tiranë 2021

KONFERENCA VI NDËRKOMBËTARE

Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë

PROCEEDINGS

Vëllimi I

Botimi u financua nga
Trans Adriatic Pipeline

Trans Adriatic
Pipeline

© - Akademia e Sigurisë, Tiranë.

Të gjitha të drejtat e botimit dhe ribotimit janë të Akademisë së Sigurisë. Asnjë material nuk mund të riprodhohet, kopjohet, ripublikohet, modifikohet, shpërndalet apo shitet në asnjë mënyrë, i plotë apo pjesë të tij në formë elektronike apo në letër, pa autorizimin e shkruar të Akademisë së Sigurisë. Përdorimi i materialeve të kësaj reviste, pa autorizim, përbën shkelje penale të së drejtave të autorit.

Akademia e Sigurisë zotëron liri akademike dhe respekton detyrimet ligjore të përcaktuara shprehimisht në ligjin për Policinë e Shtetit dhe Arsimin e lartë si dhe të gjitha aktet e tjera ligjore që janë të detyrueshme për institucionet publike. Pikëpamjet e shprehura në këtë botim, janë të autorëve dhe nuk pasqyrojnë qëndrim zyrtar të Akademisë së Sigurisë. Autorët e publikimeve gëzojnë liri të plotë akademike, me kushtin e vetëm që kur shkruajnë, ata të zbatojnë të gjithë legjislacionin përkatës si të komunikimit edhe atë profesional, i cili nuk cenon të drejtat e ndryshme. Autorët janë të vetëdijshëm dhe mbajnë përgjegjësi individuale lidhur me problemet e plagjiaturës. Çdo shkelje në këtë drejtim i ngarkon ata me përgjegjësi sipas ligjeve në fuqi.

CIP Katalogimi në botim BK Tiranë

Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë :
konferenca VI ndërkombëtare : proceedings / Akademia
e Sigurisë ; red. shkenc. Albert Hitoaliaj. - Tiranë : Akademia
e Sigurisë, 2021

Vol. 1, 220. f. ; 165 x 240 cm.

ISBN 978 - 9928 - 210 - 15 - 9

1.Siguria kombëtare 2.Policia 3.Konferenca

351.74 (062)

NR 21

MAJ

2021

BORDI EDITORIAL

Kryetari i Bordit

Dr. Xhavit SHALA

Anëtarët e Bordit

Prof. Dr. Ilirjan MANDRO

Prof. Dr. Ismet ELEZI

Prof. Dr. Irakli KOÇOLLARI

Prof. Dr. Giovanni ARCUDI

Prof. Dr. Laura TAFARO

Prof. Asc. Dr. Snezana MOJSOSKA

Prof. Asc. Dr. Bejtush GASHI

Prof. Asc. Dr. Ferdinand ELEZI

Prof. Asc. Dr. Idriz HAXHIJA

Dr. Frank HARRIS

Dr. Albert HITOALIAJ

Redaktor shkencor

Dr. Albert HITOALIAJ

Punimet grafike

MP Andi OSMANI

Realizimi teknik

Qendra Kërkimore Shkencore,
Akademia e Sigurisë

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

AKADEMIA E SIGURISË
ISBN 978 - 9928 - 210 - 15 - 9
ISSN 2413 - 1334

KONFERENCA VI SHKENCORE NDËRKOMBËTARE
"Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë"

Komiteti shkencor/ Scientific Committee

Kryetar i Bordit/Chair

Prof. Dr. Ismet ELEZI
Kriminolog

Anëtarë/Members

Prof. Dr. Xhovani ARCUDI
Profesor, Universiteti i Romës "Tor Vergata" Itali

Prof. Dr. Vasilika HYSI
Kriminologe, ligjvënëse

Prof. Dr. Artan HOXHA
Rektor i Universitetit të Tiranës

Prof. Dr. Ilirjan MANDRO
Dekan i Fakultetit të Sigurisë dhe Hetimit, Akademia e Sigurisë

Prof. Dr. TIINA KOIVUNIEMI
Drejtuuese e projektit të BE-së, "Forcimi i Kapaciteteve dhe Efikasitetit të Akademisë së Sigurisë" 18 IPA JH 01 19"

Prof. Dr. Irakli KOÇOLLARI
Akademia e Shkencave e Republikës së Shqipërisë

Prof. Dr. Laura TAFARO
Profesor, Universiteti i Barit, Itali

Prof. Dr. Petrit ZORBA
Instituti i Gjeoshkencave, Energjisë, Ujit dhe Mjedisit (IGJEUM), Tiranë

Prof. Dr. Emiljano GIARDINA
Profesor, Universiteti i Romës "Tor Vergata" Itali

Prof. Dr. Ethem RUKA
Rektor, Universiteti "Luarasi"

Prof. Asc. Dr. Idriz HAXHIAJ
Drejtori i Politikave të Sigurisë në Ministrinë e Brendshme.

Dr. Bilbil MEMAJ
Drejtori/Rektori i Akademisë së Sigurisë

Dr. Xhavit SHALA
Drejtori i Qendrës Kërkimore Shkencore, Akademia e Sigurisë

Dr. Frank HARRIS
University of Portsmouth

Prof. Asc. Dr. Bejtush GASHI
Dekan i Fakultetit të Sigurisë, Akademia e Kosovës për Siguri Publike.

Prof. Asc. Dr. Zaho GOLEMI
Shefi i sektorit të kërkimit shkencor, QKSH, Akademia e Sigurisë, Tiranë.

Dr. Albert HITOALIAJ
Shefi i sektorit të botimeve, QKSH, Akademia e Sigurisë, Tiranë.

AKADEMIA E SIGURISË
ISBN 978 - 9928 - 210 - 15 - 9
ISSN 2413 - 1334

KONFERENCA VI SHKENCORE NDËRKOMBËTARE
"Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë"

Komiteti organizator/Organizational Committee

Kryetar/Chair

Dr. Bilbil MEMAJ, Drejtori/Rektori i Akademisë së Sigurisë

Zëvendëskryetarë

Dr. Xhavit SHALA, Drejtori i Qendrës së Kërkimeve Shkencore, Akademia e Sigurisë

Anëtarë/Members

Z. Haki ÇAKO

Drejtor i Përgjithshëm i Agjencisë Kombëtare të Mbrojtjes Civile

Dr. Bajram IBRAJ

Akademia Profesionale e Biznesit

Z. Malfor NURI

Administrator i Përgjithshëm TAP Albania

Dr. Elton Qendro

Prezenca e OSBE-së, Shqipëri

MSc. Elvita KABASHI

UNDP, Shqipëri

MSc. Klajdi NIKOLLA

Agjencia Kombëtare e Mbrojtjes Civile

Prof. Dr. Laura TAFARO

Profesoreshë, Universiteti i Barit, Itali

Prof. Asc. Dr. Rezana KONOMI

Dekan i Fakultetit Juridik, Universiteti "Luarasi"

Prof. Dr. Emiljano GIARDINA

Profesor, Universiteti i Romës "Tor Vergata" Itali

Dr. Artur BEU

Drejtorja e Përgjithshme e Policisë së Shtetit

Koordinatorët / Coordination

Dr. (proc.) Gjon VORFI, Koordinator i përgjithshëm, QKSH, Akademia e Sigurisë

Dr. (proc.) Anisa HYSESANI, Koordinatore, QKSH, Akademia e Sigurisë

MSc. Qetësor GURRA, Koordinator, Fakulteti i Sigurisë dhe Hetimit, Akademia e Sigurisë

MP. Andi OSMANI, Koordinator, Qendra Kërkimore Shkencore, Akademia e Sigurisë

Redaktor shkencor

Dr. Albert HITOALIAJ, Qendra e Kërkimeve Shkencore, Akademia e Sigurisë

Punimet grafike

MP. Andi OSMANI, Qendra e Kërkimeve Shkencore, Akademia e Sigurisë.

Realizimi teknik: Qendra e Kërkimeve Shkencore, Akademia e Sigurisë

© Akademia e Sigurisë, Tiranë 2021

**AKADEMIA E SIGURISË
QENDRA KËRKIMORE SHKENCORE**

KONFERENCA VI SHKENCORE NDËRKOMBËTARE
FENOMENET EKSTREME TË NATYRËS DHE ÇËSHTJET E SIGURISË

Në bashkëpunim me:

Projektin e Binjakëzimit, financuar nga BE, "Për forcimin e kapaciteteve dhe efikasitetit të Akademisë së Sigurisë", 18 IPA JH 01 19, Akademinë e Kosovës për Siguri Publike, Universitetin e Romës "Tor Vergata", Universitetin "Luarasi", Tiranë, Agjencinë Kombëtare të Mbrojtjes Civile, Institutin e Gjeoshkencave, Energjisë, Ujit dhe Mjedisit, Universitetin Polis, Tiranë,

dhe me mbështetjen e:

Trans Adriatic Pipeline,
United Nations Development Programme (UNDP) Albania,
Prezencës së OSBE-së Shqipëri,

Organizata për Siguri dhe
Bashkëpunim në Evropë
Prezenca në Shqipëri

Akademia e Sigurisë, organizon
konferencën VI shkencore ndërkombëtare: "Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë".

31 maj 2021, Tiranë

Përmbajtja

SESIONI I PARË

Siguria, në kuadrin e fenomeneve ekstreme të natyrës dhe emergjencave civile

Dr. Xhavit SHALA

Fatkeqësitë natyrore dhe çështjet e sigurisë, mes realitetit dhe perceptimit
(gjetjet dhe rekomandimet për përmirësimin e politikave) 16

Prof. Dr. Luljeta BOZO

Siguria ndaj dukurisë së rrezikshme të tërmetit 130

Salvatore GRASSO

TAP Security Risk Management – on Pillars of Best Practice 148

Ara Nazinyan, Elvita (KABASHI) SPAHIU

Towards the Inclusive Disaster Risk Management System in Albania 154

Dr. Skënder BRATAJ

Qendra Kombëtare e Urgjencës Mjekësore në përballjen me fenomenet
e fatkeqësisë natyrore dhe maksiemergjencat 172

Dr. Artur BEU, Doc. Dr. Ariana NEPRAVISHTA

Siguria dhe ndryshimi i konceptit sipas shpejtësisve në kohë pandemie 176

Dr. Bajram IBRAJ

Fenomenet ekstreme të natyrës dhe siguria kombëtare 186

Dr. Albert HITOALIAJ

Në lidhje me përdorimin e termit "rrezik", në fushën e sigurisë,
dhe huazimin e termit "risk" 214

Abstraktet në anglisht / Abstracts 220

KONFERENCA VI SHKENCORE NDËRKOMBËTARE
“FENOMENET EKSTREME TË NATYRËS DHE ÇËSHTJET E SIGURISË”
maj 2021, Tiranë

Tiranë, maj 2021

Akademia e Sigurisë në bashkëpunim me institucione të arsimit të lartë (IAL) e të kërkimit shkencor në Shqipëri, si dhe me institucione të tjera kombëtare e ndërkombëtare, organizon konferencën e 6-të shkencore me pjesëmarrje ndërkombëtare, me titull: “*Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë*”. Akademikë, studiues, profesionistë nga vendi e bota, studentë e punonjës të Policisë së Shtetit e të gjithë institucioneve ligj zbatuese e më gjerë, janë ftuar që të dorëzojnë punime, projekte, propozime dhe prezantime për konferencën; punime që rrokin fushën e emergjencave civile dhe sigurisë njerëzore. Gjatë punimeve të konferencës për studiuesit e pjesëmarrësit e huaj ofrohet shërbim përkthimi edhe në gjuhën angleze.

**AKADEMIA
E SIGURISË**

FOKUSI I KONFERENCËS

Në fokus të kësaj konference do të jetë siguria njerëzore në emergjencat civile, pasojë e fenomeneve ekstreme të natyrës dhe jo vetëm. Në dekadat e fundit, çështja e emergjencave civile është shndërruar në një nga shtyllat e rëndësishme dhe jetike të sigurisë publike. “Emergjencë civile” është ajo situatë komplekse që mund të shkaktohet nga faktorë natyrorë, ekologjikë, industrialë, socialë, veprime terroriste, kërcënuese, luftarake, të cilat sjellin dëme të menjëhershme të rënda për jetën, për shëndetin e komunitetit, të gjësë së gjallë, pasurisë private e shtetërore, trashëgimisë kulturore

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

dhe mjedisin. Fokusi i kësaj konference do të jetë gjithashtu ndërtimi i një kornize mbi sigurinë publike në rastet e emergjencave civile duke sjellë prurje teorike e eksperiencë praktike me informacion të bollshëm mbi përgjegjësinë dhe vetëdijen e institucioneve, agjencive ligjzbatuese dhe Policisë së Shtetit si dhe gjithë shoqërisë në gjeohapësirën shqiptare e më gjerë. Fokusi i gjerë i kësaj konference lidhet pikërisht me specifikat e saj, që mund të ndodhin në hapësirë tokësore, detare e ajrore, te evidentimi i politikave, i strategjive, i legjislacionit dhe i praktikave konkrete të trajtimit të sigurisë njerëzore në këndvështrimin e përgjegjësive dhe detyrimeve. Në këtë aspekt dalin edhe vendi, roli dhe përgjegjësia që duhet të kenë strukturat shtetërore e civile nga situatat e thjeshta deri tek ato më komplekset. Nuk ka aksident, përmbytje, tërmete, pandemi, ortekë, rrëshqitje, dëborëra, ngrica, erëra të forta, bllokime rrugësh, zjarre, dëmtime nga breshëri, nevoja imediate, ndërhyrje brutale në përditshmërinë e jetës publike, nevoja në situatë emergjence, etj., ku të mos ndihet gjithëpërfshirja e strukturave ligjzbatuese shtetërore, e sidomos e Policisë së Shtetit.

OBJEKTIVAT E KONFERENCËS

- Prezantimi i kërkimeve shkencore, paraqitja e analizave të thelluara mbi politikat, strategjitë, çështjet ligjore që lidhen me fenomenet ekstreme të natyrës, me ndikimin e tyre në çështjet e sigurisë, por edhe me prognozat bazuar në anketime si dhe hartimi i rekomandimeve për strukturat ligjzbatuese, parë nga këndvështrimi i aspekteve të emergjencave civile, por duke i lidhur ato ngushtësisht me aspektet e sigurisë njerëzore.

- Fokus i objektivave do të jenë aspektet teorike e praktike procedurale, ligjore dhe burimore për llojshmërinë e emergjencave e fatkeqësive, por që lidhen në radhë të parë me çështjet e sigurisë, duke i parë emergjencat si përparësi dhe duke bërë vlerësimin e kërcënimit real të tyre.

- Paraqitjen në rritje të formimit akademik, si dhe thithjen e mendimit të kualifikuar në këtë fushë të lidhur ngushtë me sigurinë në kërcënime nga fenomenet ekstreme, emergjenca e fatkeqësi, duke kontribuar përmes punimeve shkencore, objektiv i vijueshëm i Akademisë së Sigurisë në shërbim të përmirësimit të nivelit akademik e profesional, duke sjellë ballafaqime me praktikatat më të përparuara të vendeve të tjera partnere në fushën e emergjencave.

QËLLIMI I KONFERENCËS

Konferenca ka si qëllim:

- Përthithjen e mendimit të kualifikuar akademik, trajtimin në mënyrë shkencore të veprimtarisë teoriko-praktike të rëndësisë së veprimit të koordinuar në emergjencat civile dhe fatkeqësitë si dhe në vijimësi për të mbrojtur e siguruar komunitetin në momentet fillestare; për kuptimin e detajuar të emergjencave civile në tokë, në det dhe në ajër si dhe fatkeqësitë që mund të prekin komunitetin, në kuadrin e sigurisë së tyre; për përgatitjet paraprake në të gjitha nivelet për të amortizuar kërcënimet e pritshme të natyrës dhe trajtimin e kuptimit, veçorive dhe mundësinë e gjendjes së mbështetjes në momentin e parë të emergjencës deri në transferimin e kompetencës në strukturat përgjegjëse etj.

- Përmirësimi i shpejtësisë dhe i efikasitetit përballë emergjencave, përmes kontributit akademik institucional dhe më gjerë, duke përgjithësuar praktikatat më të mira botërore dhe mësimet e nxjerra; duke vendosur ura lidhëse bashkëpunimi dypalësh dhe shumëpalësh me segmentet e shtetit, duke identifikuar aktorët dhe

**AKADEMIA
E SIGURISË**

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

“ Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë ”

përgjegjësitë, mangësitë në aktet ligjore e nënligjore si dhe duke bërë propozimet dhe rekomandimet për përmirësime në politika, strategji e ndryshime ligjore në të ardhmen, për paraqitjen e gjendjes ekzistenciale si edhe rekomandime të kurrikulave, programeve e trajnimeve për fushën e sigurisë, emergjencave e fatkeqësive.

SYNIMI I KONFERENCËS

Konferenca ka këto synime kryesore:

- ndërgjegjësimin publik për mirinformim dhe njohuri në lidhje me rreziqet nga fatkeqësitë, faktorët, që mund të çojnë në fatkeqësi, por edhe për veprimet e mundshme, që mund të ndërmerren në mënyrë individuale e kolektive për të zvogëluar ekspozimin ndaj kërcënimit dhe rreziqeve nga fenomenet ekstreme të natyrës;

- përforcimin dhe theksimin se emergjenca civile është një element i prekshëm, i vërtetë, i qenësishëm, i përvitshëm, i ndjeshëm i sigurisë kombëtare, i çdo shteti për rrjedhojë edhe Shqipërisë, të ekspozuar ndaj fenomeneve kërcënuese të natyrës në të gjitha stinët;

- zgjerimin e bashkëpunimit të segmenteve përgjegjëse të shtetit për sigurinë njerëzore në rast emergjencash, si dhe bindja në bashkëpunimin e aktorëve ndërshtetërorë në vend, por edhe rajonalë, veçanërisht ata fqinjë;

- rritjen e vetëdijes për çështjet e emergjencave civile, praktikat më të mira dhe mësimet e nxjerra për përmirësimin e aftësisë themelore të sigurisë njerëzore në të gjithë hapësirën shqiptare;

- trajtimin e aspekteve ligjore dhe juridike e historike krahasuese, të emergjencave për tërmetet, përmbytjet, ortehtët, zjarret, aksidentet e rënda në terrene të vështira dhe mundësia e bashkëpunimit e koordinimit të shpejtë, veçanërisht kur problemet janë në kufij me fqinjët;

- ofrimin e rekomandimeve, për përmirësim në politika dhe strategji zgjidhjeje për strukturat e shtetit që trajtojnë problematikën e emergjencave civile, në kuadër të përmirësimit të punës së policisë dhe reduktimit të dëmeve ose parandalimit të përhapjes së dukurisë së emergjencave;

- përfshirjen në studime dhe analiza të thelluara të aspekteve ligjore dhe teknike lidhur me menaxhimin praktik të problemeve të emergjencave në shkallë vendore e rajonale, duke shfrytëzuar praktikën më të përparuar ndërkombëtare në fushën e përballimit të emergjencave dhe të së gjithë faktorëve ekstremë të natyrës.

STRUKTURA E KONFERENCËS

Konferenca organizohet në disa sesione, që do të kenë për bazë politikën, strategjitë, aspektet juridike e të legjisllacionit, funksionimin e tyre, kuadrin e plotë të çështjeve të sigurisë duke përfshirë aktorë dhe faktorë brenda e jashtë vendit, qasjet e strukturave dhe agjencive ligjzbatuese ndaj emergjencave civile bazuar në natyrat specifike, që lidhen me komunitetin e jetëve njerëzore, gjënë e gjallë, pronën, trashëgiminë kulturore e mjedisin; mundësitë e minimizimit të kërcënimeve, pandemive dhe katastrofave.

PJESËMARRJA NË KONFERENCË

Pjesëmarrja në konferencë ishte e hapur: staf akademik, studentë të Akademisë së Sigurisë, ekspertë e studiues nga radhët e strukturave të Policisë së Shtetit e agjencive të tjera të zbatimit të ligjit, akademikë të institucioneve të tjera të arsimit të lartë

publik e privat në vend, studiues e ekspertë të çështjeve të hetimit dhe të sigurisë në vend dhe vende partnere, përfaqësues nga organizma ndërkombëtare partnere të Policisë së Shtetit etj.

AKADEMIA E SIGURISË

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

**« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »**

~ *Sesioni I* ~

Siguria, në kuadrin e fenomeneve ekstreme
të natyrës dhe emergjencave civile

Fatkeqësitë natyrore dhe çështjet e sigurisë, mes realitetit dhe perceptimit (gjetjet dhe rekomandimet për përmirësimin e politikave)

■ **Dr. Xhavit SHALA**

*Drejtori i Qendrës Kërkimore Shkencore,
Akademia e Sigurisë*

Abstrakt

Qëllimi i këtij punimi është skanimi, analizimi, vlerësimi dhe identifikimi i problematikave që lidhen me fenomenet ekstreme të natyrës, me rreziqet dhe kërcënimet e tyre ndaj sigurisë kombëtare, me synim dhënien e rekomandimeve për përmirësimin e politikave për të parandaluar, kur është e mundur, si dhe reaguar në kohë për minimizimit të dëmeve e menaxhuar situatat të tilla emergjente si tërmetet, pandemitë, përmblytjet, zjarret, ortehtë, erozionet, katastrofat, etj.

Fenomenet ekstreme të natyrës/fatkeqësitë natyrore përbëjnë rrezik dhe kërcënim për sigurinë kombëtare, rajonale e ndërkombëtare. Rreth 86% e territorit të Shqipërisë është e ekspozuar ndaj dy ose më shumë rreziqeve natyrore. Në Strategjinë tonë të Sigurisë Kombëtare vlerësohet degradimi mjedisor dhe fatkeqësitë natyrore, shkatërrimi i mjedisit, shpyllëzimi, ndotja e lumenjve dhe fatkeqësitë natyrore industriale apo të shkaktuara nga ndikimi i njeriut janë klasifikuar si rreziqe të nivelit të parë për sigurinë kombëtare. Ndërkohë, shfaqje e një pandemie që kërcënon në masë shëndetin publik të popullsisë është kategorizuar gabimisht si rrezik i nivelit të dytë, pra prioritet i nivelit të dytë për sigurinë kombëtare.

Në këtë punim prezantohen gjithashtu gjetjet dhe përfundimet rreth perceptimit popullor për nivelin e rrezikut e të kërcënimit nga fenomenet ekstreme të natyrës, për nivelin e njohurive që ata kanë për këto fenomene, për përgjegjësitë tyre në situata të tilla dhe nevojën për edukimin dhe ndërgjegjësimin e tyre, bazuar këto në anketimin e realizuar nga Qendra e Kërkimeve Shkencore në Akademinë e Sigurisë.

Gjatë këtij punimi janë aplikuar metodat dhe instrumentet bazë kërkimore shkencore, si ajo cilësore, sasiore, etj. Në përfundim të punimit, nga analiza e të gjitha gjetjeve dhe përfundimeve, në zbatim dhe të objektivave të përcaktuara, provohen si e vërtetë hipoteza e ngritur në fillim të punimit. Në përmbyllje jepen dhe rekomandimet përkatëse për përmirësimin e politikave në këtë fushë.

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Fjalëkyçe:

fenomene ekstreme të natyrës, fatkeqësi natyrore, katastrofë, emergjencë civile, pandemi, tërmet, siguri kombëtare.

1. Hyrje

Qëllimi i këtij punimi është skanimi, analizimi, vlerësimi dhe identifikimi i problematikave që lidhen me fenomenet ekstreme të natyrës, me rreziqet dhe kërcënimet e tyre ndaj sigurisë kombëtare, me synim dhënien e rekomandimeve për përmirësimin e politikave për të parandaluar, kur është e mundur, si dhe reaguar në kohë për minimizimit të dëmeve e menaxhuar situatat të tilla emergjente si tërmetet, pandemitë, përmbytjet, zjarret, ortelet, erozionet, katastrofat, etj.

Fenomenet natyrore nuk janë të krijuara nga njeriu dhe shumica e tyre janë relativisht të padëmshme për të. Këto dukuri kthehen në fatkeqësi vetëm atëherë kur preket jeta dhe mjettet e jetesës së njerëzve. Ndërsa, fenomenet ekstreme të natyrës, në këndvështrim të këtij punimi, janë fenomene natyrore që sjellin pasoja të rënda për njeriun, janë ato fenomene që kthehen në rreziqe natyrore. Këto rreziqe janë ato procese apo fenomene ekstreme natyrore që mund të shkaktojë humbje të jetëve, plagosje apo impakte të tjera shëndetësore, dëmtim të pronës, humbje të mjeteve të jetesës dhe shërbimeve, probleme sociale dhe ekonomike ose dëmtim mjedisor si dhe të tjera fatkeqësi apo katastrofa natyrore.

Vetë fatkeqësitë/katastrofat natyrore janë ato kërcënime për sigurinë e komunitetit, të materializuara në pasoja, që shkaktohen nga dukuri (fenomene) natyrore ekstreme, të cilat lidhen me tërmetet, përmbytjet dhe vërshimet e ujit, temperaturat ekstreme dhe të tej zgjatura, rrëshqitjet arkitektonike, ortelet, erërat e forta në tokë dhe në det, zjarret masive në pyje, sëmundjet infektive masive dhe dukuri të tjera që ndikojnë në jetën e njerëzve, gjënë e gjallë, pronën, trashëgiminë kulturore dhe mjedisin, duke krijuar kështu situata të emergjencave civile.

Rreziqet natyrore dhe fatkeqësitë/katastrofat që ato shkaktojnë, kanë ndikim të madh në rritjen e pasigurisë në komunitet. Pafuqia ndaj tyre na bën që shpesh ato t'i quajmë “punë të zotit” apo “vullneti i zotit”. Në kultura të ndryshme nuk është i njëjti

**AKADEMIA
E SIGURISË**

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

**« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »**

kuptim për rreziqet natyrore. Ato janë një koncept në dinamikë, në raport me kohën dhe hapësirën dhe shpesh në funksion të ndryshimit të ritmit të njohurive dhe teknologjisë që zotëron njeriut.

Shqipëria është e ekspozuar ndaj rreziqeve të shumta natyrore, duke përfshirë ato me origjinë hidrometeorologjike dhe gjeologjike, si tërmetet, përmbytjet, thatësira, zjarret në pyje dhe rrëshqitjet e tokës dhe jo vetëm këto. Në rang botëror Shqipëria renditet ndër vendet me pasoja të larta ekonomike nga fatkeqësitë. Rreth 86% e territorit të saj është e ekspozuar ndaj dy ose më shumë rreziqeve. Për një periudhë rreth 160 vjeçare (1852-2012) në Shqipëri kanë ndodhur rreth 4000 raste fatkeqësish, mesatarisht 25 të tilla në vit. Për një periudhë rreth një çerek shekulli (1990-2014), fenomene të tilla ekstreme si përmbytjet vlerësohen si shkak të humbjeve më të mëdha ekonomike në masën 38%, të ndjekura nga përmbytjet e shpejta në masën 33% dhe rrëshqitjet e tokës në masën 7%.

Fenomenet ekstreme të natyrës/fatkeqësitë natyrore përbëjnë rrezik dhe kërcënim për sigurinë kombëtare, rajonale e ndërkombëtare. Në analizën që i bëhet mjedisit të brendshëm në dokumentin kryesor strategjik të Shqipërisë, në Strategjinë e Sigurisë Kombëtare të vitit 2014, vlerësohet se vendi ynë është i ekspozuar edhe ndaj rreziqeve me origjinë natyrore të karakterit gjeologjik, hidrologjik, atmosferik dhe biofizike, si dhe atyre me origjinë njerëzore, teknologjike dhe industriale. Në këtë dokument, degradimi mjedisor dhe fatkeqësitë natyrore, shkatërrimi i mjedisit, shpyllëzimi, ndotja e lumenjve dhe fatkeqësitë natyrore industriale apo të shkaktuara nga ndikimi i njeriut janë klasifikuar si rreziqe të nivelit të parë për sigurinë kombëtare. Ndërkohë, shfaqje e një pandemie që kërcënon në masë shëndetin publik të popullsisë, në dokumentin e Strategjisë së Sigurisë Kombëtare është kategorizuar gabimisht si rrezik i nivelit të dytë, pra prioritet i nivelit të dytë për sigurinë kombëtare.

Sistemi i mbrojtjes civile ka qenë i pamjaftueshëm deri tani për të menaxhuar numrin në rritje të emergjencave dhe rehabilitimin e shpejtë të gjendjes së shkaktuar prej tyre. Për përmirësimin e menaxhimit të emergjencave, pasojë e fenomeneve ekstreme të natyrës, si dhe rehabilitimin e shpejtë të gjendjes së shkaktuar prej tyre është e domosdoshme një pjesëmarrje më e gjerë e komunitetit në këtë proces.

Në funksion të këtij procesi, fillimisht është e nevojshme matja dhe vlerësimi i perceptimit popullor për nivelin e rrezikut e të kërcënimit nga fenomenet ekstreme të natyrës, për nivelin e njohurive që ata kanë për këto fenomene, për përgjegjësitë tyre në situata të tilla dhe nevojën për edukimin dhe ndërgjegjësimin e tyre. Këto matje të perceptimit popullor janë siguruar nëpërmjet një anketimi të gjerë, të zhvilluar me shtresa dhe profesione të ndryshme të popullsisë gjatë muajit Nëntor-Dhjetor 2020, realizuar nga Qendra e Kërkimeve Shkencore në Akademinë e Sigurisë. Gjetjet dhe përfundimet rreth këtyre perceptimeve, por edhe për nivelin e kënaqësisë dhe vlerësimin që ata kanë për strukturat që menaxhojnë pasojat e fenomeneve ekstreme të natyrës, do të prezantohen gjatë këtij punimi.

Gjatë këtij punimi janë aplikuar metodat dhe instrumentet bazë kërkimore shkencore, si ajo cilësore, sasiore, etj. Në përfundim të punimit, nga analiza e të gjitha gjetjeve dhe përfundimeve, në zbatim dhe të objektivave të përcaktuara në fillim, provohen si e vërteta hipoteza e ngritur në fillim të punimit se fenomenet ekstreme të natyrës perceptohen ndër rreziqet dhe kërcënimet kryesore për sigurinë dhe jetën e qytetarëve. Ky perceptim është në shpërpjesëtim me nivelin e njohurive të tyre për menaxhimin e pasojave të katastrofave natyrore e teknologjike dhe shkallën e përgatitjes

materiale për t'u përballuar me këto fatkeqësi".

Në përmbyllje jepen dhe rekomandimet përkatëse për përmirësimin e politikave për të parandaluar kur është e mundur, si dhe për të reaguar në kohë për minimizimin e dëmeve e mire menaxhimin e situatave të tilla emergjente si tërmetet, pandemitë, përmbytjet, zjarret, ortejë, erozionet, katastrofat, etj.

Fjalëkyçe: Fenomene ekstreme të natyrës, fatkeqësi natyrore, katastrofë, emergjencë civile, pandemi, tërmet, siguri kombëtare.

2. Hipotezat

Ky punim, ka për qëllim që, pas analizimit të gjetjeve, të cilat do të sigurohen nga përdorimi i metodave shkencore dhe të mjeteve të kërkimit, të vërtetojë ose rrëzojë hipotezën se:

Në Shqipëri fenomenet ekstreme të natyrës perceptohen ndër rreziqet dhe kërcënimet kryesore për sigurinë dhe jetën e qytetarëve. Ky perceptim është në shpërpjesëtim me nivelin e pamjaftueshëm të njohurive të tyre për menaxhimin e pasojave të katastrofave natyrore e teknologjike dhe të përgatitjes materiale për t'u përballuar me këto fatkeqësi.

3. Metodologjia

Gjatë këtij punimi janë aplikuar metodat dhe instrumentet bazë kërkimore shkencore, si ajo cilësore, sasiore, etj. Në bazë të metodologjisë së zgjedhur, është përdorur metoda sasiore, duke përdorur si instrument kërkimor pyetësorin e standardizuar. Për këtë është realizuar hartimi, shpërndarja, grumbullimi, analiza dhe interpretimi i tij. Është përdorur metoda induktive, ku të dhënat nga pyetësorët janë grumbulluar, analizuar e përmbledhur për të dhënë konkluzione rreth objektivit të këtij studimi. Janë realizuar analiza variabëlësh, analizë faktoriale dhe analizë me blloqe në fund për të arritur në konkluzione sa më përfshirëse, etj. Për përpunimin e këtyre të dhënave është përdorur programi statistikor "SPSS" dhe "MAXQDA".

Nga pikëpamja teknike pyetësori ka një shkallë të lartë standardizimi. Kjo do të thotë që pyetjet janë të standardizuara, të strukturuar, të renditura, të mbyllura dhe prodhojnë informacion të krahasueshëm, qoftë në analizën e pyetësorit, qoftë në analizën e kryqëzuar të informacioneve të tij. Këto ndikuan ndjeshëm në gjetjet interesante të këtij punimi si dhe në hartimin e rekomandimeve rreth objektivit të studimit.

4. Kuptimi mbi fenomenet ekstreme të natyrës dhe fatkeqësitë/katastrofat natyrore

Fenomenet natyrore janë dukuri që zhvillohen sipas rregullsive apo ligjeve të natyrës. Ato nuk janë të krijuara nga njeriu dhe shumica e tyre janë relativisht të padëmshme për të. Fenomenet apo dukuritë e natyrës mund të sjellin rreziqe që janë pjesë e jetës. Por këto dukuri kthehen në fatkeqësi vetëm atëherë kur preket jeta dhe mjetet e jetesës së njerëzve¹. Ndërsa *fenomenet ekstreme të natyrës*, në këndvështrim të këtij punimi,

¹ Kofi Anan, Mesazh me rastin e ditës ndërkombëtare të pakësimit të fatkeqësive, 8 Tetor 2003, cituar në "Vlerësimi i rreziqeve në Shqipëri", Program i Zhvillimit të Kombeve të Bashkuara, Tiranë, Tetor 2003, f. 3.

janë fenomene natyrore që sjellin pasoja të rënda për njeriun, janë ato elemente në mjedisin fizik, të dëmshëm për njeriun dhe të shkaktuara nga forca të jashtëzakonshme për të², janë ato fenomene që kthehen në *rreziqe natyrore*. Këto rreziqe janë ato procese apo fenomene ekstreme natyrore që mund të shkaktojnë humbje të jetëve, plagosje apo impakte të tjera shëndetësore, dëmtim të pronës, humbje të mjeteve të jetesës dhe shërbimeve, probleme sociale dhe ekonomike ose dëmtim mjedisor si dhe të tjera fatkeqësi apo katastrofa natyrore.

Vetë fatkeqësitë/katastrofat natyrore janë ato kërcënime për sigurinë e komunitetit, të materializuara në pasoja, që shkaktohen nga dukuri (fenomene) natyrore ekstreme, të cilat lidhen me tërmetet, përmytjet dhe vërshimet e ujërave, temperaturat ekstreme dhe të tej zgjatura, rrëshqitjet arkitektonike, orteqet, erërat e forta në tokë dhe në det, zjarret masive në pyje, sëmundjet infektive masive dhe dukuri të tjera që ndikojnë në jetën e njerëzve, gjënë e gjallë, pronën, trashëgiminë kulturore dhe mjedisin³, duke krijuar kështu situata të emergjencave civile.

Sipas *Homeland Security* "fatkeqësitë natyrore përfshijnë të gjitha llojet e motit të rëndë, të cilat kanë potencial të paraqesin një kërcënim të rëndësishëm për shëndetin dhe sigurinë e njeriut, pronën, infrastrukturën kritike dhe sigurinë e vendit. Fatkeqësitë natyrore ndodhin si në mënyrë sezonale, ashtu dhe pa paralajmërim, duke e nënshtruar kombin në periudha të shpeshta të pasigurisë, përçarjes dhe humbjes ekonomike⁴. Në këto shumëllojshmëri fatkeqësish natyrore ata përfshijnë stuhitë e dimrit, përmytjet, tornadot, uraganet, zjarret, tërmetet ose ndonjë kombinim i tyre"⁵.

Kolegji Amerikan i Mjekëve të Urgjencës⁶ e përkufizon fatkeqësinë natyrore/katastrofën si një fazë "kur efektet shkatërruese të forcave natyrore ose të bëra nga njeriu tejkalojnë aftësinë e një zone ose komuniteti të caktuar për të përmbushur kërkesën për kujdes shëndetësor". Ndërsa, Organizata Botërore e Shëndetësisë më thjesht e përcakton fatkeqësinë natyrore/katastrofën si një fenomen i papritur ekologjik me madhësi të mjaftueshme për të kërkuar ndihmë të jashtme. Në secilin rast, fatkeqësitë/katastrofat përcaktohen nga dëmet që iu shkaktojnë njerëzve.

Një tjetër institucion i shquar në studimet e kësaj fushë, *The Centre for Research on the Epidemiology of Disasters* (CRED) në Belgjikë, përcakton se fatkeqësitë/katastrofat janë situata ose ngjarje, të cilat mbingarkojnë kapacitetin lokal, duke kërkuar ndihmë në nivel kombëtar ose nga jashtë në nivel ndërkombëtar. Ato ngjarje të paparashikuara dhe shpesh të papritura që shkaktojnë dëme të mëdha, shkatërtime dhe vuajtje njerëzore. Megjithatë shpesh shkaktohen nga natyra, katastrofat mund të kenë origjinë njerëzore⁷.

Ndërsa emergjencat civile, në këndvështrim të këtij punimi, janë situata të papritura me pasoja negative për komunitetin dhe që cenojnë sigurinë e tij, të cilat shkaktohen nga fatkeqësitë natyrore dhe jo vetëm, fatkeqësi që sjellin dëme të menjëhershme e të rënda për jetën e njerëzve, gjënë e gjallë, pronën, trashëgiminë kulturore dhe mjedisin⁸.

² Ian Burton & Robert W. Kates, *The Perception of Natural Hazards in Resource Management*, 3 Nat. Resources J. 412 (1963), f.413.

³ Ligji nr. 45/2019 "Për mbrojtjen civile", neni 3.

⁴ <https://www.dhs.gov/natural-disasters>

⁵ Po aty.

⁶ Kolegji Amerikan i Mjekëve të Urgjencës (ACEP) është shoqëria kombëtare mjekësore që përfaqëson mjekësinë e urgjencës. Përmes arsimit të vazhdueshëm, kërkimit, edukimit publik dhe avokimit, ACEP përparon kujdesin e urgjencës në emër të 40,000 anëtarëve të tij të mjekut të urgjencës dhe më shumë se 150 milion amerikanëve që ata trajtojnë në bazë vjetore (ëëë.acep.org ëëë.emergencyphysician.org.)

⁷ The Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED), <https://www.emdat.be/Glossary>.

⁸ Ligji nr. 45/2019 "Për mbrojtjen civile", neni 3.

Rreziqet natyrore dhe fatkeqësitë/katastrofat që ato shkaktojnë, kanë ndikim të madh në rritjen e pasigurisë në komunitet. Pafuqia ndaj tyre na bën që shpesh ato t'i quajmë “punë të zotit” apo “vullneti i zotit”. Në kultura të ndryshme nuk është e njëjti kuptim për rreziqet natyrore. Ato janë një koncept në dinamikë, në raport me kohën dhe hapësirën, dhe shpesh në funksion të ndryshimit të ritmit të njohurive dhe teknologjisë që zotëron njeriu. Kështu, fatkeqësi natyrore fillimisht është dhe një pandemi që shkakton një numër të madh humbje jetësh, duke e bërë të nevojshëm sigurizimin e saj. Por, masat e jashtëzakonshme që merren për përballimin, prodhimi i vaksinës dhe krijimi i imunitetit të tufës e kthen më pas atë në një epidemi të zakonshme, duke e desigurizuar e ndjekur mbi bazën e politikave standarde mjekësore.

Më sipër trajtuam rreziqet/kërcënimet natyrore, pra ato që jo rrallë i quajmë dhe si “vullneti i zotit” apo shprehje e “zemërimit të Tij”, për të ndëshkuar robin për “pauzë të tij”. Por, ka dhe një kategori tjetër rreziqesh/kërcënimesh të cilat, ndonëse si burim kanë aktivitetin njerëzor, duke u ndërthurur me elementë të natyrës, ato kthehen në kërcënime që prodhojnë fatkeqësi/katastrofa pothuajse natyrore. Kështu, një incident radioaktiv është pasojë e veprimtarisë së njeriut. Por, dalja e pluhurit radioaktiv në atmosferë, krijimi i resë radioaktive dhe shpërndarja e saj nga rrymat e ajrit, e bën atë një fenomen ekstrem gjysmënatyror apo natyror që shkakton fatkeqësi/katastrofë dhe që krijon situata të emergjencave civile edhe në vende të tjera që janë larg burimit të incidentit.

Fatkeqësitë, natyrore dhe ato teknologjike janë duke u rritur në shpeshtësi dhe intensitet, ato pengojnë në mënyrë të konsiderueshme progresin drejt zhvillimit të qëndrueshëm duke gjeneruar rreziqe të reja, rritje të humbjeve të ndërlidhura me fatkeqësitë, të cilat kanë ndikim ekonomik, social, shëndetësor, kulturor dhe mjedisor. Faktet tregojnë se ekspozimi i personave dhe pasurive në të gjitha vendet, është rritur më shpejt se që është zvogëluar cenueshmëria në tërësi⁹.

5. Tipologjitë e rreziqeve të fatkeqësive/katastrofave natyrore

Krijimi i standardeve dhe përkufizimeve të njohura ndërkombëtarisht sa i përket rreziqeve të fatkeqësive/katastrofave natyrore, por dhe përcaktimi i këtyre të fundit, përbën një sfidë me vete. Kapërcimi i kësaj sfide do të mundësonte një besueshmëri dhe ndërveprim më të mirë në hartimin e politikave për parandalimin, përballimin dhe reduktimin e pasojave të tyre.

Klasifikimi i rreziqeve të fatkeqësive/katastrofave natyrore zakonisht bëhet duke u nisur nga burimi kryesor (shkaku) që i shkakton ato. Nisur nga kjo, autorët Burton dhe Kates¹⁰, rreth 57 vite më parë, i kanë klasifikuar këto rreziqe në dy grupe të madha:

- a. rreziqe gjeofizike,
- b. biologjike.

a. Në rreziqet gjeofizike autorët kanë përfshirë dy nëngrupe, rreziqet (a1) klimaterike e meteorologjike si dhe (a2) gjeologjike e gjeomorfologjike. Në ato klimaterike dhe meteorologjike (a1) përfshihen: dëbora, thatësira, përmytjet, mjegulla, acari, stuhitë e

**AKADEMIA
E SIGURISË**

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

⁹ Strategjia e Kosovës për Zvogëlim e Rrezikut nga Fatkeqësitë dhe Plani i Veprimit 2016 – 2020, faqe 3.

¹⁰ Ian Burton & Robert W. Kates, The Perception of Natural Hazards in Resource Management, 3 Nat. Resources J. 412 (1963), f.14-415.

breshrit, valët e të nxehtit, uragane, rrufetë, zjarret dhe tornadot. Ndërsa në ato gjeologjike dhe gjeomorfologjike (a2) përfshihen: ortekët, tërmetet, erozionin (përfshirë erozionin e tokës dhe të brigjeve e plazheve), rrëshqitjet e tokës, zhvendosja e rërës, cunamin dhe shpërthimet vullkanike.

b. Në rreziqet biologjike kanë përfshirë ato me burim (b1) florën dhe (b2) faunën.

Në ato me burim (b1) florën janë përfshirë: sëmundjet me origjinë nga kërpudhat dhe infeksionet.

Në ato me burim (b2) faunën, janë përfshirë si rreziqe sëmundjet virusale e bakteriale të tilla si gripi, malaria, tifoja, murtaja, sëmundjet veneriane, tërbimi, virusi i mozaikut të duhanit si dhe infektimet nga lepuijt, termitet, karkalecat dhe kafshimet nga kafshë helmuese.

Në paraqitje tabelore ky klasifikim i rreziqeve natyrore nga autorët e sipërcituar jepet si më poshtë:

COMMON NATURAL HAZARDS BY PRINCIPAL CAUSAL AGENT			
Geophysical		Biological	
CLIMATIC AND METEOROLOGICAL	GEOLOGICAL AND GEOMORPHIC	FLORAL	FAUNAL
Blizzards & Snow	Avalanches	Fungal Diseases <i>For example:</i>	Bacterial & Viral Diseases <i>For example:</i>
Droughts	Earthquakes	Athlete's foot	Influenza
Floods	Erosion (including soil erosion & shore and beach erosion)	Dutch elm	Malaria
Fog		Wheat stem rust	Typhus
Frost		Blister rust	Bubonic Plague
Hailstorms	Landslides	Infestations <i>For example:</i>	Veneral Disease
Heat Waves	Shifting Sand	Weeds	Rabies
Hurricanes	Tsunamis	Phreatophytes	Hoof & Mouth Disease
Lightning		Water hyacinth	Tobacco Mosaic
Strokes & Fires		Hay Fever	Infestations <i>For example:</i>
Tornadoes		Poison Ivy	Rabbits
			Termites
			Locusts
			Grasshoppers
			Venomous Animal Bites

11

Përveç sa më sipër, ka dhe klasifikime të tjera të rreziqeve/fatkeqësive/katastrofave natyrore, duke i ndarë ato si me burime natyrore, dhe me burime njerëzore, etj.

The Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED) bën një klasifikim të ri në hierarkinë e fatkeqësive/katastrofave, duke i ndarë ato në dy grupe të përgjithshme: katastrofat natyrore dhe ato teknologjike¹². Kategoria e katastrofave natyrore ndahet në gjashtë grupe të katastrofave: biologjike¹³, gjeofizike¹⁴, meteorologjike¹⁵, hidrologjike¹⁶, klimaterike¹⁷ dhe jashtëtokësore¹⁸. Secili grup mbulon

¹¹ Po aty.

¹² Për më tepër shih: <https://www.emdat.be/classification>.

¹³ [Katastrofat biologjike një rrezik/kërcënim të shkaktuar nga ekspozimi ndaj organizmave të gjallë dhe substancave toksike të tyre (p.sh. helm, myk) ose sëmundje të transmetuara nga vektorët që ato mund të mbartin si parazitë, baktere ose viruse (p.sh. malaria, covid) etj].

¹⁴ [Katastrofat gjeofizike një rrezik/kërcënim me origjinë nga toka, të tilla si tërmetet, vullkanet, etj].

¹⁵ [Katastrofat meteorologjike një rrezik/kërcënim të shkaktuar nga moti ekstrem dhe kushtet atmosferike që zgjasin nga disa minuta në disa ditë.]

¹⁶ [Katastrofat hidrologjike përfshijnë një rrezik/kërcënim të shkaktuar nga qëndrimi, lëvizja dhe shpërndarja e ujërave të ëmbla sipërfaqësore dhe nëntokësore si dhe ujërave të kripura].

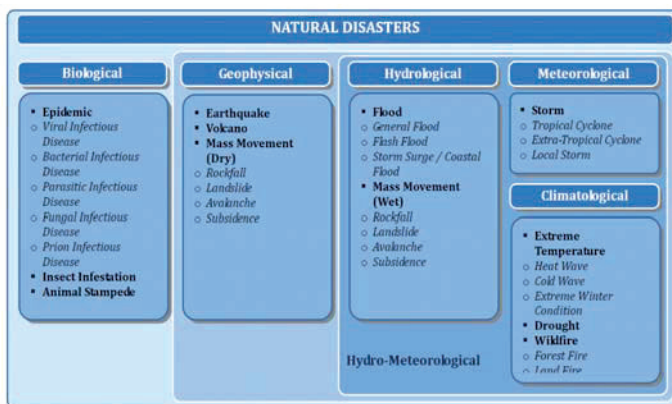
¹⁷ [Katastrofat klimaterike përfshijnë një rrezik/kërcënim të shkaktuar nga procese atmosferike jetëgjatë, të shkallës së mesme e makro, duke filluar nga ndryshueshmëria klimatike brenda-sezonale e deri në disa dekada, të tilla si thatësitë, etj.]

¹⁸ [Katastrofat jashtëtokësore përfshijnë një rrezik/kërcënim të shkaktuar nga asteroidet, meteorët dhe kometat që kalojnë pranë tokës, hyjnë në atmosferën e Tokës dhe/ose godasin Tokën dhe nga ndryshimet në kushtet ndërplanetare që ndikojnë në magnetosferën, jonosferën dhe termosferën e Tokës.]

¹⁹ Regina Below, Angelika Wirtz, Debarati Guha, Disaster Category Classification and peril Terminology for Operational Purposes, Catholic University of Louvain, Centre for Research on the Epidemiology of Disasters CRED & Munich Reinsurance Company Geo Risks Research, October 2009, p.16.

²⁰ Po aty.

lloje të ndryshme kryesore të katastrofave natyrore, secili ka nënllloje të ndryshme të katastrofave. Ky klasifikim, pjesërisht, paraqitje tabelore është si më poshtë¹⁹:

20

Ndërsa katastrofat teknologjike përfshijnë aksidentet industriale²¹, të transportit²² apo dhe të tjera.

Dallimi mes rreziqeve ndërmjet të tjerave, qëndron dhe tek mundësia e parandalimit të tyre. Kështu, në nivelet aktuale të teknologjisë, rreziqet/kërcënimet gjeofizike, meteorologjike, hidrologjike e klimaterike nuk mund të parandalohen, ndërsa rreziqet/kërcënimet biologjike mund të parandalohen në shumicën e rasteve.

Në Shqipëri, gjatë vitit 2003, me mbështetjen e Programit të Zhvillimit të Kombeve të Bashkuara²³ u realizua për herë të parë vlerësimi i rreziqeve të mundshme në nivel kombëtar. Kjo u materializua në studimin me titull “Vlerësimi i rreziqeve në Shqipëri”²⁴.

Në studimin e mësipërm, nisur nga burimet, rreziqet klasifikohen në tre kategori, në rreziqe: me burime natyrore, me origjinë njerëzore dhe ngjarje të mundshme ekologjike²⁵.

• *Në rreziqet me burime natyrore në Shqipëri janë përfshirë:*

- fatkeqësi me burime gjeologjike ku përfshihen: tërmetet, rëniet e shkëmbinjve dhe rrëshqitjet e tokës.

- fatkeqësi me burime hidrologjike ku përfshihen: përmbytjet dhe vërshimet e përrënjeve.

- fatkeqësi me burime atmosferike ku përfshihen: stuhitë e dëborës, rëniet e mëdha të dëborës, stuhitë e erës dhe thatësira.

- fatkeqësi me burime biofizike ku përfshihen: zjarret e pyjeve dhe epidemitë

- fatkeqësitë nga ortekët e dëborës.

• *Në rreziqet me origjinë njerëzore janë përfshirë:*

- përmbytjet nga çarjet e digave

- ngjarjet rrezikuese me burim teknologjinë

• *Lidhur me ngjarjet e mundshme ekologjike studimi i mësipërm e ve theksin në*

²¹ [Katastrofat industriale përfshijnë një rrezik/kërcënim të shkaktuar derdhja kimike, shembje, shpërthime zjarri, rrjedhje gazi, helmimi, rrezatimi, rrjedhje vaji, etj.]

²² [Katastrofat e transportit përfshijnë një rrezik/kërcënim të shkaktuar nga aksidentet ajrore, rrugore, hekurudhore, urorë, etj.]

²³ Vlerësimi i rreziqeve në Shqipëri”, Program i Zhvillimit të Kombeve të Bashkuara, Tiranë, Tetor 2003, f.3.

²⁴ Plani Kombëtar për Emergjencat Civile, Miratuar me VKM nr. 835, dt. 3 Dhjetor 2004.f.8

²⁵ Vlerësimi i rreziqeve në Shqipëri”, Program i Zhvillimit të Kombeve të Bashkuara, Tiranë Tetor 2003, f.19. Burim i cituar

potencialin e objekteve industriale të braktisura. Mjafton të përmendim këtu rezervate të mëdha të lëndëve helmuese të mbetura që nga periudha e diktaturës në ish-uzinën e Azotikut në Fier, etj.

6. Fenomenet ekstreme të natyrës si rrezik e kërcënim për sigurinë kombëtare, rajonale e ndërkombëtare

Fenomenet ekstreme të natyrës/fatkeqësitë natyrore përbëjnë rrezik dhe kërcënim për sigurinë kombëtare, rajonale e ndërkombëtare. Fatkeqësitë natyrore paraqesin disa nga problemet më të vështira të sigurisë²⁶, sepse ato janë të paktën po aq destabilizuese sa konfliktet politike, ekonomike, etnike ose fetare të krijuara nga njeriu dhe vrasin më shumë njerëz në mesatare sesa konfliktet. Fatkeqësi të tilla shpesh krijojnë një numër të madh refugjatësh ose zhvendosje të popullsisë që kanë nevojë për ndihmë të menjëhershme, me qëllim parandalimin e katastrofave të tjera edhe më të mëdha të tilla si uria, epidemitë ose kolapsi i plotë²⁷.

Sipas një studimi të vitit 2018, 36% e qyteteve në mbarë botën u përballën me stres akut mjedisor nga thatësira, përmbytje dhe ciklone, pra nga fenomenet ekstreme të natyrës. Edhe në 20 vitet e ardhshme, sfida të përbashkëta globale, përfshirë ndryshimin e klimës, sëmundjet, janë të mundshme të manifestohet më shpesh dhe intensivisht pothuajse në çdo rajon dhe vend²⁸. Rritja e temperaturave, të kombinuara me degradimin e mjedisit dhe rritja e pasigurisë së ushqimit dhe ujit, ka të ngjarë të çojnë në një varg sfidash për sigurinë njerëzore.

Siguria sot është “shërbimi apo malli më i çmuar në treg”. Ajo është një fjalë me domethënie dhe simbolikë të fortë. Kur një problem identifikohet si çështje sigurie, ai mund të sigurizohet, duke monopolizuar kështu edhe zgjidhjen e tij nga shteti. Fenomenet ekstreme të natyrës/fatkeqësitë natyrore kërcënojnë sigurinë mjedisore, si pjesë e sigurisë kombëtare. Siguria mjedisore ka qenë një prej çështjeve të reja më të rëndësishme të sigurisë e cila ka ndihmuar në zgjerimin e kuptimit të këtij koncepti pas Luftës së Ftohtë. Gjatë periudhës së Luftës së Ftohtë siguria mjedisore nuk fitoi shumë influencë brenda komunitetit të politikë bërjes në fushën e sigurisë gjatë Luftës së Ftohtë. Ajo është trajtuar si problem sigurie i dorës së dytë, i cili shqyrtohet vetëm në momente të caktuara kohore, kur rreziqet më konvencionale nga agresioni i armatosur nuk dominojnë në interesat e sigurisë kombëtare²⁹.

Siguria mjedisore, gjithashtu, është një komponent i rëndësishëm i sigurisë njerëzore dhe pjesë e rëndësishme e sigurisë kombëtare. Në këtë mënyrë, fenomenet ekstreme të natyrës/fatkeqësitë natyrore përbëjnë një kërcënim permanent për sigurinë mjedisore e indirekt edhe për sigurinë kombëtare dhe atë ndërkombëtare. Për këtë, Shtetet e Bashkuara të Amerikës, që në strategjinë e tyre të sigurisë kombëtare të vitit 1998, e kanë vlerësuar kërcënimin e sigurisë mjedisore si një kërcënim potencial për sigurinë ndërkombëtare. Sipas tyre “Një mjedis i shkatërruar jo vetëm dëmton shëndetin publik, por pengon edhe rritjen ekonomike, ndërsa mund të prodhojë tensione të afta të kërcënojnë stabilitetin ndërkombëtar” dhe se “mjedisi aktual i sigurisë ndërkombëtare

²⁶ Mandel, R. (2002), Security and Natural Disasters. Journal of Conflict Studies, 22(2), Retrieved from <https://journals.lib.unb.ca/index.php/JCS/article/view/396>.

²⁷ Ted Constantine, Intelligence Support to Humanitarian-Disaster Relief Operations (Washington, DC: Central Intelligence Agency Center for the Study of Intelligence, December 1995), p. 3- 4.

²⁸ Global trends 2040: March 2021, NIC 2021-02339, Publication of the National Intelligence Council, f. 2.

²⁹ Alan Collins, Studimet bashkëkohore të sigurisë”, Siguria mjedisore, nga Jon Barneti, Uetpress, f. 242.

mjedisore paraqet një grup të ndryshëm kërcënimesh ndaj qëllimeve tona afatgjata dhe, kështu, ndaj sigurisë sonë”.

Pavarësisht se fatkeqësitë natyrore nuk shkaktojnë drejtpërdrejt konfliktet të dhunshme brenda ose midis shteteve, ato e përbëjnë rrezik për sigurinë kombëtare edhe në një drejtim tjetër. Fatkeqësitë natyrore dobësojnë bazën ekonomike e cila është përcaktuese për kapacitetet ushtarake të një vendi dhe element i rëndësishëm i sigurisë kombëtare.

Fatkeqësitë natyrore gjithashtu mund të nxisin flukset migruese ndërkufitare, të cilat ndonjëse ndryshojnë nga kërcënimet e jashtme tradicionale sepse janë të pakontrolluara, mbeten përsëri potencialisht si kërcënime jo armiqësore për sigurinë kombëtare të një vendi.

Edhe fatkeqësitë natyrore në formën e një pandemie përbëjnë kërcënim për sigurinë kombëtare e ndërkombëtare. Për shembull, një grip pandemik, siç është COVID-19, ka vrarë me qindra e mijëra qytetarë të një vendit apo miliona në rang botëror si dhe ka shkaktuar humbje të mëdha ekonomike, në nivele kombëtare e ndërkombëtare. Krahësuar me fatkeqësi natyrore të tilla si tërmeti apo përmytjet, të cilat kanë ndikime të lokalizuara, pandemitë njerëzore, për shkak të lehtësisë së përhapjes shkaktojnë pasoja në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar.

Fenomenet ekstreme të natyrës janë rrezik e kërcënim edhe për sigurinë e njerëzore, në të gjithë komponentët e saj përbërës, sidomos sigurinë individuale e atë shëndetësore. Ato kufizojnë lirinë dhe të drejtat e njeriut.

7. Fenomenet ekstreme të natyrës/fatkeqësitë natyrore si rrezik e kërcënim për sigurinë kombëtare në Shqipëri

Shqipëria është e ekspozuar ndaj rreziqeve të shumta natyrore, duke përfshirë, por pa u kufizuar tek ato me origjinë hidrometeorologjike dhe gjeologjike, si tërmetet, përmytjet, thatësira, zjarret në pyje dhe rrëshqitjet e tokës³⁰. Në rang botëror Shqipëria renditet ndër vendet me pasoja të larta ekonomike nga fatkeqësitë. Rreth 86% e territorit ku gjenerohet afërsisht 88,5% e PBB-së, është e ekspozuar ndaj dy ose më shumë rreziqeve³¹. Nga viti 1852 deri në vitin 2013 në Shqipëri kanë ndodhur rreth 4000 raste fatkeqësish. Përmytjet vlerësohen si shkak të humbjeve më të mëdha ekonomike (38 për qind) gjatë periudhës 1990-2014, të ndjekura nga përmytjet e shpejta (33 për qind) dhe rrëshqitjet e tokës (7 për qind)³².

Në analizën që i bëhet mjedisit të brendshëm në dokumentin kryesor strategjik të Shqipërisë, vlerësohet se “vendi ynë është i ekspozuar edhe ndaj rreziqeve me origjinë natyrore të karakterit gjeologjik, hidrologjik, atmosferik dhe biofizike, si dhe atyre me origjinë njerëzore, teknologjike dhe industriale”³³. Gjithashtu, vlerësohet se edhe ndryshimi i klimës përbën “një dukuri globale, që ndikon negativisht në ekuilibrat natyrorë të RSH. Për shkak të klimës vendi mund të përballlet me fenomene të skajshme më të shpeshta si temperatura të larta, thatësira të zgjatura dhe përmytje të mëdha.

³⁰ Analizë gjithëpërfshirëse e reduktimit të rrezikut nga fatkeqësitë dhe e sistemit të menaxhimit për bujqësinë në Shqipëri, Organizata e Ushqimit dhe Bujqësisë e Kombeve të Bashkuara, f. 1. Tiranë, 2018.

³¹ Strategjia e Sigurisë Kombëtare e Republikës së Shqipërisë, Tiranë 2014, f. 21.

³² Analizë gjithëpërfshirëse e reduktimit të rrezikut nga fatkeqësitë dhe e sistemit të menaxhimit për bujqësinë në Shqipëri, Organizata e Ushqimit dhe Bujqësisë e Kombeve të Bashkuara, f. 1. Tiranë, 2018.

³³ Strategjia e Sigurisë Kombëtare e Republikës së Shqipërisë, Tiranë 2014, f. 21.

Kjo mund ta ballafaqojë vendin me rrezikun nga fatkeqësitë hidrologjike, gjeologjike dhe biofizike, që prekin zonat e banuara dhe ndikojnë në mënyrë të konsiderueshme në ekonominë kombëtare³⁴, duke u kthyer kështu në rrezik e kërcënim për sigurinë kombëtare të vendit.

Përveç sa më sipër, në *Strategjinë e sigurisë kombëtare* përcaktohet se edhe degradimi i mjedisit përbën një dukuri shumë shqetësuese në Shqipëri. “Ai shfaqet në forma të ndryshme si shtrirja kaotike e qendrave urbane, prerja masive e pyjeve, dëmtimi i tokave bujqësore, ndotja e lartë e baseneve hidrike dhe gërryerja e lumenjve. Këto dukuri kanë prodhuar pasojë të domethënës në territor, peizazhin urban, në shëndetësi dhe në ekonominë e vendit³⁵, duke u kthyer kështu në rrezik e kërcënim për sigurinë kombëtare të vendit.

Gjithashtu Shqipëria është e prekur dhe rrezikohet në të ardhmen edhe nga erozioni. “Zonat më problematike janë Ultësira Perëndimore, luginat e lumenjve të mëdhenj dhe bregdeti i Adriatikut, ku vija bazë e detit po tërhiqet. Në brendësi të territorit, erozioni parashikohet të shkaktojë reduktim të tokës së punueshme dhe burimeve ujore³⁶.

Në *Strategjinë e sigurisë kombëtare* të vitit 2014 është përcaktuar gjithashtu se “sëmundjet pandemike përbëjnë rrezik real dhe në rritje për sigurinë kombëtare³⁷. Sipas saj, në 20 vitet e fundit RSH është përballur me sëmundje si kolera dhe poliomieliti, me disa lloje virusesh gripale si H5N1 e H7N9 si dhe virusin HIV. Si pasojë e tyre “humbjet potenciale në njerëz mund të jenë domethënës”, por ndikimi më i lartë do të shkaktohej nga “reagimi i konsumatorëve, mungesat në fuqinë punëtore dhe dëmet kaskadë në sektorin ekonomik³⁸.

Bazuar në vlerësimin e mjedisit të brendshëm, në dokumentin kryesor të sigurisë kombëtare, në *Strategjinë e sigurisë kombëtare* të vitit 2014, degradimi mjedisor dhe fatkeqësitë natyrore; shkatërrimi i mjedisit, shpyllëzimi, ndotja e lumenjve dhe fatkeqësitë natyrore industriale apo të shkaktuara nga ndikimi i njeriut janë klasifikuar si rreziqe të nivelit të parë për sigurinë kombëtare. Këto kategori rreziqesh kanë prioritetin më të lartë për sigurinë e Republikës së Shqipërisë. Gjasat e shfaqjes dhe pasojat e tyre për sigurinë kombëtare janë vlerësuar të larta.

Ndërkohë, shfaqje e një pandemie që kërcënon në masë shëndetin publik të popullsisë, në dokumentin e *Strategjisë së sigurisë kombëtare* është kategorizuar si rrezik i nivelit të dytë, pra prioritet i nivelit të dytë për sigurinë kombëtare. Sipas atij dokumenti, gjasat e shfaqjes së saj janë vlerësuar të ulëta por me pasojë të larta për sigurinë. Duket se parashikimi në këtë rast nuk u përputh plotësisht me realitetin. Kjo, pasi pandemia COVID-19, u kthye tashmë jo si një rrezik i nivelit të dytë, por si një kërcënim i nivelit të parë për sigurinë kombëtare të Republikës së Shqipërisë.

Pra, mund të përfundojmë se Shqipëria është e ekspozuar ndaj rreziqeve të shumta natyrore, prandaj ato janë vlerësuar si rrezik e kërcënim real për sigurinë kombëtare në Republikën e Shqipërisë. Në rang botëror Shqipëria renditet ndër vendet me pasojë të larta ekonomike nga fatkeqësitë natyrore dhe sistemi i mbrojtjes civile ka qenë i pamjaftueshëm deri tani për të menaxhuar numrin në rritje të emergjencave dhe

³⁴ Po aty.

³⁵ Po aty.

³⁶ Po aty, f. 21-22.

³⁷ Po aty, f. 22.

³⁸ Po aty, f. 22.

rehabilitimin e shpejtë të gjendjes së shkaktuar prej tyre.

Por, për përmirësimin e menaxhimit të emergjencave, pasojë e fenomeneve ekstreme të natyrës, si dhe rehabilitimin e shpejtë të gjendjes së shkaktuar prej tyre është e domosdoshme dhe pjesëmarrja e komunitetit në këtë proces. Për këtë, është e nevojshme matja dhe vlerësimi i perceptimit popullor për nivelin e rrezikut e të kërcënimit nga fenomenet ekstreme të natyrës dhe nevojën për përmirësimin e ndërgjegjësimit të tyre për këtë proces.

8. Matja e perceptimeve të qytetarëve për fenomenet ekstreme të natyrës si rrezik dhe kërcënim për sigurinë

Perceptimet e qytetarëve për fenomenet ekstreme të natyrës, për rreziqet dhe kërcënimet që vijnë prej tyre, për nivelin e njohurive që ata kanë për këto fenomene, për përgjegjësitë të tyre në situata të tilla, si dhe nivelin e kënaqësisë dhe vlerësimin që ata kanë për strukturat që menaxhojnë pasojat e fenomeneve ekstreme të natyrës, janë siguruar nëpërmjet një anketimi të gjerë të realizuar me shtresa dhe profesione të ndryshme të popullsisë gjatë muajit nëntor-dhjetor 2020.

8.1. Disa të dhëna për anketimin e organizuar

Qëllimi i këtij anketimi ishte që të sigurojmë informacionin e nevojshëm për të realizuar skanimin, analizimin dhe vlerësimin e perceptimeve të qytetarëve të Republikës së Shqipërisë për fenomenet ekstreme të natyrës, të rreziqeve dhe kërcënimeve që vijnë prej tyre, për përgjegjësitë e tyre në situata të tilla si dhe nivelin e kënaqësisë dhe vlerësimin që ata kanë për strukturat që menaxhojnë pasojat e fenomeneve ekstreme të natyrës në Shqipëri.

Për identifikimin e problematikave që lidhen me fenomenet ekstreme të natyrës si dhe të rreziqeve dhe kërcënimeve që vijnë prej tyre, të faktorëve ndikues e të rrugëve për përballimin e menaxhimit të tyre, përveç të tjerave është e domosdoshme që të administrohen dhe analizohen edhe perceptimet e qytetarëve shqiptarë, si aktorë dhe faktorë që ndikohen dhe ndikojnë në pasojat e fenomeneve ekstreme të natyrës dhe mundësinë e minimizimit të tyre.

Për këtë arsye, Qendra e Kërkimeve Shkencore, e Akademisë së Sigurisë, ka organizuar një anketim të gjerë të shtresave e të profesioneve të ndryshme të shoqërisë shqiptare, dhe janë analizuar këto perceptime. Nëpërmjet analizimit të këtyre perceptimeve synohet evidentimi i problematikave, faktorëve ndikues si dhe dhënia e rekomandimeve për përmirësimin e politikave që mundësojnë reduktimin e pasojave të fenomeneve ekstreme të natyrës.

8.2. Demografia e të anketuarve

8.2.1. Ndarja gjinore e pjesëmarrësve në anketim

Procesi i anketimit u zhvillua në një hark kohor prej 30 ditësh, në platformën “google forms”.

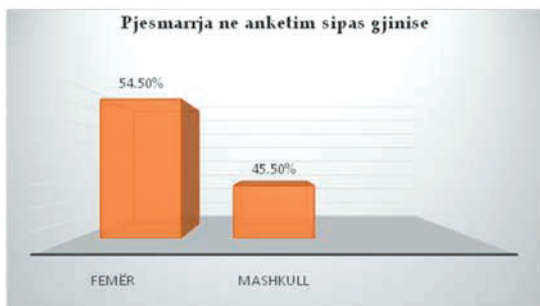
Të ndarë sipas gjinisë, në paraqitje tabelore dhe grafike, pjesëmarrësit në anketim,

**AKADEMIA
E SIGURISË**

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

janë si më poshtë:

Gjinia:		
	N	%
Femër	292	54.50%
Mashkull	244	45.50%
Total	536	100.00%

Nga analiza e të dhënave të mësipërme, tabelore dhe grafike gjejmë se:

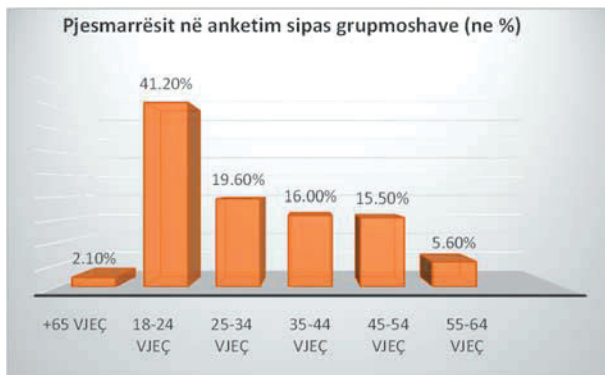
- meshkujt përbëjnë 45.4% të të anketuarve,
- femrat përbëjnë 54.50% të të anketuarve.

Nga gjetjet e mësipërme mund të përfundojmë se pjesa më e madhe e të anketuarve (54.5%) janë të gjinisë femërore.

8.2.2. Moshë e të anketuarve

Të ndarë sipas grup moshave, në paraqitje tabelore dhe grafike, pjesëmarrësit në anketim, janë si më poshtë:

Moshë:		
	N	%
18-24 vjeç	221	41.20%
25-34 vjeç	105	19.60%
35-44 vjeç	86	16.00%
45-54 vjeç	83	15.50%
55-64 vjeç	30	5.60%
+65 vjeç	11	2.10%
Total	536	100.00%

Nga analiza e të dhënave të mësipërme, lidhur me moshën e pjesëmarrësve në anketim, gjejmë se:

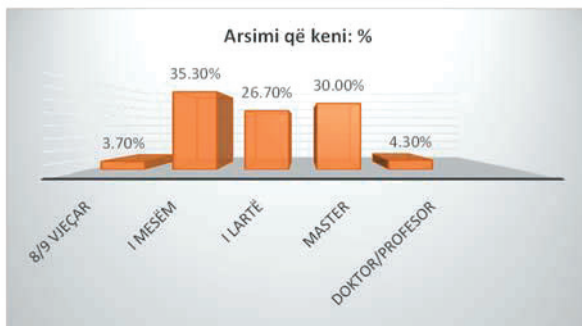
- pjesëmarrësit që i përkasin grupmoshës 18-24 vjeç përbëjnë 41.2% të totalit të anketuarve,
- pjesëmarrësit që i përkasin grupmoshës 25-34 vjeç përbëjnë 19.6% të anketuarve,
- pjesëmarrësit e grupmoshës 35-44 vjeç përbëjnë 16% të anketuarve,
- pjesëmarrësit që i përkasin grupmoshës 45-54 vjeç përbëjnë 15.5% të anketuarve,
- pjesëmarrësit e grupmoshës 55-64 vjeç përbëjnë 5.6% të anketuarve,
- ndërsa pjesëmarrësit e grupmoshës mbi 65 vjeç përbëjnë 2.1% të anketuarve.

Nga gjetjet e mësipërme mund të përfundojmë se numri më i madh i pjesëmarrësve në këtë anketim i përket grupmoshave të reja 18-34 vjeç (60.8%).

8.2.3. Niveli arsimor i të anketuarve

Niveli arsimor i pjesëmarrësve në anketim, në paraqitje tabelore dhe grafike është si më poshtë:

Arsimi që keni:		
	N	%
8/9 vjeçar	20	3.70%
I mesëm	189	35.30%
I lartë	143	26.70%
Master	161	30.00%
Doktor/Profesor	23	4.30%
Total	536	100.00%

Nga analiza e të dhënave të mësipërme lidhur me nivelin arsimor të pjesëmarrësve në anketim gjejmë se:

- me arsim 8/9 vjeçar janë 3.7% të totalit të anketuarve,
- me arsim të mesëm janë 35.3% të totalit të anketuarve,
- me arsim të lartë janë 26.7% të totalit të anketuarve,
- me arsim të niveli “master” janë 30% të totalit të anketuarve,
- ndërsa me gradë ose titull “doktor”/”profesor” janë 4.3% të totalit të anketuarve.

Nga gjetjet e mësipërme, lidhur me nivelin arsimor të pjesëmarrësve në anketim, mund të arrijmë në përfundim për një pjesëmarrje aktive të personave me të gjithë nivelet e shkollimit. Kjo gjë flet për një ndjeshmëri të tyre rreth fenomeneve ekstreme të natyrës dhe pasojave që vijnë prej tyre.

8.2.4. Profesioni i të anketuarve

Sipas profesioneve, pjesëmarrësit në anketim, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Ju jeni:		
	N	%
Arsimtar	93	17%
Fermer	10	2%
Oficer i sigurisë në shkollë	11	2%
Pa punë	32	6%
Pensionist	40	7%
Punëtor	17	3%
Punonjës bashkie	14	3%
Punonjës në Administratë Publike	42	8%
Punonjës në bankë	10	2%
Punonjës në biznes privat	44	8%
Punonjës në fushën e emergjencave/mbrojtjes civile	12	2%
Punonjës në Policinë e Shtetit	100	19%
Student	70	13%
Tjetër	41	8%
total	536	100%

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë shkencore ndërkombëtare:

« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

Nga analiza e të dhënave të mësipërme lidhur me profesionin e pjesëmarrësve në anketim gjejmë se:

- në anketim kanë marrë pjesë qytetarë që përfaqësojnë një larmishmi profesioneesh si nxënës, studentë, punëtorë, të pazënë në punë, pensionistë, fermer, punonjës banke, arsimtarë, punonjës të Policisë së Shtetit, punonjës të administratës publike, si dhe punonjës në biznesin privat;

- arsimtarët përbëjnë 17% të totalit të anketuarve;
- fermerët përbëjnë 2% të totalit;
- oficerët e sigurisë në shkollë përbëjnë 2% të totalit të anketuarve;
- personat e pazënë në punë përbëjnë 6% të totalit;
- pensionistët përbëjnë 7% të totalit të anketuarve;
- punëtorët zënë 3% të totalit të anketuarve;
- punonjësit e bashkisë zënë 3% të totalit;
- punonjësit e administratës zënë 8% të totalit të anketuarve;
- punonjësit e bankës zënë 2% të totalit;
- punonjësit në biznesin privat zënë të totalit të anketuarve;
- punonjës në fushën e emergjencave/mbrojtjes civile zënë 2% të totalit;
- punonjësit e Policisë së Shtetit zënë 19% e totalit të anketuarve;
- studentët zënë 13% të totalit të anketuarve si dhe kategoria “të tjerë” përbën 8% të totalit.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me profesionet e pjesëmarrësve në anketim mund të arrijmë në përfundimin se pjesëmarrësit përfaqësojnë një shumëllojshmëri profesioneesh, çka flet për një përgjegjshmëri të shtresave dhe profesioneve të ndryshme në Shqipëri për çështjet e fenomeneve ekstreme të natyrës, kërcënimeve si dhe rreziqeve që vijnë prej tyre. Numrin më të madh të pjesëmarrësve e përbëjnë punonjësit e Policisë së Shtetit (19%), arsimtarët 17% dhe studentët me 13%.

8.2.5. Përbërja e pjesëmarrësve sipas ndarjes zonë rurale/urbane

Përbërja e pjesëmarrësve në anketim sipas ndarjes së tyre nga zonat rurale/urbane, në paraqitje tabelore dhe grafike është si më poshtë:

Ju jetoni në:		
	N	%
Fshat	78	14.60%
Qytet	458	85.40%
Total	536	100.00%

Nga analiza e të dhënave të mësipërme lidhur me përkatësinë e pjesëmarrësve në anketim nga zonat rurale/urbane gjejmë se:

- në këtë anketim kanë marrë pjesë përfaqësues të komuniteteve që jetojnë si në fshat edhe në qytet;

- të anketuarit nga qyteti përbëjnë 85.40% të totalit të pjesëmarrësve në anketim;

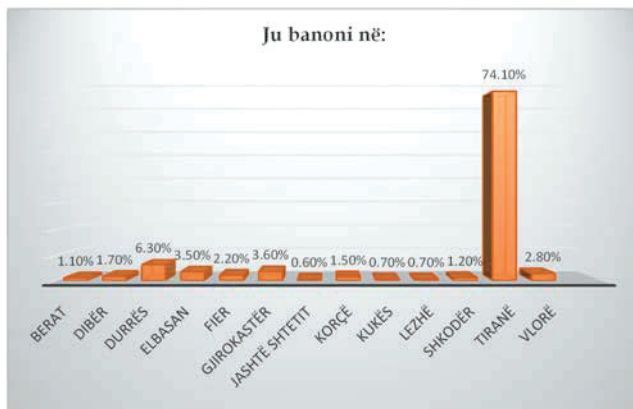
- të anketuarit nga fshati përbëjnë 14.60% të totalit të pjesëmarrësve në anketim.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me përkatësinë e pjesëmarrësve nga zonat rurale/urbane mund të arrijmë në përfundimin për një pjesëmarrje në anketim nga komunitetet që iu përkasin si qytetit ashtu dhe fshatit, çka tregon për një interesim të dy komuniteteve për fenomenet ekstreme të natyrës si dhe kërcënimeve dhe rreziqeve që vijnë prej tyre.

8.2.6. Shtrirja gjeografike e pjesëmarrësve në anketim

Sipas shtrirjes gjeografike, pjesëmarrësit në anketim, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Ju banoni në:		
	N	%
Berat	6	1.10%
Dibër	9	1.70%
Durrës	34	6.30%
Elbasan	19	3.50%
Fier	12	2.20%
Gjirokastrë	19	3.60%
Jashë shtetit	3	0.60%
Korçë	8	1.50%
Kukës	4	0.70%
Lezhë	4	0.70%
Shkodër	6	1.20%
Tiranë	397	74.10%
Vlorë	15	2.80%
Total	536	100.00%

Lidhur me shtrirjen gjeografike, nga analiza e të dhënave të mësipërme, të pjesëmarrësve në anketim gjejmë se:

- në këtë anketim kanë marrë pjesë qytetarë nga të gjithë prefekturat e vendit;

- numri më i madh i pjesëmarrësve në anketim ose 74.1% e totalit të pjesëmarrësve është nga qyteti i Tiranës;

- pas Tiranës, numri më i madh i pjesëmarrësve është nga qyteti i Durrësit, me 6.3% e totalit të pjesëmarrësve;

- numri më i vogël i pjesëmarrësve është nga Kukësi dhe Lezha me nga 0.7%.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me shtrirjen gjeografike të pjesëmarrësve në anketim, mund të arrijmë në përfundimin se kjo pjesëmarrje është pothuajse nga i gjithë territori i Republikës së Shqipërisë. Të anketuarit nga Tirana dhe Durrësi përbëjnë numrin më të madh në totalin e të anketuarve përkatësisht 74.1% dhe 6.3%. Kjo mund të shpjegohet me problematikën dhe për pasojë dhe me ndjeshmërinë që ka në metropolin Tiranë-Durrës për çështjet e fenomeneve ekstreme të natyrës si pandemitë, tërmetet, etj., si dhe faktin që në këto dy qytete janë qendrat më të mëdha universitare në vend të interesuara për këto çështje si dhe mundësia më e madhe e tyre për të pasur qasje në këtë anketim "online".

Në përfundim të vlerësimit demografik të pjesëmarrësve në këtë anketim, në mënyra të përmblodhur mund të nxjerrim përfundimin se:

**AKADEMIA
E SIGURISË**

Konferencë
Shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

- Pjesa më e madhe e të anketuarve (54.5%) janë të gjinisë femërore. Ky është tregues i një ndjeshmërie më të madhe nga ana e kësaj gjinie, për çështje të fenomeneve ekstreme të natyrës dhe pasojave të tyre.

- Numri më i madh i pjesëmarrësve në anketim i përket grup moshave të reja 18-34 vjeç (60.8%). Kjo tregon për interesim dhe përgjegjësi më të madhe publike të brezit të ri për çështje të fenomeneve ekstreme të natyrës dhe rreziqeve e kërcënimeve që vijnë prej tyre.

- Në anketim ka pasur një pjesëmarrje aktive të personave me të gjithë nivelet e shkollimit. Ky është tregues për një ndjeshmëri të tyre rreth fenomeneve ekstreme të natyrës dhe pasojave që vijnë prej tyre.

- Pjesëmarrja në anketim e numrit më të madh të personave me arsim të lartë, me “master” dhe grada e tituj shkencorë, të cilët përbëjnë 61% të totalit të anketuarve, çka nënkupton që kanë më shumë informacion për fenomenet ekstreme të natyrës, na bën të besojmë më shumë në objektivitetin e cilësinë e përgjigjeve të administruara dhe analizuara në këtë anketim.

- Pjesëmarrësit në anketim përfaqësojnë një shumëllojshmëri profesionale, çka flet për një përgjegjshmëri të shtresave dhe profesioneve të ndryshme në Shqipëri për çështjet e fenomeneve ekstreme të natyrës, kërcënimeve si dhe rreziqeve që vijnë prej tyre. Numrin më të madh të pjesëmarrësve në punonjësit e Policisë së Shtetit (19%), arsimtarët 17% dhe studentët me 13%. Pjesëmarrja e gjerë e punonjësve të Policisë së Shtetit, arsimtarëve dhe studentëve tregon për një përgjegjshmëri më të madhe publike të tyre lidhur me objektin e anketimit.

- Në anketim ka pasur një pjesëmarrje aktive nga komunitetet që i përkasin si qytetit, ashtu dhe fshatit. Ky është një tregues i një interesimi të dy komuniteteve për fenomenet ekstreme të natyrës si dhe kërcënimeve dhe rreziqeve që vijnë prej tyre. Pjesëmarrja më e madhe në këtë anketim nga shtetas rezidentë në zonat urbane mund të shpjegohet me problematikën dhe, për pasojë, me një ndjeshmëri më të madhe të komuniteteve nga qyteti për objektin e këtij anketimi, si dhe qasjen me të madhe që ky komunitet mund të ketë pasur në anketimin *online*.

- Pjesëmarrësit në anketim kanë një shtrirjen gjeografike pothuajse nga i gjithë territori i Republikës së Shqipërisë. Të anketuarit nga Tirana dhe Durrësi, përbëjnë numrin më të madh (74.1% dhe 6.3%). Kjo mund të shpjegohet me problematikën dhe, për pasojë, edhe me ndjeshmërinë që ka në metropolin Tiranë-Durrës për çështjet e fenomeneve ekstreme të natyrës si pandemitë, tërmetet, etj., si dhe faktin që, në këto dy qytete janë qendrat me të mëdha universitare në vend të interesuara për këto çështje si dhe mundësia më e madhe e tyre për të pasur qasje në këtë anketim *online*.

Në përfundim të vlerësimit demografik të pjesëmarrësve në këtë anketim, mund të arrijmë në përfundimin se, përbërja e pjesëmarrësve në anketim është gjithëpërfshirëse dhe përfaqësuese për objektin tonë të studimit.

9. Përfundimet kryesore

Bazuar në analizën e gjetjeve (përgjigjet e dhëna gjatë anketimit të realizuar), në përfundim të këtij punimi mund të arrihet në këto përfundime kryesore:

- Të anketuarit perceptojnë si rrezik për sigurinë e jetën e tyre: aksidentet automobilistike në masën (60.9%); pandemitë/epidemitë (59.1%); krimin mjedisor (49.9%); tërmetet (49.6%); krimin e organizuar (45.1%); përmbytjet (22%); thatësitrat

e tej zgjatura (19.6%); zjarret (27.3%); sulmet terroriste (13.6%); incidentet radioaktive (11.4%); uraganet/stuhitë (11.3%). Pra pandemitë dhe tërmetet perceptohen ndër rreziqet më të mëdha për sigurinë, krahasuar kjo dhe me krimin e organizuar apo sulmet terroriste.

- Të anketuarit nuk kanë njohuri e duhura për menaxhimin e katastrofave të tilla si uraganet/stuhitë në masën (75.2%), incidentet radioaktive (74.6%), thatësitat e tej zgjatura (63.2%), përmbytjet (53%), zjarret (48.6%), pandemitë/epidemitë (40.8%), tërmetet 40% e të anketuarve.

- Shifrat në përqindje të të anketuarve, të cilët janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për nivelin e tyre të njohurive menaxhuese, që kanë si individ, për menaxhimin e fenomeneve ekstreme të natyrës të listuara dhe të pasojave të tyre, janë të përafërta me përqindjen e të anketuarve, të cilët nuk kanë asnjë njohuri ose kanë pak njohuri për menaxhimin e të njëjtave katastrofa natyrore dhe të pasojave të tyre. Ky është një tregues i seriozitetit dhe i saktësisë së këtij anketimi.

- Shumica e të anketuarve (67.9%), janë dakord, ose shumë dakord, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë fenomene, menaxhimi i të cilave është kryesisht detyrë e shtetit. Pjesa më e madhe e tyre (59.5%) mendojnë se kjo nuk është detyrë e qytetarëve.

- Pjesa më e madhe e të anketuarve (87.7%) nuk kanë komunikuar dhe mendojnë se nuk iu takon të komunikojnë me njësitë menaxhuese të fatkeqësive natyrore në zonën e tyre.

- Shumica e të anketuarve (67.6%) mendojnë që për fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile në Shqipëri nuk janë hartuar ligje të forta.

- Pjesa më e madhe e të anketuarve nuk kanë përgatitur dhe mendojnë se nuk iu takon të përgatisin një plan emergjence familjar (65.7%), dhe si lagje (93.5%), për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile.

- Shumica e të anketuarve (75.4%) nuk kanë përgatitur dhe mendojnë se nuk iu takon të përgatisin kuti mbijetese nga fatkeqësitë natyrore.

- Pjesa më e madhe e të anketuarve (72.9%) nuk janë trajnuar dhe mendojnë se nuk iu takon atyre që të trajnohen për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë.

- Shumica e të anketuarve (91%), nuk janë regjistruar në njësi që ofrojnë lajme emergjence ose sisteme alarmi për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë dhe mendojnë se nuk iu takon atyre kjo gjë.

- Pjesa më e madhe e të anketuarve mendojnë se për të përmirësuar sigurinë, duhet investuar mjaftueshëm dhe shumë për parandalimin/menaxhimin e fatkeqësive natyrore dhe/ose emergjencave civile në këto drejtime: në ligjet dhe politikat mbi përballjen me fatkeqësitë natyrore dhe menaxhimin e emergjencave civile (73.2%); në rritjen e nivelit të përgatitjes të strukturave përgjegjëse për t'u përballur me fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile (73%); në ndikimin ekonomik të fatkeqësive natyrore dhe emergjencave civile (72.4%); për parandalimin e fatkeqësive natyrore/menaxhimin e emergjencave civile në komunitetet më shumë rrezikshmeri përfshirjeje nga një fatkeqësi natyrore/emergjencë civile (72.3%); në fushën e edukimit në arsimin para universitar dhe universitar (70.9%); në fushatat dhe takimet ndërgjegjësuere të publikut të gjerë (64.9%).

- Shumica e të anketuarve (50.6%) mendojnë se në vendin tonë nuk po shpenzohet shumë kohë, para dhe burime për të përmirësuar sigurinë dhe për të zvogëluar mundësitë e ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

**AKADEMIA
E SIGURISË**

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

- Pjesa më e madhe e të anketuarve (67.7%) nuk kanë informacion, kanë pak apo deri diku informacion mbi çështjet e sigurisë publike, për të cilat janë përgjegjëse strukturat e shtetit në nivel qendror dhe lokal në rast fatkeqësish natyrore/emergjencave civile.

- Shumica e të anketuarve (57.7%) janë dakord dhe shumë dakord që, në rast të fatkeqësive natyrore, siguria individuale, në fazën emergjente duhet të jetë në fokus kryesisht nga vetë individi, më tej nga shteti.

- Pjesa më e madhe e të anketuarve (79.5%), mendojnë se shteti duhet të ofrojë mekanizma më të besuar, transparentë dhe efikase të sigurisë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

- Shumica e të anketuarve (45.7%), kanë zgjedhur njoftimet zyrtare të institucioneve si burimin më të mirë për informimin e komunitetit të tyre, lidhur me një katastrofë dhe/ose situatë emergjente krahasuar me televizionin, rrjetet sociale e mediet elektronike/online.

- Pjesa më e madhe e të anketuarve, për informacionet që marrin lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, kanë shumë besim në informacionet që marrin: nga familja (71%), nga Policinë e Shtetit (59.7%), nga institucionet shtetërore (50.6%), nga artikujt/revista shkencore (33.6%) dhe nga miqtë (34%), media (14.6%), rrjetet sociale (6.5%).

- Të anketuarit, në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence, të parën do ta kontaktonin: Policinë e Shtetit (81.70%), zjarrfikëset/MZSH-në (78.20%), strukturat vendore dhe qendrore përgjegjëse për përballjen dhe menaxhimin e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile (72.80%), bashkinë (48.90%), Ministrinë e Shëndetësisë (40.70%), Institutin e Shëndetit Publik (39%), Forcat e Armatosura (35.60%).

- Shumica e të anketuarve (48%) nuk e dinë nëse ka një plan menaxhimi fatkeqësish apo plan emergjence për zonën ku ata qëndrojnë ndërkohë dhe mendojnë (83%) se institucionet shtetërore duhet t'i ndihmojë ata dhe komunitetin e tyre, në përgatitjen e një plani të menaxhimit të fatkeqësive natyrore/emergjence civile.

- Më shumë se çereku i të anketuarve (28.2%) ose familjet e tyre janë prekur nga katastrofa natyrore.

- Shumica e të anketuarve nuk janë të përgatitur materialisht për t'u përballur me një situatë urgjence/fatkeqësie pasi kanë siguruar vetëm: furnizimin për minimumi 72 orë me ujë (46.1%) e tyre; me ushqime (61%); për një mënyrë komunikimi e cila nuk varet nga energjia elektrike (29.9%); mjaftueshëm elektrik dore ose burime drite (41.2%); mjete evakuimi në rastet emergjence ose fatkeqësie (16%); kuti të ndihmës së parë (42.4%); një sistem alarmi për familjen dhe komunitetin (10.4%); produkte të nevojshme higjienosanitare (63.6%); kuti për raste fatkeqësish natyrore (24.8%); telefona me bateri që mbajnë për një kohë të gjatë (36%); sasi të hollash në rast urgjence ose fatkeqësie (50%); mënyra alternative për të hyrë/dalë në/nga shtëpia (28%); pajisje për fëmijët (28%); pajisjet për të moshuarit (16%); një plan evakuimi (21.6%); një plan operacional të urgjencës (14%); me sigurime (mbulimin e sigurimit) të jetës (20.3%).

- Pjesa më e madhe e të anketuarve (56.9%) nuk e dinë nëse dikush në komunitetin e tyre, ka detyrën të bashkëveprojë/bashkëpunojë me strukturat përkatëse në rast fatkeqësish natyrore/emergjence civile.

- Shumica e të anketuarve (77.8%), mendojnë që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile po shkaktojnë ndryshime drastike në realitetin ekonomik, politik dhe social në mbarë botën dhe se këto reduktohen në qoftë se të gjithë aktorët marrin përsipër

përgjegjësitë e tyre lidhur me informimin dhe marrjen e masave (74.2%).

- Ndër faktorët që ndikojnë në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, të anketuarit diferencojnë shpyllëzimin (75.4%); ndërtimet pa kriteret e duhura teknike të ndërtimit (73.6%); zjarret e qëllimshme (73.5%); mosndëshkimin e individëve që me veprimet/mosveprimet e tyre rëndojnë pasojat e fatkeqësive natyrore (69.2%); niveli në ulje i biodiversitetit (66.9%); urbanizimin e shpejtë (62.3%); bioterrorizmin (58.6%); mbipopullimin (56.5%); mbeturinat bujqësore (53.6%); djegien e fosileve (41%).

10. Vërtetimi i hipotezës

Nga analiza e të gjitha gjetjeve dhe përfundimeve, në zbatim dhe të objektivave të përcaktuara në fillim, përfundojmë se provohet vërtetësia e hipotezës së ngritur në fillim të punimit që fenomenet ekstreme të natyrës perceptohen ndër rreziqet dhe kërcënimet kryesore për sigurinë dhe jetën e qytetarëve në Shqipëri. Ky perceptim është në shpërpjesëtim me nivelin e pamjaftueshëm të njohurive të tyre për menaxhimin e pasojave të katastrofave natyrore e teknologjike dhe të përgatitjes materiale për t'u përballuar me këto fatkeqësi.

11. Rekomandimet kryesore

Bazuar në analizën e përfundimeve të mësipërme, në përmbyllje të këtij studimi mund të jepen këto rekomandime kryesore. Rekomandohet:

- të përmirësohen politikat për rritjen e sigurisë së komunitetit me synimin krijimin e komuniteteve të sigurta përballë fatkeqësive natyrore e teknologjike;

- mbështetje të politikave për fuqizimin e kapaciteteve të strukturave përgjegjëse për t'u përballur me fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile në rastet e fenomeneve ekstreme të natyrës;

- përmirësim i politikave për ndërgjegjësimin e komunitetit dhe edukimin e tij me njohuritë e duhura, në nivel grupi dhe individi, për menaxhimin e katastrofave natyrore e teknologjike;

- përmirësim dhe forcim i legjislacionit për fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile në Shqipëri, duke përcaktuar qartë kush bën çfarë;

- mbështetje e programeve për trajnimet në komunitet për t'u përballur me çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë, përfshirë dhe hartimin e një plani emergjence familjare dhe mbështetjen e sigurimit të jetës e pronës në raste të fatkeqësive natyrore;

- përmirësim i kurrikulave në arsimin parauniversitar dhe universitar dhe pasurimi i tyre me njohuritë e nevojshme për përballimin dhe menaxhimin e situatave në raste të fenomeneve ekstreme të natyrës;

- rritje e shkallës së informimit të publikut mbi çështjet e sigurisë publike, për të cilat janë përgjegjëse strukturat e shtetit në nivel qendror dhe lokal në rast fatkeqësish natyrore/emergjencave civile si dhe për përgjegjësitë që qytetarët duhet të marrin për sigurinë e tyre individuale;

- mbështetje e politikave për nxitur përgatitjet materiale të komunitetit për t'u përballur me një situatë urgjence/fatkeqësie duke siguruar furnizimin në të tilla situata me: minimumin 72 orë me ujë dhe me ushqime; një mënyrë komunikimi e cila nuk varet nga energjia elektrike; mjaftueshëm elektrik dore ose burime drite; mjete evakuimi

**AKADEMIA
E SIGURISË**

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

“ Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë ”

në rastet emergjence ose fatkeqësie; kuti të ndihmës së parë; një sistem alarmi për familjen dhe komunitetin; produkte të nevojshme higjienosanitare; kuti për raste fatkeqësish natyrore; telefona me bateri që mbajnë për një kohë të gjatë; sasi të hollash në rast urgjence ose fatkeqësie; mënyra alternative për të hyrë/dalë në/nga shtëpia; pajisje për fëmijët; pajisjet për të moshuarit; një plan evakuimi e një plan operacional të urgjencës; me sigurimet (mbulimin e sigurimeve) e jetës;

- mbështetje e politikave afatgjata për reduktimin e faktorëve që ndikojnë në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, si shpyllëzimi; ndërtimet pa kriteret e duhura teknike të ndërtimit; zjarret e qëllimshme; mosndëshkimin e individëve që me veprimet/mosveprimet e tyre rëndojnë pasojat e fatkeqësive natyrore; niveli në ulje i biodiversitetit; urbanizimin e shpejtë; bioterrorizmin; mbipopullimin; mbeturinat bujqësore e djegien e fosileve;

- miratimi i një strategjie kombëtare për zvogëlim të rrezikut nga fatkeqësitë Natyrore e teknologjike, si dokumenti kryesor i politikave për të parandaluar dhe zvogëluar rrezikun nga këto fatkeqësi, nëpërmjet përfshirjes së tërë shoqërisë e të institucioneve shtetërore në këtë proces.

12. Gjetjet, përfundimet dhe rekomandimet e detajuara

1. Gjysma e të anketuarve (49.6%) e ndihen shumë dhe jashtëzakonisht shumë të rrezikuar nga tërmetet në Shqipëri. Ndërkohë që pjesa tjetër (50.4%) ndihen pak dhe aspak të rrezikuar. Pra, tërmeti perceptohet si rrezik për sigurinë e rreth gjysmës së të anketuarve.

2. Shumica e të anketuarve (78%), ndihen pak dhe aspak të rrezikuar nga përmbytjet në Shqipëri, ndërkohë që vetëm 22% ndihen shumë të rrezikuar dhe jashtëzakonisht të rrezikuar. Pra, përmbytjet perceptohen si rrezik për sigurinë e 22% të anketuarve.

3. Shumica e të anketuarve (80.4%), ndihen pak dhe aspak të rrezikuar nga thatësitat e tejkzgjatura në Shqipëri, ndërkohë që vetëm 19.6% ndihen shumë të rrezikuar dhe jashtëzakonisht të rrezikuar. Pra, thatësitat e tejkzgjatura përbëjnë rrezik për sigurinë e 19.6% e të anketuarve.

4. Shumica e të anketuarve (88.7%), ndihen pak dhe aspak të rrezikuar nga uraganet/stuhitë në Shqipëri, ndërkohë që vetëm 11.3% ndihen shumë të rrezikuar dhe jashtëzakonisht të rrezikuar. Pra, uraganet/stuhitë përbëjnë rrezik për sigurinë e 11.3% të anketuarve.

5. Shumica e të anketuarve (72.7%) ndihen pak dhe aspak të rrezikuar nga zjarret në Shqipëri, ndërkohë që vetëm 27.3% ndihen shumë të rrezikuar dhe jashtëzakonisht të rrezikuar. Pra, zjarret përbëjnë rrezik për sigurinë e 27.3% të të anketuarve.

6. Pjesa më e madhe e të anketuarve (88.6%), ndihen pak dhe aspak të rrezikuar nga incidentet radioaktive në Shqipëri, ndërkohë që vetëm 11.4% ndihen shumë të rrezikuar dhe jashtëzakonisht të rrezikuar. Pra, incidentet radioaktive përbëjnë rrezik për sigurinë e 11.4% të të anketuarve.

7. Shumica e të anketuarve (86.6%), ndihen pak dhe aspak të rrezikuar nga sulmet terroriste në Shqipëri, ndërkohë që vetëm 13.6% ndihen shumë të rrezikuar dhe jashtëzakonisht të rrezikuar. Pra, sulmet terroriste përbëjnë rrezik për sigurinë e 13.6% të të anketuarve.

8. Pjesa më e madhe e të anketuarve (59.1%), ndihen shumë dhe jashtëzakonisht

shumë të rrezikuar nga pandemitë/epidemitë në Shqipëri, ndërkohë 40.9% e tyre ndihen aspak dhe pak të rrezikuar. Pra, pandemitë/epidemitë përbëjnë rrezik për sigurinë e 59.1% të të anketuarve.

9. Rreth gjysma e të anketuarve (50.1%) ndihen shumë dhe jashtëzakonisht shumë të rrezikuar nga krimi mjedisor, ndërkohë që 49.9% e tyre nuk ndihen aspak ose ndihen pak të rrezikuar nga kjo. Pra, krimi mjedisor përbën rrezik për sigurinë e rreth gjysmës së të anketuarve.

10. 45.1% e të anketuarve e ndihen shumë dhe jashtëzakonisht shumë të rrezikuar nga krimi i organizuar në Shqipëri ndërkohë që 54.9% e tyre ndihen pak dhe aspak të rrezikuar. Pra, krimi i organizuar përbën rrezik për sigurinë e 45.1% të të anketuarve.

11. Pjesa më e madhe e të anketuarve (60.9%), ndihen shumë dhe jashtëzakonisht shumë të rrezikuar nga aksidentet automobilistike, ndërkohë që 39.1% e tyre ndihen pak dhe aspak të rrezikuar. Pra, 60.9% e të anketuarve i perceptojnë aksidentet automobilistike si kërcënim për sigurinë e tyre.

12. Kanë njohuri të mjaftueshme apo shumë njohuri për menaxhimin e tërmetit si katastrofë natyrore, 60% e të anketuarve, ndërkohë që 40% e tyre kanë pak apo aspak njohuri në këtë fushë. Kjo tregon se është relativisht e madhe pjesa e të anketuarve që nuk kanë njohuritë e duhura për menaxhimin e katastrofave të tilla si tërmetet.

13. Pjesa më e madhe e të anketuarve (53%), nuk kanë asnjë njohuri ose kanë pak njohuri për menaxhimin e katastrofave të tilla si përmbytjet, ndërkohë që 47% e tyre kanë njohuri të mjaftueshme apo shumë njohuri në këtë fushë. Kjo tregon se shumica e të anketuarve nuk kanë njohuritë e duhura për menaxhimin e katastrofave të tilla si përmbytjet.

14. Shumica e të anketuarve (63.2%), nuk kanë asnjë njohuri ose kanë pak njohuri për menaxhimin e katastrofave të tilla si thatësirat e tejzgjatura, ndërkohë që 36.8% e tyre kanë njohuri të mjaftueshme apo shumë njohuri në këtë fushë. Kjo tregon se shumica e të anketuarve nuk kanë njohuritë e duhura për menaxhimin e katastrofave të tilla si thatësirat e tejzgjatura.

15. Shumica e të anketuarve (75.2%) nuk kanë asnjë njohuri ose kanë pak njohuri për menaxhimin e pasojave të katastrofave të tilla si uraganet/stuhitë, ndërkohë që 31.7% e tyre kanë njohuri të mjaftueshme apo shumë njohuri në këtë fushë.

16. Pjesa më e madhe e të anketuarve (51.4%) kanë njohuri të mjaftueshme apo shumë njohuri për menaxhimin e pasojave të zjarreve si katastrofë natyrore përkundrejt 48.6%, të cilët nuk kanë asnjë njohuri në këtë fushë. Kjo tregon se është relativisht i lartë numri i të anketuarve që nuk kanë asnjë njohuri ose kanë pak njohuri për menaxhimin e pasojave të zjarreve si katastrofë natyrore.

17. Shumica e të anketuarve (74.6%), nuk kanë asnjë njohuri ose kanë pak njohuri për menaxhimin e pasojave të incidenteve radioaktive, ndërkohë që 25.4% e tyre kanë njohuri të mjaftueshme apo shumë njohuri në këtë fushë.

18. Pjesa më e madhe e të anketuarve (59.2%) e tyre kanë mjaftueshëm apo shumë njohuri për menaxhimin e pasojave të pandemive/epidemive si katastrofë natyrore përkundrejt 40.8%, të cilët nuk kanë asnjë njohuri ose kanë pak njohuri në këtë fushë. Kjo tregon se është relativisht i lartë numri i të anketuarve që nuk kanë asnjë njohuri ose kanë pak njohuri për menaxhimin e pasojave të të pandemive/epidemive.

19. Shumica e të anketuarve (55.2%), nuk janë aspak apo janë pak të shqetësuar në raport me njohuritë menaxhuese që kanë si individ për menaxhimin e tërmeteve si katastrofë natyrore dhe të pasojave të tyre. Ndërkohë që, 44.8% e tyre janë të shqetësuar

**AKADEMIA
E SIGURISË**

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

apo shumë të shqetësuar për këtë nivel njohurish. Pra, janë relativisht të larta shifrat si të atyre që janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për mungesën e nivelin e të duhur të njohurive menaxhuese që kanë si individ për menaxhimin e tërmeteve si katastrofë natyrore dhe të pasojave të tyre. Për këtë rekomandohet gjetja e formave dhe metodave për rritjen e nivelit të njohurive të tyre për menaxhimin e katastrofave natyrore të tilla si tërmetet e të pasojave të tyre.

20. Pjesa më e madhe e të anketuarve (67.9%), nuk janë aspak apo janë pak të shqetësuar në raport me njohuritë menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e përmbytjeve si katastrofë natyrore dhe të pasojave të tyre. Ndërkohë që 34.1% e tyre janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për këtë nivel njohurish. Pra, diçka më shumë se 1/3 e të anketuarve janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për mungesën e nivelin e të duhur të njohurive menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e përmbytjeve si katastrofë natyrore dhe të pasojave të tyre. Për këtë rekomandohet gjetja e formave dhe metodave për rritjen e njohurive të tyre në këtë fushë.

21. Shumica e të anketuarve (71.4%), nuk janë aspak apo janë pak të shqetësuar në raport me njohuritë menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e thatësirave të tejzgjatura si katastrofë natyrore dhe të pasojave të tyre. Ndërkohë që 28.6% e tyre janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për këtë nivel njohurish. Pra, janë relativisht të larta shifrat si të atyre që janë të shqetësuar apo dhe shumë të shqetësuar për mungesën e nivelin e të duhur të njohurive menaxhuese që kanë si individ për menaxhimin e thatësirave të tej zgjatura dhe të pasojave të tyre. Për këtë rekomandohet gjetja e formave dhe metodave për rritjen e nivelit të njohurive për menaxhimin e katastrofave natyrore të tilla si thatësirave të tejzgjatura pasojave të tyre.

22. Pjesa më e madhe e të anketuarve (71.6%), nuk janë aspak apo janë pak të shqetësuar në raport me njohuritë menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e uraganeve/furtunave si katastrofë natyrore dhe të pasojave të tyre. Ndërkohë që 28.4% e tyre janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për këtë nivel njohurish. Pra, janë relativisht të larta shifrat e atyre që janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për mungesën e nivelin e të duhur të njohurive menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e uraganeve/furtunave dhe të pasojave të tyre.

23. Shumica e të anketuarve (59.7%), nuk janë aspak apo janë pak të shqetësuar në raport me njohuritë menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e zjarreve si katastrofë natyrore dhe të pasojave të tyre. Ndërkohë që 40.3% e tyre janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për këtë nivel njohurish. Pra, është relativisht e lartë (40.3%) përqindja e personave të anketuar të cilët janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për nivelin e tyre të njohurive menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e zjarreve si katastrofë natyrore dhe të pasojave të tyre. Për këtë rekomandohet gjetja e formave dhe metodave për rritjen e nivelit të njohurive të tyre në këtë fushë.

24. Pjesa më e madhe e të anketuarve (70.7%), nuk janë aspak apo janë pak të shqetësuar në raport me njohuritë menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e incidenteve radioaktive dhe të pasojave të tyre. Ndërkohë që 30.3% e tyre janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për këtë nivel njohurish. Pra, është relativisht e lartë përqindja e personave të anketuar të cilët janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për nivelin e tyre të njohurive menaxhuese në këtë fushë. Për këtë rekomandohet gjetja e formave dhe metodave për rritjen e nivelit të njohurive të tyre për menaxhimin e incidenteve radioaktive dhe të pasojave të tyre.

25. Shumica e të anketuarve (52.6%) janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar në

raport me njohuritë menaxhuese, që kanë si individë për menaxhimin e pandemive/epidemive dhe pasojave të tyre si katastrofa natyrore. Ndërkohë 47.4% e tyre, nuk janë aspak apo janë pak të shqetësuar në raport me njohuritë menaxhuese që kanë si individë në këtë fushë. Pra, është relativisht e lartë (52.6%) përqindja e personave të anketuar të cilët janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për nivelin e tyre të njohurive menaxhuese që kanë si individ për menaxhimin e pandemive/epidemive dhe të pasojave të tyre. Për këtë rekomandohet gjetja e formave dhe metodave për rritjen e nivelit të njohurive të tyre në këtë fushë.

26. Përqindja e të anketuarve, të cilët janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për nivelin e tyre të njohurive menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e fenomeneve ekstreme të natyrës të listuara dhe të pasojave të tyre, janë të përafërta me përqindjen e të anketuarve, të cilët nuk kanë asnjë njohuri ose kanë pak njohuri për menaxhimin e të njëjtave katastrofa natyrore dhe të pasojave të tyre. Ky është një tregues i seriozitetit dhe të saktësisë së këtij anketimi.

27. Shumica e të anketuarve (80.4%), janë dakord apo shumë dakord që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile paraqesin rrezikshmëri të lartë në të gjithë botën, krahasuar me 15.5% e tyre, të cilët nuk janë aspak ose janë pak dakord për këtë. Pra, shumica e të anketuarve mbështesin pohimin që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile paraqesin rrezikshmëri të lartë në të gjithë botën.

28. Pjesa më e madhe e të anketuarve (78.7%), mbështesin pohimin, pra janë dakord apo shumë dakord, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë dukuri në rritje.

29. Shumica e të anketuarve (67.6%) mendojnë që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë dukuri për të cilën janë nuk janë hartuar ligje të forta në Shqipëri, ndërkohë që 32.4% janë dakord dhe shumë dakord për këtë. Pra, vetëm rreth 1/3 e të anketuar janë dakord apo shumë dakord, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile, janë dukuri për të cilën janë hartuar ligje të forta në Shqipëri. Sa më sipër, rekomandohet jo vetëm rishikimi dhe forcimi i legjislacionit për fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile, por dhe një informim më i mirë i popullatës për këtë.

30. Pjesa më e madhe e të anketuarve (67.9%), janë dakord apo shumë dakord që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile, janë fenomene, menaxhimi i të cilave është kryesisht detyrë e shtetit.

31. Pjesa më e madhe e të anketuarve (59.5%), nuk janë aspak dakord apo janë pak dakord që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë fenomene, menaxhimi i të cilave është kryesisht detyrë e qytetarëve. Pra, shumica e të anketuarve janë të mendimit që në Shqipëri, fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë fenomene, menaxhimi i të cilave nuk është detyrë e qytetarëve.

32. Shumica e të anketuarve (64.2%) ndihen të përgatitur, kanë mbledhur informacione për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë përkundrejt 25% të tyre të cilët ndihen të papërgatitur dhe nuk kanë mbledhur informacione për këtë. Gjithashtu 10.8% e të anketuarve mendojnë që kjo nuk është një detyrë që u takon atyre.

33. Pjesa më e madhe e të anketuarve (87.7%) nuk kanë komunikuar dhe mendojnë se nuk iu takon të komunikojnë me njësitë menaxhuese të fatkeqësive natyrore në zonën e tyre, përkundrejt 12.3% e të cilëve kanë komunikuar me këto njësi.

34. Pjesa më e madhe e të anketuarve (65.7%) nuk kanë përgatitur dhe mendojnë se nuk iu takon të përgatisin një plan emergjence familjare për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, ndërkohë që 34.1% e tyre e kanë përgatitur një plan të tillë.

**AKADEMIA
E SIGURISË**

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

35. Shumica e të anketuarve (93.5%) nuk kanë përgatitur dhe mendojnë se nuk iu takon të përgatisin një plan emergjence si lagje për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, ndërkohë që vetëm 6.5% e tyre e kanë një plan të tillë emergjence si lagje.

36. Pjesa më e madhe e të anketuarve (75.4%) nuk kanë përgatitur dhe mendojnë se nuk iu takon të përgatisin kuti mbijetese nga fatkeqësitë natyrore, ndërkohë që 24% e tyre kanë përgatitur një kuti të tillë.

37. Shumica e të anketuarve (72.9%) nuk janë trajnuar (66.4%) dhe mendojnë se nuk iu takon atyre që të trajnohen (6.5%) për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë, përkundrejt 27.1%, të cilët e tyre janë trajnuar për raste të tilla. Për këtë rekomandohet gjetja e formave dhe metodave dhe mbështetja e programeve për trajnimin në komunitet për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile.

38. Shumica e të anketuarve (90.5%) nuk kanë trajnuar (75%) dhe mendojnë se nuk ju takon të trajnojnë (15.5%) anëtarë të tjerë të komunitetit, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë, përkundrejt 9.5%, të cilët pohojnë se kanë trajnuar anëtarë të tjerë të komunitetit për të tilla raste.

39. Pjesa më e madhe e të anketuarve (91%) nuk janë regjistruar në njësi që ofrojnë lajme emergjence ose sisteme alarmi (76.1%) për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë, dhe mendojnë se nuk u takon atyre kjo gjë (14.9%), përkundrejt 9% të cilët pohojnë se janë regjistruar.

40. Shumica e të anketuarve (58.4%) mendojnë se aktivitetet industriale ndikojnë apo ndikojnë shumë në ndodhitë e fatkeqësitë natyrore/emergjencave civile krahasuar me 35.8%, që mendojnë se nuk ndikojnë aspak ose ndikojnë pak.

41. Pjesa më e madhe e të anketuarve (78.9%) janë deri diku në dijeni apo kanë dijeni për politikat globale ose iniciativat e marra nga organizata të ndryshme, që përmirësojnë sigurinë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

42. Shumica e të anketuarve (52.1%) mendojnë se në vendin tonë aplikohen apo aplikohen deri diku praktika në bashkëpunim me vendet e rajonit dhe/ose organizata vendase/të huaja, për parandalimin dhe reduktimin e ndodhive dhe/ose pasojave të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

43. Shumica e të anketuarve (70.9%), mendojnë se për të përmirësuar sigurinë, duhet investuar mjaftueshëm (28%) dhe shumë (42.9%) në fushën e edukimit në arsimin parauniversitar dhe universitar, për parandalimin/menaxhimin e fatkeqësive natyrore dhe/ose emergjencave civile, ndërkohë që vetëm 2.6% mendojnë se nuk duhet investuar në këtë fushë. Sa më sipër, për të rritur parametrat e sigurisë, rekomandohet përmirësimi i politikave dhe rishikimi i kurrikulave në arsimin parauniversitar dhe universitar për të rritur nivelin e njohurive lidhur me parandalimin/menaxhimin e fatkeqësive natyrore dhe/ose emergjencave civile.

44. Pjesa më e madhe e të anketuarve (72.3%), mendojnë se për të përmirësuar sigurinë, duhet investuar mjaftueshëm (25.9%) dhe shumë (47.4%) për parandalimin e fatkeqësive natyrore/menaxhimin e emergjencave civile në komunitetet më shumë rrezikshmëri përfshirjeje nga një fatkeqësi natyrore/emergjencë civile. Sa më sipër, për të rritur parametrat e sigurisë, rekomandohet përmirësimi i politikave dhe rritja e investimeve në fushën e trajnimeve/specializimeve të posaçme për parandalimin e fatkeqësive natyrore/menaxhimin e emergjencave civile në komunitetet me shumë rrezikshmëri përfshirjeje nga një fatkeqësi të tilla natyrore/emergjencë civile.

45. Shumica e të anketuarve (91.6%) mendojnë se duhet investuar deri diku (26.7%), mjaftueshëm (30.8%) dhe shumë (37.1%) në fushatat dhe takimet ndërgjegjësose të

publikut të gjerë, për të përmirësuar sigurinë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile. Sa më sipër, për të rritur parametrat e sigurisë, rekomandohet përmirësimi i politikave dhe rritja e investimeve në drejtim të fushatave dhe takimeve ndërgjegjëse me publikun e gjerë, për të përmirësuar sigurinë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

46. Pjesa më e madhe e të anketuarve (91.9%), mendojnë se për të përmirësuar sigurinë, duhet investuar deri diku (18.7%), mjaftueshëm (23.9%) dhe shumë (49.3%), në ligjet dhe politikat mbi përballjen me fatkeqësitë natyrore dhe në menaxhimin e emergjencave civile. Sa më sipër, për të rritur parametrat e sigurisë, rekomandohet përmirësimi i politikave që mbështesin përmirësimet në ligjet dhe politikat mbi përballjen me fatkeqësitë natyrore dhe menaxhimin e emergjencave civile.

47. Shumica e të anketuarve (91.8%) mendojnë se duhet investuar, deri diku (19.4%), mjaftueshëm (29.5%), dhe shumë (42.9%), në ndikimin ekonomik të fatkeqësive natyrore dhe emergjencave civile për të përmirësuar sigurinë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile. Sa më sipër, rekomandohet përmirësimi i politikave për menaxhimin e ndikimit ekonomik të fatkeqësive natyrore dhe emergjencave civile për të përmirësuar sigurinë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

48. Pjesa më e madhe e të anketuarve (93.1%) mendojnë se duhet investuar deri diku (18.3%), mjaftueshëm (18.8%) dhe shumë (56%) në rritjen e nivelit të përgatitjes të strukturave përgjegjëse për t'u përballur me fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile për të përmirësuar sigurinë në raste të tilla. Sa më sipër, është i rekomandueshëm përmirësimi i politikave në drejtim të rritjes së nivelit të përgatitjes të strukturave përgjegjëse, për t'u përballur me fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile.

49. Shumica e të anketuarve (50.6%) mendojnë se në vendin tonë nuk po shpenzohet shumë kohë, para dhe burime për të përmirësuar sigurinë dhe për të zvogëluar mundësitë e ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, përkundrajt 12.5% e të anketuarve (10.3%+2.2%) të cilët mendojnë se po shpenzohen kohë, para dhe burime në nivele mesatare dhe maksimale. Gjithashtu, është relativisht i lartë (36.9%) dhe numri i të anketuarve që mendojnë se po shpenzohen kohë, para dhe burime, por mund të bëhet më shumë se kaq. Sa më sipër, rekomandohet përmirësimi i politikave në drejtim të shtimit të burimeve, për të përmirësuar sigurinë dhe për të zvogëluar mundësitë e ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, si dhe në përmirësimin e perceptimeve të qytetarëve në këtë fushë.

50. Shumica e të anketuarve (77.4%) mendojnë se forcimi i legjislacionit për mbrojtjen civile si dhe organizimi ndërinstitutional, për sa i përket fatkeqësive natyrore është çështja më e rëndësishme që ka nevojë për t'u zgjidhur (17.9%) apo që është e rëndësishme ashtu si dhe çështje të tjera (59.5%). Ndërkohë që 8.30% e të anketuarve mendojnë se kjo është deri diku e rëndësishme. Për këtë rekomandohet forcimi i legjislacionit për mbrojtjen civile si dhe organizimi ndërinstitutional për fatkeqësitë natyrore.

51. Pjesa më e madhe e të anketuarve (36.2%), në masën dakord (19.4%) dhe shumë dakord (16.8%) pohojnë se kanë informacion të plotë dhe të hollësishëm mbi çështjet e sigurisë publike, për të cilat janë përgjegjëse strukturat e shtetit në nivel qendror dhe lokal në rast fatkeqësish natyrore/emergjencave civile. Ndërkohë, 19.3% nuk janë aspak dakord apo janë pak dakord, krahasuar me 34.5% të atyre që janë deri diku dakord me këtë pohim.

52. Shumica e të anketuarve 35.8% (14.9% + 20.9%) nuk janë aspak dakord apo

janë pak dakord me pohimin se janë të mirëinformuar për çdo mekanizëm të sigurisë publike, që duhet të aktivizohen në rast të fatkeqësive natyrore dhe emergjencave civile, ndërkohë që 32.3% (16.6%+15.7%) janë dakord apo shumë dakord me këtë pohim. I lartë është dhe numri i të anketuarve (31.9%) të cilët janë deri diku dakord me këtë pohim. Pra, shumica e të anketuarve: 67.7% (35.8%+31.9%), nuk kanë informacion, kanë pak apo deri diku informacion mbi çështjet e sigurisë publike, për të cilat janë përgjegjëse strukturat e shtetit në nivel qendror dhe lokal në rast fatkeqësish natyrore/emergjencave civile. Sa më sipër rekomandohet përmirësimi i politikave për të rritur nivelin e njohurive të qytetarëve për mekanizmat e sigurisë publike, që duhet të aktivizohen në rast të fatkeqësive natyrore dhe emergjencave civile.

53. Shumica e të anketuarve (57.7%) janë dakord (21.3%) dhe shumë dakord (36.4%) që në rast të fatkeqësive natyrore, siguria individuale, në fazën emergjente duhet të jetë në fokus kryesisht nga vetë individi, më tej nga shteti, ndërkohë që 16.6% nuk janë aspak apo janë pak dakord me këtë pohimin. Rreth çereku i të anketuarve (25.7%) janë të lëkundur, pra deri diku dakord me këtë.

54. Pjesa më e madhe e të anketuarve (79.5%), janë dakord (17.2%) dhe shumë dakord (62.3%) me pohimin që shteti duhet të ofrojë mekanizma më të besuar, transparentë dhe efikase të sigurisë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile përkundrejt 5% të cilët nuk janë aspak apo janë pak dakord me këtë. Për këtë rekomandohet rishikimi i politikave për përmirësimin e besueshmërisë, transparencës dhe efikasitetit të strukturave që merren me menaxhimin në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

55. Shumica e të anketuarve (45.7%), kanë zgjedhur njoftimet zyrtare të institucioneve si burimin më të mirë për informimin e komunitetit të tyre, lidhur me një katastrofë dhe/ose situatë emergjente. Në vend të dytë kanë zgjedhur si burim televizionin (25.4%), rrjetet sociale (12.5%) dhe 8.8% e tyre kanë zgjedhur mediet elektronike/*online*.

56. Pjesa më e madhe e të anketuarve (71.8%), kanë shumë besim tek informacionet që marrin nga familja lidhur me çështjet e sigurisë, ndërkohë që 13.1% nuk kanë aspak apo kanë pak besim tek ky burim informacioni.

57. Janë pothuajse të barabartë, në përqindje (34-34.1%) të anketuarit që kanë shumë besim si dhe ata që kanë pak besim në informacionet që do ta merrnin nga miqtë, lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile. Ndërkohë relativisht e lartë është dhe shifra me të pavendosurit (26.5%), të cilët kanë deri diku besim.

58. Shumica e të anketuarve (52.5%) nuk kanë aspak (20%) apo kanë pak besim (32.5%) për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë që do ta merrnin nga rrjetet sociale, ndërkohë që 41% janë të lëkundur, duke pasur deri diku besim në rrjet sociale.

59. Shumica e të anketuarve (33.6%) kanë shumë besim në informacionet lidhur me çështjet e sigurisë që do ta merrnin nga artikujt/revista shkencore, ndërkohë që është pothuajse i barabartë (28%) numri i të anketuarve që kanë pak apo deri diku besim.

60. Pjesa më e madhe e të anketuarve (52.4%) nuk kanë aspak (13.2%) apo kanë pak (39.2%) besim, në informacionet lidhur me çështjet e sigurisë që do ta merrnin nga media, ndërkohë që është relativisht i lartë dhe numri i të lëkundurve (33%) që kanë deri diku besim.

61. Shumica e të anketuarve (50.6%) kanë shumë besim në informacionet për

çështjet e sigurisë që do të merrnin nga institucionet shtetërore, ndërkohë që 28.9% e të anketuarve (6.9%+22%) nuk kanë aspak besim ose kanë pak besim në këto informacione. Gjithashtu, numri i të lëkundurve zë 20.5% të të anketuarve. Kjo tregon një shkallë të mirë besimi në informacionet që marrin nga institucionet shtetërore.

62. Pjesa më e madhe e të anketuarve (59.7%) kanë shumë besim në informacionet që do të merrnin nga Policia e Shtetit, ndërkohë që 24.8% e të anketuarve (7.1%+17.7%) nuk kanë aspak besim ose kanë pak besim në këto informacione. Gjithashtu, numri i të lëkundurve zë 15.5% të të anketuarve, të cilët kanë deri diku besim.

Nga krahasimi i gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet që marrin lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, të anketuarit, në rend zbritës, kanë shumë besim në informacionet që marrin: nga familja (71%), nga Policia e Shtetit (59.7%), nga institucionet shtetërore (50.6%), nga artikujt/revista shkencore (33.6%) dhe nga miqtë (34%), media (14.6%), rrjetet sociale (6.5%).

63. Shumica e të anketuarve (59.3%) nuk kanë kontaktuar dhe nuk do të kontaktojnë Ministrinë e Shëndetësisë në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile, ndërkohë që 40.7% do ta kontaktonin atë. Pra, është relativisht i lartë numri i të anketuarve që nuk kanë kontaktuar dhe nuk kanë besim të kontaktojnë Ministrinë e Shëndetësisë në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile.

64. Pjesa më e madhe e të anketuarve (61%) nuk kanë kontaktuar dhe nuk do të kontaktojnë Institutin e Shëndetit Publik në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile, përkundrajt 39% që do ta kontaktonin atë. Pra, është relativisht i lartë numri i të anketuarve që nuk kanë kontaktuar dhe nuk do të kontaktojnë Institutin e Shëndetit Publik në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile.

65. Shumica e të anketuarve (72%) kanë kontaktuar dhe do të kontaktojnë strukturat vendore dhe qendrore përgjegjëse për përballjen dhe menaxhimin e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, ndërkohë që 27.2% nuk do t'i kontaktonin ato. Pra, të anketuarit kanë një nivel relativisht të lartë besimi në strukturat vendore dhe qendrore përgjegjëse për përballjen dhe menaxhimin e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

66. Pjesa më e madhe e të anketuarve (81.7%) kanë kontaktuar dhe do të kontaktojnë të parën Policinë e Shtetit si strukturë shtetërore në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile, ndërkohë që 18.3% nuk do ta kontaktonin atë. Pra, në strukturat e Policisë së Shtetit ka një nivel relativisht më të lartë besimi.

67. Shumica e të anketuarve (64.4%) nuk kanë kontaktuar, dhe nuk do të kontaktojnë si të parë, Forcat e Armatosura, si strukturë shtetërore në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile, ndërkohë që 35.6% do ta kontaktonin atë strukturë. Pra, pjesa më e madhe e të anketuarve nuk kanë besim të kontaktojnë strukturat e Forcave të Armatosura në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile.

68. Pjesa më e madhe e të anketuarve (51.1%) nuk kanë kontaktuar dhe nuk do të kontaktojnë të parën bashkinë në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile, ndërkohë që 48.9% do ta kontaktonin atë.

69. Shumica e të anketuarve (78.2%) kanë kontaktuar dhe do të kontaktojnë të parën zjarrfikëset [MZSH] në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile, ndërkohë që 21.8% nuk do ta kontaktonin atë.

Nga krahasimi i gjetjeve të mësipërme, për pohimin se, nëse kanë kontaktuar/do të kontaktonin njërin nga strukturat e përmendura më sipër, në rast të një fatkeqësie

**AKADEMIA
E SIGURISË**

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

natyrore/emergjence në rend zbritës, gjejmë së të parën do ta kontaktonin: Policinë e Shtetit (81.70%), zjarrfikëset (78.20%), strukturat vendore dhe qendrore përgjegjëse për përballjen dhe menaxhimin e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile (72.80%), Bashkinë (48.90%), Ministrinë e Shëndetësisë (40.70%), Institutin e Shëndetit Publik (39%) Forcat e Armatosura (35.60%).

70. Shumica e të anketuarve (83%) mendojnë se institucionet shtetërore duhet t'i ndihmojë ata dhe komunitetin e tyre, në përgatitjen e një plani të menaxhimit të fatkeqësive natyrore/emergjence civile.

71. Shumica e të anketuarve (48%) nuk e dinë nëse ka një plan menaxhimi fatkeqësish apo plan emergjence për zonën ku ata qëndrojnë. Ndërkohë që, për 40.9% të tyre nuk ka një plan të tillë. Vetëm 10.6% pohojnë ekzistencën e një plan menaxhimi fatkeqësish apo plan emergjence për zonën ku qëndrojnë. Pra, ka një mungesë të theksuar informacioni lidhur me ekzistencën e planeve të menaxhimit të fatkeqësisë.

72. Pjesa më e madhe e të anketuarve (40.5%) kanë njohuri për ligjet apo politikat që zbatohen për menaxhimin e katastrofave në Shqipëri. E përafërt (38.8%) është dhe shifra e të anketuarve që nuk kanë njohuri për një gjë të tillë. Ndërkohë që 20.7% e tyre janë shprehur se nuk e dinë. Në këto kushte rekomandohet përmirësimi i politikave për rritjen e nivelit të njohurive të komunitetit për ligjet apo politikat që zbatohen për menaxhimin e katastrofave në Shqipëri.

73. Shumica e të anketuarve (65.3%) nuk janë prekur ata apo familja e tyre nga ndonjë katastrofë. Ndërkohë që 28.2% e tyre janë prekur nga katastrofa. Pra, është relativisht e lartë shifra e të anketuarve që janë prekur ata apo familja e tyre nga një katastrofë. Prandaj rekomandohet përmirësimi i politikave për parandalimin dhe minimizimin e pasojave të katastrofave natyrore.

74. Pjesa më e madhe e të anketuarve (42.7%) pohojnë se kanë një person të tillë në familje që mund të zbatojë planin e urgjencës, përkundrejt (41.6%) që nuk e kanë një person të tillë në familje.

75. Shumica e të anketuarve (46.1%) pohojnë se kanë siguruar furnizimin me ujë në një minimum prej 72-orësh në rast urgjence ose fatkeqësie, përkundrejt 36% të tyre të cilët deklarojnë se nuk kanë siguruar një furnizim të tillë. Ndërkohë që 8.2% të tyre nuk e dinë ndërsa 10.6% janë në proces të sigurimit të këtij furnizimi.

76. Pjesa më e madhe e të anketuarve (61%) pohojnë se kanë siguruar furnizimin me ushqim në një minimum prej 72 orësh në rast urgjence ose fatkeqësie në një situatë të tillë, përkundrejt 23% të tyre të cilët deklarojnë se nuk kanë siguruar një furnizim të tillë. Ndërkohë 8.2% të tyre nuk e dinë, ndërsa 10.6% janë në proces të sigurimit të këtij furnizimi.

77. Shumica e të anketuarve (52.6%) pranojnë se nuk janë përgatitur për një mënyrë komunikimi e cila nuk varet nga energjia elektrike, përkundrejt 29.9% të anketuarve të cilët pohojnë se janë përgatitur për raste të tilla për një mënyrë komunikimi e cila nuk varet nga energjia elektrike. Ndërkohë 10.6% janë në proces të kësaj përgatitje.

78. Shumica e të anketuarve (41.2%) janë përgatitur për të pasur mjaftueshëm elektrik dore ose burime drite në rast urgjence ose fatkeqësie, ndërkohë që përafërsisht po aq janë dhe ata të cilët nuk janë përgatitur për të pasur mjaftueshëm një burim të tillë drite. Gjithashtu, 12.9% e të anketuarve janë në proces të përgatitjes për të pasur të tillë mjete ndriçimi.

79. Pjesa më e madhe e të anketuarve (64.6%) pohojnë se nuk janë përgatitur me mjete evakuimi në rastet emergjence ose fatkeqësie, ndërkohë që 16% janë përgatitur

me mjete të tilla. Gjithashtu 14.4% janë në proces përgatitje.

80. Shumica e të anketuarve (42.4%) pohojnë se janë përgatitur mjaftueshëm me kuti të ndihmës së parë në rastet emergjente, ndërkohë që 38.3% nuk janë përgatitur për këtë. Gjithashtu 14.4% janë në proces përgatitje.

81. Pjesa më e madhe e të anketuarve (74.3%) pohojnë se nuk janë përgatitur të kenë një sistem alarmi për familjen dhe komunitetin në rast urgjence ose fatkeqësie, përkundrejt vetëm 10.4% që janë përgatitur të kenë një sistem alarmi për familjen dhe komunitetin në rast urgjence ose fatkeqësie. Ndërkohë 10.6% janë në proces përgatitje.

82. Shumica e të anketuarve (63.6%) pohojnë se janë përgatitur të kenë produkte të nevojshme higjienosanitare në rast urgjence ose fatkeqësie, përkundrejt 22% që nuk janë përgatitur. Ndërkohë që 11.2% janë në proces përgatitje.

83. Shumica e të anketuarve (59.3%) pohojnë se nuk janë përgatitur të kenë kuti për raste fatkeqësish natyrore, përkundrejt 24.8% të cilët janë përgatitur të kenë kuti për raste të tilla. Ndërkohë që 12.7% prej tyre janë në proces përgatitje për këtë alternativë.

84. Pjesa më e madhe e të anketuarve (51%) pohojnë se nuk janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë telefona me bateri që mbajnë për një kohë të gjatë, përkundrejt 36% të cilët janë përgatitur të kenë telefona të tillë. Ndërkohë që 9% e tyre janë në proces përgatitje për këtë alternativë.

85. Shumica e të anketuarve (50%) pohojnë se janë përgatitur të kenë një sasi të hollash në rast urgjence ose fatkeqësie, përkundrejt 32% të cilët nuk janë përgatitur të kenë një sasi të hollash për raste të tilla. Ndërkohë që 12.1% e tyre janë në proces përgatitje për këtë alternativë.

86. Pjesa më e madhe e të anketuarve (56%) pohojnë se nuk janë përgatitur që, në rast urgjence ose fatkeqësie, të kenë mënyra alternative për të hyrë/dalë në/nga shtëpia, përkundrejt 28% të cilët janë përgatitur për një rast të tillë. Ndërkohë që 9.7% e tyre janë në proces përgatitjes për këtë alternativë.

87. Shumica e të anketuarve (61%) pohojnë se nuk janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë pajisje për fëmijët, përkundrejt 28% të cilët janë përgatitur që në kenë këto pajisje. Ndërkohë që 10.1% e tyre janë në proces përgatitjes për këtë alternativë.

88. Pjesa më e madhe e të anketuarve (68%) pohojnë se nuk janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë pajisjet për të moshuarit, përkundrejt 16% të cilët janë përgatitur për raste të tilla. Ndërkohë që 10.4% e tyre janë në proces përgatitjes për këtë alternativë.

89. Shumica e të anketuarve (61.2%) pohojnë se nuk janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë një plan evakuimi, përkundrejt 21.6% të cilët janë përgatitur të kenë një plan evakuimi. Ndërkohë që 12.5% e tyre janë në proces përgatitjes për këtë alternativë.

90. Pjesa më e madhe e të anketuarve (68.8%) pohojnë se nuk janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë të kenë një plan operacional të urgjencës, përkundrejt 14% të cilët janë përgatitur të kenë një plan operacional të urgjencës. Ndërkohë që 11.4% e tyre janë në proces përgatitjes për këtë alternativë.

91. Shumica e të anketuarve (61.2%) pohojnë se nuk janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të jenë pajisur me sigurim (mbulimin e sigurimeve) të jetës, përkundrejt 20.3% të cilët janë përgatitur të jenë pajisur me sigurim (mbulimin e sigurimeve) të jetës. Ndërkohë që 12.7% e tyre janë në të përgatitjes për këtë alternativë.

**AKADEMIA
E SIGURISË**

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

92. Pjesa më e madhe e të anketuarve (86.9%) pohojnë se lëndimet e rënda janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhivë të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile. Ndërkohë që 9.9% e tyre janë shprehur se nuk e dinë.

93. Shumica e të anketuarve (75.6%) pohojnë se shpërthimet e sëmundjeve janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhivë të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, përkundrajt 10.8% të cilëve e mendojnë të kundërtën. Ndërkohë që 13.6% e tyre janë shprehur se nuk e dinë.

94. Shumica e të anketuarve (85.6%) pohojnë se mungesa ose ndotja e ujit janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhivë të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, përkundrajt 5.4% të cilëve e mendojnë të kundërtën. Ndërkohë që 9% e tyre janë shprehur se nuk e dinë.

95. Pjesa më e madhe e të anketuarve (82%) pohojnë se mungesa e furnizimit me ushqime, janë çështje shëndetësore që mund të lindin pas ndodhivë të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, përkundrajt 8.8% të cilëve e mendojnë të kundërtën. Ndërkohë që 8.4% e tyre janë shprehur se nuk e dinë.

96. Shumica e të anketuarve (82.2%) pohojnë spitalet e dëmtuara janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhivë të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, përkundrajt 4.7% të cilëve e mendojnë të kundërtën. Ndërkohë që 13.1% e tyre janë shprehur se nuk e dinë.

97. Pjesa më e madhe e të anketuarve (56.7%) pohojnë se ka dhe të tjera çështje shëndetësore përveç atyre të listuara më sipër, që mund të lindin pas ndodhivë të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, përkundrajt 10.5% të cilëve e mendojnë të kundërtën. Ndërkohë që 32.8% e tyre janë shprehur se nuk e dinë.

98. Shumica e të anketuarve (56.9%) pohojnë se nuk e dinë, nëse dikush në komunitetin e tyre, ka detyrën të bashkëveprojë/bashkëpunojë me strukturat përkatëse në rast fatkeqësish natyrore/emergjence civile. Ndërkohë për 21.8% të anketuarve askush nuk ka një detyrën të tillë. Janë në dijeni që në komunitetin e tyre, është dikush që ka këtë detyrë vetëm 21.3% e të anketuarve.

99. Pjesa më e madhe e të anketuarve (74.2%) janë dakord dhe shumë dakord që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile reduktohen në qoftë se të gjithë aktorët marrin përsipër përgjegjësitë e tyre lidhur me informimin dhe marrjen e masave, përkundrajt 19.1%, të cilët nuk janë aspak apo janë pak dakord me këtë.

100. Shumica e të anketuarve (77.8%), janë dakord dhe shumë dakord (29.3%+48.5%) që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile po shkaktojnë ndryshime drastike në realitetin ekonomik, politik dhe social në mbarë botën, përkundrajt 13.1% , të cilët nuk janë aspak apo janë pak dakord me këtë. Ndërkohë që 9.1% janë të pavendosur me këtë vlerësim.

101. Pjesa më e madhe e të anketuarve (62.3%), janë dakord dhe shumë dakord (34.7%+27.6%) që urbanizimi i shpejtë si faktor ndikon në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, përkundrajt 34.3%, të cilët mendojnë se nuk ndikon.

102. Shumica e të anketuarve (69.2%), mendojnë se mosndëshkimi i individëve që me veprimet/mosveprimet e tyre rëndojnë pasojat e fatkeqësive natyrore, ndikon dhe ndikon shumë (28.9%+40.3%) në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile përkundrajt 28% , të cilët mendojnë se nuk ndikon ose ndikon pak.

103. Pjesa më e madhe e të anketuarve (56.5%), mendojnë se mbipopullimi ndikon dhe ndikon shumë (28.9%+40.3%) në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, përkundrajt 40.3%, të cilët mendojnë se mbipopullimi nuk ndikon ose ndikon

pak.

104. Shumica e të anketuarve (41%), janë përgjigjur se djegia e fosileve ndikon dhe ndikon shumë (28.9%+40.3%) si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, përkundrejt 33.9%, të cilët mendojnë se kjo nuk ndikon.

105. Për pjesën më të madhe të anketuarve (73.5%), janë përgjigjur se zjarret e qëllimshme, ndikojnë dhe ndikojnë shumë (33.2%+40.3%) si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, përkundrejt 23.5%, të cilët mendojnë se zjarret e qëllimshme nuk ndikojnë ose ndikojnë.

106. Shumica e të anketuarve (58.6%) mendojnë se bioterrorizmi, ndikon dhe ndikon shumë (29.9%+28.7%) si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, përkundrejt 31.5% të cilët mendojnë se nuk ndikon ose ndikon pak.

107. Pjesa më e madhe e të anketuarve (53.6%) mendojnë se mbeturinat bujqësore ndikojnë dhe ndikojnë shumë (32.3%+21.3%)si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, përkundrejt 39.7%,të cilët mendojnë se nuk ndikojnë ose ndikojnë pak.

108. Për pjesën më të madhe të anketuarve (75.4%) shpyllëzimi ndikon dhe ndikon shumë (31.6%+43.8%) si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, përkundrejt 21.8%, të cilët mendojnë se nuk ndikon ose ndikon pak.

109. Shumica e të anketuarve (66.9%) mendojnë se niveli në ulje i biodiversitetit ndikon dhe ndikon shumë (36.9%+43.8%) si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, përkundrejt 25%, të cilët mendojnë se ndikon ose ndikon pak.

110. Shumica e të anketuarve (73.6%) mendojnë se ndërtimet pa kriteret e duhura teknike të ndërtimit ndikojnë dhe ndikojnë shumë (30.3%+43.3%) si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, përkundrejt 23%, të cilët mendojnë se nuk ndikojnë ose ndikojnë pak.

13. Pyetjet dhe përgjigjet e të anketuarve në paraqitje tabelore dhe grafike, me gjetjet, përfundimet dhe rekomandimet e detajuara

Në vijim, po paraqesim një vështrim analitik të zgjeruar të pyetjeve dhe përgjigjeve të të anketuarve në paraqitje tabelore dhe grafike, me gjetjet, përfundimet dhe rekomandimet e detajuara:

1. Sa ndiheni të rrezikuar nga tërmetet në Shqipëri?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa ndihen të rrezikuar nga tërmetet në Shqipëri, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri, nga secila prej ndodhive të mëposhtme: [Tërmetet]		
	N	%
Aspak	37	6.90%
Pak	233	43.50%
Shumë	218	40.60%
Jashtëzakonisht shumë	48	9.00%
total	536	100.00%

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Nga studimi i përgjigjeve të të anketuarve për pyetjen se sa ndiheni të rrezikuar nga tërmetet në Shqipëri gjejmë se:

- 6.9% e të anketuarve ndihen aspak të rrezikuar nga tërmetet;
- 43.5% e të anketuarve ndihen pak të rrezikuar;
- 40.60% e të anketuarve ndihen shumë të rrezikuar;
- 9.00% e të anketuarve ndihen jashtëzakonisht shumë të rrezikuar.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se 49.6% e të anketuarve ndihen shumë rrezik për sigurinë e dhe jashtëzakonisht shumë të rrezikuar nga tërmetet në Shqipëri. Ndërkohë që 50.4% e të anketuarve ndihen pak dhe aspak të rrezikuar. Pra, tërmeti perceptohet si rrezik për sigurinë e rreth gjysmës së të anketuarve.

2. Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri nga përmbytjet?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa ndihen të rrezikuar nga përmbytjet në Shqipëri, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri, nga secila prej ndodhive të mëposhtme: [Përmbytjet]		
	N	%
Aspak	188	35.10%
Pak	230	42.90%
Shumë	92	17.20%
Jashtëzakonisht shumë	26	4.80%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të të anketuarve për pyetjen se sa ndiheni të rrezikuar nga përmbytjet në Shqipëri gjejmë se:

- 35.10% e të anketuarve ndihen aspak të rrezikuar nga përmbytjet në Shqipëri,
- 42.90% e të anketuarve ndihen pak të rrezikuar,
- 17.20% e të anketuarve ndihen shumë të rrezikuar,
- 4.80% e të anketuarve ndihen jashtëzakonisht shumë të rrezikuar.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve, 78% e tyre, ndihen pak dhe aspak të rrezikuar nga përmbytjet në Shqipëri, ndërkohë që vetëm 22% ndihen shumë të rrezikuar dhe jashtëzakonisht të rrezikuar. Pra, përmbytjet përbëjnë rrezik për sigurinë e 22% të anketuarve.

3. Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri, nga thatësitat e tejzgjatura?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa ndihen të rrezikuar nga thatësitat e tejzgjatura në Shqipëri, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri, nga secila prej ndodhive të mëposhtme: [Thatësitat e tejzgjatura]		
	N	%
Aspak	193	36.00%
Pak	238	44.40%
Shumë	88	16.40%
Jashtëzakonisht shumë	17	3.20%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa ndiheni të rrezikuar nga thatësirat e tejzgjatura në Shqipëri gjejmë se:

- 36% e të anketuarve ndihen aspak të rrezikuar,
- 44.40% e të anketuarve ndihen pak të rrezikuar,
- 16.40% e të anketuarve ndihen shumë të rrezikuar,
- 3.20% e të anketuarve ndihen jashtëzakonisht shumë të rrezikuar.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve, 80.4% e tyre, ndihen pak dhe aspak të rrezikuar nga thatësirat e tejzgjatura në Shqipëri, ndërkohë që vetëm 19.6% ndihen shumë të rrezikuar dhe jashtëzakonisht të rrezikuar. Pra, thatësirat e tejzgjatura përbëjnë rrezik për sigurinë e 19.6% të të anketuarve.

4. Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri, nga uraganet/stuhitë?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa ndihen të rrezikuar nga uraganet/stuhitë në Shqipëri, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri, nga secila prej ndodhive të mëposhtme: [Uraganet/stuhitë]		
	N	%
Aspak	298	55.70%
Jashtëzakonisht shumë	12	2.20%
Pak	177	33.00%
Shumë	49	9.10%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa ndiheni të rrezikuar nga uraganet/stuhitë në Shqipëri gjejmë se:

- 55.70% e të anketuarve nuk ndihen aspak të rrezikuar nga uraganet/stuhitë,
- 33.0% e të anketuarve ndihen pak të rrezikuar,
- 9.10% e të anketuarve ndihen shumë të rrezikuar nga uraganet/stuhitë,
- 2.20% e të anketuarve ndihen jashtëzakonisht shumë të rrezikuar.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve, 88.7% e tyre, ndihen pak dhe aspak të rrezikuar nga uraganet/stuhitë në Shqipëri, ndërkohë që vetëm 11.3% ndihen shumë të rrezikuar dhe jashtëzakonisht të rrezikuar. Pra, uraganet/stuhitë përbëjnë rrezik për sigurinë e 11.3% të anketuarve,

5. Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri nga zjarret?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa ndihen të rrezikuar nga zjarret në Shqipëri, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri, nga secila prej ndodhive të mëposhtme: [Zjarret]		
	N	%
Aspak	143	26.70%
Pak	247	46.00%
Shumë	127	23.70%
Jashtëzakonisht shumë	19	3.60%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa ndiheni të rrezikuar nga zjarret në Shqipëri gjejmë se:

- 26.70% e të anketuarve nuk ndihen aspak të rrezikuar nga zjarret në Shqipëri,
- 46% e të anketuarve ndihen pak të rrezikuar,
- 23.70% e të anketuarve ndihen shumë të rrezikuar,
- 3.60% e të anketuarve ndihen jashtëzakonisht shumë të rrezikuar.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve, 72.7% e tyre, ndihen pak dhe aspak të rrezikuar nga zjarret në Shqipëri, ndërkohë që vetëm 27.3% ndihen shumë të rrezikuar dhe jashtëzakonisht të rrezikuar. Pra zjarret përbëjnë rrezik për sigurinë e 27.3% të anketuarve

6. Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri nga incidentet radioaktive?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa ndihen të rrezikuar nga incidentet radioaktive, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri, nga secila prej ndodhjeve të mëposhtme: [Incidentet radioaktive]		
	N	%
Aspak	320	59.70%
Pak	155	28.90%
Shumë	54	10.10%
Jashtëzakonisht shumë	7	1.30%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa ndiheni të rrezikuar nga incidentet radioaktive në Shqipëri gjejmë se:

- 59.70% e të anketuarve ndihen “aspak të rrezikuar nga incidentet radioaktive në Shqipëri,
- 28.90% e të anketuarve ndihen pak të rrezikuar,
- 10.10% e të anketuarve ndihen shumë të rrezikuar,
- 1.30% e të anketuarve ndihen jashtëzakonisht shumë të rrezikuar.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarëve, 88.6% e tyre, ndihen pak dhe aspak të rrezikuar nga incidentet radioaktive në Shqipëri, ndërkohë që vetëm 11.4% ndihen shumë të rrezikuar dhe jashtëzakonisht të rrezikuar. Pra incidentet radioaktive përbëjnë rrezik për sigurinë e 11.4% të anketuarve.

7. Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri nga sulmet terroriste?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa ndihen të rrezikuar nga sulmet terroriste, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa ndiheni të rrezikuar nga sulmet terroriste në Shqipëri gjejmë se:

- 48.70% e të anketuarve ndihen aspak të rrezikuar nga sulmet terroriste në Shqipëri,
- 37.70% e të anketuarve ndihen pak të rrezikuar,
- 9.90% e të anketuarve ndihen shumë të rrezikuar,

- 3.70% e të anketuarve ndihen jashtëzakonisht shumë të rrezikuar.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve, 86.6% e tyre, ndihen pak dhe aspak të rrezikuar nga sulmet terroriste në Shqipëri, ndërkohë që vetëm 13.6% ndihen shumë të rrezikuar dhe jashtëzakonisht të rrezikuar. Pra sulmet terroriste përbëjnë rrezik për sigurinë e 13.6% të të anketuarve.

Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri, nga secila prej ndodhive të mëposhtme: [Sulmet terroriste]		
	N	%
Aspak	261	48.70%
Pak	202	37.70%
Shumë	53	9.90%
Jashtëzakonisht shumë	20	3.70%
total	536	100.00%

8. Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri nga pandemitë/epidemitë?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa ndihen të rrezikuar nga pandemitë/epidemitë, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri, nga secila prej ndodhive të mëposhtme: [Pandemitë/epidemitë]		
	N	%
Aspak	39	7.30%
Jashtëzakonisht shumë	86	16.00%
Pak	180	33.60%
Shumë	231	43.10%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa ndiheni të rrezikuar nga pandemitë/epidemitë në Shqipëri gjejmë se:

- 7.30% e të anketuarve ndihen aspak të rrezikuar nga pandemitë/epidemitë,
- 33.60% e të anketuarve ndihen pak të rrezikuar,
- 43.10% e të anketuarve ndihen shumë të rrezikuar,
- 16.00% e të anketuarve ndihen jashtëzakonisht shumë të rrezikuar.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (59.1%), ndihen shumë dhe jashtëzakonisht shumë të rrezikuar nga pandemitë/epidemitë në Shqipëri, ndërkohë 40.9% e tyre ndihen aspak dhe pak të rrezikuar. Pra pandemitë/epidemitë përbëjnë rrezik për sigurinë e 59.1% të anketuarve.

9. Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri nga krimi mjedisor?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa ndihen të rrezikuar nga krimi mjedisor, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

**AKADEMIA
E SIGURISË**

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri, nga secila prej ndodhive të mëposhtme: [Krimi mjedisor]		
	N	%
Aspak	78	14.60%
Jashtëzakonisht shumë	70	13.00%
Pak	189	35.30%
Shumë	199	37.10%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të të anketuarve për pyetjen se sa ndiheni të rrezikuar nga krimi mjedisor në Shqipëri gjejmë se:

- 14.60% e të anketuarve ndihen aspak të rrezikuar nga krimi mjedisor,
- 35.30% e të anketuarve ndihen pak të rrezikuar,
- 37.10% e të anketuarve ndihen shumë të rrezikuar,
- 13.00% e të anketuarve ndihen jashtëzakonisht shumë të rrezikuar.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se 50.1% e të anketuarve ndihen shumë dhe jashtëzakonisht shumë të rrezikuar nga krimi mjedisor, ndërkohë që 49.9% e tyre nuk ndihen aspak ose ndihen pak të rrezikuar nga kjo. Pra, krimi mjedisor përbën rrezik për sigurinë e rreth gjysmës së të anketuarve.

10. Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri nga krimi i organizuar?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa ndihen të rrezikuar nga krimi i organizuar, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri, nga secila prej ndodhive të mëposhtme: [Krimi i organizuar]		
	N	%
Aspak	91	17.00%
Pak	203	37.90%
Shumë	178	33.20%
Jashtëzakonisht shumë	64	11.90%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa ndiheni të rrezikuar nga krimi i organizuar në Shqipëri gjejmë se:

- 17% e të anketuarve nuk ndihen aspak të rrezikuar nga krimi i organizuar,
- 37.90% e të anketuarve ndihen pak të rrezikuar,
- 33.20% e të anketuarve ndihen shumë të rrezikuar,
- 11.90% e të anketuarve ndihen jashtëzakonisht shumë të rrezikuar.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se 54.9% e anketuarve, ndihen pak dhe aspak të rrezikuar nga krimi i organizuar, ndërkohë që shumë dhe jashtëzakonisht shumë të rrezikuar nga krimi i organizuar ndihen 45.1% e të anketuarve. Pra, krimi i organizuar përbën rrezik për sigurinë e 45.1% të anketuarve.

11. Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri nga aksidentet automobilistike?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa ndihen të rrezikuar nga aksidentet automobilistike, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa ndiheni të rrezikuar në Shqipëri nga secila prej ndodhive të mëposhtme: [Aksidentet automobilistike]		
	N	%
Aspak	45	8.30%
Pak	165	30.80%
Shumë	234	43.70%
Jashtëzakonisht shumë	92	17.20%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të të anketuarve për pyetjen se sa ndihen të rrezikuar nga aksidentet automobilistike në Shqipëri gjejmë se:

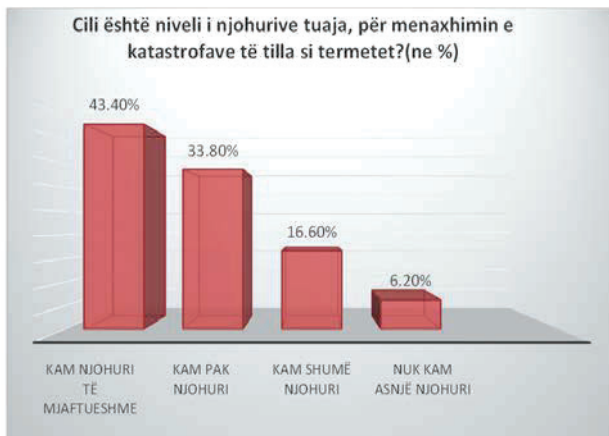
- 8.30% e të anketuarve ndihen aspak të rrezikuar nga aksidentet automobilistike,
- 30.80% e të anketuarve ndihen pak të rrezikuar,
- 43.70% e të anketuarve ndihen shumë të rrezikuar,
- 17.20% e të anketuarve ndihen jashtëzakonisht shumë të rrezikuar.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se 60.9% e anketuarve, ndihen shumë dhe jashtëzakonisht shumë të rrezikuar nga aksidentet automobilistike, ndërkohë që 39.1% e tyre ndihen pak dhe aspak të rrezikuar. Pra 60.9% e të anketuarve i perceptojnë aksidentet automobilistike si kërcënim për sigurinë e tyre.

12. Cili është niveli i njohurive tuaja për menaxhimin e katastrofave të tilla si tërmetet?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se cili është niveli i njohurive të tyre për menaxhimin e tërmetit si katastrofë natyrore, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Cili është niveli i njohurive tuaja, për menaxhimin e katastrofave të cilësuar si më poshtë? [Tërmetet]		
	N	%
nuk kam asnjë njohuri	33	6.20%
kam pak njohuri	181	33.80%
kam njohuri të mjaftueshme	233	43.40%
kam shumë njohuri	89	16.60%
total	536	100.00%

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë shkencore ndërkombëtare:

« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se cili është niveli i njohurive të tyre për menaxhimin e tërmetit si katastrofë natyrore, gjejmë se:

- 43.40% e të anketuarve kanë njohuri të mjaftueshme për menaxhimin e tërmetit si katastrofë natyrore,

- 33.8% të anketuarve kanë pak njohuri për këtë,

- 16.6% e të anketuarve kanë shumë njohuri,

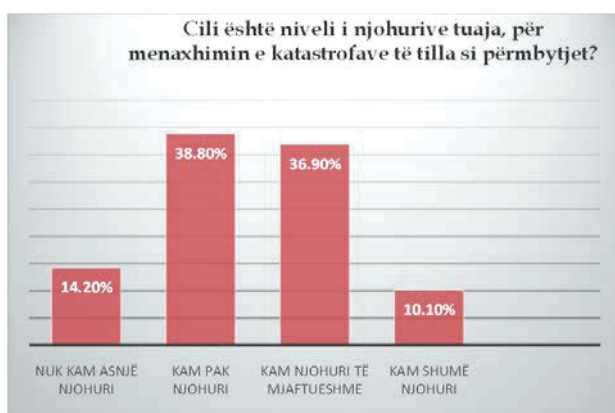
- 6.2% e të anketuarve nuk kanë asnjë njohuri në këtë fushë.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se 40% e të anketuarve (33.8%+6.2%) kanë pak ose aspak njohuri për menaxhimin e katastrofave të tilla si tërmetet, ndërkohë që 60% e tyre kanë njohuri të mjaftueshme apo shumë njohuri në këtë fushë. Kjo tregon se është relativisht e madhe (40%) pjesa e të anketuarve që nuk kanë njohuritë e duhura për menaxhimin e katastrofave të tilla si tërmetet.

13. Cili është niveli i njohurive tuaja, për menaxhimin e katastrofave të tilla si përmbytjet?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se cili është niveli i njohurisë të tyre për menaxhimin e përmbytjeve si katastrofë natyrore, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Cili është niveli i njohurive tuaja, për menaxhimin e katastrofave të cilësuar si më poshtë? [Përmbytjet]		
	N	%
nuk kam asnjë njohuri	76	14.20%
kam pak njohuri	208	38.80%
kam njohuri të mjaftueshme	198	36.90%
kam shumë njohuri	54	10.10%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se cili është niveli i njohurive të tyre për menaxhimin e përmbytjeve si katastrofë natyrore, gjejmë se:

- 14.20% e të anketuarve nuk kanë asnjë njohuri,

- 38.80% e të anketuarve kanë pak njohuri,

- 36.90% e të anketuarve kanë njohuri të mjaftueshme,

- 10.10% e të anketuarve kanë shumë njohuri.

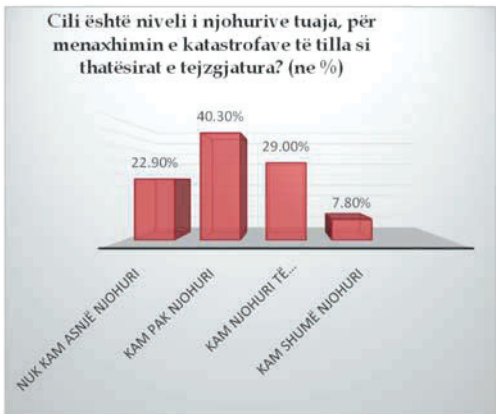
Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se 53% e të anketuarve (14.2%+38.8%), nuk kanë asnjë njohuri ose kanë pak njohuri për menaxhimin e katastrofave të tilla si përmbytjet, ndërkohë që 47% e tyre kanë njohuri të mjaftueshme apo shumë njohuri në këtë fushë. Kjo tregon se shumica e të anketuarve (53%) nuk kanë njohuritë e duhura për menaxhimin e katastrofave të tilla si tërmetet.

14. Cili është niveli i njohurive tuaja, për menaxhimin e katastrofave të tilla si thatësitat e tejzgjatura?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se cili është niveli i njohurisë të tyre për

menaxhimin e një thatësire të tejzgjatur si katastrofë natyrore, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Cili është niveli i njohurive tuaja, për menaxhimin e katastrofave të cilësuar si më poshtë? [Thatësitrat e tejzgjatura]		
	N	%
nuk kam asnjë njohuri	123	22.90%
kam pak njohuri	216	40.30%
kam njohuri të mjaftueshme	155	29.00%
kam shumë njohuri	42	7.80%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se cili është niveli i njohurive të tyre për menaxhimin e thatësirave të tej zgjatura si katastrofë natyrore, gjejmë se:

- 22.90% e të anketuarve nuk kanë asnjë njohuri për menaxhimin e thatësirave të tejzgjatura si katastrofë natyrore,
- 40.30% e të anketuarve kanë pak njohuri,
- 29% e të anketuarve kanë njohuri të mjaftueshme,
- 7.80% e të anketuarve kanë shumë njohuri.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se 63.2% e të anketuarve (22.9%+40.3%), nuk kane asnjë njohuri ose kanë pak njohuri për menaxhimin e katastrofave të tilla si thatësitrat e tejzgjatura, ndërkohë që 36.8% e tyre kanë njohuri të mjaftueshme apo shumë njohuri në këtë fushë. Kjo tregon se shumica e të anketuarve (63.2%) nuk kanë njohuritë e duhura për menaxhimin e katastrofave të tilla si thatësitrat e tejzgjatura.

15. Cili është niveli i njohurive tuaja, për menaxhimin e katastrofave të tilla si uraganet/stuhitë?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se cili është niveli i njohurinë të tyre për menaxhimin e pasojave nga uraganet/stuhitë si katastrofë natyrore, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Cili është niveli i njohurive tuaja, për menaxhimin e katastrofave të cilësuar si më poshtë? [Uraganet /stuhitë]		
	N	%
nuk kam asnjë njohuri	160	29.90%
kam pak njohuri	206	38.40%
kam njohuri të mjaftueshme	146	27.20%
kam shumë njohuri	24	4.50%
total	536	100.00%

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

tyre për menaxhimin e pasojave nga uraganet/stuhitë si katastrofë natyrore, gjejmë se:

- 22.90% e të anketuarve nuk kanë asnjë njohuri për menaxhimin e pasojave nga uraganet/stuhitë si katastrofë natyrore,
- 38.40% e të anketuarve kanë pak njohuri,
- 27.20% e të anketuarve kanë njohuri të mjaftueshme,
- 4.50% e të anketuarve kanë shumë njohuri.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se 75.2% e të anketuarve (22.9%+38.4%), nuk kanë asnjë njohuri ose kanë pak njohuri për menaxhimin e pasojave të katastrofave të tilla si uraganet/stuhitë, ndërkohë që 31.7% e tyre kanë njohuri të mjaftueshme apo shumë njohuri në këtë fushë. Kjo tregon se shumica e të anketuarve (75.2%) nuk kanë njohuritë e duhura për menaxhimin e pasojave të katastrofave të tilla si uraganet/stuhitë.

16. Cili është niveli i njohurive tuaja, për menaxhimin e katastrofave të tilla si zjarret?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se cili është niveli i njohurive të tyre për menaxhimin e pasojave nga zjarret si katastrofë natyrore, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Cili është niveli i njohurive tuaja, për menaxhimin e katastrofave të cilësuar si më poshtë? [Zjarret]		
	N	%
nuk kam asnjë njohuri	56	10.50%
kam pak njohuri	204	38.10%
kam njohuri të mjaftueshme	219	40.80%
kam shumë njohuri	57	10.60%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se cili është niveli i njohurive të tyre për menaxhimin e pasojave nga zjarret si katastrofë natyrore, gjejmë se:

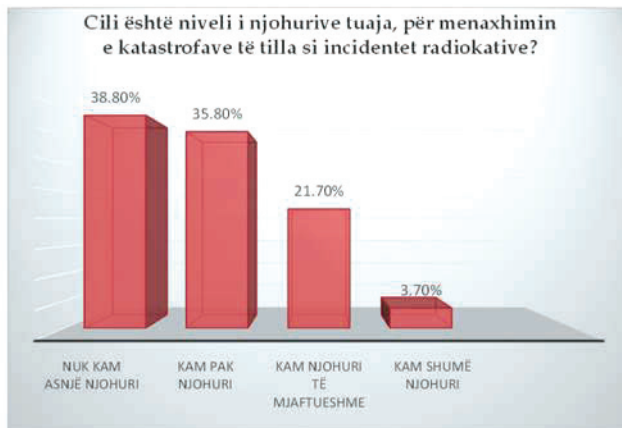
- 10.50% e të anketuarve nuk kanë asnjë njohuri për menaxhimin e pasojave nga zjarret si katastrofë natyrore,
- 38.10% e të anketuarve kanë pak njohuri,
- 40.80% e të anketuarve kanë njohuri të mjaftueshme,
- 10.60% e të anketuarve kanë shumë njohuri.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se 48.6% e të anketuarve (10.5%+38.1%), nuk kanë asnjë njohuri ose kanë pak njohuri për menaxhimin e pasojave të zjarreve si katastrofave natyrore, ndërkohë që 51.4% e tyre kanë njohuri të mjaftueshme apo shumë njohuri në këtë fushë. Kjo tregon se është relativisht i lartë numri i të anketuarve që nuk kanë asnjë njohuri ose kanë pak njohuri për menaxhimin e pasojave të zjarreve si katastrofë natyrore.

17. Cili është niveli i njohurive tuaja, për menaxhimin e katastrofave të tilla si incidentet radioaktive?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se cili është niveli i njohurive të tyre për menaxhimin e pasojave nga zjarret si katastrofë natyrore, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Cili është niveli i njohurive tuaja, për menaxhimin e katastrofave të cilësuar si më poshtë? [Incidentet radioaktive]		
	N	%
nuk kam asnjë njohuri	208	38.80%
kam pak njohuri	192	35.80%
kam njohuri të mjaftueshme	116	21.70%
kam shumë njohuri	20	3.70%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të të anketuarve për pyetjen se cili është niveli i njohurive të tyre për menaxhimin e pasojave nga zjarret si katastrofë natyrore, gjejmë se:

- 38.80% e të anketuarve nuk kanë asnjë njohuri,
- 35.80% e të anketuarve kanë pak njohuri,
- 21.70% e të anketuarve kanë njohuri të mjaftueshme,
- 3.70% e të anketuarve kanë shumë njohuri.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se 74.6% e të anketuarve (38.8%+35.8%), nuk kanë asnjë njohuri ose kanë pak njohuri për menaxhimin e pasojave të incidenteve radioaktive, ndërkohë që 25.4% e tyre kanë njohuri të mjaftueshme apo shumë njohuri në këtë fushë. Kjo tregon se është relativisht i lartë numri i të anketuarve (74.6%) që nuk kanë asnjë njohuri ose kanë pak njohuri për menaxhimin e pasojave të incidenteve radioaktive.

18. Cili është niveli i njohurive tuaja për menaxhimin e katastrofave të tilla si pandemitë/epidemitë?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se cili është niveli i njohurive të tyre për menaxhimin e pasojave të pandemive/epidemive si katastrofë natyrore, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se cili është niveli i njohurive të tyre për menaxhimin e pasojave të pandemive/epidemive si katastrofë natyrore, gjejmë se:

- 7.50% e të anketuarve nuk kanë asnjë njohuri,
- 33.30% e të anketuarve kanë pak njohuri,
- 40.90% e të anketuarve kanë njohuri të mjaftueshme,
- 18.30% e të anketuarve kanë shumë njohuri.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se 40.8% e të anketuarve (7.5%+33.3%), nuk kanë asnjë njohuri ose kanë pak njohuri për menaxhimin

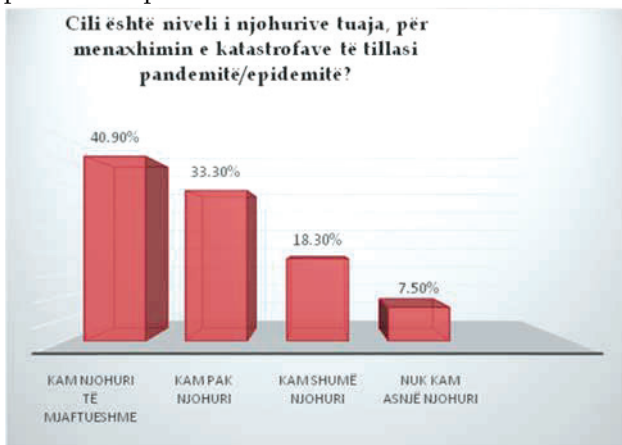
AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë shkencore ndërkombëtare:

« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

e pasojave të pandemive/epidemive si katastrofë natyrore, ndërkohë që 59.2% e tyre kanë mjaftueshëm apo shumë njohuri në këtë fushë. Kjo tregon se është relativisht i lartë numri i të anketuarve (40.8%) që nuk kanë asnjë njohuri ose kanë pak njohuri për menaxhimin e pasojave të pandemive/epidemive.

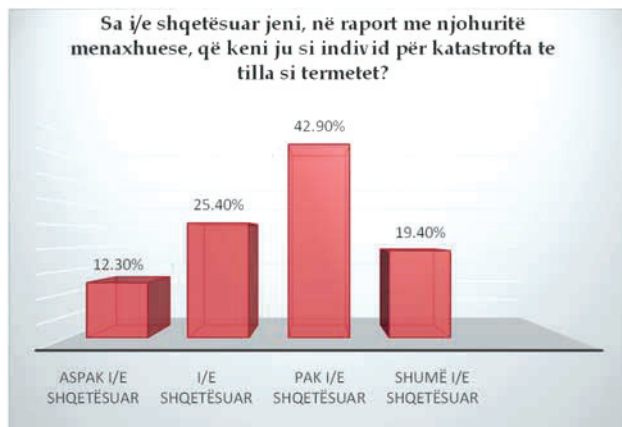
Cili është niveli i njohurive tuaja, për menaxhimin e katastrofave të cilësuar si më poshtë? [Pandemitë/Epimetë]		
	N	%
nuk kam asnjë njohuri	40	7.50%
kam pak njohuri	179	33.30%
kam njohuri të mjaftueshme	219	40.90%
kam shumë njohuri	98	18.30%
total	536	100.00%

19. Sa i/e shqetësuar jeni, në raport me njohuritë menaxhuese, që keni ju si individ për katastrofa të tilla si tërmetet?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa të shqetësuar janë, në raport me njohuritë menaxhuese, që kanë si individ për menaxhimin e pasojave të tërmeteve si katastrofë natyrore, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa i/e shqetësuar jeni, në raport me njohuritë menaxhuese, që keni ju si individ për katastrofat e cilësuar si më poshtë: [Tërmetet]		
	N	%
Aspak i/e shqetësuar	66	12.30%
Pak i/e shqetësuar	230	42.90%
i/e shqetësuar	136	25.40%
Shumë i/e shqetësuar	104	19.40%
total	536	100.00%

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa të shqetësuar janë, në raport me njohuritë menaxhuese, që kanë si individ për menaxhimin e pasojave të tërmeteve si katastrofë natyrore gjejmë se:

- 12.30% e të anketuarve janë aspak të shqetësuar,
- 42.90% e të anketuarve janë pak të shqetësuar,
- 25.40% e të anketuarve janë të shqetësuar,
- 19.40% e të anketuarve janë shumë të shqetësuar.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se 55.2% e të

anketuarve (12.3%+42.9%), nuk janë aspak apo janë pak të shqetësuar në raport me njohuritë menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e tërmeteve si katastrofë natyrore dhe të pasojave të tyre. Ndërkohë që, 44.8% e tyre janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për këtë nivel njohurish. Pra, është relativisht i lartë (44.8%) përqindja e personave të anketuar të cilët janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për nivelin e tyre të njohurive menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e tërmeteve si katastrofë natyrore dhe të pasojave të tyre.

20. Sa i/e shqetësuar jeni, në raport me njohuritë menaxhuese që keni ju si individ për katastrofat të tilla si përmbytjet?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa të shqetësuar janë në raport me njohuritë menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e përmbytjeve dhe pasojat e tyre si katastrofë natyrore, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa i/e shqetësuar jeni, në raport me njohuritë menaxhuese, që keni ju si individ për katastrofat e cilësuar si më poshtë: [Përmbytjet]		
	N	%
Aspak i/e shqetësuar	126	23.50%
Pak i/e shqetësuar	227	42.40%
i/e shqetësuar	126	23.50%
Shumë i/e shqetësuar	57	10.60%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të të anketuarve për pyetjen se sa të shqetësuar janë, në raport me njohuritë menaxhuese, që kanë si individë për menaxhimin e pasojave të tërmeteve si katastrofë natyrore gjejmë se:

- 23.50% e të anketuarve nuk janë aspak të shqetësuar,
- 42.40% e të anketuarve janë pak të shqetësuar,
- 23.50% e të anketuarve janë të shqetësuar,
- 10.60% e të anketuarve janë shumë të shqetësuar.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se 67.9% e të anketuarve (23.5%+42.4%), nuk janë aspak apo janë pak të shqetësuar në raport me njohuritë menaxhuese që kanë si individ për menaxhimin e përmbytjeve si katastrofë natyrore dhe të pasojave të tyre. Ndërkohë që 34.1% e tyre janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për këtë nivel njohurish. Pra, është relativisht i lartë (34.1%) përqindja e personave të anketuar të cilët janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për nivelin e tyre të njohurive menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e përmbytjeve si katastrofë natyrore dhe të pasojave të tyre.

21. Sa i/e shqetësuar jeni, në raport me njohuritë menaxhuese, që keni ju si individ për katastrofa të tilla si thatësitrat e tejzgjatura?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa të shqetësuar janë në raport me njohuritë

**AKADEMIA
E SIGURISË**

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

menaxhuese që kanë si individ për menaxhimin e thatësirave të tejzgjata dhe pasojat e tyre si katastrofë natyrore, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa i/e shqetësuar jeni, në raport me njohuritë menaxhuese, që keni ju si individ për katastrofat e cilësuar si më poshtë: [Thatësitrat e tejzgjata]		
	N	%
Aspak i/e shqetësuar	154	28.70%
Pak i/e shqetësuar	229	42.70%
i/e shqetësuar	113	21.10%
Shumë i/e shqetësuar	40	7.50%
Total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të të anketuarve për pyetjen se sa të shqetësuar janë, në raport me njohuritë menaxhuese, që kanë si individ për menaxhimin e thatësirave të tejzgjata dhe pasojat e tyre si katastrofë natyrore gjejmë se:

- 28.70% e të anketuarve janë aspak të shqetësuar,
- 42.70% e të anketuarve janë pak të shqetësuar,
- 21.10% e të anketuarve janë të shqetësuar,
- 7.50% e të anketuarve janë shumë të shqetësuar.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se 71.4% e të anketuarve (28.7%+42.7%), nuk janë aspak apo janë pak të shqetësuar në raport me njohuritë menaxhuese që kanë si individ për menaxhimin e thatësirave të tejzgjata si katastrofë natyrore dhe të pasojave të tyre. Ndërkohë që 28.6% e tyre janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për këtë nivel njohurish. Pra, është relativisht e lartë (28.6%) përqindja e personave të anketuar të cilët janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për nivelin e tyre të njohurive menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e thatësirave të tejzgjata si katastrofë natyrore dhe të pasojave të tyre.

22. Sa i/e shqetësuar jeni, në raport me njohuritë menaxhuese, që keni ju si individ për katastrofa të tilla si uraganet/ furtunat?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa të shqetësuar janë në raport me njohuritë menaxhuese që kanë si individ për menaxhimin e uraganeve/furtunave dhe pasojat e tyre si katastrofë natyrore, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa të shqetësuar janë, në raport me njohuritë menaxhuese, që kanë si individ për menaxhimin e uraganeve/furtunave dhe pasojat e tyre si katastrofë natyrore gjejmë se:

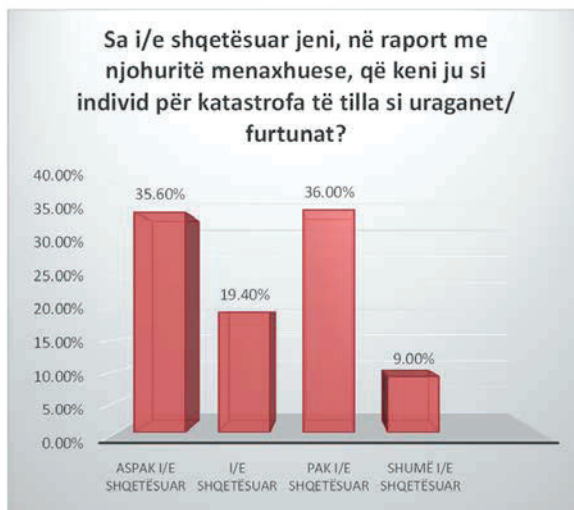
- 35.60% e të anketuarve janë aspak të shqetësuar,
- 36% e të anketuarve janë pak të shqetësuar,
- 19.40% e të anketuarve janë të shqetësuar,
- 9% e të anketuarve janë shumë të shqetësuar.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se 71.6% e të anketuarve (35.6%+36%), nuk janë aspak apo janë pak të shqetësuar në raport me

njohuritë menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e uraganeve/furtunave si katastrofë natyrore dhe të pasojave të tyre. Ndërkohë që, 28.4% e tyre janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për këtë nivel njohurish. Pra, është relativisht e lartë (28.4%) përqindja e personave të anketuar të cilët janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për nivelin e tyre të njohurive menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e uraganeve/furtunave si katastrofë natyrore dhe të pasojave të tyre.

Sa i/e shqetësuar jeni, në raport me njohuritë menaxhuese, që keni ju si individ për katastrofat e cilësuar si më poshtë: [Uraganet/ furtunat]

	N	%
Aspak i/e shqetësuar	191	35.60%
Pak i/e shqetësuar	193	36.00%
i/e shqetësuar	104	19.40%
Shumë i/e shqetësuar	48	9.00%
total	536	100.00%

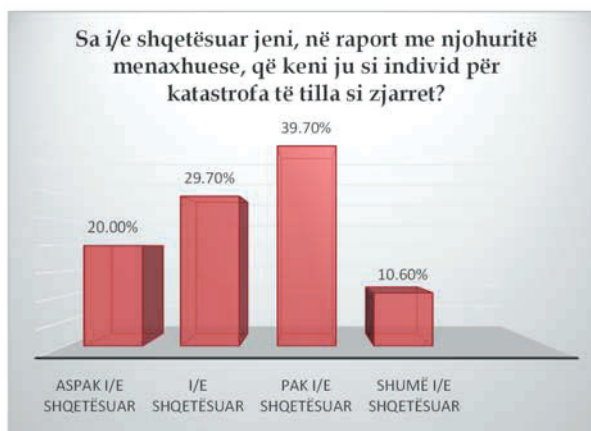

23. Sa i/e shqetësuar jeni, në raport me njohuritë menaxhuese, që keni ju si individ për katastrofa të tilla si zjarret?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa të shqetësuar janë në raport me njohuritë menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e zjarreve dhe pasojave të tyre si katastrofë natyrore, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa i/e shqetësuar jeni, në raport me njohuritë menaxhuese, që keni ju si individ për katastrofat e cilësuar si më poshtë: [Zjarret]

	N	%
Aspak i/e shqetësuar	107	20.00%
Pak i/e shqetësuar	213	39.70%
i/e shqetësuar	159	29.70%
Shumë i/e shqetësuar	57	10.60%
total	536	100.00%

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa të shqetësuar janë, në raport me njohuritë menaxhuese, që kanë si individë për menaxhimin e zjarreve dhe pasojave të tyre si katastrofë natyrore gjejmë se:

- 20% e të anketuarve janë aspak të shqetësuar,

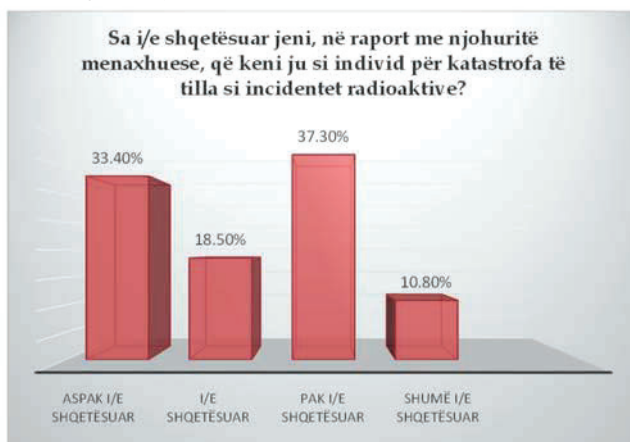
- 39.70% e të anketuarve janë pak të shqetësuar,
- 29.70% e të anketuarve janë të shqetësuar,
- 10.60% e të anketuarve janë shumë të shqetësuar.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se 59.7% e të anketuarve (20%+39.7%), nuk janë aspak apo janë pak të shqetësuar në raport me njohuritë menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e zjarreve si katastrofë natyrore dhe të pasojave të tyre. Ndërkohë që, 40.3% e tyre janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për këtë nivel njohurish. Pra, është relativisht e lartë (40.3%) përqindja e personave të anketuar të cilët janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për nivelin e tyre të njohurive menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e zjarreve si katastrofë natyrore dhe të pasojave të tyre.

24. Sa i/e shqetësuar jeni, në raport me njohuritë menaxhuese, që keni ju si individ për katastrofa të tilla si incidentet radioaktive?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa të shqetësuar janë në raport me njohuritë menaxhuese që kanë si individ për menaxhimin e incidenteve radioaktive dhe pasojave të tyre, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa i/e shqetësuar jeni, në raport me njohuritë menaxhuese, që keni ju si individ për katastrofat e cilësuar si më poshtë: [Incidentet radioaktive]		
	N	%
Aspak i/e shqetësuar	179	33.40%
i/e shqetësuar	99	18.50%
Pak i/e shqetësuar	200	37.30%
Shumë i/e shqetësuar	58	10.80%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa të shqetësuar janë, në raport me njohuritë menaxhuese, që kanë si individ për menaxhimin e incidenteve radioaktive dhe pasojave të tyre gjejmë se:

- 33.40% e të anketuarve janë aspak të shqetësuar,
- 37.30% e të anketuarve janë pak të shqetësuar,
- 18.50% e të anketuarve janë të shqetësuar,
- 10.80% e të anketuarve janë shumë të shqetësuar.

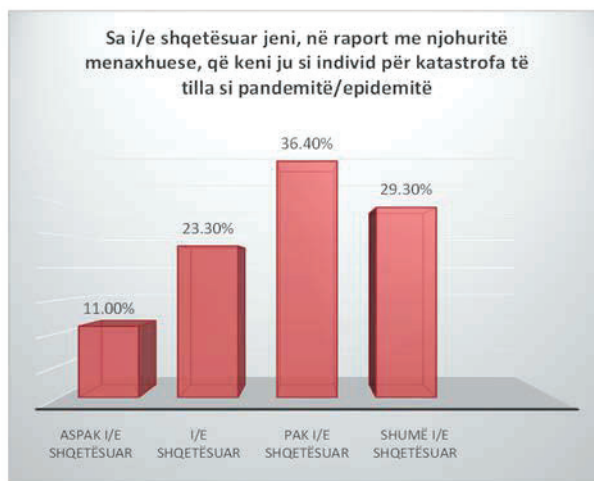
Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se 70.7% e të anketuarve (33.4%+37.3%), nuk janë aspak apo janë pak të shqetësuar në raport me njohuritë menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e incidenteve radioaktive dhe të pasojave të tyre. Ndërkohë që, 30.3% e tyre janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për këtë nivel njohurish. Pra, është relativisht e lartë (30.3%) përqindja e personave të anketuar të cilët janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për nivelin e

tyre të njohurive menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e incidenteve radioaktive dhe të pasojave të tyre.

25. Sa i/e shqetësuar jeni, në raport me njohuritë menaxhuese, që keni ju si individ për katastrofa të tilla si pandemitë/epidemitë?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa të shqetësuar janë në raport me njohuritë menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e pandemive/epidemive dhe pasojave të tyre si katastrofa natyrore, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa i/e shqetësuar jeni, në raport me njohuritë menaxhuese, që keni ju si individ për katastrofat e cilësuara si më poshtë: [Pandemitë/Epideimitë]		
	N	%
Aspak i/e shqetësuar	59	11.00%
Pak i/e shqetësuar	195	36.40%
i/e shqetësuar	125	23.30%
Shumë i/e shqetësuar	157	29.30%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa të shqetësuar janë, në raport me njohuritë menaxhuese, që kanë si individë për menaxhimin e pandemive/epidemive dhe pasojave të tyre si katastrofa natyrore, gjejmë se:

- 11% e të anketuarve janë aspak të shqetësuar,
- 36.40% e të anketuarve janë pak të shqetësuar,
- 23.30% e të anketuarve janë të shqetësuar,
- 29.30% e të anketuarve janë shumë të shqetësuar.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme mund të nxjerrim përfundimin se 47.4% e të anketuarve (11%+36.4%), nuk janë aspak apo janë pak të shqetësuar në raport me njohuritë menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e pandemive/epidemive dhe të pasojave të tyre. Ndërkohë që, 52.6% e tyre janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për këtë nivel njohurish. Pra, është relativisht e lartë (52.6%) përqindja e personave të anketuar të cilët janë të shqetësuar apo shumë të shqetësuar për nivelin e tyre të njohurive menaxhuese që kanë si individë për menaxhimin e pandemive/epidemive dhe të pasojave të tyre.

26. Sa dakord jeni, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile paraqesin rrezikshmëri të lartë në gjithë botën?

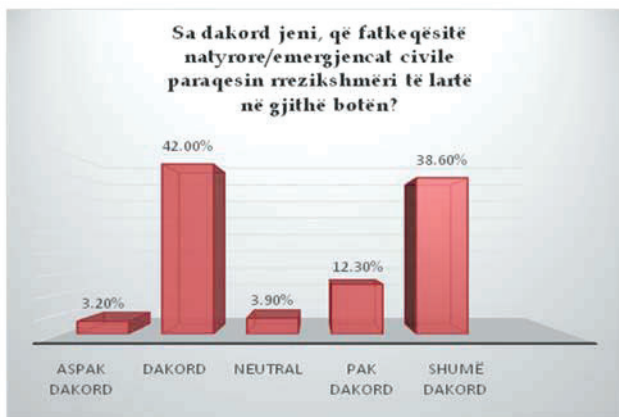
Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa dakord janë që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile paraqesin rrezikshmëri të lartë në të gjithë botën, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

**AKADEMIA
E SIGURISË**

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Sa dakord jeni, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile: [Paraqesin rrezikshmëri të lartë në gjithë botën]		
	N	%
aspak dakord	17	3.20%
pak dakord	66	12.30%
dakord	225	42.00%
shumë dakord	207	38.60%
neutral	21	3.90%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa dakord janë që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile paraqesin rrezikshmëri të lartë në të gjithë botën, gjejmë se:

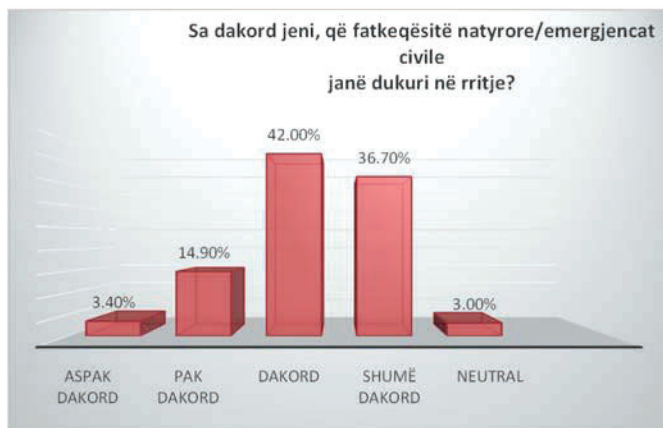
- 3.20% e të anketuarve janë aspak dakord,
- 12.30% e të anketuarve janë pak dakord,
- 42% e të anketuarve janë dakord,
- 38.60% e të anketuarve janë shumë dakord,
- 3.90% e të anketuarve janë neutralë.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se sa dakord janë që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile paraqesin rrezikshmëri të lartë në të gjithë botën mund të nxjerrim përfundimin se 80.4% e të anketuarve (42%+38.6%), janë dakord apo shumë dakord që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile paraqesin rrezikshmëri të lartë në të gjithë botën. Ndërkohë që 15.5% e tyre nuk janë aspak ose janë pak dakord për këtë. Pra, shumica e të anketuarve mbështesin pohimin që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile paraqesin rrezikshmëri të lartë në të gjithë botën.

27. Sa dakord jeni, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë dukuri në rritje?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa dakord janë që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë dukuri në rritje, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa dakord jeni, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile: [Janë dukuri në rritje]		
	N	%
aspak dakord	18	3.40%
pak dakord	80	14.90%
dakord	225	42.00%
shumë dakord	197	36.70%
neutral	16	3.00%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa dakord janë që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë dukuri në rritje, gjejmë se:

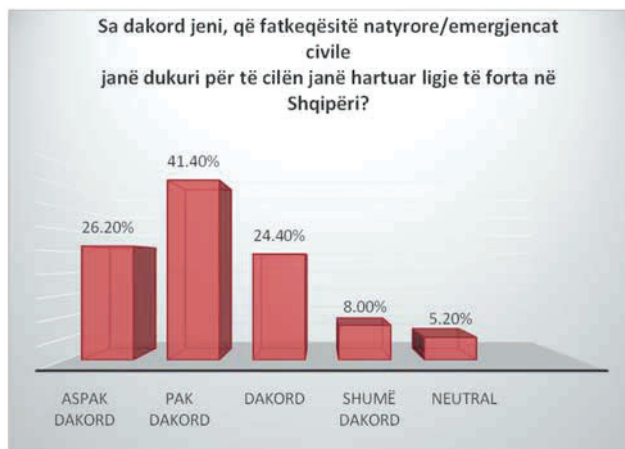
- 3.40% e të anketuarve janë aspak dakord,
- 14.90% e të anketuarve janë pak dakord,
- 42% e të anketuarve janë dakord,
- 36.70% e të anketuarve janë shumë dakord,
- 3% e të anketuarve janë neutralë.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se sa dakord janë që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë dukuri në rritje, mund të nxjerrim përfundimin se 78.7% e të anketuarve (14.9%+42%), janë dakord apo shumë dakord që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë dukuri në rritje. Ndërkohë që 18.3% e tyre nuk janë aspak ose janë pak dakord për këtë. Pra, shumica e të anketuarve mbështesin pohimin që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë dukuri në rritje.

28. Sa dakord jeni, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë dukuri për të cilën janë hartuar ligje të forta në Shqipëri?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa dakord janë që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë dukuri për të cilën janë hartuar ligje të forta në Shqipëri, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa dakord jeni, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile: [Janë dukuri për të cilën janë hartuar ligje të forta në Shqipëri.]		
	N	%
aspak dakord	140	26.20%
pak dakord	194	41.40%
dakord	131	24.40%
shumë dakord	43	8.00%
neutral	28	5.20%
total	508	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa dakord janë që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë dukuri për të cilën janë hartuar ligje të forta në Shqipëri, gjejmë se:

- 26.20% e të anketuarve janë aspak dakord,
- 41.40% e të anketuarve janë pak dakord,
- 24.40% e të anketuarve janë dakord,
- 8% e të anketuarve janë shumë dakord,
- 5.20% e të anketuarve janë neutralë.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se sa dakord janë që për fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë dukuri për të cilën janë hartuar ligje të forta në Shqipëri, mund të nxjerrim përfundimin se 67.6% e të anketuarve (26.2%+41.4%), nuk janë aspak dakord apo janë pak dakord që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë dukuri për të cilën janë hartuar ligje të forta në Shqipëri, ndërkohë

që 32.4% janë dakord dhe shumë dakord për këtë. Pra, vetëm rreth 1/3 e të anketuar janë dakord apo shumë dakord që, për fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë dukuri për të cilën janë hartuar ligje të forta në Shqipëri.

29. Sa dakord jeni, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë fenomene, menaxhimi i të cilave është kryesisht detyrë e shtetit?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa dakord janë që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë fenomene, menaxhimi i të cilave është kryesisht detyrë e shtetit, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa dakord jeni, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile: [Janë fenomene, menaxhimi i të cilave është kryesisht detyrë e shtetit]		
	N	%
aspak dakord	28	5.20%
pak dakord	118	22.00%
dakord	206	38.40%
shumë dakord	158	29.50%
neutral	26	4.90%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa dakord janë që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë fenomene, menaxhimi i të cilave është kryesisht detyrë e shtetit, gjejmë se:

- 5.20% e të anketuarve janë aspak dakord,
- 22% e të anketuarve janë pak dakord,
- 38.40% e të anketuarve janë dakord,
- 29.50% e të anketuarve janë shumë dakord,
- 4.90% e të anketuarve janë neutralë.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se sa dakord janë që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë fenomene, menaxhimi i të cilave është kryesisht detyrë e shtetit, mund të nxjerrim përfundimin se 67.9% e të anketuarve (38.4%+29.5%), janë dakord apo shumë dakord që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë fenomene, menaxhimi i të cilave është kryesisht detyrë e shtetit, ndërkohë që 27.2% nuk janë aspak apo janë pak dakord për këtë. Pra, shumica e të anketuarve (67.9%) janë të mendimit që në Shqipëri, fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë fenomene, menaxhimi i të cilave është kryesisht detyrë e shtetit.

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë shkencore ndërkombëtare:

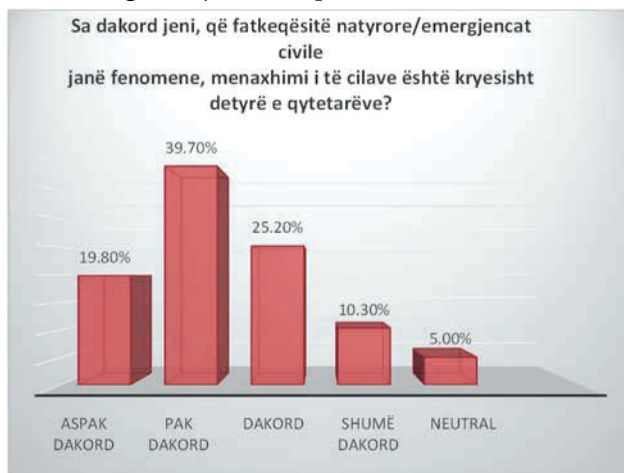
« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

30. Sa dakord jeni, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë fenomene, menaxhimi i të cilave është kryesisht detyrë e qytetarëve?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa dakord janë që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë fenomene, menaxhimi i të cilave është kryesisht detyrë e

qytetarëve, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa dakord jeni, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile: [Janë fenomene, menaxhimi i të cilave është kryesisht detyrë e qytetarëve]		
	N	%
aspak dakord	106	19.80%
pak dakord	213	39.70%
dakord	135	25.20%
shumë dakord	55	10.30%
neutral	27	5.00%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa dakord janë që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë fenomene, menaxhimi i të cilave është kryesisht detyrë e qytetarëve, gjejmë se:

- 19.80% e të anketuarve janë aspak dakord,
- 39.70% e të anketuarve janë pak dakord,
- 25.20% e të anketuarve janë dakord,
- 10.30% e të anketuarve janë shumë dakord,
- 5% e të anketuarve janë neutralë.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se sa dakord janë që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë fenomene, menaxhimi i të cilave është kryesisht detyrë e qytetarëve, mund të nxjerrim përfundimin se 59.5% e të anketuarve (19.8%+39.7%), nuk janë aspak dakord apo pak dakord. që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë fenomene, menaxhimi i të cilave është kryesisht detyrë e qytetarëve, ndërkohë që 35.52% janë dakord apo shumë dakord për këtë. Pra, shumica e të anketuarve (59.5%) janë të mendimit që në Shqipëri, fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile janë fenomene, menaxhimi i të cilave nuk është detyrë e qytetarëve.

31. A ndiheni i/e përgatitur (keni mbledhur informacion), për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, që mund të ndodhë?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se a ndihen të përgatitur, keni mbledhur informacion, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve lidhur me pyetjen se a ndihen të përgatitur, kanë mbledhur informacione për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë, gjejmë se:

- 25% e të anketuarve ndihen të papërgatitur, nuk kanë mbledhur informacion;
- 10.80% e të anketuarve ndihen që nuk u takon atyre, nuk kanë informacion;
- 64.20% e të anketuarve ndihen të përgatitur, kanë mbledhur informacion.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se a ndihen të përgatitur, kanë mbledhur informacione, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund

**AKADEMIA
E SIGURISË**

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

të ndodhë, mund të nxjerrim përfundimin se 64.2% e të anketuarve ndihen të përgatitur, kanë mbledhur informacione, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë. Ndërkohë që 25% e tyre ndihen të papërgatitur dhe nuk kanë mbledhur informacione për këtë. Gjithashtu, 10.8% e të anketuarve mendojnë që kjo nuk është një detyrë që iu takon atyre. Pra, shumica e të anketuarve (64.2%) ndihen të përgatitur e kanë mbledhur informacione për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë.

A ndiheni i/e përgatitur, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, që mund të ndodhë? [Kam mbledhur informacion]		
	N	%
Jo	134	25.00%
Nuk më takon mua	58	10.80%
Po	344	64.20%
total	536	100.00%

32. A ndiheni i/e përgatitur, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, që mund të ndodhë (a keni komunikuar me njësitë menaxhuese të fatkeqësive natyrore në zonën time)?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se a ndihen të përgatitur, kanë komunikuar me njësitë menaxhuese të fatkeqësive natyrore në zonën e tyre, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, që mund të ndodhë, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

A ndiheni i/e përgatitur, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, që mund të ndodhë? [Kam komunikuar me njësitë menaxhuese të fatkeqësive natyrore në zonën time]		
	N	%
Jo	361	67.40%
Nuk më takon mua	109	20.30%
Po	66	12.30%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve lidhur me pyetjen a ndihen të përgatitur, kanë komunikuar me njësitë menaxhuese të fatkeqësive natyrore në zonën e tyre, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, gjejmë se:

- 67.40% e të anketuarve nuk kanë komunikuar me njësitë menaxhuese të fatkeqësive natyrore në zonën e tyre,
- 20.30% e të anketuarve mendojnë nuk u takon të komunikojnë me njësitë

menaxhuese të fatkeqësive natyrore në zonën e tyre,

- 12.30% e të anketuarve kanë komunikuar me njësitë menaxhuese të fatkeqësive natyrore në zonën e tyre.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se a ndihen të përgatitur, kanë komunikuar me njësitë menaxhuese të fatkeqësive natyrore në zonën e tyre, mund të nxjerrim përfundimin se, 67.4% e tyre nuk kanë komunikuar me njësitë menaxhuese të fatkeqësive natyrore në zonën e tyre. Ndërkohë që, 20.30% e të anketuarve mendojnë se nuk u takon të komunikojnë me njësitë menaxhuese të fatkeqësive natyrore në zonën e tyre dhe 12.3% kanë komunikuar me njësitë menaxhuese të fatkeqësive natyrore në zonën e tyre. Pra, shumica e të anketuarve (87.7%) nuk kanë komunikuar dhe mendojnë se nuk iu takon të komunikojnë me njësitë menaxhuese të fatkeqësive natyrore në zonën e tyre. Gjithashtu, është relativisht e vogël (12.3%) pjesa e të anketuarve që kanë komunikuar me njësitë menaxhuese të fatkeqësive natyrore në zonën e tyre.

33. A ndiheni i/e përgatitur, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, që mund të ndodhë (a keni përgatitur një plan emergjence familjare)?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se a kanë përgatitur një plan emergjence familjare për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, që mund të ndodhë, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

A ndiheni i/e përgatitur, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, që mund të ndodhë? [Kam përgatitur një plan emergjence familjare]		
	N	%
Jo	293	54.70%
Nuk më takon mua	60	11.20%
Po	183	34.10%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve lidhur me pyetjen se a kanë përgatitur një plan emergjence familjare për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, gjejmë se:

- 54.70% e të anketuarve nuk kanë përgatitur një plan emergjence familjare,
- 11.20% e të anketuarve mendojnë se nuk u takon atyre të përgatisin një plan emergjence familjare,
- 34.10% e të anketuarve kanë përgatitur një plan emergjence familjare.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se a kanë përgatitur një plan emergjence familjare për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, mund të nxjerrim përfundimin se 54.7% e tyre nuk kanë përgatitur një plan emergjence familjare për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, ndërkohë që 34.1% e tyre e kanë përgatitur një plan të tillë. Gjithashtu, 11.2% e të anketuarve mendojnë se nuk u takon atyre të përgatisin një plan emergjence familjare. Pra, shumica e të anketuarve (65.7%) nuk kanë përgatitur dhe mendojnë se nuk iu takon të përgatisin një plan emergjence familjare

**AKADEMIA
E SIGURISË**

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile.

34. A ndiheni i/e përgatitur, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, që mund të ndodhë? (a keni përgatitur një plan emergjence si lagje)?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se a kanë përgatitur një plan emergjence si lagje për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, që mund të ndodhë, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

A ndiheni i/e përgatitur, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, që mund të ndodhë? [Kemi përgatitur një plan emergjence si lagje]	N	%
Jo	418	78.00%
Nuk më takon mua	83	15.50%
Po	35	6.50%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve lidhur me pyetjen se a kanë përgatitur një plan emergjence si lagje për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, gjejmë se:

- 78% e të anketuarve nuk kanë përgatitur një plan emergjence si lagje,
- 15.5% e të anketuarve mendojnë se nuk u takon atyre të përgatisin një plan emergjence si lagje,
- 6.5% e të anketuarve kanë përgatitur një plan emergjence si lagje.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se a kanë përgatitur një plan emergjence si lagje për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, mund të nxjerrim përfundimin se 78% e tyre nuk kanë përgatitur një plan të tillë, ndërkohë që 6.5% e tyre e kanë një plan emergjence si lagje për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile. Gjithashtu, që 15.5% e të anketuarve mendojnë se nuk u takon atyre të përgatisin një plan emergjence si lagje. Pra, shumica e të anketuarve (93.5%) nuk kanë përgatitur dhe mendojnë se nuk iu takon të përgatisin një plan emergjence si lagje për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile.

**AKADEMIA
E SIGURISË**

35. A ndiheni i/e përgatitur, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, që mund të ndodhë (a keni përgatitur kuti mbijetese nga fatkeqësitë natyrore)?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se a kanë të përgatitur një kuti mbijetese nga fatkeqësitë natyrore, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve lidhur me pyetjen se a kanë përgatitur kuti mbijetese nga fatkeqësitë natyrore, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë, gjejmë se:

- 67.90% e të anketuarve nuk kanë përgatitur kuti mbijetese nga fatkeqësitë natyrore,

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

- 7.5% e të anketuarve nuk u takon atyre të përgatisin kuti mbijetese nga fatkeqësitë natyrore,

- 24.6% e të anketuarve kanë përgatitur kuti mbijetese nga fatkeqësitë natyrore.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se a kanë përgatitur të anketuarit kuti mbijetese nga fatkeqësitë natyrore, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë, mund të nxjerrim përfundimin se 67.9% e tyre nuk kanë përgatitur një kuti të tillë, ndërkohë që 24% e tyre kanë përgatitur kuti mbijetese nga fatkeqësitë natyrore. Gjithashtu 7.5% e të anketuarve mendojnë se nuk ju takon atyre që të merren më një gjë të tillë. Pra, shumica e të anketuarve (75.4%) nuk kanë përgatitur dhe mendojnë se nuk ju takon të përgatisin kuti mbijetese nga fatkeqësitë natyrore.

A ndiheni i/e përgatitur, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, që mund të ndodhë? [Kam përgatitur kuti mbijetese nga fatkeqësitë natyrore]		
	N	%
Jo	364	67.90%
Nuk më takon mua	40	7.50%
Po	132	24.60%
total	536	100.00%

36. A ndiheni i/e përgatitur, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, që mund të ndodhë (a jeni trajnuar)?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se a janë trajnuar, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

A ndiheni i/e përgatitur, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, që mund të ndodhë? [Jam trajnuar]		
	N	%
Jo	356	66.40%
Nuk më takon mua	35	6.50%
Po	145	27.10%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve lidhur me pyetjen se a janë trajnuar, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë, gjejmë se:

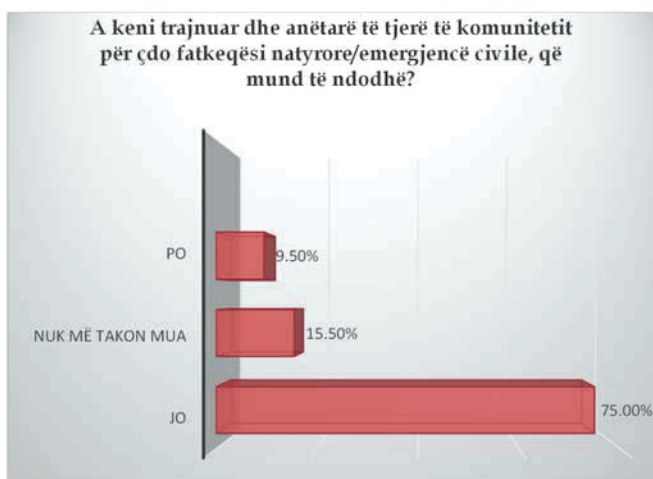
- 66.40% e të anketuarve nuk janë trajnuar,
- 6.50% e të anketuarve nuk u takon të trajnohen,
- 27.10% e të anketuarve janë trajnuar.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se a janë trajnuar të anketuarit, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë, mund të nxjerrim përfundimin se 66.4% e tyre nuk janë trajnuar, ndërkohë që 27.1% e tyre përgjigjen se janë trajnuar për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile. Gjithashtu 6.5% e të anketuarve mendojnë se nuk ju takon atyre që të trajnohen. Pra, shumica e të anketuarve (72.9%) nuk janë të trajnuar dhe mendojnë se nuk ju takon të trajnohen për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë.

37. A ndiheni i/e përgatitur, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, që mund të ndodhë (a keni trajnuar dhe anëtarë të tjerë të komunitetit)?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se a kanë trajnuar dhe anëtarë të tjerë të komunitetit, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

A ndiheni i/e përgatitur, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, që mund të ndodhë? [Kam trajnuar dhe anëtarë të tjerë të komunitetit]		
	N	%
Jo	402	75.00%
Nuk më takon mua	83	15.50%
Po	51	9.50%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve lidhur me pyetjen se a kanë trajnuar dhe anëtarë të tjerë të komunitetit, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë, gjejmë se:

- 75% e të anketuarve nuk kanë trajnuar anëtarë të tjerë të komunitetit,
- 15.50% e të anketuarve nuk u takon të trajnojnë anëtarë të tjerë të komunitetit,
- 9.5% e të anketuarve kanë trajnuar anëtarë të tjerë të komunitetit.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se a kanë trajnuar të anketuarit anëtarë të tjerë të komunitetit, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë, mund të nxjerrim përfundimin se 75% e tyre nuk kanë trajnuar, ndërkohë që 9.5% e tyre përgjigjen se kanë trajnuar anëtarë të tjerë të komunitetit për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile. Gjithashtu 15.5% e të anketuarve mendojnë se nuk iu takon atyre kjo gjë. Pra, shumica e të anketuarve (90.5%) nuk kanë trajnuar të anketuarit anëtarë të tjerë të komunitetit dhe mendojnë se nuk ju takon atyre të trajnojnë.

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë shkencore ndërkombëtare:

« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

38. A ndiheni i/e përgatitur, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, që mund të ndodhë (a jeni regjistruar në njësi që ofrojnë lajme emergjence ose sisteme alarmi)?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se a janë të regjistruar në njësi që ofrojnë lajme

emergjence ose sisteme alarmi, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

A ndiheni i/e përgatitur, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, që mund të ndodhë? [Jam regjistruar në njësi që ofrojnë Lajme emergjence ose sisteme alarmi]		
	N	%
Jo	408	76.10%
Nuk më takon mua	48	9.00%
Po	80	14.90%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve lidhur me pyetjen se a janë regjistruar në njësi që ofrojnë lajme emergjence ose sisteme alarmi, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë, gjejmë se:

- 76.10% e të anketuarve nuk janë regjistruar në njësi që ofrojnë lajme emergjence ose sistemi alarmi,
- 9% e të anketuarve mendojnë se nuk u takon të regjistrohen në njësi që ofrojnë lajme emergjence ose sistemi alarmi,
- 14.9% e të anketuarve janë regjistruar në njësi që ofrojnë lajme emergjence ose sistemi alarmi.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se a janë regjistruar në njësi që ofrojnë lajme emergjence ose sisteme alarmi, për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë, mund të nxjerrim përfundimin se 76.1% e tyre nuk janë regjistruar në njësi që ofrojnë lajme emergjence ose sisteme alarmi, ndërkohë që 14.9% e tyre përgjigjen se janë regjistruar. Gjithashtu, 14.9% e të anketuarve mendojnë se nuk iu takon atyre kjo gjë. Pra, shumica e të anketuarve (91%) nuk janë regjistruar në njësi që ofrojnë lajme emergjence ose sisteme alarmi për çdo fatkeqësi natyrore/emergjencë civile që mund të ndodhë ose mendojnë se nuk iu takon atyre të regjistrohen.

39. Sa ndikojnë aktivitetet industriale në ndodhinë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se sa ndikojnë aktivitetet industriale në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve lidhur me pyetjen se sa ndikojnë aktivitetet industriale në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

- 7.10% e të anketuarve mendojnë se nuk ndikojnë aktivitetet industrial në ndodhinë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile,
- 28.70% e të anketuarve mendojnë se ndikojnë pak aktivitetet industrial në ndodhinë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile,

AKADEMIA
E SIGURISË

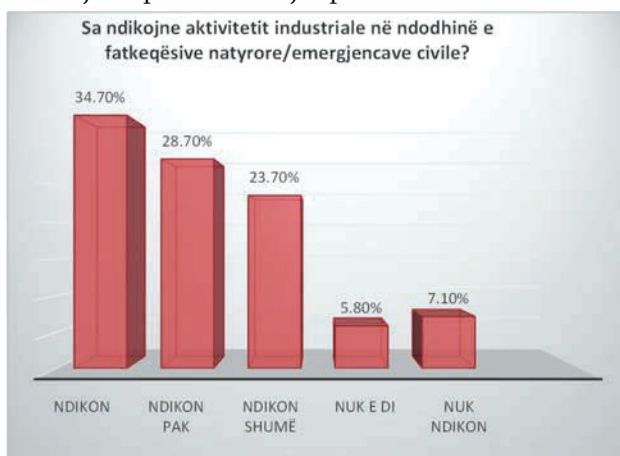
Konferencë
Shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

- 34.70% e të anketuarve mendojnë se ndikojnë aktivitetet industriale në ndodhinë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile,
- 23.70% e të anketuarve mendojnë se ndikojnë shumë aktivitetet industriale në ndodhinë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile,
- 5.80% e të anketuarve nuk e dinë nëse ndikojnë aktivitetet industriale në ndodhinë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se sa ndikojnë aktivitetet industriale në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se 7.1% e të anketuarve mendojnë se nuk ndikojnë; 28.7% mendojnë se ndikojnë pak; 34.7% e të anketuarve mendojnë se ndikojnë; 23.70% e të anketuarve mendojnë se ndikojnë shumë dhe 5.8% e të anketuarve nuk e dinë nëse ndikojnë aktivitetet industriale në ndodhinë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile. Pra, shumica e të anketuarve (58.4%) mendojnë se aktivitetet industriale ndikojnë apo ndikojnë shumë në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile krahasuar me 35.8%, që mendojnë se nuk ndikojnë aspak ose ndikojnë pak.

Sa ndikon secili prej faktorëve të mëposhtëm, në ndodhinë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile? [Aktivitetet industriale]		
	N	%
nuk ndikon	38	7.10%
ndikon pak	154	28.70%
ndikon	186	34.70%
ndikon shumë	127	23.70%
nuk e di	31	5.80%
total	536	100.00%

40. A jeni në dijeni të politikave globale ose iniciativave të marra nga organizata të ndryshme, që përmirësojnë sigurinë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjet se a janë në dijeni të politikave globale ose iniciativave të marra nga organizata të ndryshme, që përmirësojnë sigurinë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve lidhur me pyetjen se a janë në dijeni të politikave globale ose iniciativave të marra nga organizata të ndryshme, që përmirësojnë sigurinë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

- 15.70% e të anketuarve nuk janë në dijeni,
- 60.80% e të anketuarve janë deri diku në dijeni,
- 18.10% e të anketuarve kanë dijeni,
- 5.40% e të anketuarve nuk kanë dijeni.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se a janë në dijeni të politikave globale ose iniciativave të marra nga organizata të ndryshme, që përmirësojnë sigurinë

në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve 78.9% (60.8%+18.1%) janë deri diku në dijeni apo kane dijeni për këtë çështje.

A jeni në dijeni të politikave globale ose iniciativave të marra nga organizata të ndryshme, që përmirësojnë sigurinë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?		
	N	%
Jo	84	15.70%
Deri diku	326	60.80%
Po	97	18.10%
Nuk kam dijeni	29	5.40%
total	536	100.00%

41. A aplikohen në vendin tonë, praktika në bashkëpunim me vendet e rajonit dhe/ose organizata vendase/të huaja, për parandalimin dhe reduktimin e ndodhive dhe/ose pasojave të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se a aplikohen në vendin tonë, praktika në bashkëpunim me vendet e rajonit dhe/ose organizata vendase/të huaja, për parandalimin dhe reduktimin e ndodhive dhe/ose pasojave të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

A aplikohen në vendin tonë, praktika në bashkëpunim me vendet e rajonit dhe/ose organizata vendase/të huaja, për parandalimin dhe reduktimin e ndodhive dhe/ose pasojave të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?		
	N	%
Jo	110	20.50%
Deri diku	188	35.10%
Po	91	17.00%
Nuk kam dijeni	147	27.40%
total	536	100.00%

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë shkencore ndërkombëtare:
« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve lidhur me pyetjen a aplikohen në vendin tonë praktika, në bashkëpunim me vendet e rajonit dhe/ose organizata vendase/të huaja, për parandalimin dhe reduktimin e ndodhjeve dhe/ose pasojave të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

- 20.50% e të anketuarve mendojnë se nuk aplikohen,
- 35.10% e të anketuarve mendojnë se aplikohen deri diku,
- 17% e të anketuarve mendojnë se aplikohen,
- 27.40% e të anketuarve nuk kanë dijeni.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se a aplikohen në vendin tonë praktika, në bashkëpunim me vendet e rajonit dhe/ose organizata vendase/të huaja, për parandalimin dhe reduktimin e ndodhjeve dhe/ose pasojave të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve 52.1% (35.1%+17%) mendojnë se në vendin tonë aplikohen apo aplikohen deri diku praktika të tilla.

42. Sipas mendimit tuaj, sa duhet investuar në edukimin e në arsimin parauniversitar dhe universitar, për parandalimin/menaxhimin e fatkeqësive natyrore dhe/ose emergjencave civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se sa duhet investuar në fushën e edukimit në arsimin para universitar dhe universitar për parandalimin/menaxhimin e fatkeqësive natyrore dhe/ose emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

	N	%
Nuk duhet investuar	14	2.60%
Duhet investuar deri diku	132	24.60%
Duhet investuar mjaftueshëm	150	28.00%
Duhet investuar shumë	230	42.90%
Nuk kam dijeni	10	1.90%
total	536	100.00%

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë shkencore ndërkombëtare:

« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve lidhur me pyetjen se sa duhet investuar në fushën e edukimit në arsimin para universitar dhe universitar për parandalimin/menaxhimin e fatkeqësive natyrore dhe/ose emergjencave civile, gjejmë se:

- 2.6% e të anketuarve mendojnë se nuk duhet investuar,
- 24.60% e të anketuarve mendojnë se duhet investuar deri diku,
- 28% e të anketuarve mendojnë se duhet investuar mjaftueshëm,
- 42.90% e të anketuarve mendojnë se duhet investuar shumë,
- 1.90% e të anketuarve nuk kanë dijeni.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se sa duhet investuar në

fushën e edukimit në arsimin para universitar dhe universitar për parandalimin/ menaxhimin e fatkeqësive natyrore dhe/ose emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve 42.9% mendojnë se duhet investuar shumë ndërkohë që vetëm 2.6% mendojnë se nuk duhet investuar në këtë fushë.

43. Sipas mendimit tuaj, sa duhet investuar në këto fusha, për të përmirësuar sigurinë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile: trajnime/specializime të posaçme për parandalimin e fatkeqësive natyrore/menaxhimin e emergjencave civile në komunitetet më shumë rrezikshmëri përfshirjeje nga një fatkeqësi natyrore/emergjencë civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se sa duhet investuar në trajnime/specializime të posaçme për parandalimin e fatkeqësive natyrore/menaxhimin e emergjencave civile në komunitetet më shumë rrezikshmëri përfshirjeje nga një fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, për të përmirësuar sigurinë në rast të tilla, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

	N	%
Nuk duhet investuar	13	2.40%
Duhet investuar deri diku	119	22.20%
Duhet investuar mjaftueshëm	139	25.90%
Duhet investuar shumë	254	47.40%
Nuk kam dijeni	11	2.10%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve lidhur me pyetjen se sa duhet investuar në trajnime/specializime të posaçme për parandalimin e fatkeqësive natyrore/menaxhimin e emergjencave civile në komunitetet më shumë rrezikshmëri përfshirjeje nga një fatkeqësi natyrore/emergjencë civile, për të përmirësuar sigurinë në rast të tilla, gjejmë se:

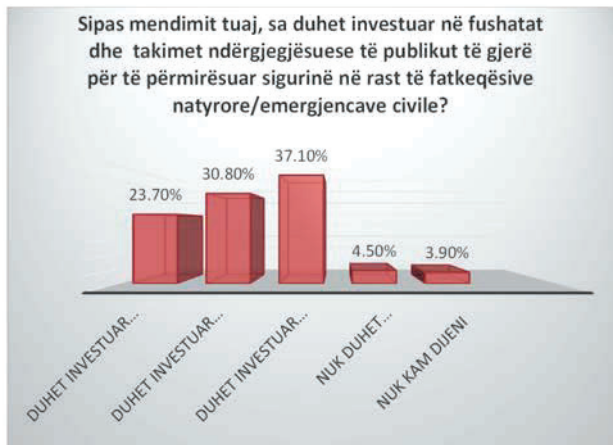
- 22.20% e të anketuarve mendojnë se duhet investuar deri diku,
- 25.90% e të anketuarve mendojnë se duhet investuar mjaftueshëm,
- 47.40% e të anketuarve mendojnë se duhet investuar shumë,
- 2.40% e të anketuarve mendojnë se nuk duhet investuar,
- 2.10% e të anketuarve nuk kanë dijeni.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, mund të nxjerrim përfundimin se pjesa më e madhe e të anketuarve (72.3%), mendojnë se për të përmirësuar sigurinë, duhet investuar mjaftueshëm (25.9%) dhe shumë (47.4%) për parandalimin e fatkeqësive natyrore/menaxhimin e emergjencave civile në komunitetet më shumë rrezikshmëri përfshirjeje nga një fatkeqësi natyrore/emergjencë civile.

44. Sipas mendimit tuaj, sa duhet investuar në fushatat dhe takimet ndërgjegjësuese të publikut të gjerë, për të përmirësuar sigurinë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se sa duhet investuar në fushatat dhe takimet ndërgjegjësuese të publikut të gjerë, për të përmirësuar sigurinë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

	N	%
Nuk duhet investuar	24	4.50%
Duhet investuar deri diku	127	23.70%
Duhet investuar mjaftueshëm	165	30.80%
Duhet investuar shumë	199	37.10%
Nuk kam dijeni	21	3.90%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve lidhur me pyetjen se sa duhet investuar në fushatat dhe takimet ndërgjegjësuese të publikut të gjerë, për të përmirësuar sigurinë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

- 4.50% e të anketuarve mendojnë se nuk duhet investuar,
- 23.70% e të anketuarve mendojnë se duhet investuar deri diku,
- 30.80% e të anketuarve mendojnë se duhet investuar mjaftueshëm,
- 37.10% e të anketuarve mendojnë se duhet investuar shumë,
- 3.90% e të anketuarve nuk kanë dijeni.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se sa duhet investuar në fushatat dhe takimet ndërgjegjësuese të publikut të gjerë, për të përmirësuar sigurinë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve 91.6% (26.7%+ 30.8%+37.1%) mendojnë se duhet investuar (deri diku, mjaftueshëm dhe shumë) në këtë fushë.

45. Sipas mendimit tuaj, sa duhet investuar te ligjet dhe politikat mbi përballjen me fatkeqësitë natyrore dhe menaxhimin e emergjencave civile, për të përmirësuar sigurinë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se sa duhet investuar në ligjet dhe politikat mbi përballjen me fatkeqësitë natyrore dhe menaxhimin e emergjencave civile, për të përmirësuar sigurinë në rast të tilla, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve lidhur me pyetjen se sa duhet investuar në ligjet dhe politikat mbi përballjen me fatkeqësitë natyrore dhe menaxhimin e emergjencave civile, për të përmirësuar sigurinë në rast të tilla, gjejmë se:

- 3.80% e të anketuarve mendojnë se nuk duhet investuar,
- 18.70% e të anketuarve mendojnë se duhet investuar deri diku,
- 23.90% e të anketuarve mendojnë se duhet investuar mjaftueshëm,

- 49.30% e të anketuarve mendojnë se duhet investuar shumë,
- 4.30% e të anketuarve nuk kanë dijeni.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se sa duhet investuar në ligjet dhe politikat mbi përballjen me fatkeqësitë natyrore dhe menaxhimin e emergjencave civile, për të përmirësuar sigurinë në rast të tilla,, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve, 91.9% (18.7%+ 23.9%+49.3%), mendojnë se duhet investuar (deri diku, mjaftueshëm dhe shumë) në këtë fushë.

	N	%
Nuk duhet investuar	21	3.80%
Duhet investuar deri diku	100	18.70%
Duhet investuar mjaftueshëm	128	23.90%
Duhet investuar shumë	264	49.30%
Nuk kam dijeni	23	4.30%
total	536	100.00%

46. Sipas mendimit tuaj, sa duhet investuar te ndikimi ekonomik i fatkeqësive natyrore dhe emergjencave civile, për të përmirësuar sigurinë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se sa duhet investuar në ndikimin ekonomik të fatkeqësive natyrore dhe emergjencave civile për të përmirësuar sigurinë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

	N	%
Nuk duhet investuar	17	3.20%
Duhet investuar deri diku	104	19.40%
Duhet investuar mjaftueshëm	158	29.50%
Duhet investuar shumë	230	42.90%
Nuk kam dijeni	27	5.00%
total	536	100.00%

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë shkencore ndërkombëtare:

« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve lidhur me pyetjen se sa duhet investuar në ndikimin ekonomik të fatkeqësive natyrore dhe emergjencave civile për të përmirësuar sigurinë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

- 3.20% e të anketuarve mendojnë se nuk duhet investuar,
- 19.40% e të anketuarve mendojnë se duhet investuar deri diku,
- 29.50% e të anketuarve mendojnë se duhet investuar mjaftueshëm,
- 42.90% e të anketuarve mendojnë se duhet investuar shumë,
- 5% e të anketuarve nuk kanë dijeni.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se sa duhet investuar në ndikimin ekonomik të fatkeqësive natyrore dhe emergjencave civile për të përmirësuar sigurinë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve 91.8% (19.4%+ 29.5%+42.9%) mendojnë se duhet investuar (deri diku, mjaftueshëm dhe shumë) në këtë fushë.

47. Sipas mendimit tuaj, sa duhet investuar në rritjen e nivelit të përgatitjes të strukturave përgjegjëse për t'u përballur me fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile, për të përmirësuar sigurinë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se sa duhet investuar në rritjen e nivelit të përgatitjes të strukturave përgjegjëse për t'u përballur me fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile për të përmirësuar sigurinë në rast të tilla, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

	N	%
Nuk duhet investuar	10	1.90%
Duhet investuar deri diku	98	18.30%
Duhet investuar mjaftueshëm	101	18.80%
Duhet investuar shumë	300	56.00%
Nuk kam dijeni	27	5.00%
total	536	100.00%

**AKADEMIA
E SIGURISË**

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve lidhur me pyetjen se sa duhet investuar në rritjen e nivelit të përgatitjes të strukturave përgjegjëse për t'u përballur me fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile për të përmirësuar sigurinë në rast të tilla, gjejmë se:

- 1.90% e të anketuarve mendojnë se nuk duhet investuar,
- 18.30% e të anketuarve mendojnë se duhet investuar deri diku,
- 18.80% e të anketuarve mendojnë se duhet investuar mjaftueshëm,
- 56% e të anketuarve mendojnë se duhet investuar shumë,
- 5% e të anketuarve nuk kanë dijeni.

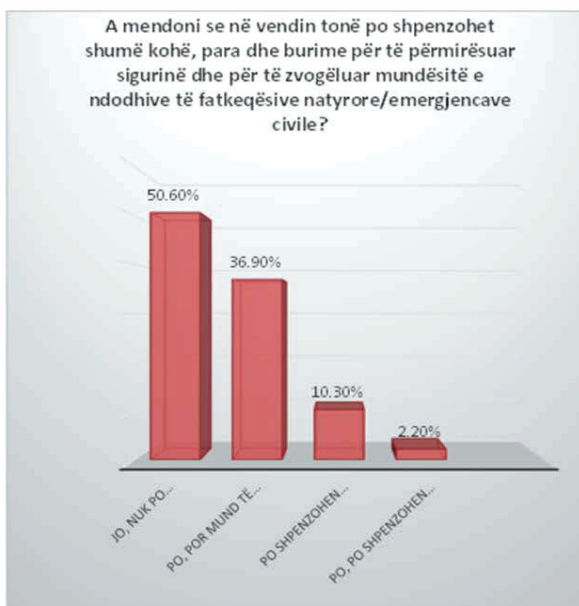
Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se sa duhet investuar në rritjen e nivelit të përgatitjes të strukturave përgjegjëse për t'u përballur me fatkeqësitë

natyrore/emergjencat civile për të përmirësuar sigurinë në rast të tilla, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve 93.1% (18.3%+ 18.8%+56%) mendojnë se duhet investuar (deri diku, mjaftueshëm dhe shumë) në këtë fushë.

48. A mendoni se në vendin tonë po shpenzohet shumë kohë, para dhe burime për të përmirësuar sigurinë dhe për të zvogëluar mundësitë e ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se: a mendon se në vendin tonë po shpenzohet shumë kohë, para dhe burime për të përmirësuar sigurinë dhe për të zvogëluar mundësitë e ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

	N	%
Jo, nuk po shpenzohen mjaftueshëm kohë, para dhe burime	271	50.60%
Po, por mund të bëhet më shumë se kaq	198	36.90%
Po shpenzohen kohë, para dhe burime në nivele mesatare	55	10.30%
Po, po shpenzohen maksimalisht kohë, para dhe burime	12	2.20%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve lidhur me pyetjen se në vendin tonë po shpenzohet shumë kohë, para dhe burime për të përmirësuar sigurinë dhe për të zvogëluar mundësitë e ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

- 50.60% e të anketuarve mendojnë se jo, nuk po shpenzohen mjaftueshëm kohë, para dhe burime,
- 36.90% e të anketuarve mendojnë se po, por mund të bëhet më shumë se kaq,
- 10.30% e të anketuarve mendojnë se po shpenzohen kohë, para dhe burime në nivele mesatare,
- 2.20% e të anketuarve mendojnë se po, po shpenzohen maksimalisht kohë, para dhe burime.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se a mendoni se në vendin tonë po shpenzohet shumë kohë, para dhe burime për të përmirësuar sigurinë dhe për të zvogëluar mundësitë e ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve 50.6% mendojnë se jo, nuk po shpenzohen mjaftueshëm kohë, para dhe burime për këtë qëllim. Ndërkohë, 12.5% e

**AKADEMIA
E SIGURISË**

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

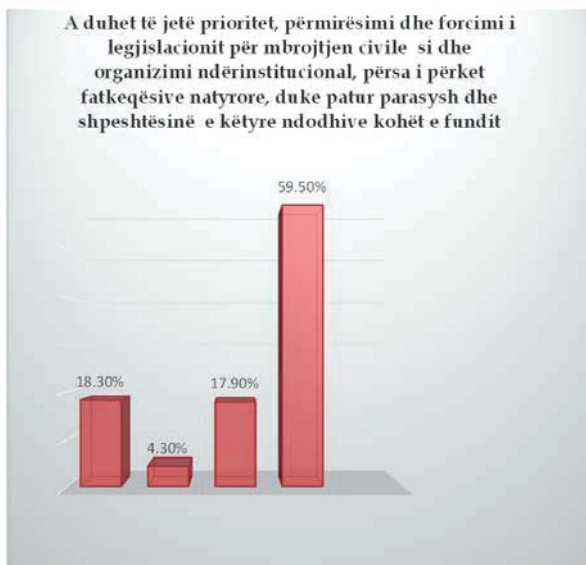
« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

të anketuarve (10.3%+2.2%) mendojnë se po shpenzohen kohë, para dhe burime në nivele mesatare dhe maksimale. Gjithashtu, është relativisht i lartë (36.9%) dhe numri i të anketuarve që mendojnë se po shpenzohen kohë, para dhe burime, por mund të bëhet më shumë se kaq.

49. A duhet të jetë prioritet, përmirësimi dhe forcimi i legjislacionit për mbrojtjen civile si dhe organizimi ndërinstytucional, për sa i përket fatkeqësive natyrore, duke pasur parasysh dhe shpeshtësinë e këtyre ndodhive kohët e fundit?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se a duhet të jetë prioritet, përmirësimi dhe forcimi i legjislacionit për mbrojtjen civile si dhe organizimi ndërinstytucional, për sa i përket fatkeqësive natyrore, duke pasur parasysh dhe shpeshtësinë e këtyre ndodhive kohët e fundit, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

	N	%
Deri diku e rëndësishme	98	18.30%
Jo, ka çështje më madhore për t'u zgjidhur	23	4.30%
Po, është çështja më e rëndësishme që ka nevojë për t'u zgjidhur	96	17.90%
Po, është e rëndësishme ashtu siç janë edhe disa çështje të tjera	319	59.50%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve lidhur me pyetjen se a duhet të jetë prioritet përmirësimi dhe forcimi i legjislacionit për mbrojtjen civile si dhe organizimi ndërinstytucional, për sa i përket fatkeqësive natyrore, duke pasur parasysh dhe shpeshtësinë e këtyre ndodhive kohët e fundit, gjejmë se:

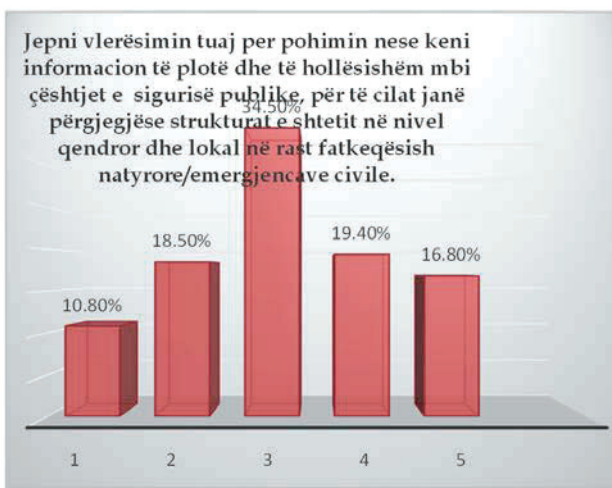
- 18.30% e të anketuarve mendojnë se është deri diku e rëndësishme,
- 4.30% e të anketuarve mendojnë se jo, ka çështje më madhore për t'u zgjidhur,
- 17.90% e të anketuarve mendojnë se po, është çështja më e rëndësishme që ka nevojë për t'u zgjidhur,
- 59.50% e të anketuarve mendojnë se po, është e rëndësishme ashtu si dhe çështje të tjera.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pyetjet se a duhet të jetë prioritet përmirësimi dhe forcimi i legjislacionit për mbrojtjen civile si dhe organizimi ndërinstytucional, për sa i përket fatkeqësive natyrore, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve 77.4% (17.9% + 59.5%) mendojnë se kjo është çështja më e rëndësishme që ka nevojë për t'u zgjidhur apo është e rëndësishme ashtu si dhe çështje të tjera.

50. Jepni vlerësimin tuaj për pohimin: “Kam informacion të plotë dhe të hollësishëm mbi çështjet e sigurisë publike, për të cilat janë përgjegjëse strukturat e shtetit në nivel qendror dhe lokal në rast fatkeqësish natyrore/emergjencave civile”.

Përgjigjet e të anketuarve për pohimin se kanë informacion të plotë dhe të hollësishëm mbi çështjet e sigurisë publike, për të cilat janë përgjegjëse strukturat e shtetit në nivel qendror dhe lokal në rast fatkeqësish natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

	N	%
1 aspak dakord	58	10.80%
2 pak dakord	99	18.50%
3 deri diku dakord	185	34.50%
4 dakord	104	19.40%
5 Shume dakord	90	16.80%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pohimin se kanë informacion të plotë dhe të hollësishëm mbi çështjet e sigurisë publike, për të cilat janë përgjegjëse strukturat e shtetit në nivel qendror dhe lokal në rast fatkeqësish natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

- 10.80% e të anketuarve nuk janë aspak dakord me pohimin,
- 18.50% e të anketuarve pak dakord me pohimin,
- 34.50% e të anketuarve janë deri diku dakord me pohimin,
- 19.40% e të anketuarve janë dakord me pohimin,
- 16.80% e të anketuarve janë shumë dakord me pohimin.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pohimin se kanë informacion të plotë dhe të hollësishëm mbi çështjet e sigurisë publike, për të cilat janë përgjegjëse strukturat e shtetit në nivel qendror dhe lokal në rast fatkeqësish natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve 36.2% (19.4% + 16.8%) janë dakord dhe shumë dakord me pohimin. Ndërkohë, 19.3% nuk janë aspak dakord apo janë pak dakord, krahasuar me 34.5% të atyre që janë deri diku dakord me këtë pohim.

51. Jepni vlerësimin tuaj për pohimin: “Jam i/e mirë informuar për çdo mekanizëm të sigurisë publike, që duhet të aktivizohet në rast të fatkeqësive natyrore dhe emergjencave civile”.

Përgjigjet e të anketuarve për pohimin se janë të mirë informuar për çdo mekanizëm të sigurisë publike, që duhet të aktivizohet në rast të fatkeqësive natyrore dhe

**AKADEMIA
E SIGURISË**

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

	N	%
1 aspak dakord	80	14.90%
2 pak dakord	112	20.90%
3 deri diku dakord	171	31.90%
4 dakord	89	16.60%
5 Shume dakord	84	15.70%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pohimin se janë të mirëinformuar për çdo mekanizëm të sigurisë publike, që duhet të aktivizohet në rast të fatkeqësive natyrore dhe emergjencave civile, gjejmë se:

- 14.90% e të anketuarve nuk janë aspak dakord me pohimin,
- 20.90% e të anketuarve janë pak dakord me pohimin,
- 31.90% e të anketuarve janë deri diku dakord me pohimin,
- 16.60% e të anketuarve janë dakord me pohimin,
- 15.70% e të anketuarve janë shumë dakord me pohimin.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pohimin se janë të mirë informuar për çdo mekanizëm të sigurisë publike, që duhet të aktivizohet në rast të fatkeqësive natyrore dhe emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve 35.8% (14.9% + 20.9%) nuk janë aspak dakord apo janë pak dakord me këtë pohim, ndërkohë që 32.3% (16.6%+15.7%) janë dakord apo shumë dakord me pohimin. I lartë është dhe numri i të anketuarve (31.9%) të cilët janë, deri diku, dakord me këtë pohim.

Pra, shumica e të anketuarve 67.7% (35.8%+31.9%) nuk kanë informacion, kanë pak apo deri diku informacion mbi çështjet e sigurisë publike, për të cilat janë përgjegjëse strukturat e shtetit në nivel qendror dhe lokal në rast fatkeqësish natyrore/emergjencave civile.

52. Jepni vlerësimin tuaj për pohimin: "Në rast të fatkeqësive natyrore, mendoj se siguria individuale, në fazën emergjente duhet të jetë në fokus kryesisht nga vetë individi, më tej nga shteti".

Përgjigjet e të anketuarve për pohimin se në rast të fatkeqësive natyrore, mendojnë se siguria individuale, në fazën emergjente duhet të jetë në fokus, kryesisht, nga vetë individi e, më tej, nga shteti, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pohimin se në rast të fatkeqësive natyrore, mendojnë se siguria individuale, në fazën emergjente duhet të jetë në fokus kryesisht nga vetë individi, më tej nga shteti, gjejmë se:

- 9.50% e të anketuarve nuk janë aspak dakord me pohimin,
- 7.10% e të anketuarve janë pak dakord me pohimin,

- 25.70% e të anketuarve janë deri diku dakord me pohimin,
- 21.30% e të anketuarve janë dakord me pohimin,
- 36.40% e të anketuarve janë shumë dakord me pohimin.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pohimin se në rast të fatkeqësive natyrore, mendojnë se siguria individuale, në fazën emergjente duhet të jetë në fokus kryesisht nga vetë individi, më tej nga shteti, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve 57.7% (21.3% + 36.4%) janë dakord dhe shumë dakord me pohimin e mësipërm, ndërkohë që 16.6% nuk janë aspak apo janë pak dakord me pohimin. Rreth çereku i të anketuarve (25.7%) janë të lëkundur, pra deri diku dakord me pohimin. Pra shumica e të anketuarve kanë mendimin se në rast të fatkeqësive natyrore, siguria individuale, në fazën emergjente duhet të jetë në fokus kryesisht nga vetë individi, më tej nga shteti.

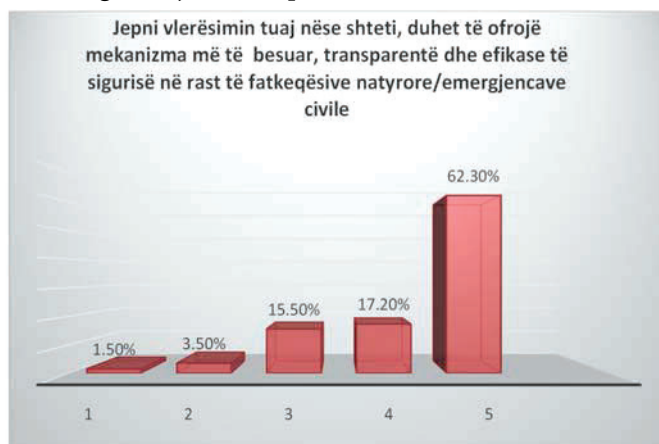
	N	%
1 aspak dakord	51	9.50%
2 pak dakord	38	7.10%
3 deri diku dakord	138	25.70%
4 dakord	114	21.30%
5 Shume dakord	195	36.40%
total	536	100.00%

53. Jepni vlerësimin tuaj për pohimin: “Shteti, duhet të ofrojë mekanizma më të besuar, transparentë dhe efikase të sigurisë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile”.

Përgjigjet e të anketuarve për pohimin se shteti, duhet të ofrojë mekanizma më të besuar, transparentë dhe efikase të sigurisë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

	N	%
1 aspak dakord	8	1.50%
2 pak dakord	19	3.50%
3 deri diku dakord	83	15.50%
4 dakord	92	17.20%
5 Shume dakord	334	62.30%
total	536	100.00%

**AKADEMIA
E SIGURISË**

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pohimin se shteti duhet të ofrojë mekanizma më të besuar, transparentë dhe efikase të sigurisë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

- 1.50% e të anketuarve nuk janë aspak dakord me pohimin,
- 3.50% e të anketuarve janë pak dakord me pohimin,
- 15.50% e të anketuarve janë deri diku dakord me pohimin,
- 17.20% e të anketuarve janë dakord me pohimin,
- 62.30% e të anketuarve janë shumë dakord me pohimin.

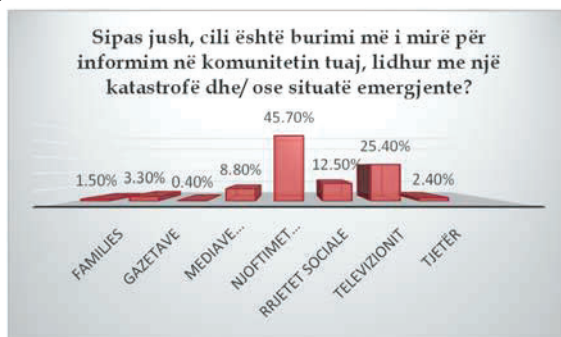
Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pohimin se shteti duhet të ofrojë mekanizma më të besuar, transparentë dhe efikas të sigurisë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve 79.5% (17.2% + 62.3%) janë dakord dhe shumë dakord me pohimin e mësipërm, ndërkohë që vetëm 5% nuk janë aspak apo janë pak dakord me pohimin.

Pra, pjesa më e madhe e të anketuarve (79.5%) mendojnë dhe pohojnë se shteti duhet të ofrojë mekanizma më të besuar, transparentë dhe efikase të sigurisë në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

54. Sipas jush, cili është burimi më i mirë për informim në komunitetin tuaj, lidhur me një katastrofë dhe/ose situatë emergjente?

Përgjigjet e të anketuarve për pohimin se cili është burimi më i mirë për informim në komunitetin e tyre, lidhur me një katastrofë dhe/ose situatë emergjente, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Nëpërmjet:	N	%
familjes	18	3.30%
gazetave	10	1.90%
mediave elektronike/online	47	8.80%
njoftimet zyrtare të institucioneve përgjegjëse	245	45.70%
rrjetet sociale	67	12.50%
televizionit	136	25.40%
tjetër	13	2.40%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pohimin se cili është burimi më i mirë për informim në komunitetin e tyre, lidhur me një katastrofë dhe/ose situatë emergjente, gjejmë se:

- 3.30% e të anketuarve kanë zgjedhur familjen,
- 1.90% e të anketuarve kanë zgjedhur gazetave,
- 8.80% e të anketuarve kanë zgjedhur mediet elektronike/online,
- 45.70% e të anketuarve kanë zgjedhur njoftimet zyrtare të institucioneve përgjegjëse,
- 12.50% e të anketuarve kanë zgjedhur rrjetet sociale,
- 25.40% e të anketuarve kanë zgjedhur televizionin,
- 2.40% e të anketuarve kanë zgjedhur tjetër.

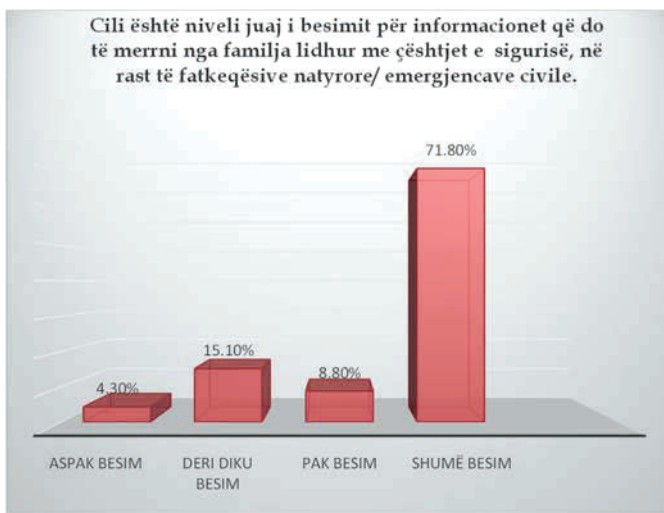
Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pohimin se cili është burimi më i mirë për informim në komunitetin e tyre, lidhur me një katastrofë dhe/ose situatë emergjente,

mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (45.7%) , kanë zgjedhur si burim informimi njoftimet zyrtare të institucioneve përgjegjëse. Ne vend të dytë kanë renditur si burim televizionin(25.4%), rrjetet sociale (12.5%) dhe 8.8% e tyre kanë zgjedhur mediet elektronike/online.

55. Cili është niveli juaj i besimit, për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do t'i merrnit nga familja?

Përgjigjet e të anketuarve për pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnit nga familja, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Cili është niveli juaj i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnit nga: [Familja]		
	N	%
Aspak besim	23	4.30%
Pak besim	47	8.80%
Deri diku besim	81	15.10%
Shumë besim	385	71.80%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnit nga familja, gjejmë se:

- 4.30% e të anketuarve s'kanë aspak besim,
- 8.80% e të anketuarve kanë pak besim,
- 15.10% e të anketuarve kanë deri diku besim,
- 71.80% e të anketuarve kanë shumë besim.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, që do ta merrnit nga familja, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (71.8%), kanë shumë besim tek informacionet që marrin nga familja, ndërkohë që 13.1% nuk kanë aspak apo kanë pak besim tek informacionet që marrin nga familja.

56. Cili është niveli juaj i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do t'i merrnit nga miqtë?

Përgjigjet e të anketuarve për pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për

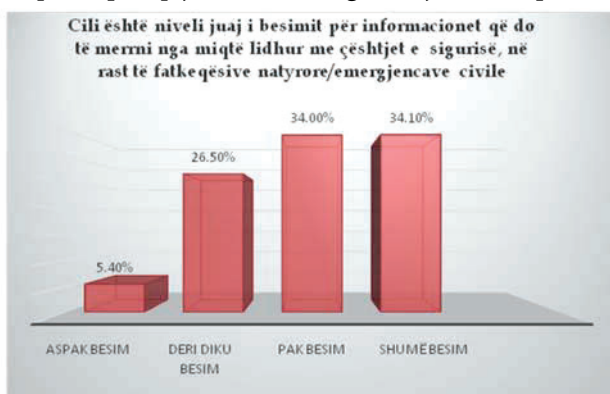
AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë shkencore ndërkombëtare:

« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnit nga miqtë, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

	N	%
Aspak besim	29	5.40%
Deri diku besim	142	26.50%
Pak besim	182	34.00%
Shumë besim	183	34.10%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnit nga miqtë, gjejmë se:

- 5.40% e të anketuarve s'kanë aspak besim,
- 26.50% e të anketuarve kanë deri diku besim,
- 34% e të anketuarve kanë pak besim,
- 34.10% e të anketuarve kanë shumë besim.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, që do ta merrnit nga miqtë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se janë pothuajse të barabartë, në përqindje (34-34.1%) të anketuarit që kanë shumë besim me ata që kanë pak besim në informacionet që do ta merrnit nga miqtë, lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile. Ndërkohë relativisht e lartë është dhe shifra me të pavendosurit (26.5), të cilët kanë deri diku besim.

57. Cili është niveli juaj i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do t'i merrnit nga rrjete sociale?

Përgjigjet e të anketuarve për pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnit nga rrjetet sociale, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnit nga rrjetet sociale, gjejmë se:

- 20% e të anketuarve s'kanë aspak besim,
- 32.50% e të anketuarve kanë pak besim,
- 41% e të anketuarve kanë deri diku besim,
- 6.50% e të anketuarve kanë shumë besim.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, që do ta merrnit nga rrjetet sociale, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim

Cili është niveli juaj i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnit nga: [Rrjetet sociale]		
	N	%
Aspak besim	107	20.00%
Pak besim	174	32.50%
Deri diku besim	220	41.00%
Shumë besim	35	6.50%
total	536	100.00%

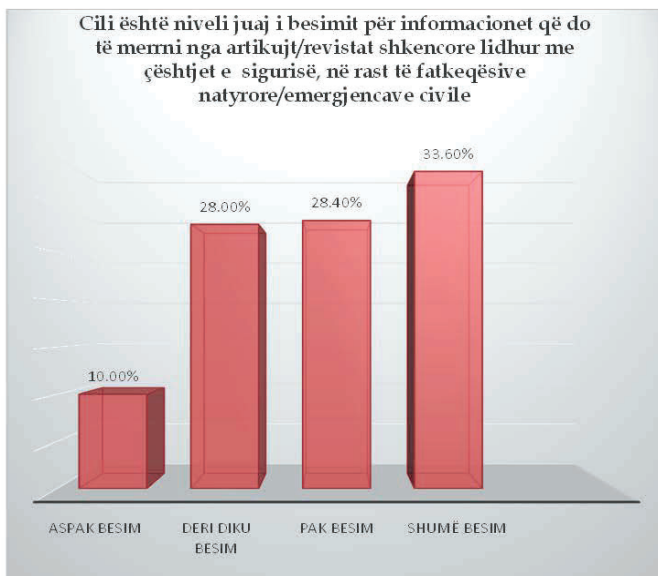

përfundimin se shumica e të anketuarve 52.5% (20%+32.5%) nuk kanë aspak apo kanë pak besim për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë që do ta merrnin nga rrjetet sociale, ndërkohë që 41% janë të lëkundur, duke pasur deri diku besim në rrjetet sociale.

58. Cili është niveli juaj i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do t'i merrnit nga artikujt/revista shkencore?

Përgjigjet e të anketuarve për pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnin nga artikujt/revista shkencore, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Cili është niveli juaj i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnit nga: [Artikujt/revista shkencore]		
	N	%
Aspak besim	54	10.00%
Pak besim	152	28.40%
Deri diku besim	150	28.00%
Shumë besim	180	33.60%
total	536	100.00%

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë shkencore ndërkombëtare:

« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnin nga artikujt/revista shkencore, gjejmë se:

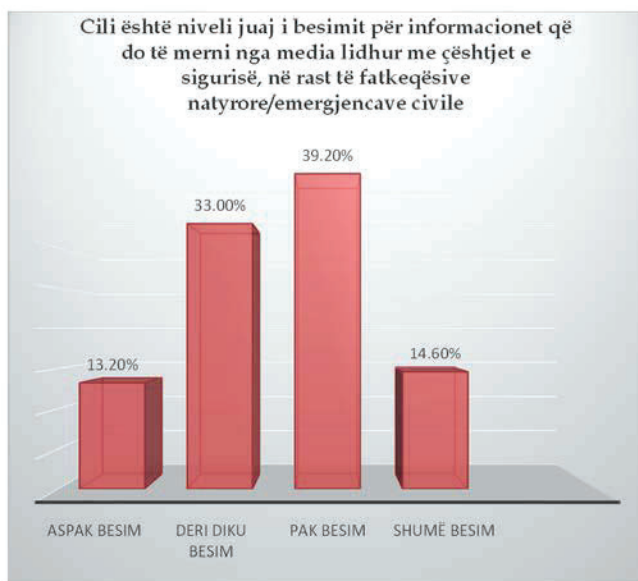
- 10% e të anketuarave s'kanë aspak besim,
- 28% e të anketuarave kanë deri diku besim,
- 28.40% e të anketuarave kanë pak besim,
- 33.60% e të anketuarave kanë shumë besim.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, që do ta merrnin nga artikujt/revista shkencore, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve 33.6% kanë shumë besim në informacionet lidhur me çështjet e sigurisë që do ta merrnin nga artikujt/revista shkencore, ndërkohë që është pothuajse i barabartë (28%) numri i të anketuarve që kanë pak apo deri diku besim.

59. Cili është niveli juaj i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do t'i merrnit nga media?

Përgjigjet e të anketuarve për pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnin nga media, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Cili është niveli juaj i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnit nga: [Media]		
	N	%
Aspak besim	71	13.20%
Deri diku besim	177	33.00%
Pak besim	210	39.20%
Shumë besim	78	14.60%
total	536	100.00%

**AKADEMIA
E SIGURISË**

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnin nga media, gjejmë se:

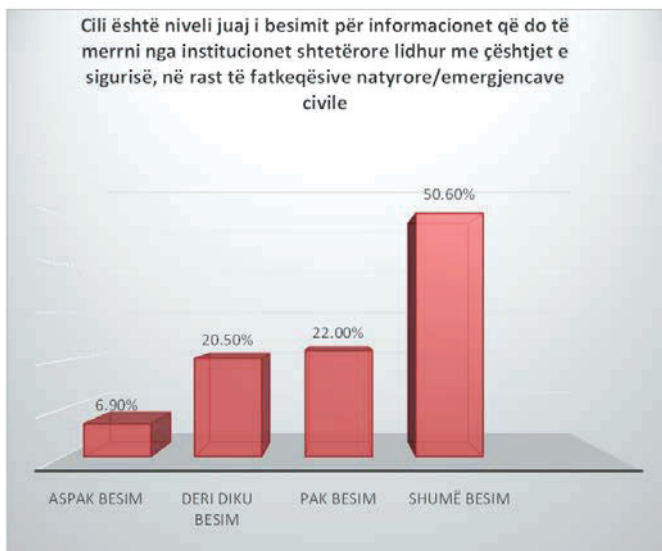
- 13.20% e të anketuarave s'kanë aspak besim,
- 39.20% e të anketuarave kanë pak besim,
- 33% e të anketuarave kanë deri diku besim,
- 14.60% e të anketuarave kanë shumë besim.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, që do ta merrnin nga media, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve 52.4% (13.2% + 39.2%) nuk kanë aspak apo kanë pak besim në informacionet lidhur me çështjet e sigurisë që do ta merrnit nga media, ndërkohë që është relativisht i lartë dhe numri i të lëkundurve (33%) që kanë deri diku besim.

60. Cili është niveli juaj i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do t'i merrnit nga institucionet shtetërore?

Përgjigjet e të anketuarve për pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnit nga institucionet shtetërore, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Cili është niveli juaj i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnit nga: [Institucionet shtetërore]		
	N	%
Aspak besim	37	6.90%
Deri diku besim	110	20.50%
Pak besim	118	22.00%
Shumë besim	271	50.60%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnin nga institucionet shtetërore, gjejmë se:

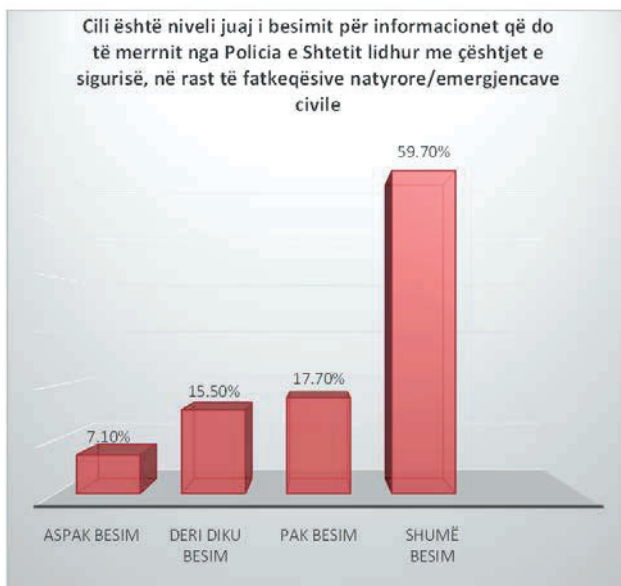
- 6.90% e të anketuarave s'kanë aspak besim,
- 22% e të anketuarave kanë pak besim,
- 20.50% e të anketuarave kanë deri diku besim,
- 50.60% e të anketuarave kanë shumë besim.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, që do ta merrnin nga institucionet shtetërore, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve 50.6% kanë shumë besim në informacionet që do të merrnin nga institucionet shtetërore, ndërkohë që 28.9% e të anketuarve (6.9%+22%) nuk kanë aspak besim ose kanë pak besim në këto informacione. Gjithashtu numri i të lëkundurve zë 20.5% të anketuarve.

61. Cili është niveli juaj i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnit nga Policia e Shtetit?

Përgjigjet e të anketuarve për pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnit nga Policia e Shtetit, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Cili është niveli juaj i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnit nga: [Policia e Shtetit]		
	N	%
Aspak besim	38	7.10%
Deri diku besim	83	15.50%
Pak besim	95	17.70%
Shumë besim	320	59.70%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, që do ta merrnin nga Policia e Shtetit, gjejmë se:

- 7.10% e të anketuarve s'kanë aspak besim,
- 17.70% e të anketuarve kanë pak besim,
- 15.50% e të anketuarve kanë deri diku besim,
- 59.70% e të anketuarve kanë shumë besim.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pohimin se cili është niveli i tyre i besimit për informacionet lidhur me çështjet e sigurisë, që do ta merrnin nga Policia e Shtetit, në rast të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve 59.7% kanë shumë besim në informacionet që do të merrnin nga Policia e Shtetit, ndërkohë që 24.8% e të anketuarve (7.1%+17.7%) nuk kanë aspak besim ose kanë pak besim në këto informacione. Gjithashtu numri i të lëkundurve zë 15.5% të anketuarve, të cilët kanë deri diku besim.

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë shkencore ndërkombëtare:
« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

62. Cilën nga strukturat shtetërore, keni kontaktuar ose do të kontaktonit të parën, Ministrinë e Shëndetësisë, në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pohimin se nëse keni kontaktuar/do të kontaktonit të parën Ministrinë e Shëndetësisë si strukturë shtetërore, në rast të një fatkeqësie natyrore/

emergjence civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Cilën nga strukturat e mëposhtme shtetërore, keni kontaktuar/do të kontaktonit të parën në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile: [Ministrinë e Shëndetësisë]		
	N	%
Jo	318	59.30%
Po	218	40.70%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pohimin se nëse kanë kontaktuar/do të kontaktonin të parën Ministrinë e Shëndetësisë si strukturë shtetërore, në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile, gjejmë se:

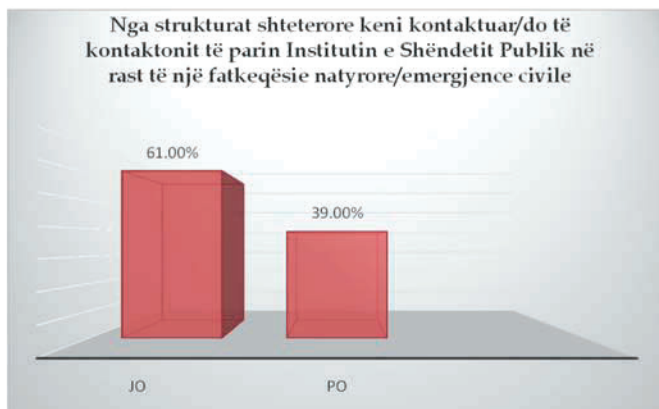
- 59.30% e të anketuarve nuk do kontaktonin të parën Ministrinë e Shëndetësisë;
- 40.70% e të anketuarve do të kontaktonin të parën Ministrinë e Shëndetësisë.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pohimin se nëse kanë kontaktuar/do të kontaktonin të parën Ministrinë e Shëndetësisë si strukturë shtetërore, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (59.3%) nuk kanë kontaktuar dhe nuk do të kontaktojnë Ministrinë e Shëndetësisë, ndërkohë që 40.7% do ta kontaktonin atë.

63. Nga strukturat shtetërore, keni kontaktuar ose do të kontaktonit të parin, Institutin e Shëndetit Publik, në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pohimin se nëse kanë kontaktuar/do të kontaktonin të parin Institutin e Shëndetit Publik, si strukturë shtetërore, në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Cilën nga strukturat e mëposhtme shtetërore, keni kontaktuar/do të kontaktonit të parën në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile: [ISHP (Instituti i Shëndetit Publik)]		
	N	%
Jo	327	61.00%
Po	209	39.00%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pohimin se nëse kanë kontaktuar/do të kontaktonin të parin Institutin e Shëndetit Publik si strukturë shtetërore, në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile, gjejmë se:

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

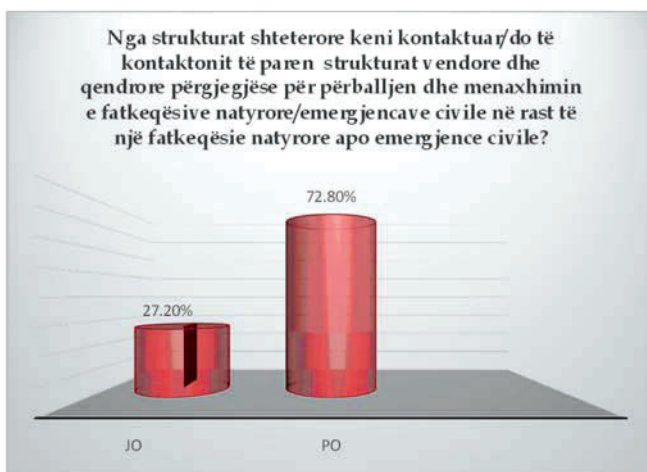
- 61% e të anketuarve nuk do kontaktonin të parin ISHP-në,
- 39% e të anketuarve do të kontaktonin të parin ISHP-në.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pohimin se nëse kanë kontaktuar/do të kontaktonin të parën Institutin e Shëndetit Publik si strukturë shtetërore, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (61%) nuk kanë kontaktuar dhe nuk do të kontaktojnë Institutin e Shëndetit Publik, ndërkohë që 39.9% do ta kontaktonin atë.

63. Nga strukturat shtetërore, në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile, a keni kontaktuar ose do të kontaktonit të parat, strukturat vendore dhe qendrore përgjegjëse për përballjen dhe menaxhimin e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pohimin se nëse kanë kontaktuar/do të kontaktonin të parën strukturat vendore dhe qendrore përgjegjëse për përballjen dhe menaxhimin e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Cilën nga strukturat e mëposhtme shtetërore, keni kontaktuar/do të kontaktonit të parën në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile: [Strukturat vendore dhe qendrore përgjegjëse për përballjen dhe menaxhimin e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile]		
	N	%
Jo	146	27.20%
Po	390	72.80%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pohimin se nëse kanë kontaktuar/do të kontaktonin të parën strukturat vendore dhe qendrore përgjegjëse për përballjen dhe menaxhimin e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile, gjejmë se:

- 27.20% e të anketuarve nuk do kontaktonin të parën strukturat vendore dhe qendrore përgjegjëse për përballjen dhe menaxhimin e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile,

- 72.80% e të anketuarve do të kontaktonin të parën strukturat vendore dhe qendrore përgjegjëse për përballjen dhe menaxhimin e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pohimin se nëse kanë kontaktuar/do të kontaktonin strukturat vendore dhe qendrore përgjegjëse për përballjen dhe menaxhimin e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (72%) kanë kontaktuar dhe do të kontaktojnë strukturat

vendore dhe qendrore përgjegjëse për përballjen dhe menaxhimin e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, ndërkohë që 27.2% nuk do t'i kontaktonin ato.

65. Nga strukturat shtetërore, a keni kontaktuar ose do të kontaktonit të parën, Policinë e Shtetit, në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pohimin se nëse kanë kontaktuar/do të kontaktonin të parën strukturat e Policisë së Shtetit, në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Cilën nga strukturat e mëposhtme shtetërore, keni kontaktuar/do të kontaktonit të parën në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile: [Policia e Shtetit]		
	N	%
Jo	98	18.30%
Po	438	81.70%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pohimin se nëse kanë kontaktuar/do të kontaktonin të parën Policinë e Shtetit, në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile, gjejmë se:

- 18.30% e të anketuarve nuk do kontaktonin të parën Policinë Shtetit,
- 81.70% e të anketuarve do të kontaktonin të parën Policinë e Shtetit.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pohimin se nëse kanë kontaktuar/do të kontaktonin të parën Policinë e Shtetit si strukturë shtetërore, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (81.7%) kanë kontaktuar dhe do të kontaktojnë këtë strukturë, ndërkohë që 18.3% nuk do ta kontaktonin atë.

66. Nga strukturat shtetërore, a keni kontaktuar ose do të kontaktonit të parat, Forcat e Armatosura, në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pohimin se nëse kanë kontaktuar/do të kontaktonin të parat Forcat e Armatosura, në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Cilën nga strukturat e mëposhtme shtetërore, keni kontaktuar/do të kontaktonit të parën në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile: [Forcat e Armatosura]		
	N	%
Jo	345	64.40%
Po	191	35.60%
total	536	100.00%

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë shkencore ndërkombëtare:

« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pohimin se nëse kanë kontaktuar/do të kontaktonin të parën Forcat e Armatosura, në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile, gjejmë se:

- 64.40% e të anketuarve nuk do kontaktonin të parën Forcat e Armatosura,
- 35.60% e të anketuarve do të kontaktonin të parën Forcat e Armatosura.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pohimin se nëse kanë kontaktuar/do të kontaktonin të parën Forcat e Armatosura si strukturë shtetërore, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (64.4%) nuk kanë kontaktuar dhe nuk do të kontaktojnë këtë strukturë, ndërkohë që 35.6% do ta kontaktonin atë.

67. Nga strukturat shtetërore, a keni kontaktuar ose do të kontaktonit të parin, institucionin e bashkisë, në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pohimin se nëse kanë kontaktuar/do të kontaktonin të parin institucionin e bashkisë, në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Cilën nga strukturat e mëposhtme shtetërore, keni kontaktuar/do të kontaktonit të parën në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile: [Bashkia]		
	N	%
Jo	274	51.10%
Po	262	48.90%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pohimin se nëse kanë kontaktuar/do të kontaktonin të parin institucionin e bashkisë, në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile, gjejmë se:

- 51.10% e të anketuarve nuk do kontaktonin të parin institucionin e bashkisë,
- 48.90% e të anketuarve do të kontaktonin të parin institucionin e bashkisë.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pohimin se nëse kanë kontaktuar/do të kontaktonin të parin institucionin e bashkisë si strukturë shtetërore, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (51.1%) nuk kanë kontaktuar dhe do të kontaktojnë këtë strukturë të parën, ndërkohë që 48.9% do ta kontaktonin atë.

68. Nga strukturat shtetërore, a keni kontaktuar ose do të kontaktonit të parat, zjarrfikëset (shërbimi MNZ), në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pohimin se nëse kanë kontaktuar/do të kontaktonin të parën zjarrfikëset, në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pohimin se nëse keni kontaktuar/do të kontaktonin të parën zjarrfikëset, në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile, gjejmë se:

- 21.80% e të anketuarve nuk do kontaktonin të parën zjarrfikëset,

- 78.20% e të anketuarve do të kontaktonin të parën zjarrfikëset.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, lidhur me pohimin se nëse kanë kontaktuar/do të kontaktonin të parën zjarrfikëset si strukturë shtetërore, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (78.2%) kanë kontaktuar dhe do të kontaktojnë këtë strukturë të parën, ndërkohë që 21.8% nuk do ta kontaktonin atë.

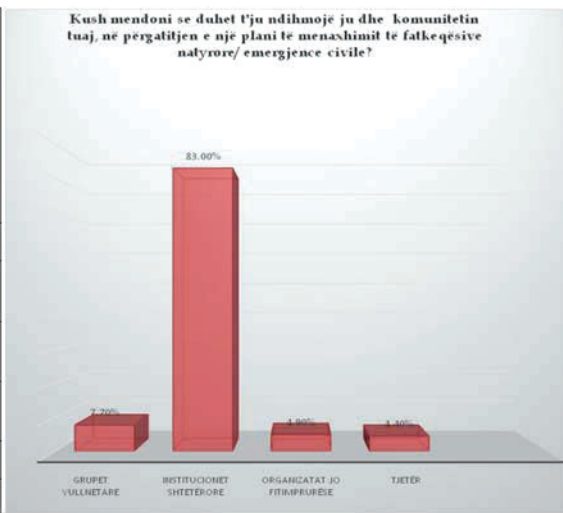
Cilën nga strukturat e mëposhtme shtetërore, keni kontaktuar/do të kontaktonit të parën në rast të një fatkeqësie natyrore/emergjence civile: [Zjarrfikëset]		
	N	%
Jo	117	21.80%
Po	419	78.20%
total	536	100.00%

69. Kush mendoni se duhet t'ju ndihmojë, juve dhe komunitetin tuaj, në përgatitjen e një plani të menaxhimit të fatkeqësive natyrore/emergjence civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se kush duhet t'i ndihmojë ata dhe komunitetin e tyre, në përgatitjen e një plani të menaxhimit të fatkeqësive natyrore/emergjence civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Kush mendoni se duhet t'ju ndihmojë ju dhe komunitetin tuaj, në përgatitjen e një plani të menaxhimit të fatkeqësive natyrore/emergjence civile		
	N	%
1. Grupet Vullnetare	42	7.70%
2. Institucionet Shtetërore	445	83.00%
3. Organizatat Jo Fitimprurëse	26	4.90%
4. Tjetër	23	4.40%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se kush mendojnë se duhet t'i ndihmojë ata dhe komunitetin e tyre, në përgatitjen e një plani të menaxhimit të fatkeqësive natyrore/emergjence civile, gjejmë se:

- 7.70% e të anketuarve mendojnë se duhet t'i ndihmojnë grupet vullnetare,
- 83% e të anketuarve mendojnë se duhet t'i ndihmojnë institucionet shtetërore,
- 4.90% e të anketuarve mendojnë se duhet t'i ndihmojnë organizatat jofitimprurëse,
- 4.40% e të anketuarve mendojnë se duhet t'i ndihmojnë të tjerët.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen se kush mendoni se duhet t'i

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë shkencore ndërkombëtare:

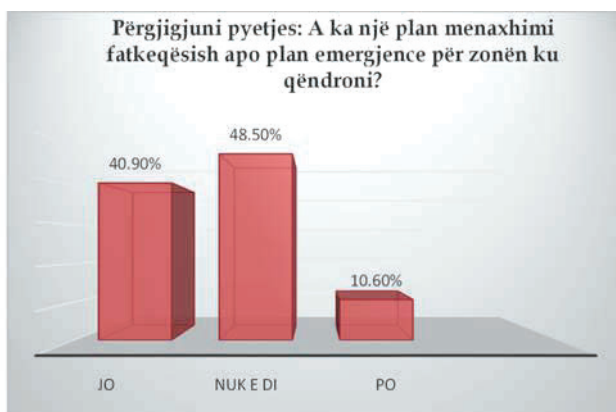
« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

ndihmojë ata dhe komunitetin e tyre, në përgatitjen e një plani të menaxhimit të fatkeqësive natyrore/emergjence civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (83%) mendojnë se për këtë duhet t'i ndihmojnë institucionet shtetërore.

70. A ka një plan menaxhimi fatkeqësish apo plan emergjence për zonën ku qëndroni?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se a kanë një plan menaxhimi fatkeqësish apo plan emergjence për zonën ku qëndrojnë, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Përgjigjuni pyetjeve të mëposhtme, në lidhje me menaxhimin e katastrofave: [A ka një plan menaxhimi fatkeqësish apo plan emergjence për zonën ku qëndroni?]		
	N	%
Jo	219	40.90%
Nuk e di	260	48.50%
Po	57	10.60%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se a kanë një plan menaxhimi fatkeqësish apo plan emergjence për zonën ku qëndrojnë, gjejmë se:

- 40.90% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk kanë një plan menaxhimi fatkeqësish apo plan emergjence në zonën ku qëndrojnë;
- 48.50 e të anketuarve nuk e dinë nëse kanë një plan menaxhimi fatkeqësish apo plan emergjence në zonën ku qëndrojnë;
- 10.60% e të anketuarve janë përgjigjur se kanë një plan menaxhimi fatkeqësish apo plan emergjence në zonën ku qëndrojnë.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen se a kanë një plan menaxhimi fatkeqësish apo plan emergjence për zonën ku qëndrojnë, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (48%) nuk e dinë këtë përgjigje ndërkohë që, 40.9% e të anketuarve nuk kanë një plan të tillë. Vetëm 10.6% e tyre pohojnë ekzistencën e një plani menaxhimi fatkeqësish apo plani emergjence për zonën ku qëndrojnë.

71. A keni njohuri për ligjet apo politikat që zbatohen për menaxhimin e katastrofave në Shqipëri?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se a kanë njohuri për ligjet apo politikat që zbatohen për menaxhimin e katastrofave në Shqipëri, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se nëse kanë njohuri për ligjet apo politikat që zbatohen për menaxhimin e katastrofave në Shqipëri, gjejmë se:

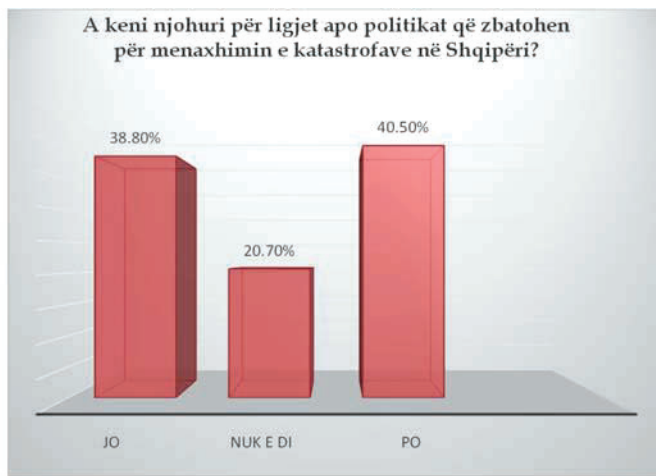
- 38.80% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk kanë njohuri për ligjet apo politikat që zbatohen për menaxhimin e katastrofave në Shqipëri;
- 20.70 e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë për ligjet apo politikat që

zbatohen për menaxhimin e katastrofave në Shqipëri;

- 40.50% e të anketuarve janë përgjigjur se kanë njohuri për ligjet apo politikat që zbatohen për menaxhimin e katastrofave në Shqipëri.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen se a kanë njohuri për ligjet apo politikat që zbatohen për menaxhimin e katastrofave në Shqipëri, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (40.5%) kanë njohuri për ligjet apo politikat që zbatohen për menaxhimin e katastrofave në Shqipëri. E përafërt (38.8%) është dhe shifra e të anketuarve që nuk kanë njohuri për një gjë të tillë. Ndërkohë që 20.7% e tyre janë shprehur se nuk e dinë.

Përgjigjuni pyetjeve të mëposhtme, në lidhje me menaxhimin e katastrofave: [A keni njohuri për ligjet apo politikat që zbatohen për menaxhimin e katastrofave në Shqipëri]		
	N	%
Jo	208	38.80%
Nuk e di	111	20.70%
Po	217	40.50%
total	536	100.00%

72. A jeni prekur ju apo familja juaj ndonjëherë nga një katastrofë?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se a janë prekur ata apo familja e tyre ndonjëherë nga një katastrofë, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Përgjigjuni pyetjeve të mëposhtme, në lidhje me menaxhimin e katastrofave: [A jeni prekur ju apo familja juaj ndonjëherë nga një katastrofë?]		
	N	%
Jo	350	65.30%
Nuk e di	35	6.50%
Po	151	28.20%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se a janë prekur ata apo familja e tyre ndonjëherë nga një katastrofë, gjejmë se:

- 65.30% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk janë prekur ata apo familja e tyre ndonjëherë nga ndonjë katastrofë;

- 6.50% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk kanë dijeni nëse ata apo familja e tyre janë prekur ndonjëherë nga ndonjë katastrofë;

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

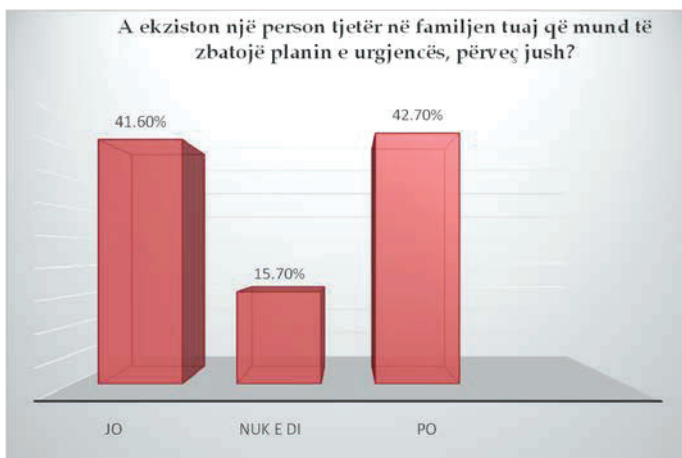
- 28.20% e të anketuarve janë përgjigjur se janë prekur ata apo familja e tyre nga katastrofat.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen se a janë prekur ata apo familja e tyre nga një katastrofë, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (65.3%) nuk janë prekur nga ndonjë katastrofë. Ndërkohë që 28.2% e tyre janë prekur nga katastrofa. Pra, është relativisht e lartë shifra e të anketuarve që janë prekur nga një katastrofë.

73. A ekziston një person tjetër në familjen tuaj që mund të zbatojë planin e urgjencës, përveç jush?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se a ekziston një person tjetër në familjen e tyre që mund të zbatojë planin e urgjencës, përveç atij, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Përgjigjuni pyetjeve të mëposhtme, në lidhje me menaxhimin e katastrofave: [A ekziston një person tjetër në familjen tuaj që mund të zbatojë planin e urgjencës, përveç jush?]		
	N	%
Jo	223	41.60%
Nuk e di	84	15.70%
Po	229	42.70%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se a ekziston një person tjetër në familjen e tyre që mund të zbatojë planin e urgjencës, përveç atij, gjejmë se:

- 41.60% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk ekziston asnjë person tjetër në familjen e tyre që mund të zbatojë planin e urgjencës, përveç atyre;
- 15.70% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk kanë dijeni nëse ekziston një person tjetër në familjen e tyre që mund të zbatojë planin e urgjencës, përveç atyre;
- 42.70% e të anketuarve janë përgjigjur se ekziston një person tjetër në familjen e tyre që mund të zbatojë planin e urgjencës, përveç atyre.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen se a ekziston një person tjetër në familjen e tyre që mund të zbatojë planin e urgjencës, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (42.7%) pohojnë se kanë një person të tillë në familje. Ndërkohë që, e përafërt me këtë shifër (41.6%), është dhe numri i të anketuarve që deklarojnë se nuk kanë një person tjetër në familjen e tyre që mund të zbatojë planin e urgjencës.

74. A jeni përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie, të keni një minimum prej 72 orësh, furnizimi me ujë?

Përgjigjet e të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur që, në rast urgjence ose fatkeqësie, të kenë një minimum prej 72 orësh furnizimi me ujë, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

A jeni përgatitur për secilën nga alternativat e mëposhtme, në rast urgjence ose fatkeqësie? [Një minimum prej 72 orësh furnizimi me ujë]		
	N	%
Jo	196	36.60%
Ne proces	57	10.60%
Po	247	46.10%
Nuk e di	44	8.20%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur që, në rast urgjence ose fatkeqësie, të kenë një minimum prej 72 orësh furnizimi me ujë, gjejmë se:

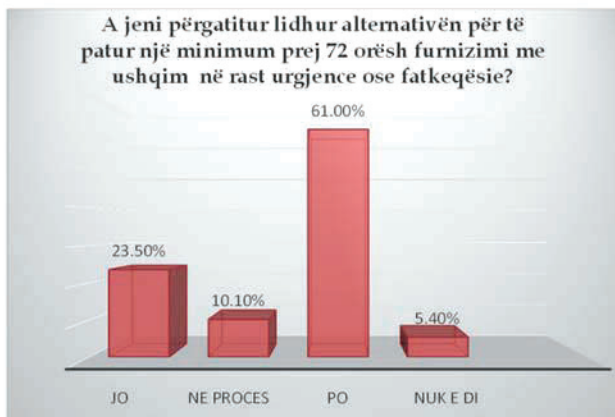
- 36.60% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk janë të përgatitur;
- 10.60% e të anketuarve janë përgjigjur se janë në proces përgatitje;
- 46.10% e të anketuarve janë përgjigjur se janë të përgatitur;
- 8.20% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse janë të përgatitur.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për alternativën nëse janë përgatitur që, në rast urgjence ose fatkeqësie, të kenë një minimum prej 72 orësh furnizimi me ujë, mund të nxjerrim përfundimin se, shumica e të anketuarve (46.1%) pohojnë që kanë siguruar furnizimin me ujë në një situatë të tillë, përkundrajt 36% të tyre të cilët deklarojnë se nuk kanë siguruar një furnizim të tillë. Ndërkohë që 8.2% të tyre nuk e dinë dhe 10.6% janë në proces të sigurimit të këtij furnizimi.

75. A jeni përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie, të keni një minimum prej 72 orësh, furnizimi me ushqim?

Përgjigjet e të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur që, në rast urgjence ose fatkeqësie, të kenë një minimum prej 72 orësh furnizimi me ushqime, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

A jeni përgatitur për secilën nga alternativat e mëposhtme, në rast urgjence ose fatkeqësie? [Një minimum prej 72 orësh furnizim me ushqim]		
	N	%
Jo	126	23.50%
Ne proces	54	10.10%
Po	327	61.00%
Nuk e di	29	5.40%
total	536	100.00%

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë një minimum prej 72 orësh furnizimi me ushqim, gjejmë se:

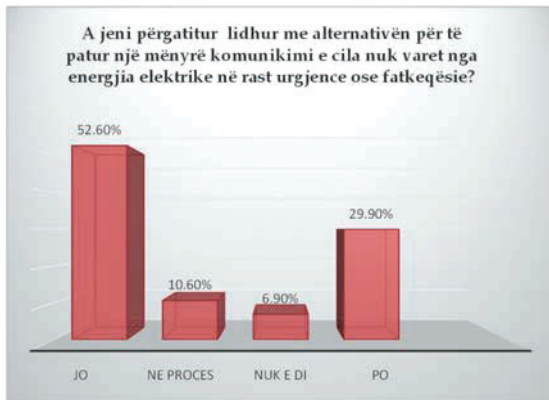
- 23.50% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk janë të përgatitur,
- 10.10% e të anketuarve janë përgjigjur se janë në proces përgatitje,
- 61% e të anketuarve janë përgjigjur se janë të përgatitur,
- 5.40% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse janë të përgatitur.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për alternativën nëse janë përgatitur që, në rast urgjence ose fatkeqësie, të kenë një minimum prej 72 orësh furnizimi me ushqime, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (61%) pohojnë se kanë siguruar furnizimin me ushqim në një situatë të tillë, përkundrajt 23% të tyre të cilët deklarojnë se nuk kanë siguruar një furnizim të tillë. Ndërkohë, 8.2% të tyre nuk e dinë dhe 10.6% janë në proces të sigurimit të këtij furnizimi.

76. A jeni përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie, të keni mënyrë komunikimi e cila nuk varet nga energjia elektrike?

Përgjigjet e të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur për një mënyrë komunikimi e cila nuk varet nga energjia elektrike, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

A jeni përgatitur për secilën nga alternativat e mëposhtme, në rast urgjence ose fatkeqësie? [Një mënyrë komunikimi e cila nuk varet nga energjia elektrike]		
	N	%
Jo	282	52.60%
Ne proces	57	10.60%
Nuk e di	37	6.90%
Po	160	29.90%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur për një mënyrë komunikimi e cila nuk varet nga energjia elektrike, gjejmë se:

- 52.60% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk janë të përgatitur,
- 10.60% e të anketuarve janë përgjigjur se janë në proces përgatitje,
- 6.90% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse janë të përgatitur,
- 29.90% e të anketuarve janë përgjigjur se janë të përgatitur.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për alternativën nëse janë përgatitur për një mënyrë komunikimi e cila nuk varet nga energjia elektrike, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (52.6%) pranojnë se nuk janë përgatitur për një mënyrë të tillë komunikimi përkundrajt 29.9% të anketuarve të cilët pohojnë se janë përgatitur për një mënyrë komunikimi e cila nuk varet nga energjia elektrike. Ndërkohë, 10.6% janë në proces të kësaj përgatitje.

77. A jeni përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie, të keni mjaftueshëm elektrikë dore ose burime drite?

Përgjigjet e të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur për të pasur

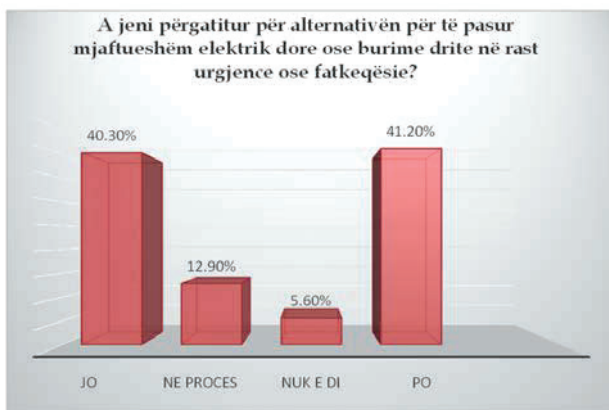
mjaftueshëm elektrik dore ose burime drite në rast urgjence ose fatkeqësie, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur për të pasur mjaftueshëm elektrik dore ose burime drite në rast urgjence ose fatkeqësie, gjejmë se:

- 40.30% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk janë të përgatitur,
- 12.90% e të anketuarve janë përgjigjur se janë në proces përgatitje,
- 5.60% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse janë të përgatitur,
- 41.20% e të anketuarve janë përgjigjur se janë të përgatitur.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për alternativën nëse janë përgatitur për të pasur mjaftueshëm elektrik dore ose burime drite në rast urgjence ose fatkeqësie, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (41.2%) pohojnë se janë përgatitur për diçka të tillë ndërkohë që, përafërsisht po aq, janë dhe ata të cilët nuk janë përgatitur për të pasur mjaftueshëm elektrik dore ose burime drite në rast urgjence ose fatkeqësie. Gjithashtu, 12.9% e të anketuarve janë në proces të përgatitjes për të pasur të tillë mjete ndriçimi.

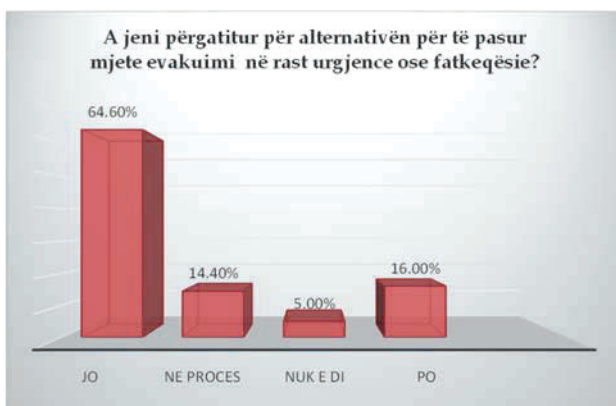
A jeni përgatitur për secilën nga alternativat e mëposhtme, në rast urgjence ose fatkeqësie? [Mjaftueshëm elektrik dore ose burime drite]		
	N	%
Jo	216	40.30%
Ne proces	69	12.90%
Nuk e di	30	5.60%
Po	221	41.20%
total	536	100.00%

78. A jeni përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie, të keni mjete evakuimi?

Përgjigjet e të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur me mjete evakuimi në rast urgjence ose fatkeqësie, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

A jeni përgatitur për secilën nga alternativat e mëposhtme, në rast urgjence ose fatkeqësie? [Mjete evakuimi]		
	N	%
Jo	346	64.60%
Ne proces	77	14.40%
Nuk e di	27	5.00%
Po	86	16.00%
total	536	100.00%

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë shkencore ndërkombëtare:

« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur me mjete evakuimi në rast urgjence ose fatkeqësie, gjejmë se:

- 64.60% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk janë të përgatitur,
- 14.40% e të anketuarve janë përgjigjur se janë në proces përgatitje,
- 5% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse janë të përgatitur,
- 16% e të anketuarve janë përgjigjur se janë të përgatitur.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për alternativën nëse janë përgatitur me mjete evakuimi në rast urgjence ose fatkeqësie, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (64.6%) pohojnë se nuk janë përgatitur me mjete evakuimi në rastet emergjente, ndërkohë që 16% janë përgatitur me mjete të tilla. Gjithashtu 14.4% janë në proces përgatitje.

79. A jeni përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie, të kenë mjaftueshëm kuti të ndihmës së parë?

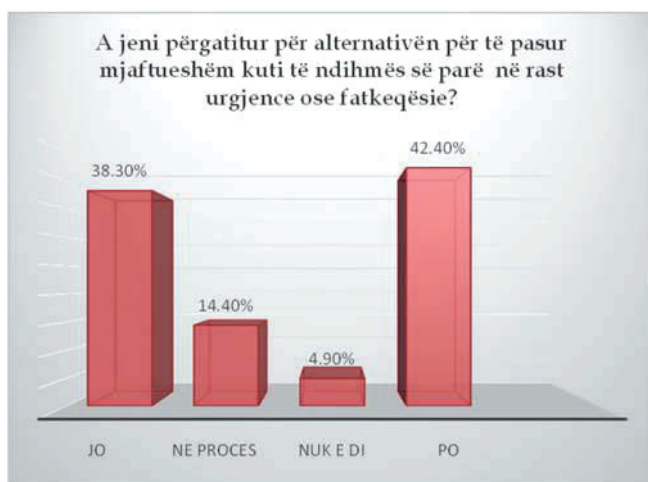
Përgjigjet e të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur të kenë mjaftueshëm kuti të ndihmës së parë në rast urgjence ose fatkeqësie, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur të kenë mjaftueshëm kuti të ndihmës së parë në rast urgjence ose fatkeqësie, gjejmë se:

- 38.30% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk janë të përgatitur,
- 14.40% e të anketuarve janë përgjigjur se janë në proces përgatitje,
- 4.90% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse janë të përgatitur,
- 42.40% e të anketuarve janë përgjigjur se janë të përgatitur.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për alternativën nëse janë përgatitur të kenë mjaftueshëm kuti të ndihmës së parë në rast urgjence ose fatkeqësie, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (42.4%) pohojnë se janë përgatitur mjaftueshëm me kuti të ndihmës së parë në rastet emergjente, ndërkohë që 38.3% nuk janë përgatitur për këtë. Gjithashtu, 14.4% janë në proces përgatitje.

A jeni përgatitur për secilën nga alternativat e mëposhtme, në rast urgjence ose fatkeqësie?		
[Mjaftueshëm kuti të ndihmës së parë]		
	N	%
Jo	206	38.30%
Ne proces	77	14.40%
Nuk e di	26	4.90%
Po	227	42.40%
total	536	100.00%

80. A jeni përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie, të keni një sistem alarmi për familjen dhe komunitetin?

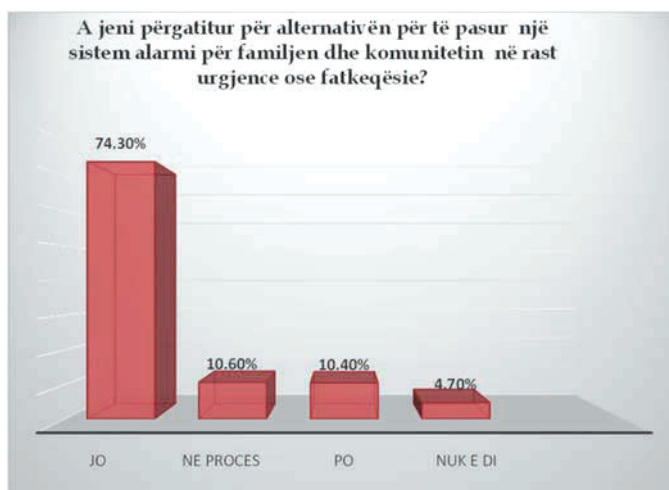
Përgjigjet e të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur të kenë një sistem alarmi për familjen dhe komunitetin në rast urgjence ose fatkeqësie, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur të kenë një sistem alarmi për familjen dhe komunitetin në rast urgjence ose fatkeqësie, gjejmë se:

- 74.30% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk janë të përgatitur,
- 10.60% e të anketuarve janë përgjigjur se janë në proces përgatitje ,
- 10.40% e të anketuarve janë përgjigjur se janë të përgatitur,
- 4.70% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse janë të përgatitur.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për alternativën nëse janë përgatitur të kenë një sistem alarmi për familjen dhe komunitetin në rast urgjence ose fatkeqësie, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (74.3%) pohojnë se nuk janë përgatitur për këtë, përkundrajt vetëm 10.4% që janë përgatitur të kenë një sistem alarmi për familjen dhe komunitetin në rast urgjence ose fatkeqësie. Ndërkohë që, 10.6% janë në proces përgatitje.

A jeni përgatitur për secilën nga alternativat e mëposhtme, në rast urgjence ose fatkeqësie? [Një sistem alarmi për familjen dhe komunitetin]		
	N	%
Jo	398	74.30%
Ne proces	57	10.60%
Po	56	10.40%
Nuk e di	25	4.70%
total	536	100.00%

81. A jeni përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie, të keni produkte të nevojshme higjienosanitare?

Përgjigjet e të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur të kenë produkte të nevojshme higjienosanitare në rast urgjence ose fatkeqësie, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur të kenë produkte të nevojshme higjienosanitare në rast urgjence ose fatkeqësie, gjejmë se:

- 22% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk janë të përgatitur,
- 11.20% e të anketuarve janë përgjigjur se janë në proces përgatitje,
- 63.60% e të anketuarve janë përgjigjur se janë të përgatitur,
- 3.20% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse janë të përgatitur.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për alternativën nëse janë përgatitur të kenë

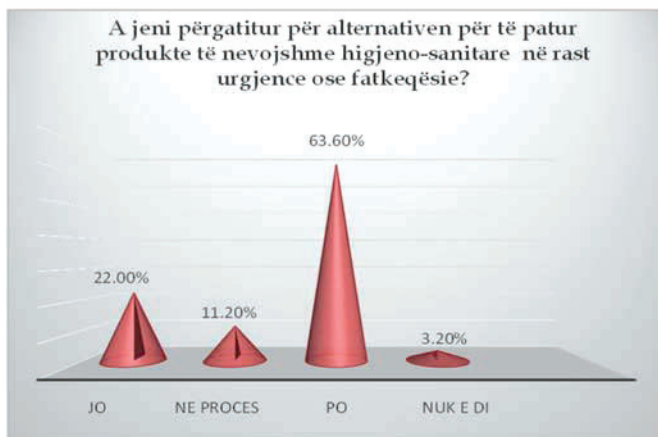
**AKADEMIA
E SIGURISË**

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

produkte të nevojshme higjienosanitare në rast urgjence ose fatkeqësie, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (63.6%) pohojnë se janë përgatitur t'i kenë këto produkte, përkundrajt 22% që nuk përgatitur. Ndërkohë që 11.2% janë në proces përgatitje.

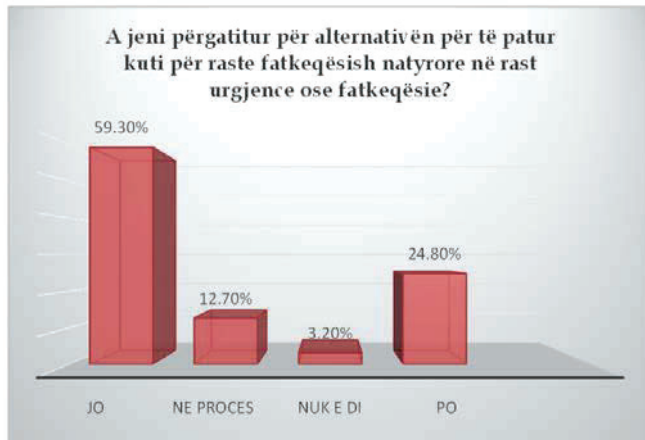
A jeni përgatitur për secilën nga alternativat e mëposhtme, në rast urgjence ose fatkeqësie? [Produkte të nevojshme higjieno-sanitare]		
	N	%
Jo	118	22.00%
Ne proces	60	11.20%
Po	341	63.60%
Nuk e di	17	3.20%
total	536	100.00%

82. A jeni përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie, të kenë kuti për raste fatkeqësish natyrore?

Përgjigjet e të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur të kenë kuti për raste fatkeqësish natyrore, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

A jeni përgatitur për secilën nga alternativat e mëposhtme, në rast urgjence ose fatkeqësie? [Kuti për raste fatkeqësish natyrore]		
	N	%
Jo	318	59.30%
Ne proces	68	12.70%
Nuk e di	17	3.20%
Po	133	24.80%
total	536	100.00%

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:
« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur të kenë kuti për raste fatkeqësish natyrore, gjejmë se:

- 59.30% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk janë të përgatitur,
- 12.70% e të anketuarve janë përgjigjur se janë në proces përgatitje,
- 3.20% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse janë të përgatitur,
- 24.80% e të anketuarve janë përgjigjur se janë të përgatitur.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për alternativën nëse janë përgatitur të kenë kuti për raste fatkeqësish natyrore, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (59.3%) pohojnë se nuk janë përgatitur t'i kenë këto kuti, përkundrajt

24.80% të cilët janë përgatitur të kenë kuti për raste fatkeqësish natyrore. Ndërkohë që 12.7% prej tyre janë në proces përgatitje për këtë alternativë.

83. A jeni përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie, të keni telefona me bateri që mbajnë për një kohë të gjatë?

Përgjigjet e të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur që, në rast urgjence ose fatkeqësie, të kenë telefona me bateri që mbajnë për një kohë të gjatë, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

A jeni përgatitur për secilën nga alternativat e mëposhtme, në rast urgjence ose fatkeqësie? [Telefona me bateri që mbajnë për një kohë të gjatë]		
	N	%
Jo	274	51.00%
Ne proces	48	9.00%
Nuk e di	19	3.60%
Po	195	36.40%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë telefona me bateri që mbajnë për një kohë të gjatë, gjejmë se:

- 51% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk janë të përgatitur,
- 9% e të anketuarve janë përgjigjur se janë në proces përgatitje,
- 3.60% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse janë të përgatitur,
- 36.40% e të anketuarve janë përgjigjur se janë të përgatitur.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë telefona me bateri që mbajnë për një kohë të gjatë, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (51%) pohojnë se nuk janë përgatitur të kenë telefona të tillë, përkundrajt 36% të cilët janë përgatitur të kenë telefona me bateri që mbajnë për një kohë të gjatë për raste fatkeqësish natyrore. Ndërkohë që 9% e tyre janë në proces përgatitjes për këtë alternativë.

84. A jeni përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie, të keni një sasi të hollash?

Përgjigjet e të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë një sasi të hollash, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë një sasi të hollash, gjejmë se:

- 32.50% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk janë të përgatitur,
- 12.10% e të anketuarve janë përgjigjur se janë në proces përgatitje,
- 5.20% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse janë të përgatitur,
- 50.20% e të anketuarve janë përgjigjur se janë të përgatitur.

**AKADEMIA
E SIGURISË**

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

A jeni përgatitur për secilën nga alternativat e mëposhtme, në rast urgjence ose fatkeqësie? [Sasi të hollash]		
	N	%
Jo	174	32.50%
Ne proces	65	12.10%
Nuk e di	28	5.20%
Po	269	50.20%
total	536	100.00%

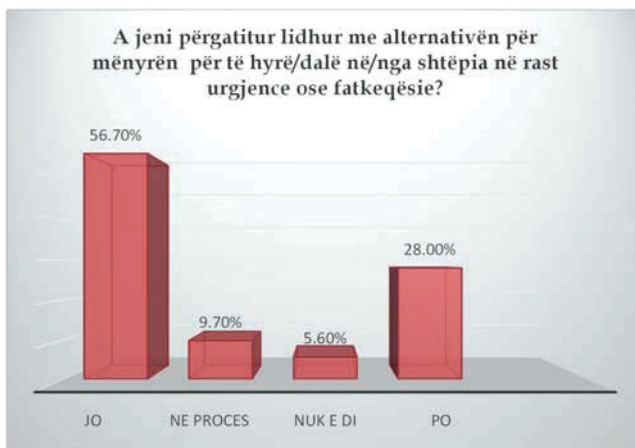

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë një sasi të hollash, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (50%) pohojnë se janë përgatitur të kenë një sasi të hollash për raste të tilla, përkundrajt 32% të cilët nuk janë përgatitur të kenë një sasi të hollash në raste urgjencash apo raste fatkeqësish natyrore. Ndërkohë që 12.1% e tyre janë në proces përgatitjes për këtë alternativë.

85. A jeni përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie, të keni mënyra alternative për të hyrë/dalë në/nga shtëpia?

Përgjigjet e të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë mënyra alternative për të hyrë/dalë në/nga shtëpia, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

A jeni përgatitur për secilën nga alternativat e mëposhtme, në rast urgjence ose fatkeqësie? [mënyra alternative për të hyrë/dalë në/nga shtëpia]		
	N	%
Jo	304	56.70%
Ne proces	52	9.70%
Nuk e di	30	5.60%
Po	150	28.00%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë mënyra alternative për të hyrë/dalë në/nga shtëpia, gjejmë se:

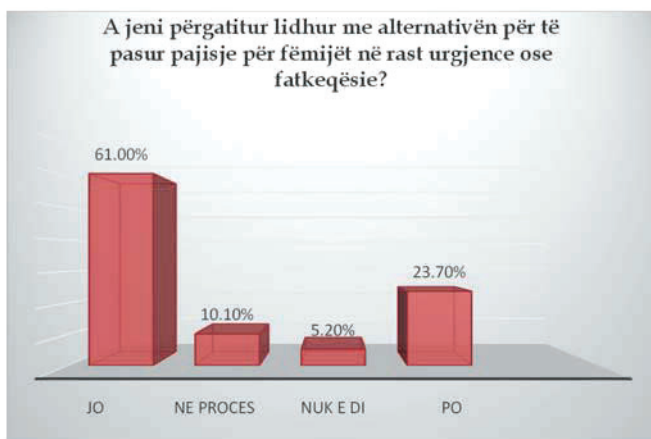
- 56.70% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk janë të përgatitur,
- 9.70% e të anketuarve janë përgjigjur se janë në proces përgatitje,
- 5.60% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse janë të përgatitur,
- 28% e të anketuarve janë përgjigjur se janë të përgatitur.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë mënyra alternative për të hyrë/dalë në/nga shtëpia, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (56%) pohojnë se nuk janë përgatitur për një alternative të tillë, përkundrajt 28% të cilët janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë mënyra alternative për të hyrë/dalë në/nga shtëpia. Ndërkohë që 9.7% e tyre janë në proces përgatitjes për këtë alternativë.

86. A jeni përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie, të keni pajisje për fëmijët?

Përgjigjet e të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë pajisje për fëmijët, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

A jeni përgatitur për secilën nga alternativat e mëposhtme, në rast urgjence ose fatkeqësie? [Pajisje për fëmijët]		
	N	%
Jo	327	61.00%
Ne proces	54	10.10%
Nuk e di	28	5.20%
Po	127	23.70%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë pajisje për fëmijët, gjejmë se:

- 61% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk janë të përgatitur,
- 10.10% e të anketuarve janë përgjigjur se janë në proces përgatitje,
- 5.20% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse janë të përgatitur,
- 23.70% e të anketuarve janë përgjigjur se janë të përgatitur.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë pajisje për fëmijët, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (61%) pohojnë se nuk janë përgatitur për një alternative të tillë, përkundrajt 28% të cilët janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë pajisje për fëmijët. Ndërkohë që 10.1% e tyre janë në proces të përgatitjes për këtë alternativë.

87. A jeni përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie, të keni pajisje për të moshuarit, ose njerëzit me nevoja të veçanta?

Përgjigjet e të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë pajisjet për të moshuarit, ose njerëzit me nevoja të veçanta, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

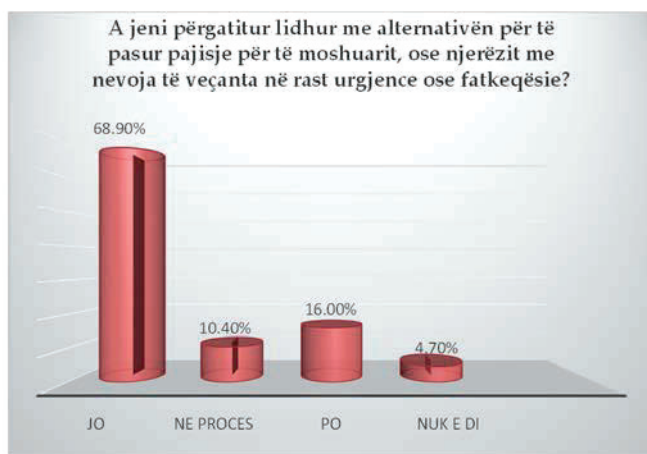
Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë pajisjet për të moshuarit, ose njerëzit me nevoja të

veçanta, gjejmë se:

- 68.90% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk janë të përgatitur,
- 10.40% e të anketuarve janë përgjigjur se janë në proces përgatitje,
- 16% e të anketuarve janë përgjigjur se janë të përgatitur,
- 4.7% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse janë të përgatitur.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për alternativën nëse janë përgatitur që, në rast urgjence ose fatkeqësie, të kenë pajisjet për të moshuarit, ose njerëzit me nevoja të veçanta, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (68%) pohojnë se nuk janë përgatitur për një alternative të tillë, përkundrajt 16% të cilët janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë pajisjet për të moshuarit, ose njerëzit me nevoja të veçanta. Ndërkohë që 10.4% e tyre janë në proces përgatitjes për këtë alternativë.

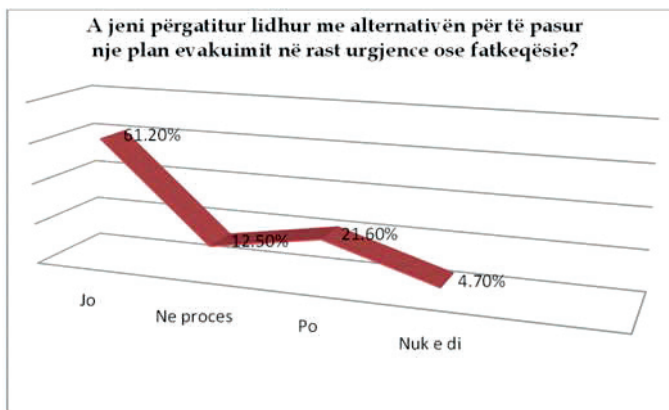
A jeni përgatitur për secilën nga alternativat e mëposhtme, në rast urgjence ose fatkeqësie? [Pajisjet për të moshuarit, ose njerëzit me nevoja të veçanta]		
	N	%
Jo	369	68.90%
Ne proces	56	10.40%
Po	86	16.00%
Nuk e di	25	4.70%
total	536	100.00%

88. A jeni përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie, të keni plan evakuimi?

Përgjigjet e të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë një plan evakuimi, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

A jeni përgatitur për secilën nga alternativat e mëposhtme, në rast urgjence ose fatkeqësie? [Plani i evakuimit]		
	N	%
Jo	328	61.20%
Ne proces	67	12.50%
Po	116	21.60%
Nuk e di	25	4.70%
total	536	100.00%

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:
« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë një plan evakuimi, gjejmë se:

- 61.20% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk janë të përgatitur,
- 12.50% e të anketuarve janë përgjigjur se janë në proces përgatitje,
- 21.60% e të anketuarve janë përgjigjur se janë të përgatitur,
- 4.70% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse janë të përgatitur.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë një plan evakuimi, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (61.2%) pohojnë se nuk janë përgatitur për një alternative të tillë, përkundërt 21.6% të cilët janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë një plan evakuimi. Ndërkohë që 12.5% e tyre janë në proces përgatitje për këtë alternativë.

89. A jeni përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie, të keni plan operacional të urgjencës?

Përgjigjet e të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë një plani operacional të urgjencës, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

A jeni përgatitur për secilën nga alternativat e mëposhtme, në rast urgjence ose fatkeqësie? [Plani operacional i urgjencës]		
	N	%
Jo	369	68.80%
Ne proces	61	11.40%
Nuk e di	31	5.80%
Po	75	14.00%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë një plani operacional të urgjencës, gjejmë se:

- 68.80% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk janë të përgatitur,
- 11.40% e të anketuarve janë përgjigjur se janë në proces përgatitje,
- 5.80% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse janë të përgatitur,
- 14% e të anketuarve janë përgjigjur se janë të përgatitur.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë një plani operacional të urgjencës, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (68.8%) pohojnë se nuk janë përgatitur për një alternative të tillë, përkundërt 14% të cilët janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të kenë një plan operacional të urgjencës. Ndërkohë që 11.4% e tyre janë në proces përgatitje për këtë alternativë.

90. A jeni përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie, të keni një sigurim për jetën (mbulimin me sigurime)?

Përgjigjet e të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të jenë pajisur me sigurime (mbulimin me sigurime) të jetës, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë shkencore ndërkombëtare:

« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të jenë pajisur me sigurime (mbulimin me sigurime) të jetës, gjejmë se:

- 61.20% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk janë të përgatitur,
- 12.70% e të anketuarve janë përgjigjur se janë në proces përgatitje,
- 20.30% e të anketuarve janë përgjigjur se janë të përgatitur,
- 5.80% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse janë të përgatitur.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për alternativën nëse janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të jenë pajisur me sigurime (mbulimin me sigurime) të jetës, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (61.2%) pohojnë se nuk janë përgatitur për një alternativë të tillë, përkundrajt 20.3% të cilët janë përgatitur që në rast urgjence ose fatkeqësie të jenë pajisur me sigurime (mbulimin me sigurime) të jetës. Ndërkohë që, 12.7% e tyre janë në proces përgatitje për këtë alternativë.

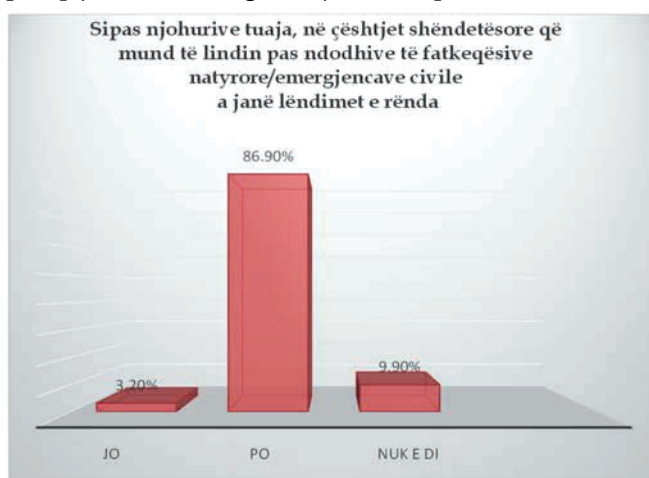
A jeni përgatitur për secilën nga alternativat e mëposhtme, në rast urgjence ose fatkeqësie? [Pasja e siguracionit të jetës. Mbulimi i Siguracionit]		
	N	%
Jo	328	61.20%
Ne proces	68	12.70%
Po	109	20.30%
Nuk e di	31	5.80%
total	536	100.00%

91. Sipas njohurive tuaja, në çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhjeve të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, a janë lëndimet e rënda?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen nëse, sipas njohurive tyre, lëndimet e rënda janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhjeve të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sipas njohurive tuaja, cilat janë çështjet shëndetësore, që mund të lindin, pas ndodhjeve të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile [Lëndime të rënda]		
	N	%
Jo	17	3.20%
Po	466	86.90%
Nuk e di	53	9.90%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen nëse, sipas njohurive tyre, lëndimet e rënda janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

- 3.20% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk mendojnë që lëndimet e rënda janë çështje shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile,

- 86.90% e të anketuarve janë përgjigjur se mendojnë që lëndimet e rënda janë çështje shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile,

- 20.30% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse lëndimet e rënda janë çështje shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen nëse, sipas njohurive tyre, lëndimet e rënda janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (86.9%) pohojnë se lëndimet e rënda janë çështje shëndetësore që mund të lindin në raste të tilla. Ndërkohë që 9.9% e tyre janë shprehur se nuk e dinë.

92. Sipas njohurive tuaja, në çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, a janë shpërthimet e sëmundjeve?

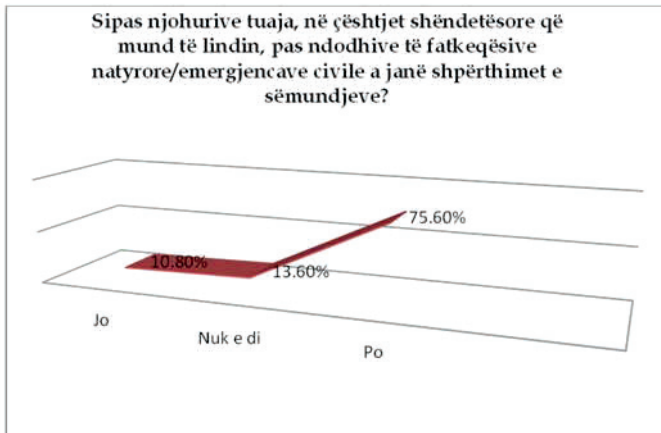
Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen nëse sipas njohurive tyre shpërthimet e sëmundjeve janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen nëse, sipas njohurive tyre, shpërthimet e sëmundjeve janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se.

- 10.80% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk mendojnë se shpërthimet e sëmundjeve janë çështje shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile,

- 13.60% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse shpërthimet e sëmundjeve

Sipas njohurive tuaja, në çështjet shëndetësore që mund të lindin, pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile a janë shpërthimet e sëmundjeve?		
	N	%
Jo	58	10.80%
Nuk e di	73	13.60%
Po	405	75.60%
total	536	100.00%

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

janë çështje shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile,

- 75.60% e të anketuarve janë përgjigjur se shpërthimet e sëmundjeve janë çështje shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen nëse, sipas njohurive tyre, shpërthimet e sëmundjeve janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (75.6%) pohojnë se shpërthimet e sëmundjeve janë çështje shëndetësore që mund të lindin në raste të tilla, përkundrajt 10.8% të cilëve e mendojnë të kundërtën. Ndërkohë që 13.6% e tyre janë shprehur se nuk e dinë.

93. Sipas njohurive tuaja, në çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, a është mungesa ose ndotja e ujit?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen nëse sipas njohurive tyre mungesa ose ndotja e ujit janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen nëse, sipas njohurive tyre, mungesa ose ndotja e ujit janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

- 5.40% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk mendojnë se mungesa ose ndotja e ujit janë çështje shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile,

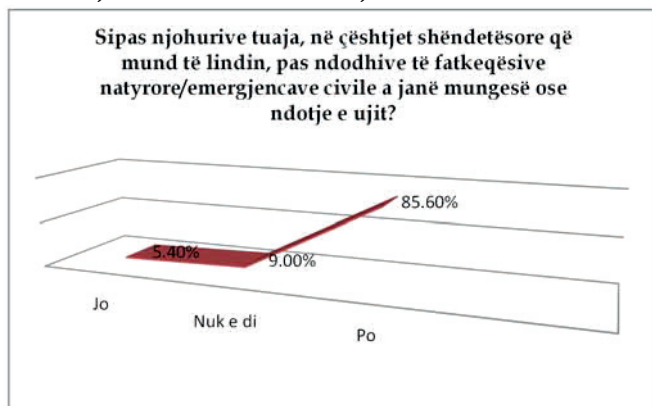
- 9% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse mungesa ose ndotja e ujit janë çështje shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile,

- 85.60% e të anketuarve janë përgjigjur se mungesa ose ndotja e ujit janë çështje shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen nëse sipas njohurive tyre mungesa ose ndotja e ujit janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (85.6%) pohojnë se mungesa ose ndotja e ujit janë çështje shëndetësore që mund të lindin në raste të tilla, përkundrajt 5.4% të cilëve e mendojnë të kundërtën. Ndërkohë

Sipas njohurive tuaja, në çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile a janë mungesa ose ndotja e ujit?

	N	%
Jo	29	5.40%
Nuk e di	48	9.00%
Po	459	85.60%
total	536	100.00%

94. Sipas njohurive tuaja, në çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, a është mungesa e furnizimit me ushqime?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen nëse, sipas njohurive, tyre mungesa e furnizimit me ushqime janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen nëse, sipas njohurive tyre, mungesa e furnizimit me ushqime janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

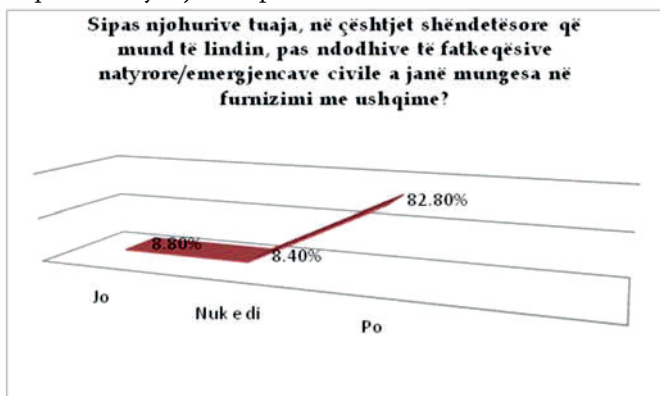
- 8.8% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk mendojnë se, mungesa e furnizimit me ushqime janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile,

- 8.4% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse mungesa e furnizimit me ushqime janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile,

- 82% e të anketuarve janë përgjigjur se mungesa e furnizimit me ushqime janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen nëse sipas njohurive tyre mungesa e furnizimit me ushqime janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (82%) pohojnë se mungesa e furnizimit me ushqime janë çështje shëndetësore që mund të lindin në raste të tilla, përkundrejt 8.8% të cilëve e mendojnë të kundërtën. Ndërkohë që 8.4% e tyre janë shprehur se nuk e dinë.

Sipas njohurive tuaja, cilat janë çështjet shëndetësore, që mund të lindin, pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile [Mungesë furnizimi me ushqime]		
	N	%
Jo	47	8.80%
Nuk e di	45	8.40%
Po	444	82.80%
total	536	100.00%

95. Sipas njohurive tuaja, në çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, a janë spitalet e dëmtuara?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen nëse sipas njohurive tyre spitalet e dëmtuara janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

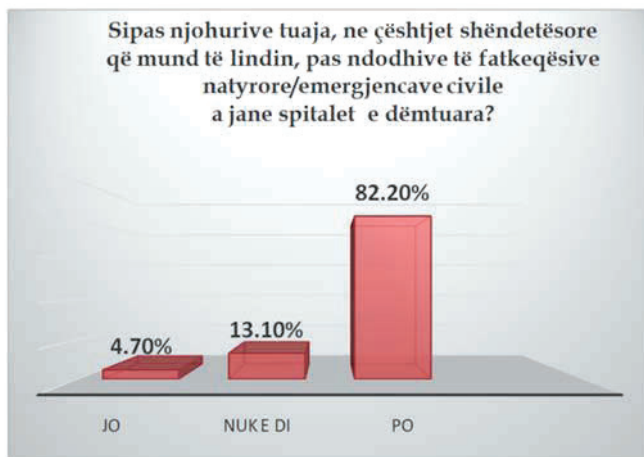
Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen nëse sipas njohurive tyre spitalet e dëmtuara janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë shkencore ndërkombëtare:

« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

Sipas njohurive tuaja, ne çështjet shëndetësore që mund të lindin, pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile a janë spitalet e dëmtuara?		
	N	%
Jo	25	4.70%
Nuk e di	70	13.10%
Po	441	82.20%
total	536	100.00%

- 4.70% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk mendojnë se spitalet e dëmtuara janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile,

- 13.10% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse spitalet e dëmtuara janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile,

- 82.20% e të anketuarve janë përgjigjur se spitalet e dëmtuara janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen nëse sipas njohurive tyre spitalet e dëmtuara janë çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (82.2%) pohojnë se spitalet e dëmtuara janë çështjet shëndetësore që mund të lindin në raste të tilla, përkundrajt 4.7% të cilëve e mendojnë të kundërtën. Ndërkohë që 13.1% e tyre janë shprehur se nuk e dinë.

96. Sipas njohurive tuaja, a ka edhe të tjera çështje shëndetësore, që mund të lindin, pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen nëse, sipas njohurive tyre, a ka dhe të tjera çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se a ka dhe të tjera çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile gjejmë se:

- 10.50% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk mendojnë se pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, janë çështje shëndetësore që mund të lindin “çështje tjetër”,

- 32.80% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse a ka dhe të tjera çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile,

- 56.70% e të anketuarve janë përgjigjur se ka dhe të tjera çështje shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen nëse sipas njohurive tyre a ka dhe të tjera çështje shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (56.7%) pohojnë se ka dhe të tjera çështje shëndetësore që mund të lindin në raste të tilla, përkundrajt 10.5% të cilëve e mendojnë të kundërtën. Ndërkohë që 32.8% e tyre janë shprehur se nuk e dinë.

Sipas njohurive tuaja, a ka dhe të tjera çështjet shëndetësore që mund të lindin pas ndodhive të fatkeqësive natyrore/emergjencave civile		
	N	%
Jo	56	10.50%
Nuk e di	176	32.80%
Po	304	56.70%
total	536	100.00%

97. A jeni në dijeni, nëse dikush në komunitetin tuaj, ka detyrën të bashkëveprojë /bashkëpunojë me strukturat përkatëse në rast fatkeqësish natyrore/emergjence civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se, a janë në dijeni nëse dikush në komunitetin e tyre, ka detyrën të bashkëveprojë/bashkëpunojë me strukturat përkatëse në rast fatkeqësish natyrore/emergjence civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

A jeni në dijeni, nëse dikush në komunitetin tuaj, ka detyrën të bashkëveprojë /bashkëpunojë me strukturat përkatëse në rast fatkeqësish natyrore/emergjence civile?		
	N	%
Jo	117	21.80%
Nuk kam dijeni	305	56.90%
Po	114	21.30%
total	536	100.00%

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë shkencore ndërkombëtare:

« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se a janë në dijeni, nëse dikush në komunitetin e tyre, ka detyrën të bashkëveprojë /bashkëpunojë me strukturat përkatëse në rast fatkeqësish natyrore/emergjence civile, gjejmë se:

- 21.80% e të anketuarve janë përgjigjur se në komunitetin e tyre askush nuk ka detyrën që të bashkëveprojë/bashkëpunojë me strukturat përkatëse në rast fatkeqësisht natyrore/emergjence civile.

- 56.90 e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse në komunitetin e tyre është dikush që ka detyrën të bashkëveprojë/bashkëpunojë me strukturat përkatëse në rast fatkeqësisht natyrore/emergjence civile.

- 21.30% e të anketuarve janë përgjigjur se janë në dijeni që në komunitetin e tyre, është dikush që ka detyrën të bashkëveprojë/bashkëpunojë me strukturat përkatëse në rast fatkeqësisht natyrore/emergjence civile

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen se a janë në dijeni, nëse dikush në komunitetin e tyre, ka detyrën të bashkëveprojë/bashkëpunojë me strukturat përkatëse në rast fatkeqësish natyrore/emergjence civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve (56.9%) pohojnë se nuk e dinë, nëse dikush në komunitetin e tyre, ka detyrën të bashkëveprojë /bashkëpunojë me strukturat përkatëse në rast fatkeqësish natyrore/emergjence civile. Ndërkohë, për 21.8% të anketuarve askush nuk ka detyrën që të bashkëveprojë/bashkëpunojë me strukturat përkatëse në rast fatkeqësish natyrore/emergjence civile. Janë në dijeni që në komunitetin e tyre, është dikush që ka këtë detyrë vetëm 21.3% e të anketuarve.

98. Sa dakord jeni, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile reduktohen në qoftë se të gjithë aktorët marrin përsipër përgjegjësitë e tyre lidhur me informimin dhe marrjen e masave?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se sa dakord janë, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile reduktohen në qoftë se të gjithë aktorët marrin përsipër përgjegjësitë e tyre lidhur me informimin dhe marrjen e masave, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa dakord janë, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile reduktohen në qoftë se të gjithë aktorët marrin përsipër përgjegjësitë e tyre lidhur me informimin dhe marrjen e masave, gjejmë se:

- 7.90% e të anketuarve janë përgjigjur se janë aspak dakord,
- 11.20% e të anketuarve janë përgjigjur janë pak dakord,
- 30.20% e të anketuarve janë përgjigjur se janë dakord,
- 44% e të anketuarve janë përgjigjur se janë shumë dakord,
- 6.70% e të anketuarve janë përgjigjur se janë neutral.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen se sa dakord janë, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile reduktohen në qoftë se të gjithë aktorët marrin përsipër përgjegjësitë e tyre lidhur me informimin dhe marrjen e masave, mund të nxjerrim përfundimin se, shumica e të anketuarve (74.2%) janë dakord dhe shumë dakord me këtë, përkundrajt 19.1% , të cilët nuk janë aspak apo janë pak dakord që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile reduktohen në qoftë se të gjithë aktorët marrin përsipër përgjegjësitë e tyre lidhur me informimin dhe marrjen e masave.

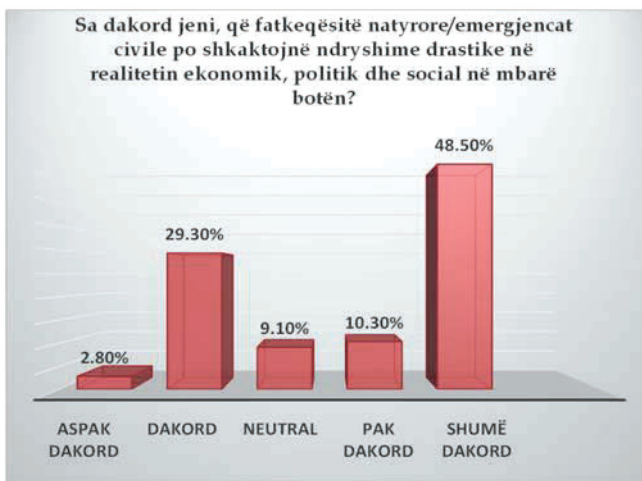
Sa dakord jeni, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile: [Reduktohen në qoftë se të gjithë aktorët marrin përsipër përgjegjësitë e tyre lidhur me informimin dhe marrjen e masave]		
	N	%
aspak dakord	42	7.90%
pak dakord	60	11.20%
dakord	162	30.20%
shumë dakord	236	44.00%
neutral	36	6.70%
total	536	100.00%

99. Sa dakord jeni, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile po shkaktojnë ndryshime drastike në realitetin ekonomik, politik dhe social në mbarë botën?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se sa dakord janë ata, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile po shkaktojnë ndryshime drastike në realitetin ekonomik, politik dhe social në mbarë botën, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa dakord jeni, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile: [Po shkaktojnë ndryshime drastike në realitetin ekonomik, politik dhe social në mbarë botën.]		
	N	%
aspak dakord	15	2.80%
pak dakord	55	10.30%
dakord	157	29.30%
shumë dakord	260	48.50%
neutral	49	9.10%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa dakord janë, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile po shkaktojnë ndryshime drastike në realitetin ekonomik, politik dhe social në mbarë botën, gjejmë se:

- 2.80% e të anketuarve janë përgjigjur se janë aspak dakord,
- 10.30% e të anketuarve janë përgjigjur se janë pak dakord,
- 29.30% e të anketuarve janë përgjigjur janë dakord,
- 48.50% e të anketuarve janë përgjigjur se janë shumë dakord,
- 9.10% e të anketuarve janë përgjigjur se janë neutral.

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë shkencore ndërkombëtare:

« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen se sa dakord janë, që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile po shkaktojnë ndryshime drastike në realitetin ekonomik, politik dhe social në mbarë botën, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve, 77.8%(29.3%+48.5%) janë dakord dhe shumë dakord me këtë, përkundrajt 13.1% , të cilët nuk janë aspak apo janë pak dakord që fatkeqësitë natyrore/emergjencat civile po shkaktojnë ndryshime drastike në realitetin ekonomik, politik dhe social në mbarë botën. Ndërkohë që 9.1% janë të pavendosur më këtë vlerësim.

100. Sa ndikon urbanizimi i shpejtë, si faktor, në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se sa ndikon urbanizimi i shpejtë si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa ndikon urbanizimi i shpejtë si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

- 10.40% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk ndikon,
- 23.90% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon pak,
- 34.70% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon,
- 27.60% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon shumë,
- 3.40% e të anketuarve janë përgjigjur nuk e di.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen se sa ndikon urbanizimi i shpejtë si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve, 62.3%(34.7%+27.6%) janë dakord dhe shumë dakord me këtë, përkundrajt 34.3% , të cilët mendojnë se nuk ndikon ose ndikon pak urbanizimi i shpejtë si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

Sa ndikon secili prej faktorëve të mëposhtëm, në ndodhinë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile? [Urbanizimi i shpejtë]		
	N	%
nuk ndikon	56	10.40%
ndikon pak	128	23.90%
ndikon	186	34.70%
ndikon shumë	148	27.60%
nuk e di	18	3.40%
total	536	100.00%

101. Sa ndikon mosndëshkimi i individëve që me veprimet/mosveprimet e tyre rëndojnë pasojat e fatkeqësive natyrore, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se sa ndikon mosndëshkimi i individëve që me veprimet/mosveprimet e tyre rëndojnë pasojat e fatkeqësive natyrore, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa ndikon mosndëshkimi i individëve që me veprimet/mosveprimet e tyre rëndojnë pasojat e fatkeqësive natyrore, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

- 6.90% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk ndikon,
- 21.10% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon pak,
- 28.90% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon,
- 40.30% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon shumë,
- 2.80% e të anketuarve janë përgjigjur nuk e di.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen se sa ndikon mosndëshkimi i individëve që me veprimet/mosveprimet e tyre rëndojnë pasojat e fatkeqësive natyrore, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve, 69.2%(28.9%+40.3%) janë përgjigjur si ndikon dhe ndikon shumë, përkundrejt 28%, të cilët mendojnë se nuk ndikon ose ndikon pak mosndëshkimi i individëve që me veprimet/mosveprimet e tyre rëndojnë pasojat e fatkeqësive natyrore.

Sa ndikon secili prej faktorëve të mëposhtëm, në ndodhinë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile? [Mosndëshkimi i individëve që me veprimet/mosveprimet e tyre rëndojnë pasojat e fatkeqësive natyrore]		
	N	%
nuk ndikon	37	6.90%
ndikon pak	113	21.10%
ndikon	155	28.90%
ndikon shumë	216	40.30%
nuk e di	15	2.80%
total	536	100.00%

AKADEMIA E SIGURISË

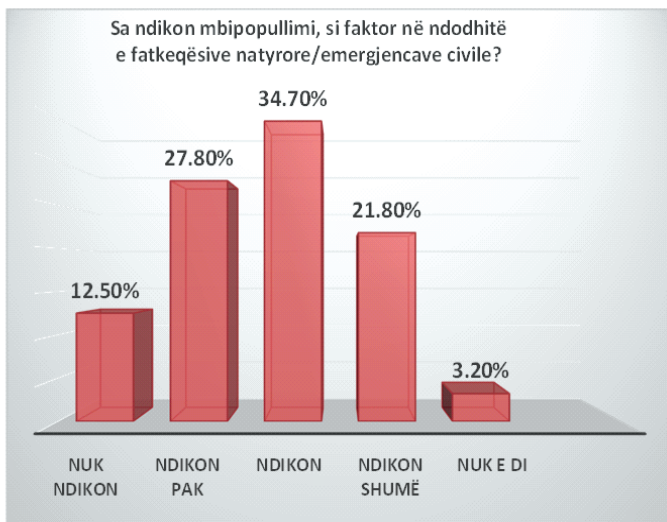
102. Sa ndikon mbipopullimi, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se sa ndikon mbipopullimi, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Konferencë shkencore ndërkombëtare:

« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

Sa ndikon secili prej faktorëve të mëposhtëm, në ndodhinë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile? [Mbipopullimi]		
	N	%
nuk ndikon	67	12.50%
ndikon pak	149	27.80%
ndikon	186	34.70%
ndikon shumë	117	21.80%
nuk e di	17	3.20%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa ndikon mbipopullimi, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

- 12.50% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk ndikon,
- 27.80% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon pak,
- 34.70% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon,
- 21.80% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon shumë,
- 3.20% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e di.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen se sa ndikon mbipopullimi, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve, 56.5%(28.9%+40.3%) janë përgjigjur se ndikon dhe ndikon shumë, përkundërt 40.3% , të cilët mendojnë se mbipopullimi nuk ndikon ose ndikon pak si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

103. Sa ndikon djegia e fosileve, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?

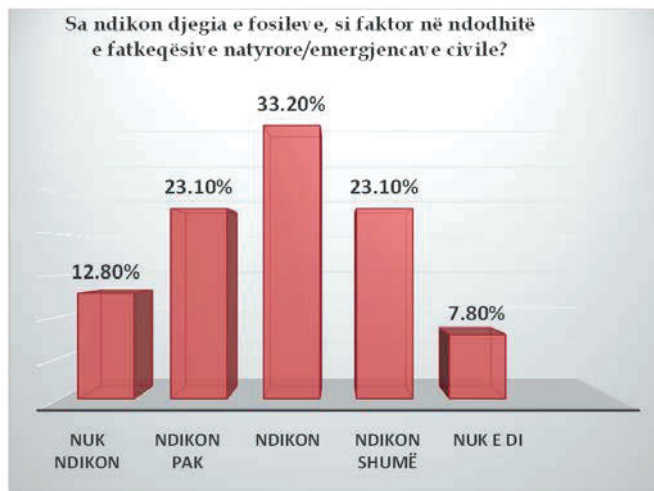
Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se sa ndikon djegia e fosileve, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa ndikon djegia e fosileve, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

- 12.80% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk ndikon,
- 23.10% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon pak,
- 33.20% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon shumë,
- 7.80% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen se sa ndikon djegia e fosileve, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve, 41%(28.9%+40.3%) janë përgjigjur se ndikon dhe ndikon shumë, përkundërt 33.9%, të cilët mendojnë se djegia e fosileve nuk ndikon ose ndikon pak si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

Sa ndikon secili prej faktorëve të mëposhtëm, në ndodhinë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile? [Djegia e fosileve]		
	N	%
nuk ndikon	68	12.80%
ndikon pak	124	23.10%
ndikon	178	33.20%
ndikon shumë	124	23.10%
nuk e di	42	7.80%
total	536	100.00%

104. Sa ndikojnë zjarret e qëllimshme, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se sa ndikojnë zjarret e qëllimshme, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa ndikon secili prej faktorëve të mëposhtëm, në ndodhinë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile? [Zjarret e qëllimshme]		
	N	%
nuk ndikon	26	4.80%
ndikon pak	100	18.70%
ndikon	178	33.20%
ndikon shumë	216	40.30%
nuk e di	16	3.00%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa ndikojnë zjarret e qëllimshme, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

- 4.80% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk ndikon,
- 18.70% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon pak,
- 33.2% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon,
- 40.3% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon shumë,
- 3% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë.

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen se sa ndikojnë zjarret e qëllimshme, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve, 73.5%(33.2%+40.3%) janë përgjigjur se ndikojnë dhe ndikojnë shumë, përkundrajt 23.5% ,të cilët mendojnë se zjarret e qëllimshme nuk ndikojnë ose ndikojnë pak si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

105. Sa ndikon bioterrorizmi, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?

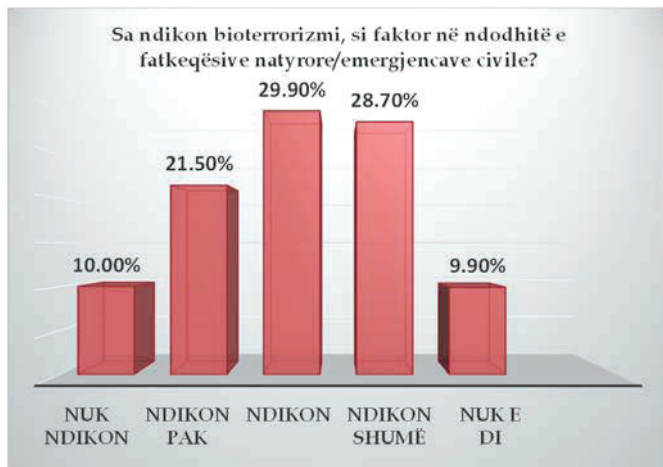
Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se sa ndikon bioterrorizmi, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa ndikon bioterrorizmi, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

- 10% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk ndikon,
- 21.50% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon pak,
- 29.90% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon,
- 28.70% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon shumë,
- 9.90% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë nëse ndikon.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen se sa ndikon bioterrorizmi si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve, 58.6%(29.9%+28.7%) janë përgjigjur se ndikon dhe ndikon shumë, përkundrajt 31.5% ,të cilët mendojnë se bioterrorizmi nuk ndikon ose ndikon pak si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile. Ndërkohë që 9.9% janë përgjigjur se nuk e dinë.

Sa ndikon secili prej faktorëve të mëposhtëm, në ndodhinë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile? [Bioterrorizmi]		
	N	%
nuk ndikon	54	10.00%
ndikon pak	115	21.50%
ndikon	160	29.90%
ndikon shumë	154	28.70%
nuk e di	53	9.90%
total	536	100.00%

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

106. Sa ndikojnë mbeturinat bujqësore si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se sa ndikojnë mbeturinat bujqësore si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa ndikon secili prej faktorëve të mëposhtëm, në ndodhinë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile? [Mbeturinat bujqësore]		
	N	%
ndikon	173	32.30%
ndikon pak	147	27.40%
ndikon shumë	114	21.30%
nuk e di	36	6.70%
nuk ndikon	66	12.30%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa ndikojnë mbeturinat bujqësore si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

- 32.30% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon,
- 27.40% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon pak,
- 21.30% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon shumë,
- 6.70% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë,
- 12.30% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk ndikon.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen se sa ndikojnë mbeturinat bujqësore, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve, 53.6%(32.3%+21.3%) janë përgjigjur se ndikojnë dhe ndikojnë shumë, përkundrajt 39.7% ,të cilët mendojnë se mbeturinat bujqësore nuk ndikojnë ose ndikojnë pak si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

107. Sa ndikon shpyllëzimi si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se sa ndikon shpyllëzimi si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa ndikon shpyllëzimi si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

- 17.90% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon pak,
- 31.60% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon,
- 43.80% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon shumë,
- 2.80% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë,
- 3.90% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk ndikon.

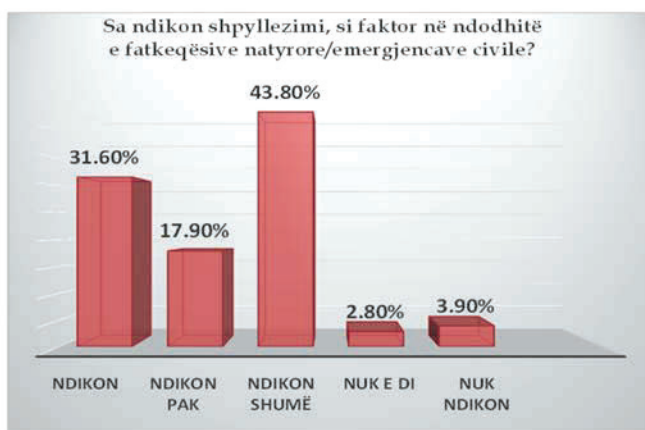
Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen se sa ndikon shpyllëzimi si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve, 75.4%(31.6%+43.8%) janë përgjigjur se ndikon dhe ndikon

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Sa ndikon secili prej faktorëve të mëposhtëm, në ndodhinë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile? [Shpyllëzimi]		
	N	%
ndikon pak	96	17.90%
ndikon	169	31.60%
ndikon shumë	235	43.80%
nuk e di	15	2.80%
nuk ndikon	21	3.90%
total	536	100.00%

shumë, përkundrejt 21.8%, të cilët mendojnë se shpyllëzimi nuk ndikon ose ndikon pak si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

108. Sa ndikon niveli në ulje i biodiversitetit si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se sa ndikon niveli në ulje i biodiversitetit si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë.

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa ndikon niveli në ulje i biodiversitetit, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, gjejmë se:

- 36.90% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon,
- 18.70% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon pak,
- 31% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon shumë,
- 7.10% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë,
- 6.30% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk ndikon.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen se sa ndikon niveli në ulje i biodiversitetit si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund

Sa ndikon secili prej faktorëve të mëposhtëm, në ndodhinë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile? [Niveli në ulje i biodiversitetit]		
	N	%
nuk ndikon	34	6.30%
ndikon	198	36.90%
ndikon pak	100	18.70%
ndikon shumë	166	31.00%
nuk e di	38	7.10%
total	536	100.00%

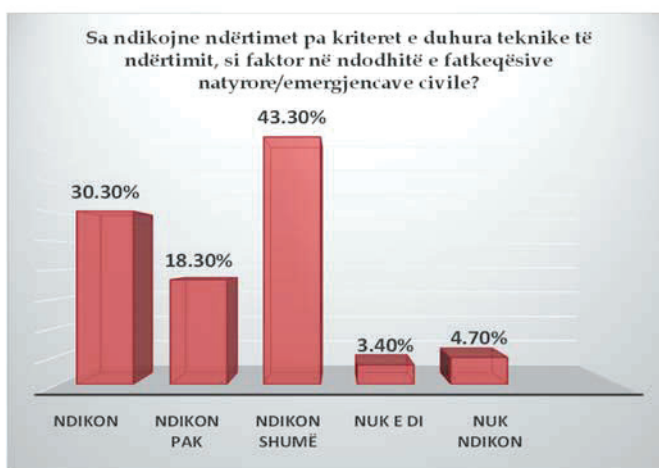

të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve, 66.9%(36.9%+43.8%) janë përgjigjur se ndikon dhe ndikon shumë, përkundrejt 25%, të cilët mendojnë se niveli në ulje i biodiversitetit nuk ndikon ose ndikon pak si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

109. Sa ndikojnë ndërtimet pa kriteret e duhura teknike të ndërtimit si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile?

Përgjigjet e të anketuarve për pyetjen se sa ndikojnë ndërtimet pa kriteret e duhura teknike të ndërtimit si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, në paraqitje tabelore dhe grafike janë si më poshtë:

Sa ndikon secili prej faktorëve të mëposhtëm, në ndodhinë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile? [Ndërtimet pa kriteret e duhura teknike të ndërtimit]		
	N	%
nuk ndikon	25	4.70%
ndikon pak	98	18.30%
ndikon	163	30.30%
ndikon shumë	232	43.30%
nuk e di	18	3.40%
total	536	100.00%

Nga studimi i përgjigjeve të anketuarve për pyetjen se sa ndikojnë ndërtimet pa kriteret e duhura teknike të ndërtimit, si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore, gjejmë se:

- 30.30% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon,
- 18.30% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon pak,
- 43.30% e të anketuarve janë përgjigjur se ndikon shumë,
- 3.40% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk e dinë,
- 4.70% e të anketuarve janë përgjigjur se nuk ndikon.

Nga analiza e gjetjeve të mësipërme, për pyetjen se sa ndikojnë ndërtimet pa kriteret e duhura teknike të ndërtimit si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile, mund të nxjerrim përfundimin se shumica e të anketuarve, 73.6%(30.3%+43.3%) janë përgjigjur se ndikon dhe ndikon shumë, përkundrejt 23%, të cilët mendojnë se ndërtimet pa kriteret e duhura teknike të ndërtimit nuk ndikojnë ose ndikojnë pak si faktor në ndodhitë e fatkeqësive natyrore/emergjencave civile.

**AKADEMIA
E SIGURISË**

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Bibliografia

1. *Strategjia e sigurisë kombëtare e Republikës së Shqipërisë*, Tiranë 2014.
 2. Kofi Anan, *Mesazh me rastin e ditës ndërkombëtare të pakësimit të fatkeqësive*, 8 tetor 2003, cituar në *Vlerësimi i rreziqeve në Shqipëri*, Program i Zhvillimit të Kombeve të Bashkuara, Tiranë, tetor 2003.
 3. Ian Burton dhe Robert W. Kates, "The Perception of Natural Hazards in Resource Management", 3 *Nat. Resources J.* 412 (1963).
 4. Alan Collins, *Studimet bashkëkohore të sigurisë*, "Siguria mjedisore", nga Jon Barneti, Uetpress.
 5. Ligji nr. 45/2019 "Për mbrojtjen civile".
 6. The Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED), Glossary.
 7. *Strategjia e Kosovës për zvogëlim e rrezikut nga fatkeqësitë dhe Plan i veprimit 2016 – 2020*.
 8. *Vlerësimi i rreziqeve në Shqipëri*, Program i Zhvillimit të Kombeve të Bashkuara, Tiranë Tetor 2003.
 9. *Plan kombëtar për emergjencat civile*, miratuar me VKM nr. 835, dt. 3 dhjetor 2004.
 10. R. Mandel (2002), "Security and Natural Disasters". *Journal of Conflict Studies*, 22(2).
 11. Ted Constantine, *Intelligence Support to Humanitarian-Disaster Relief Operations* (Washington, DC: Central Intelligence Agency Center for the Study of Intelligence, December 1995).
 12. *Global trends 2040*: March 2021, Nic 2021-02339, Publication of the National Intelligence Council.
 13. *Analizë gjithëpërfshirëse e reduktimit të rrezikut nga fatkeqësitë dhe e sistemit të menaxhimit për bujqësinë në Shqipëri*, Organizata e Ushqimit dhe Bujqësisë e Kombeve të Bashkuara, Tiranë, 2018.
- Burime internet:**
14. <https://www.dhs.gov/natural-disasters>
 15. <https://www.emdat.be/Glossary>
 16. <https://www.emdat.be/classification>
 17. <https://journals.lib.unb.ca/index.php/JCS/article/view/396>

AKADEMIA E SIGURISË

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

**« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »**

Siguria ndaj dukurisë së rrezikshme të tërmetit

■Profesor Emeritus Luljeta B0Z0
Universiteti "Polis"

Abstrakt

Shqipëria është një vend 100% sizmik. Si e tillë gjithë instancat shtetërore respektive, dhe ndër to dhe Akademia e Sigurisë, mendoj se duhet të punojnë në disa drejtime; së pari, për të ndërgjegjësuar njerëzit për dukurinë e tërmetit dhe rrezikun e madh që paraqet ai. Ana psikologjike është shumë e rëndësishme, sepse ajo ndikon drejtpërsëdrejti në ndjenjën e panikut e të pasigurisë që kap çdo njeri në çastin kur bie tërmeti, e aq më tepër kur njerëzit nuk e kanë provuar asnjë herë në jetën e tyre një ngjarje të tillë dramatike. Së dyti mendoj se janë disa institucione shumë të rëndësishme, që janë lënë pak në haresë këto 30 vitet e fundit, të cilat japin informacione shumë të vlefshme dhe bëjnë studime të pazëvendësueshme në fushën sizmike. Këto studime dhe të dhëna janë jetike për fushën e ndërtimit në një vend sizmik, siç është Shqipëria. Së fundi, janë një seri hallkash e procedurash në fushën e ndërtimit, të cilat jo vetëm duhen evidentuar më mirë, jo vetëm duhet të funksionojnë mbi bazën e rregullave të mirë përcaktuara, por në asnjë mënyrë nuk duhen neglizhuar, apo kapërcyer. Vetëm kështu do të rrisim niveli e sigurisë edhe ndaj një dukurie të tillë, shpesh katastrofike, siç është tërmeti.

Fjalëkyçe:

tërmet, ndërtim, siguri, legjislacion, politika, strategji, katastrofë.

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

1. Ndërgjegjësimi i popullatës

Planeti ynë në mënyrë të vazhdueshme, i nënshtrohet disa dukurive të rrezikshme si tërmetet e vullkanet. Këto dukuri zhvillohen pak a shumë në dy breza kryesorë, që i quajmë ndryshe dhe breza të zjarhtë.

1.1. Pozicioni i Shqipërisë dhe dukuritë sizmike e gjeoteknike

Shqipëria shtrihet në brezin e dytë të zjarhtë të rruzullit tokësor (fig. 1). Këto breza ndodhen pikërisht në kufirin e ndarjes së pllakave të Euro-Azisë me Afrikën (brezi i dytë) dhe në kufirin e ndarjes së pllakës së Azisë me atë të Amerikës (brezi i parë).

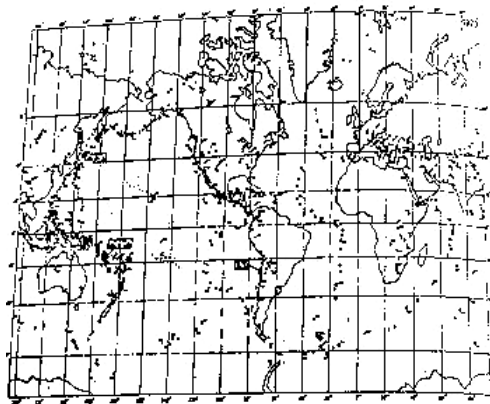

Figura 1. Vendodhja e brezit të parë e të dytë të zjarhtë.

Në këto breza ka mundësi të çlirohet në mënyrë shumë brutale energjia e brendshme që zotëron rruzulli tokësor. Kjo energji mund të çlirohet me dy mënyra: ngadalë, dhe si pasojë kemi lëvizje të ngadalshme të kores së tokës (ulje ose ngritje të saj); dhe në mënyrë brutale, aty ku korja tokësore është e dobësuar për shkak të çarjes së madhe. Ky shpërthim brutal është periodik, dhe shfaqet në formën e tërmeteve e të vullkaneve. Kështu që ne, por jo vetëm, pra gjithë rajoni i Mesdheut deri në Kaukaz, do t'i kemi gjithnjë të pranishme tërmetet, si procese natyrore periodike që nuk varen nga ne, por që duhet t'i njohim e të gjejmë mënyrat për të jetuar normalisht në këto territore. Fuqia e tërmetit (pra e shpërthimit brutal të energjisë) matet me dy shkallë: atë të *Merkalit* të modifikuar, dhe shkalla *Rihter*. E para, e klasifikon tërmetin, ose e mat fuqinë e tij sipas shkallës së dëmtimit të objekteve, kurse e dyta, sipas energjisë së çliruar në vatër. Ky shpërthim energjie mund të ndodhi në thellësi të ndryshme nga sipërfaqja e terrenit. Sipas kësaj thellësie tërmetet klasifikohen në të cekët (Hep < 30-50km), të mesëm (Hep = 50- 250km), dhe të thellë (Hep > 250 km). Në vendin tonë i kemi tërmetet të cekët. Zakonisht nga tërmetet e cekëta vuajnë objektet afër epiqendrës, kurse nga tërmetet e thellë, ato që janë larg saj.

Në brezin e parë ndodhin 75% e tërmeteve që bien në tokë, kurse në brezin e dytë (ku jemi dhe ne) bien 25% e tyre. Deri tani shkenca e sizmologjisë ka arritur të përcaktojë me afërsi periudhën e akumulimit të energjisë, dhe të shpërthimit të saj.

Gjithashtu ajo ka arritur të përcaktojë zonat (në çdo shtet) me intensitete të ndryshme sizmike, pra të hartojë hartat sizmike (fig. 2), si dhe spektrat normativë të reagimit (fig. 3), që s'janë gjë tjetër veçse varësia e nxitimit të lëkundjeve në lidhje me periodën.

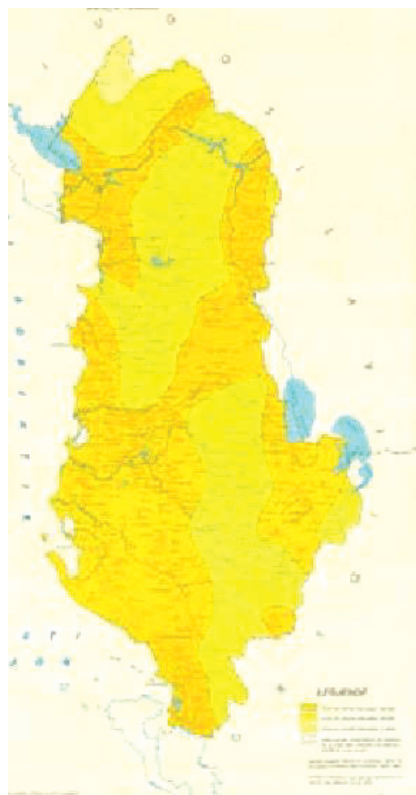

Figura 2: Harta sizmike e Shqipërisë.

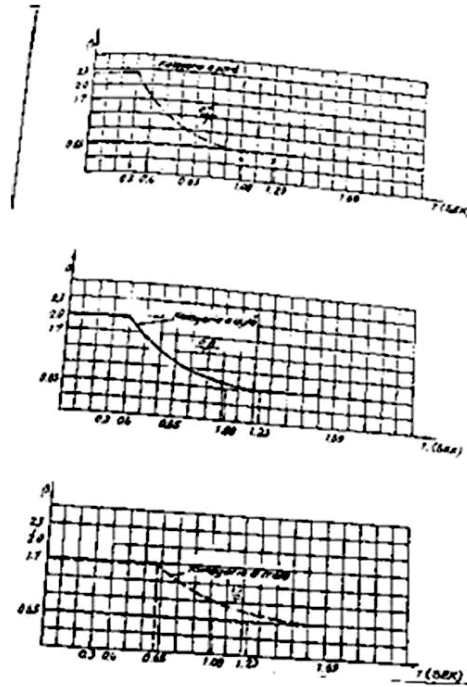

Figura 3: Spektrat e reagimit A,B,C,D,E – sipas EC-8 dhe A,B,C – sipas KTP-89.

Nga këta spektra ne nxjerrim pak a shumë periodën mbizotëruese të lëkundjeve të truallit, e cila tregon se sa kohë zgjat lëkundja e fuqishme (me nxitim maksimal) e shkaktuar nga tërmeti. Kjo periode varet shumë nga kushtet e truallit (mjedisit) ku përhapen valët V_s , V_p të shkaktuara nga çlirimi i energjisë në vatër. Kështu p.sh., nëse valët përhapen në shkëmb, kjo periode është e shkurtër; nëse ato përhapen në depozitime të shkrifura e shumë të dobëta, kjo periode është e gjatë (fig. 4).

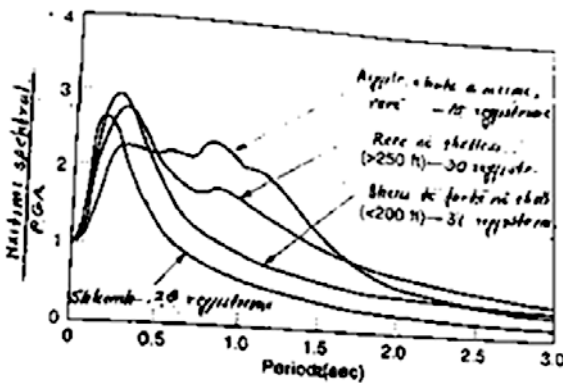

Figura 4: Perioda mbizotëruese në terren shkëmbor dhe në terren jo shkëmbor (dhëra)

2. Institucionet që merren me dukuritë sizmike

Qendra sizmologjike e Shqipërisë ka qenë dhe është një institucion shkencor me shumë vlera për ekonominë dhe zhvillimin e vendit tonë. Sidomos ky institucion ka luajtur një rol shumë të madh në kohën kur ekzistonte një plan i qartë zhvillimi të qëndrueshëm të vendit, dhe një ekonomi e planifikuar drejt. Mbi bazën e studimeve të kësaj qendre, në kohët e sotme mund të ecet mbi baza shkencore për të zhvilluar planifikimin urban, studimet urbanistike, projektet arkitekturore, projektet e gjithë llojeve (konstruktive, hidroteknike, gjeoteknike etj.). Cilat janë disa nga këto studime që janë zhvilluar dhe në bashkëpunim me kuadrot më të mira të instituteve të projekteve 1, 2, 3, 4, etj., dhe me shkencëtarët më të njohur në fushën e ndërtimit.

2.1. Studimet e qendrës sizmologjike

2.1.1. Përpilimi i hartës sizmike të Shqipërisë

Duke parë figurën 2, Shqipëria rezulton 100% sizmike në gjithë territorin e saj. Territori i Shqipërisë ndahet në tre zona: me intensitet $I=7$ ballë (sipas Merkalis të modifikuar) gati 40% e tij, me intensitet $I=8$ ballë gati 40% e territorit, dhe me intensitet $I=9$ ballë rreth 20% e tij. Duhet theksuar se shkenca e Inxhinierisë së ndërtimit, me masat inxhinierike që merr, mund të garantojë çdo objekt ndërtimi deri në intensitetin 9 ballë. Të gjitha studimet, të çfarëdo natyre qofshin, janë të detyruara të bazohen në këtë hartë sizmologjike, sepse çdo ndërtim do të projektohet e ndërtohet në varësi të sizmicitetit të zonës.

2.1.2. Përpilimi i hartës sizmotektonike të Shqipërisë

Nga kjo hartë ne vërejmë se territorin e Shqipërisë e përshkojnë tre çarje të mëdha tektonike. E para ndodhet në bregdetin adriatik dhe atë jonian, dhe fillon në Malin e Zi e përfundon në Greqi. E dyta e përshkon Shqipërinë në mënyrë tërthore, duke filluar në Shkup (Maqedoni e Veriut), vazhdon në Dibër e përfundon në Tepelenë. E treta fillon në zonën e Korçës e Pogradecit dhe përfundon në Greqi. Pranë këtyre çarjeve tektonike, lëkundjet e truallit të shkaktuara nga tërmeti amplifikohen. Dhe kjo është vërtetuar historikisht nga dëmtimet që kanë pësuar qytetet pranë këtyre thyerjeve tektonike. Jo vetëm këto qytete, por dhe rrethinat e tyre kanë pësuar dëme katastrofike kur kanë rënë tërmete të fuqishme, të cilat kanë rrezikuar jetën e njerëzve dhe vetë ekzistencën e tyre. Këto dukuri shkatërrimtare kanë ndodhur në qytetet tona bregdetare: Shkodër, Durrës, Vlorë, Sarandë (afër çarjes së parë tektonike), kanë ndodhur në Peshkopi, Fier, Tepelenë (afër çarjes së dytë tektonike), dhe në qytetet Korçë, Pogradec (afër çarjes së tretë tektonike).

2.1.3. Hartimi ose përpilimi i hartave të mikrozonimit sizmik

Këto harta ekzistojnë për gjithë qytetet kryesore të Shqipërisë (fig. 5). Në këto harta qyteti ose zona në studim ndahet në nënzona shumë të detajuara. Kështu p.sh. në hartën sizmike të Shqipërisë, Tirana rezulton të jetë në një zonë me intensitet 7 ballë (sipas Merkalis të modifikuar). Por pas kryerjes së studimeve shumë komplekse e të thelluara, në hartën e saj të mikrozonimit sizmik, Tirana ka zona me intensitet nga 6 ballë deri në 8,5 ballë. Pra çdo specialist është në gjendje të gjykojë për ndërtimet dhe

kostot e tyre shumë më saktë e më realisht në se bazohet në hartat e mikrozonimit sismik.

Figura 5: Harta e mikrozonimit sismik të Tiranës.

Nga ana tjetër kjo hartë kalimin nga njëra zonë në tjetrën nuk e bën me 1 ballë, por me 0,5 ballë. Gjithashtu ajo ofron të dhëna mbi nxitimet maksimale të lëkundjes së truallit “ $a_{max} = n \cdot g$ ”, si dhe për periodën mbizotëruese të lëkundjeve të tij, për zonat ku mund të lindin fenomene të rrezikshme gjatë tërmetit si: lëngëzim i rrëave, deformime të mëdha vertikale, rrëshqitje etj.

2.1.4. Hartimi i kushtit të ri të projekteve antisizmike KTP-89

Ky kusht teknik është dhe sot e kësaj dite (pas 30 vjetësh) në fuqi. Ky kusht projektimi ka qenë shumë i plotë dhe shumë i saktë, gjë që është vërtetuar se kur ai zbatohet, objektet janë të qëndrueshme ndaj lëkundjeve sismike. Nga ana tjetër ai është shumë i thjeshtë e shumë praktik, pasi është hartuar nga specialistët më të mirë e më me eksperiencë në fushën e ndërtimit të asaj kohe. Në këtë kusht teknik, sidomos në cilësinë e tij ndikoi shumë dhe përvoja e fituar nga dëmtimet që pësuan nga tërmeti i vitit 1979. Duhet thënë se çdo masë inxhinierike, mënyra se si janë marrë gjithë faktorët në konsideratë për të siguruar qëndrueshmërinë e objekteve, kolaudohen vetëm kur bie tërmeti. Dhe mund të themi se gjithë rregullat e shkruara në KTP-89 vërtetuan se janë të drejta e të sakta përderisa objektet e projektuara e të ndërtuara sipas tyre i rezistuan tërmetit të 2019.

2.2 Studimet e institutit të gjeoshkencave dhe shërbimit gjeologjik shqiptar

2.2.1. Harta gjeologjike e Shqipërisë

Kjo hartë është veprë e shkëlqyer e shkencëtarëve gjeologë. Ajo na jep një informacion të jashtëzakonshëm për strukturat gjeologjike në territorin e Shqipërisë. Janë disa lloje strukturash gjeologjike (kjo është punë e gjeologëve për t'i evidentuar), të cilat janë shumë të paqëndrueshme në rastin e tërmeteve, dhe që specialistët e ndërtimit duhet ti kenë në konsideratë.

**AKADEMIA
E SIGURISË**

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

2.2.2. Hartat topografike

Pa këto harta nuk fillon dot asnjë projektim apo ndërtim i çdo lloj objekti dhe i çdo lloj natyre qoftë ai. Këto harta kanë shumë rëndësi për kushtet e vendit tonë, ku terreni është shumë i aksidentuar, me 0,66% të tij male dhe kodra dhe 0 33% zonë fushore e bregdetare. Relievi shpesh bëhet shkak për amplifikimin e lëkundjeve sizmike.

2.2.3. Hartat e gjeorrezizeve

Këto harta japin informacione shumë të vlefshme për lëvizjet sipërfaqësore të dherave dhe të shkëmbinjve. Këto lëvizje nga një herë mund të ndodhin në plane rrëshqitjeje që shkojnë deri në thellësinë 50-60 metra thellësi. Dukuria e rrëshqitjeve, është gjatë gjithë kohës e pranishme në territorin e Shqipërisë. Masat që rrëshqasin, shpesh dëmtojnë seriozisht qendra të banuara, vepra të infrastrukturës rrugore etj.

2.2.4. Hartat hidrologjike

Ata na japin informacione të pazëvendësueshme për lëvizjet e ujërave mbi e nën tokësore, që shpeshherë rrisin rrezikun nga tërmeti.

2.2.5. Studimet gjeologo-inxhinierike

Pa këto lloj studimesh nuk duhet të fillojë asnjë projektim apo zbatim i një veprë ndërtimore. Ky lloj studimi, duhet të jetë i shoqëruar me rezultatet e provave të shumta që bëhen në laboratorë të specializuara e të akredituara. Gjithashtu studimet gjeologo-inxhinierike shoqërohen dhe me rezultatet e provave të kryera në terren. Mbi bazën e tyre na jepet mundësia të gjykojmë se si do të reagojë bazamenti i çdo lloj objekti inxhinierik jo vetëm në ngarkim statik, por dhe dinamik.

3. Hallkat dhe procedurat në fushën e ndërtimit

3.1. Ndikimi i lëkundjeve sizmike në planifikimin urban

Planifikimi urban është një proces shumë i vështirë. Ai realizohet në bashkëpunim të ngushtë me qeverinë qendrore dhe atë vendore. Planifikimi ka një spektër shumë të gjerë, dhe përfshin zgjidhjen në shkallë shumë të madhe të parashikimit të zhvillimit ekonomik (cilat degë të ekonomisë do të zhvillohen për 20-50 vjet, si dhe ku do të zhvillohen ato). Këto degë kanë nevojë për zhvillimin e infrastrukturës (rrugore, të ujësjellësit, kanalizimeve, furnizimit me energji elektrike etj.), pra kanë nevojë për zhvillimin e një masterplani për infrastrukturën. Më tej ky zhvillim ekonomik kërkon zhvillimin e qendrave urbane ekzistuese, apo krijimin e qendrave të reja. I tërë ky proces shoqërohet me hartat, ku janë të shënuara zonat ku do të zhvillohen degët e ndryshme të ekonomisë, lidhjen e tyre me infrastrukturën, lidhjen e rajoneve me njëri-tjetrin, dhe lidhjen e Shqipërisë me vendet fqinje. Gjithë këto gjëra të pasqyruara në hartat respektive shoqërohen me relacionet shpjeguese dhe argumentuese. Në këtë planifikim, që mund ta kryejnë vetëm ata që janë diplomuar si të tillë ndikojnë shumë dhe kushtet sizmike të vendit. Si ndikojnë ato?

3.1.1 Hedhja e zonave me perspektivë zhvillimi në hartë

Sipas strategjisë që ndjek shteti për të siguruar një zhvillim të qëndrueshëm të vendit, përcaktohen zonat ku do të kryhet ky zhvillim, dhe çfarë lloj zhvillimi është ai. Në ditët

e sotme, sipas shumë studimeve të kryera nga ekspertët më të mirë, mendohet se prioritetet e zhvillimit ekonomik të Shqipërisë për një periudhë 20-30 vjeçare janë:

- zonat rurale ku punon e jeton ende gati 50% e popullsisë,
- zonat minerare,
- zonat turistike,
- zonat urbane,
- zonat industriale.

Atëherë, në hartën e Shqipërisë, hidhen këto zona në formë njollash, dhe krahasohet kjo hartë me hartën sizmike të Shqipërisë, si dhe me hartat e mikrozonimit sizmik (aty ku ato ekzistojnë) për të parë nëse parashikimi i zhvillimit të “X” zone paraqet rrezikshmëri nga pikëpamja sizmike (fig. 7). Nëse po, atëherë vendoset shënimi që “ose mund të largohemi nga kjo zonë me intensitet të lartë sizmik” (në se është e mundur), ose “zhvillimi i zonës do të ketë kosto shumë të lartë për shkak të pranisë së tërmetejeve në të”. Pra, gjatë hedhjes në hartë të këtyre zonave duhet të jemi shumë të kujdesshëm, që të mos rrezikojmë në të ardhmen investimet që do të kryhen, e mbi të gjitha jetët e njerëzve.

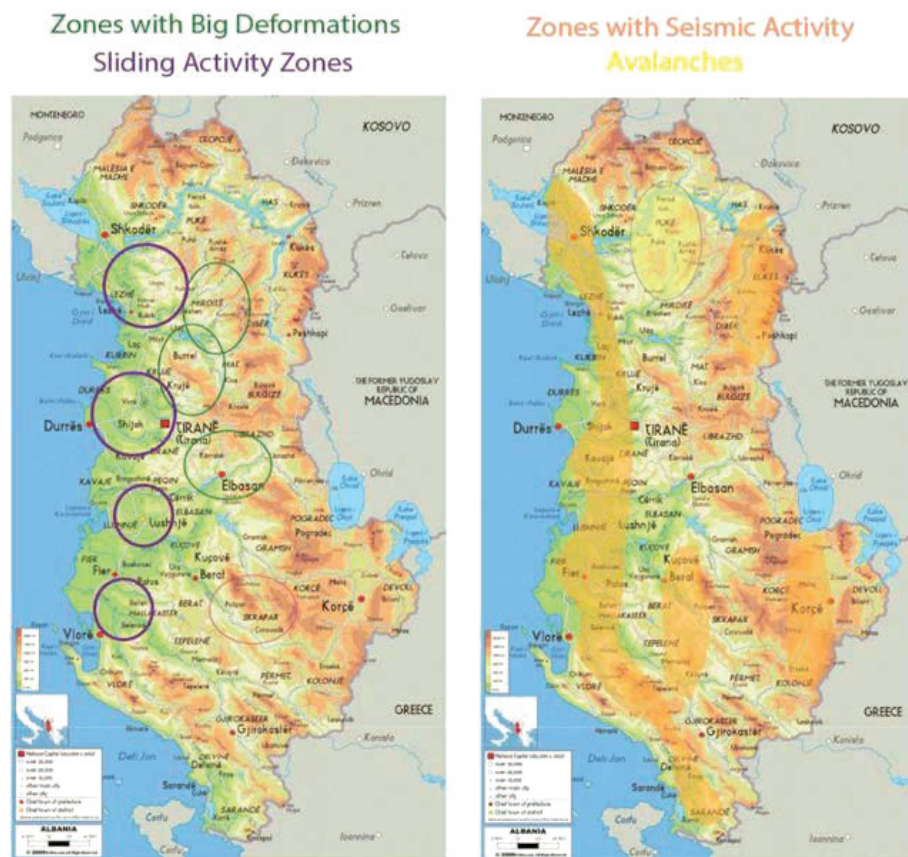

Figura 7: Zona e zhvillimit të turizmit bregdetar në hartën sizmike të Shqipërisë.

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

3.1.2. Zhvillimi i zonave urbane

Pas vitit 1990, si rezultat i lëvizjes së lirë të njerëzve, pati një dyndje të madhe të banorëve nga zonat rurale drejt qyteteve të mëdha. Si rezultat, qytetet e mëdha si Tirana, Durrësi etj. u rritën nga (1,5-3) herë. Kësaj rritjeje nuk i parapriu një planifikim i mirëfilltë, gjë që solli një rritje kaotike, pa sistem, pa masa e rregulla të planifikimit urban. Kështu në mungesë të këtij plani, njerëzit ndërtuan ku mundën, pa pasur asnjë informacion mbi rreziqet që mund tu kanoseshin (ndër to dhe tërmeti). Dhe sot, kur shohim objekte shumëkatëshe, kaq pranë njëri-tjetrit, pa fuga sizmike, me shtesa të pamenduara e të pa llogaritura mirë, në terrene me sizmicitet të lartë, të zë frika se çfarë mund të ndodhi gjatë rënies së tërmetit më të fuqishëm të mundshëm në zonë. Çfarë duhet të kihet parasysh gjatë këtij planifikimi urban lidhur me sizmicitetin e zonës?

Kombinimi i lartësisë së objektit me periodën mbizotëruese të trullit, që do të thotë se në njollën e kuqe (fig. 8) me intensitet $I=(8-8,5)$ ballë ku perioda mbizotëruese është $T_p > (1-1,2)s$ duhen ndërtuar godina të ulëta 4-5 kate që kanë periodën e lëkundjeve $T=(0,5-0,6)s$, dhe në zonat ku $T_p=(0,5-0,6)s$ mund të ndërtohen godina të larta që e kanë $T > 1s$.

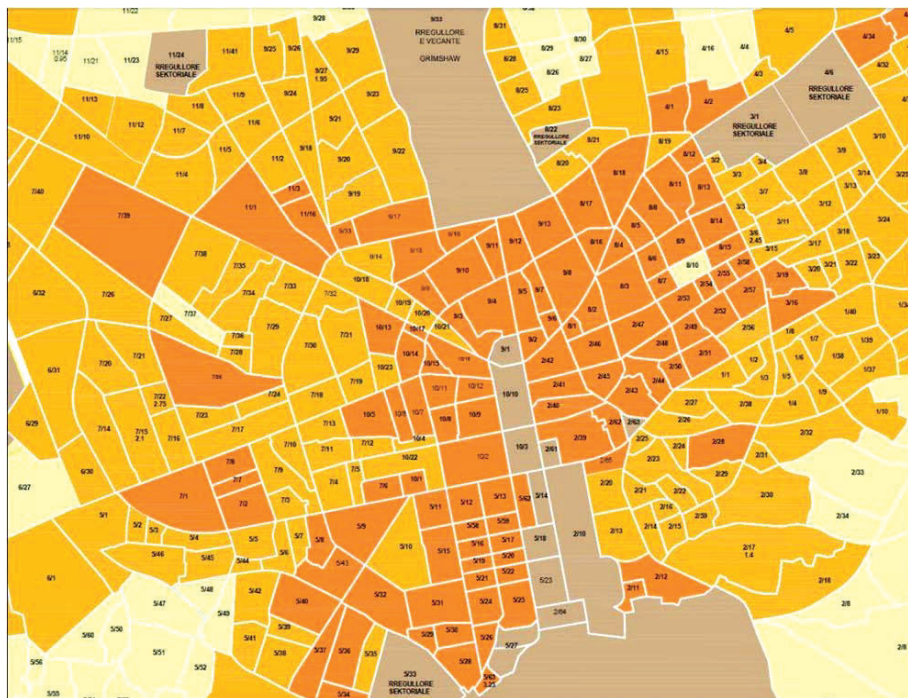

Figura 8: Plani i Tiranës me njollat e verdha e të kuqe.

Në zonat me intensitet të lartë duhen planifikuar objekte me dendësi më të vogël, me distancën e mjaftueshme nga njëri-tjetri për të krijuar kushte normale për të evaduar njerëzit kur bie tërmeti. Gjithashtu këto distanca përcaktohen dhe nga fakti tjetër që në se një godinë për arsye të ndryshme pëson kolaps të mos shkatërroje të tjerat afër saj kur ajo shembet ose bie. Kjo gjë nuk është pasur parasysh gjatë ndërtimeve të kryera në

plazhin e Durrësit ku asnjë nga këto rregulla nuk është respektuar (fig. 9).

Figura 9: Dendësia e ndërtimeve në plazhin e Durrësit (Shkëmbi i Kavajës).

Në zonat që mund të lëngëzohen nga veprimi sizmik, mirë është të mos parashikohen ndërtime pa marrë masa përforcuese për bazamentin (fig. 10).

Figura 10: Përforcimet në Porto Romano (Durrës).

3.1.3. Zhvillimi i zonave turistike

Gjatë planifikimit të këtij sektori shumë fitimprurës për ekonominë e vendit duhet të hidhen në hartë zonat me prioritet zhvillimin e:

- turizmit bregdetar,
- turizmit malor,
- turizmit kulturor e historiko-arkeologjik,
- agroturizmit etj.

**AKADEMIA
E SIGURISË**

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Ky planifikim shoqërohet gjithnjë me shpjegimet se çfarë rreziku sizmik ka në këto zona, sidomos në ato bregdetare, që shtrihen afër çarjes më të madhe tektonike që përshkon territorin e Shqipërisë. Nga ky planifikim ka dalë dhe nevoja e planifikimit e më pas e ndërtimit të 100 fshatrave turistike. Në këtë proces janë marrë shumë në konsideratë atraksionet e zonës, por shumë pak ose aspak problem i sizmicitetit. Kështu fshati që është planifikuar të ndërtohet mund të jetë në një vend me bukuri të rralla natyrore, me peizazh fantastik, por, a është i sigurt se do t'i rezistojë tërmetit. Këtë nuk e dimë me siguri. Objektet mund të llogariten të jenë të qëndrueshëm ndaj tërmetit, por çfarë ndodh me masat shkëmbore shumë të tjetërsuara që mund të shkatërrojnë një pjesë ose gjysmën e fshatit turistik po ra tërmet? Ato (masat shkëmbore) mund të shkëputen, të rrokullisen me vëllime shumë të mëdha që shkatërrojnë çdo gjë që u del përpara (fig. 11).

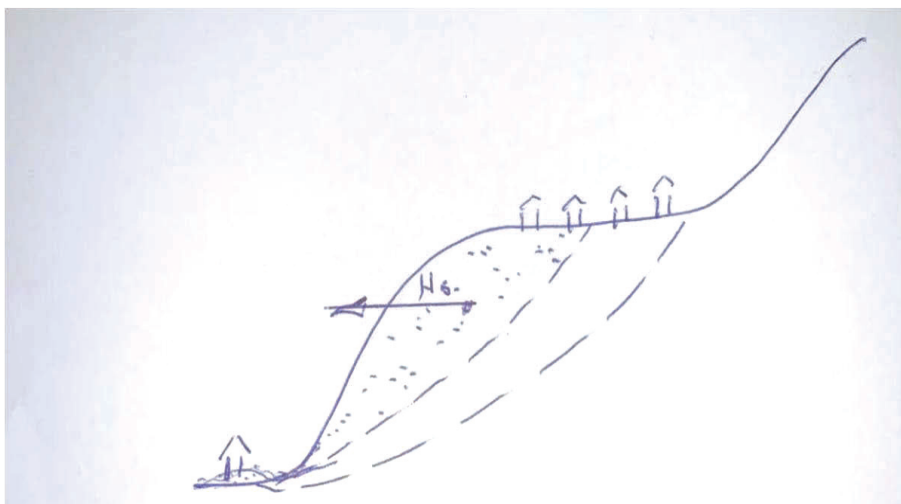

Figura 11: Rreziku i një fshati turistik malor nga shkëputjet shkëmbore.

Pozicionimi i këtyre fshatrave do të diktojë pastaj ndërtimin e infrastrukturës rrugore, atë të furnizimit me ujë e energji elektrike etj. që janë vepra shumë të kushtueshme. Prandaj planifikuesi t kanë përgjegjësi shumë të madhe në hedhjen e atyre njollave në hartë, mbi bazën e të cilave vazhdojnë pastaj si zinxhir: plani urbanistik, projektimet arkitektonike, projektimet konstruktive, projektimet e gjithë llojeve të infrastrukturave, dhe të gjitha bashkë të kombinuara me menaxhimin sa më të mirë të mjedisit.

3.2. Ndikimi i lëkundjeve sizmike në zgjidhjet urbanistike

3.2.1. Distancat nga deti

Rymat detare, erozioni i bregdetit i kombinuar me intensitetin e lartë sizmik mund të shkaktojnë kolaps të objekteve. Në zonat e bregdetit jonian duhet respektuar distance nga shkëmbi i tjetërsuar ose me çarje shkarkimi që ndodhet pranë detit (fig 12).

Figura 12: Shkëmbi i çarë në Ujin e Ftohtë, Vlorë.

3.2.2. Distancat mes objekteve në përputhje me dendësinë e planifikuar

Nuk mund të vendosen objektet shumëkatëshe ngjitur, ose shumë afër me njëri-tjetrin. Objektet e rëndësisë së veçantë si spitalet, shkollat, kopshtet, çerdhet, depozitat e naftës e të gazit etj., duhet të jenë të rrethuara me hapësira të gjelbra dhe të vendosura në zonën më të qëndrueshme nga pikëpamja sizmike, që të jenë sa më të sigurta. Gjithashtu pozicionimi i tyre duhet të sigurojë mundësinë e evakuimit sa më të shpejtë të njerëzve në rast të shkatërrimit të objektit.

3.2.3. Pozicionimi i objekteve në zonat kodrinore

Shqipëria është një vend kodrinor-malor ku 2/3 e territorit të saj janë të tilla. Kështu që kemi dhe do të kemi në të ardhmen shumë objekte të ndërtuara në zona kodrinore. Çfarë duhet të kemi parasysh në vendosjen e tyre? Ato duhet të vendosen:

- larg kokës së pjerrësisë,
- larg fundit të pjerrësisë,
- jashtë zonës së planit të rrëshqitjes.

Këto rregulla duhen respektuar për arsye sepse gjatë lëkundjeve sizmike, në pjerrësitë shkëmbore ose joshkëmbore lind një forcë horizontale, e cila mund të aktivizojë

rrëshqitjen e masave të mëdha, që marrin me vete edhe godinat ose objektet e tjera të ndërtuara në pjerrësi ose pranë saj.

3.2.4. Rrjeti i infrastrukturës

Të gjitha këto sisteme projektohen në mënyrë të tillë që të jenë jashtë zonave që mund të humbasin qëndrueshmërinë nga lëkundjet sizmike. Në rast se ky faktor nuk merret në konsideratë, kur të bjeri tërmeti, zona e banuar do të mbetet për një farë kohe (nuk dihet sa do të jetë kjo kohë sepse varet nga gatishmëria e emergjencave civile dhe mundësitë financiare) pa:

- ujë e gaz,
- dritë e ndërlidhje,
- me rrugë të bllokuara ose të dëmtuara rëndë etj.

3.3. Ndikimi i sizmitetit në zgjidhjet arkitektonike

Pas punës së urbanistit fillon puna e arkitektit, i cili merret me projektimin e objekteve të veçanta (krijimin e tyre). Pra në një farë mënyre arkitekti është artist, por artist që duhet të ketë nocione dhe formim të mirë inxhinierik. Duke u nisur nga kjo e fundit, arkitekti duhet të ketë parasysh, gjatë punës së tij, disa rregulla që lidhen me sizmitetin, dhe t'i respektojë ato. Cilat janë këto rregulla?

3.3.1. Konceptimi i formës planimetrike të objektit

- forma planimetrike më e përshtatshme në zonat sizmike është një formë simetrike si:

- forma rrethore,
- forma katrore,
- forma drejtkëndore.

Por arkitekti si artist që është nuk i pëlqen këto forma “të ngurta”, pa lakime, apo që nuk i japin mundësi të shpalosi fantazinë e tij. Kështu ai pëlqen dhe preferon forma të tjera si: “L”, “ylli”, të çrregullta (fig. 13).

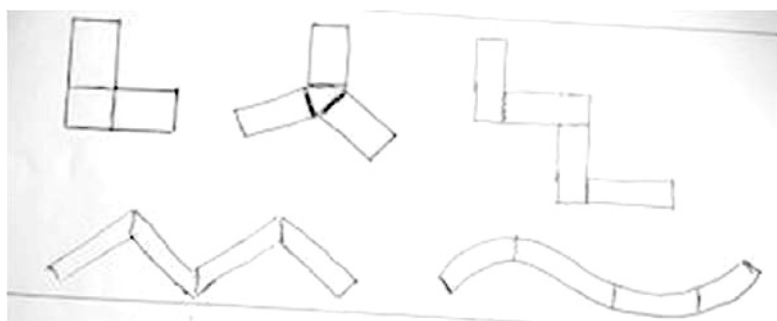

Figura 13: Forma planimetrike të çfarëdoshme të objekteve.

Arkitekti është i lirë të përdori çdo lloj forme në planimetri me kusht që ajo (planimetria) të ndahet në elementë pak a shumë simetrikë, që lëkundjen lirisht nga njeri-tjetri, pasi ndahen me fuga sizmike që shkojnë deri në tokë, pra ndajnë dhe themelet. Nga ana tjetër arkitekti duke bashkëpunuar ngushtë me konstruktorin, di të përcaktojë se sa duhet të jetë kjo fugë sizmike, e cila varet shumë nga dy faktorë: lartësia e godinës

dhe struktura e saj (sa elastike është ajo). Në figurën 13 është përcaktuar një mënyrë ndarjeje e këtyre planimetrive në blloqe të veçanta. Kjo ndarje e planimetrisë është e domosdoshme dhe parashikohet që në konceptimin arkitektonik të veprës. Në rast të kundërt, kjo fugë do të krijohet vetë gjatë tërmetit duke dëmtuar ndoshta rëndë vetë elementët strukturorë të godinës. Kjo gjë është me rrezik për sigurinë e objektit dhe jetët e njerëzve.

3.3.2 Shpërndarja e masave në planimetri

Një arkitekt me formim të mirë inxhinierik e ka shumë të qartë se një shpërndarje uniforme e masave në planimetri siguron një reagim shumë normal të strukturës ndaj lëkundjeve sizmike, dhe eliminon ose çon në minimizimin në maksimum të përdredhjes së objektit (lindjen e një momenti përdredhës), që është rreziku kryesor për një strukturë. Nëse këtë gjë nuk e kupton ose nuk e realizon arkitekti, gjatë procesit të kompozimit të veprës, është i detyruar ta rregullojë konstruktori, duke vendosur element shumë rigjid, në formën e diafragmave b/a, që prishin në një farë mase krijimin e arkitektit, që prishin atë lirshmëri që i krijohet arkitektit dhe investitorit që të shfrytëzojë si të dojë hapësirat e krijuara. Në figurën 15 jepen një shpërndarje e rregullt e masave në planimetri, dhe një tjetër, disi e gabuar. Nyja më e shtangët është gjithnjë kafazi i shkallëve, i cili duhet të jetë njëkohësisht më i sigurti. Kjo për arsien sepse është e vetmja pjesë e strukturës që duhet t'u rezistojë ngarkesave dinamike të shkaktuara nga evakuimi i menjëhershëm i njerëzve në rast tërmeti, zjarri apo ndonjë rreziku tjetër.

Figura 14: Shpërndarja e masave a) e rregullt, b) e parregullt.

Në tërmetin e fundit, në Durrës (26.11.2019), ka pasur raste kur është dëmtuar pikërisht kjo pjesë shumë e rëndësishme e strukturës.

Për shpërndarjen sa më uniforme të masës luan rol dhe mënyra si konceptohen kolonat perimetrale, të cilat me formën e tyre planimetrike të rregullt mund ta mbajnë si të thuash të lidhur strukturën. Kjo kërkon dhe diçka tjetër, që nuk respektohet gjithnjë, që është lartësia e domosdoshme e trarëve në të dy drejtimet, që lidhin kolonat. Shpesh këta trarë, vitet e fundit, i kemi bërë petashuq, pra pa shtangësinë e duhur (që është funksion i lartësisë së traut). Shtangësia e duhur është e nevojshme për ta detyruar strukturën që të punojë si një e tërë. Sigurisht që arkitekti e kërkon sipërfaqen e tavanit ta ketë sa më të rrafshët, por aty qëndron dhe aftësia e tij që duke respektuar rregullat konstruktive të krijojë objektin e tij sa më të qëndrueshëm, funksional dhe estetik. Në shpërndarjen e këtyre masave një rol jo të vogël luajnë elementët konsol. Arkitekti duhet të ketë parasysh se si reagon konsoli gjatë lëkundjeve sizmike, si përkulet, sa mund të jenë zhvendosjet e tij gjatë këtyre lëkundjeve, dhe cilët janë faktorët (gjatësia e konsolit, masat që shkarkojnë në të, shtangësia e tij) që ndikojnë në këto zhvendosje.

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

3.3.3. Shfrytëzimi i pjesës nëntokësore të godinës

Arkitekti duhet ta ketë të qartë dhe ta realizojë rregullin “e artë” të inkastrimit të godinës në tokë. Në KTP-89 një nga rregullat për të siguruar qëndrueshmërinë është që godina duhet të inkastruhet në tokë në një thellësi sa $(1/10 - 1/5)$ e lartësisë së godinës mbi tokë. Kuptohet që shifrat e larta ($1/5 = 20\%$) e lartësisë së godinës mbi tokë zgjidhet atëherë kur kushtet e truallit janë relativisht të këqia, pra kur kemi terrene të dobëta. Atëherë arkitekti duhet të dijë ta shfrytëzojë sa më mirë këtë hapësirë e vëllim nën tokë për ta bërë objektin sa më funksional.

3.4 Inxhinieri i ndërtimit dhe tërmeti

Konstruktori duhet të jetë konsulenti kryesor i arkitektit dhe bashkëpunëtori i ngushtë i tij për disa probleme që po i rendisim më poshtë:

- për përcaktimin e përmasave geometrike të elementëve mbajtës të strukturës,
- për përcaktimin e formës së elementëve mbajtës vertikal,
- për përcaktimin e pozicionit të kafazit të shkallëve,
- për gjatësinë e konsolave,
- për përcaktimin e pozicionit të shkallëve të emergjencës sidomos në objektet e rëndësishme të veçantë që sigurojnë evakuimin e njerëzve në rast rreziku pa probleme.

Për përcaktimin e pozicionit të vendosjes së tubacioneve të ndryshme brenda dhe jashtë objektit

Për domosdoshmërinë e fugave të cedimit dhe atyre sizmike etj.

Më tej sipas gjithë rregullave të projektimit antisizmik, duke u bazuar në spektrat e reagimit (duke shfrytëzuar hartat e mikrozonimit sizmik), ai e ngre modelin, të cilin e vë nën veprimin e ngarkesave statike dhe atyre dinamike. Mbi bazën e kombinimeve të ndryshme që përmban kushti i projektimit antisizmik studion reagimin e strukturës, dhe mbi bazën e këtij reagimi bën përfundimisht dimensionimin dhe armimin e elementëve të strukturës mbajtëse. Një kujdes i veçantë i duhet kushtuar mureve ndarës (jombajtës). Shpesh kur nuk ndiqen rregullat konstruktive, ato bëhen shkak aksidentesh të rënda gjatë lëkundjeve sizmike, sepse këto mure rrëzohen, hapen, shemben, gjë që e tregoi tërmeti i fundit me dëmtimet e ndodhura në Durrës (fig. 15).

Figura 15: Pamje nga dëmtimet e tërmetit të 26 shtatorit 2019.

Një vëmendje e veçantë e inxhinierit të transportit duhet të jetë për pozicionin e rrugëve, sidomos ato të kategorisë së parë. Ky pozicion duhet vendosur pas një studimi shumë të thelluar të dy faktorëve: gjeologjisë dhe sizmikës së zonës. Po kështu vëmendje e veçantë duhet kushtuar pozicionit të vendosjes së tubacioneve, sidomos atyre që do të transportojnë gazin në qendrat e banuara, të cilët duhet të jenë të siguruara ndaj lëkundjeve sizmike, përndryshe mund të ndodhin katastrofa të mëdha njerëzore.

3.5 Inxhinieri gjeoteknik dhe tërmeti

Në rritjen e sigurisë të gjithë llojeve të objekteve inxhinierike ndaj lëkundjeve sizmike, roli i inxhinierit gjeoteknik është i padiskutueshëm. Pse e themi këtë? Sepse lëkundja sizmike vjen nga çlirimi brutal i energjisë së brendshme të rruzullit tonë. Pra është inxhinieri gjeoteknik, i cili në lidhje të ngushtë me inxhinierin gjeolog dhe sizmologun do të përcaktojë:

- bashkëveprimin truall-strukturë në rastin e lëkundjeve sizmike;
- vetitë dinamike të dherave ose reagimin e tyre ndaj tërmetit;
- nxitimin në nivele të ndryshme nga sipërfaqja e terrenit që varet nga Vs, trashësia dhe vetitë e depozitimit, niveli i ujërave nëntokësore, ndërtimet nëntokësore etj.;
- presionin shtesë në strukturat mbajtëse gjeoteknike që përdoren gjerësisht në ndërtimin e rrugëve, urave, në ndërtimet nëntokësore etj.;
- forcën shtesë horizontale që lind në pjerrësitë natyrore dhe artificiale si rezultat i lëkundjeve sizmike, dhe që mund të bëhet shkak për aktivizimin e rrëshqitjeve dhe humbjen e qëndrueshmërisë;
- sa zvogëlohen parametrat rezistues të dherave nga lëkundjet sizmike, dhe për pasojë sa zvogëlohet kapaciteti mbajtës i bazamentit;
- a mund të ndodhi transformimi i dheut nga një masë e ngurtë në një masë viskoze, fenomen që e njohim si “lëngëzim”; ky fenomen mund të ndodhi në disa lloj dherash nën veprimin e një tërmeti të fuqishëm dhe me kohëzgjatje të madhe (pas goditjet mund të zgjasin edhe 1 muaj);
- a mund të kemi rrokullisje dhe shkëputje të masave shkëmbore si rezultat i tërmetit, dhe sa e rrezikojnë veprën apo objektin këto rrokullisje;
- çfarë presioni shtesë lind në veprat hidroteknike (digat) gjatë lëkundjeve sizmike;
- si dhe ku mund të këputen gjithë llojet e tubacioneve gjatë lëkundjeve sizmike.

Në figurën 16 jepen disa ilustrime për veprimin e tërmetit që studiohen e zgjidhen nga gjeotekniku.

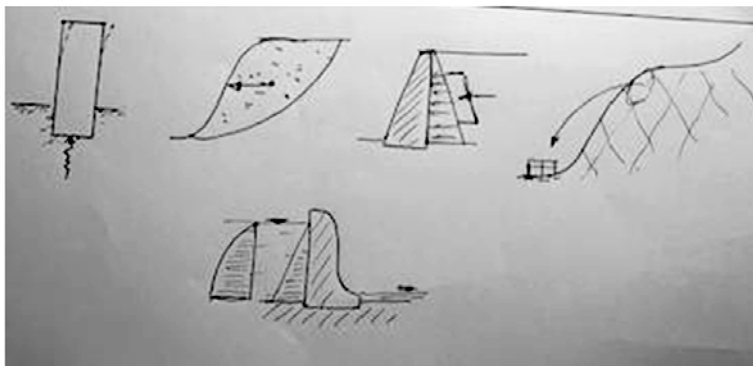

Figura 16: Disa ilustrime për problemet që studion e zgjidh inxhinieri gjeoteknik.

4. Kontrolli i cilësisë së materialeve

Një rëndësi të veçantë në sigurinë ndaj tërmeteve ka cilësia e materialeve që përdoren në ndërtimet e ndryshme, sidomos cilësia e çelikut, betonit, tullave, llaçit etj. Cilësia e materialeve përcaktohet në laboratorë të akredituar. Kjo hallkë çalon sepse pajisjet laboratorike që japin sigurinë për cilësinë e materialeve të ndërtimit, shpesh janë të pakolauduara e pa certifikatën respektive që tregon se pajisja është e taruar. Në vendin tonë ekzistojnë si firma e akredituar nga institucionet evropiane, ashtu dhe pajisjet respektive që mund të kryejnë matjet speciale dhe këtë lloj procedure. Fatkeqësisht kjo firmë pothuajse nuk shfrytëzohet, sepse kjo nuk është e përfshirë në rregullat e detyrueshme të funksionimit të ndërtimit. Nëse patëm aq shumë dëme nga tërmeti i nëntorit të 2019, kjo ishte dhe për faktin e cilësisë së dobët të betonit, çelikut, tullave, të llaçit, dhe zbatimit të gabuar të muraturës, sidomos të lidhjes së saj me skeletin beton arme të godinës.

4.1. Edukimi i popullatës

Për të gjitha dukuritë e rrezikshme të pranishme në territorin e vendit tonë, sistemi ynë arsimor duhet të bëjë një punë të programuar, në mënyrë që fëmijët t'i njohin ato, të njohin rreziqet që ato paraqesin dhe si mund të mbrohem prej tyre. Kështu edukimi fillon që në fillore, ku fëmijëve me fjalë shumë të thjeshta ju shpjegohet se çfarë është tërmeti, pse ndodh, si matet fuqia e tij, çfarë rreziqesh u kanosën atyre prej lëkundjeve sizmike, dhe cilat janë masat mbrojtëse të mundshme. Duhet hartuar tekste të thjeshta që trajtojnë këto problem. Duhet organizuar herë pas here edhe praktika që fëmijët të dinë të reagojnë shpejt dhe saktë kur bie tërmet. Kjo punë duhet vazhduar dhe me të rriturit, nga zyrat e emergjencave civile. Ka shumë rëndësi kur njerëzit bëhen të ndërgjegjshëm se jetojnë në një vend ku fenomeni i tërmetit do të përsëritet herë pas here. Kjo i përgatit ata që ta pranojnë fenomenin me më shumë qetësi dhe ta përjetojnë atë me më pak panik. Gjithashtu ky ndërgjegjësim i njerëzve i përgatit ata për ta përballuar tërmetin me sa më pak dëme, sidomos njerëzore.

Gjatë këtij edukimi njerëzit duhet të kuptojnë se nuk janë “të lirë” të ndërhyjnë sipas qejfit në godinat ekzistuese, gjë që ka qenë një nga shkaqet kryesore të shkatërrimeve në tërmetin që sapo kaluam si dhe të viktimave të shumta që patëm prej tij.

Po kështu gjatë këtij edukimi njerëzit duhet të ndërgjegjësohen se nuk mund të ndërtojnë ku të duan, pa projekte, pa studime gjeologjike, pa studime sizmike dhe pa specialistë të ndërtimit.

Shkatërrimet e shumta në Durrës, sidomos në zonën e ish-kënetës gjatë tërmetit të 2019-s ishin pikërisht për shkak të këtij faktori të fundit. Ky edukim duhet planifikuar, duhet bërë vazhdimisht, dhe duhet të përfshijë gjithë shtresat e popullatës.

5. Përfundime

Duke u nisur nga tema “Siguria ndaj dukurisë së rrezikshme të tërmetit” të përgatitur në kuadrin e zhvillimit të konferencës VI shkencore ndërkombëtare “Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë”, të 31 majit 2021, që zhvillohet në Akademinë e Sigurisë, mbështetur në analizën e mësipërme, gjykoj se si përfundim mund të themi rreth kësaj teme, se:

Tërmeti është një fenomen natyror që nuk varet nga ne. Ai është rezultat i një

çlirimi brutal e periodik të energjisë së brendshme të tokës. Fuqia e tërmetit shprehet në shkallë të ndryshme, të cilat bazohen në shkallën e dëmtimit të objekteve, ose në energjinë që çlirohet në vatër. Por në fund të fundit atë e gjejmë të shprehur në hartën sizmike të Shqipërisë (sipas së cilës vendi ynë është 100% sizmik) dhe në hartat e mikrozonimit sizmik.

Ky fenomen natyror nuk mund të pengohet, por ne mund të marrim masa për t'u mbrojtur prej shkatërrimeve që shkakton ai. Masat e para fillojnë me planifikimin në shkallë shumë të gjerë të zonës, rajonit, vendit, dhe pastaj pasohet me planifikimin urban, ose zgjidhjet urbanistike, zgjidhjet arkitektonike dhe konstruktive. Roli i gjeoteknikut në gjithë këtë proces është i pazëvendësueshëm dhe mjaft i domosdoshëm.

TAP Security Risk Management – on Pillars of Best Practice

■ **Salvatore GRASSO**

TAP Corporate Security Manager

Abstrakt

This article shares a high-level overview of the Trans Adriatic Pipeline Security Risk Management System. In order to achieve its mission, TAP Security has developed and implemented an integrated and layered security model based upon four strategic pillars. We summarize each of these pillars, concluding with recommendations that may assist other stakeholders with developing security programs that optimize their contribution to public safety.

Fjalëkyçe:

Trans Adriatic Pipeline, Security, Risk

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

1. Introduction

With a view to offering a humble contribution to the Conference objectives, the purpose of this article is to share a high-level overview of the Trans Adriatic Pipeline (henceforth, ‘TAP’) Security Risk Management System, a program firmly concentrated on best practice and alignment with international standards.

We begin our journey with an introduction to what TAP is and to the context of our operations in Albania. From there we will move to an overview of the TAP Security Risk Management System and some of our achievements to date.

Finally, we conclude with broad recommendations to assist other stakeholders with establishing independent and collaborative mechanisms to improve their contribution to public safety.

2. What is the Trans Adriatic Pipeline?

TAP is a part of the Southern Gas Corridor, transporting natural gas to Europe from the Shah Deniz field in Azerbaijan. Connecting with the Trans Anatolian Pipeline at the Greek-Turkish border, the 898-kilometre TAP pipeline crosses Northern Greece, Albania and the Adriatic Sea before coming onshore in Southern Italy to connect to the Italian natural gas network.

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Over four consecutive 2-year cycles, the European Commission, Parliament and Council have awarded TAP the Project of Common Interest (PCI) status under the EU Trans-European Energy Infrastructure Regulation 347/2013. This is clear recognition of TAP's role in helping to achieve the energy policy objective of ensuring security and diversity of energy supply to Europe.

TAP announced the commencement of commercial operations on 15th November, 2020. On 19th March, 2021, TAP transported its first 1 billion cubic meters of natural gas to Europe. The pipeline has a current capacity to transport approximately 10 billion cubic meters of gas per annum to several markets in Europe, though has been designed with technical potential to increase its capacity to double that amount.

2. The TAP pipeline in Albania

The Albanian section of the TAP pipeline departs from the municipality of Devoll, in the region of Korça. There is a metering station in Bilisht and across the 215 kilometre stretch of pipeline, there are eight block valve stations and one landfall station.

The pipeline diameter in Albania is 120 centimetres (48 inches), with the Right of Way (the area in which certain activities are prohibited to ensure public safety) reduced to the safest possible limits. TAP's highest elevation point is in Marta Pass (Berat county). At altitudes of over 2,100 metres, TAP engineers were faced with some of the most challenging terrain and difficult geological conditions of the entire pipeline route.

Approximately 220 kilometres of roads were upgraded to improve accessibility and local infrastructure.

Before entering the Adriatic Sea, the final above ground facility is a Block Valve Station located about 600 meters inland from the shoreline, 17 kilometres north-west of Fier.

3. The TAP Security Risk Management System

The aim of the TAP Security Risk Management System is to contribute to broader mission of safely delivering Caspian gas to Europe, while supporting local communities and the wider region.

The TAP Security Risk Management System is designed to minimise the risks of intentional, unauthorised acts targeted to cause harm or loss to the company's personnel, assets and operations. TAP's ability to secure its critical infrastructure has a direct impact on public safety through the prevention of acts that have the potential to disrupt the provision of gas to European households.

In order to achieve its mission, TAP Security has developed and implemented an integrated and layered security model, based upon four strategic pillars.

Pillar 1:

Best Practice and International Standards

The first pillar, best practice and international standards, refers to TAP's strict adherence to two separate International Organization for Standardization (ISO) Standards: ISO 28000:2007 which specifies the requirements for security management of supply chains; and ISO 31000:2009 (subsequently updated in 2018) which provides principles and guidelines for the management of risk.

The International Organization for Standardization is an independent, non-Governmental organisation composed of members from the national standards bodies of one-hundred and sixty-four countries. ISO Standards are recognized in Albania as per Law 9870 (2008), which confirms the General Directorate of Standardisation (DPS) as a Correspondent member of the International Organization for Standardization.

The development of the TAP Security Risk Management System has drawn from numerous sources of best practice, not limited to the guidelines of the US Transportation Security Administration, the UK Centre for the Protection of National Infrastructure, the International Ship and Port Facility Security Code, the International Code of Conduct for Provide Security Service Providers, the 2008 EU Council Directive on the designation of European critical infrastructures, the guidelines of the American Petroleum Institute, and ASIS International Security Management Standards. ISO 28000:2007, however, is the most internationally recognized and complete standard.

In 2021, a globally renown risk consultancy with over twenty years of experience across more than ninety countries, performed an independent comparison of international standards against TAP's Security Risk Management System. The consultancy found TAP to be in compliance across all areas, not limited to threat analysis, risk assessment and mitigation, emergency and incident response, and reporting and mitigation procedures.

Pillar 2:

Host Government collaboration and partnerships

The TAP pipeline is a shared achievement. The Project could only be realized with the support and collaboration of host States, their public institutions at national and municipal level, and their local communities and landowners.

In January 2013, TAP officially submitted its Environmental and Social Impact Assessment (ESIA) for the Albanian section of the proposed natural gas pipeline to the National Licensing Centre in Albania. TAP, in conjunction with a group of Albanian and international experts, developed the comprehensive ESIA report in accordance with all the relevant Albanian laws and in compliance with the Environmental and Social Policy of the European Bank for Reconstruction and Development. TAP continues to comply with the EU regulations on transparency.

Integral to the TAP Security Risk Management System are the relationships with the public safety authorities across all host countries. Across all three countries, TAP Security enjoys productive working relationships with the relevant state Ministries, na-

**AKADEMIA
E SIGURISË**

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

**« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »**

tional and regional Prefectures, Police and other law enforcement authorities, central and local fire protection authorities, national civil protection contingents, and municipal councils.

In Albania, TAP's collaborative and liaison activities are routed through the Ministry of Infrastructure and Energy. Over the course of the Project, TAP has worked closely with several Ministries, as per project or operational requirements. TAP has engaged in cooperative activities with the nine municipalities through which the pipeline passes, as well as the Municipality of Tirana. TAP Security, in particular, works closely with the Ministry of Interior and Albanian State Police across a range of operational areas.

Regionally, TAP Security closely follows the directives and developments of the European Union (EU) and its associated bodies. With Italy and Greece as full members of the EU, and Albania well on the path to EU membership, TAP has a responsibility to adhere to EU directives, and an interest in contributing towards best practice and industry innovation. Since 2017, TAP Security has presented to, and participated in, a number of multi-stakeholder and multidisciplinary workshops and conferences aimed at sharing knowledge and developing best practice.

Pillar 3:

Voluntary Principles on Security and Human Rights

In 2000, the Voluntary Principles on Security and Human Rights (henceforth, 'Voluntary Principles') were established by various Governments, corporations and NGOs to guide extractive companies on their alignment of security operations with respect for human rights. For TAP, compliance with the Voluntary Principles has been a shareholder and lender requirement.

The collective constituents of the Voluntary Principles identified three broad areas for the application of the Voluntary Principles. The first speaks to the requirement to assess the risks to personnel, communities and assets. The second area guides the relationship between companies and public security. Finally, the third area provides guidance to companies and private security.¹

In Albania, Voluntary Principles training, which adopts the 'train the trainer' model, has taken place since 2016. The participants have included TAP staff and management, external contractors' security staff, and representatives of national authorities. This participation speaks to a shared commitment to public safety and human rights.

In addition and related to the Voluntary Principles, the TAP Security posture on the use of force by its security contractors is strictly in line with the basic principles of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), which were formally adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders in 1990.²

Pillar 4:

Close collaboration with Quality, Health, Safety and Environment (QHSE)

The relationship between organizational QHSE and public safety is one of interde-

¹ <https://www.voluntaryprinciples.org/the-principles/>

² <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/useofforceandfirearms.aspx>

pendency. In order to minimise the risks of harm and loss from potentially unsafe security acts, the TAP Security Risk Management System fully complies with the company's QHSE Policy and procedures.

TAP Security works in close partnership with the QHSE function, with particular emphasis on crisis and emergency management. Responses to anomalies are coordinated with public safety authorities in line with the relevant Albanian legislation, and institutionally performed in accordance with the QHSE emergency management system, thus ensuring that the wellbeing of all people is at the heart of our response.

The concept of 'Duty of Care' is another fundamental nexus between Security and QHSE. 'Duty of Care' is an internationally recognized obligation, (widely canonized into national legislation), to protect staff and partners from foreseeable risks and threats related to safety and security. At TAP, this collaboration takes a more meaningful form in the practice of site access verification, emergency response (particularly to natural threats) and travel safety.

TAP is also committed to the United Nations Sustainable Development Goals. As eleven of the Sustainable Development Goals have been identified as applicable to TAP, these have been incorporated into TAP's business practices and sustainability programme. From the perspective of the TAP Security Risk Management System, adherence to the ISO 28000:2007 standard alone contributes to three of the eleven Goals applicable to TAP.

4. Conclusion

In the first part of this article, we introduced Conference participants to the Trans Adriatic Pipeline and its geographic presence in Albania. The second part of this article has provided a high-level overview of the TAP Security Risk Management System, focused on the fundamental pillars that underpin the effectiveness of the program.

Based on each pillar, we humbly offer four recommendations that may assist other stakeholders with improving their contribution to public safety:

1. Alignment with *best practice and international standards* contributes to public safety by ensuring that your security program encapsulates the entire lifecycle of risk, elevating the quality of your preparedness and response to emergency events.

2. As civil emergencies are managed by Government authorities, *Host Government collaboration and partnerships* are critical contributors to public safety by assuring alignment in the appropriateness and efficiency of responses to emergency events.

3. In the uncertainty and panic often characteristic of civil emergencies, the awareness and training of the *Voluntary Principles of Security and Human Rights* helps to foster awareness and alleviate the risk that human rights are infringed upon during the management of the event.

4. Organizational QHSE and public safety are intrinsically linked, and thus *Security collaboration with QHSE* is by extension critical. There overlaps between safety and security are numerous, in routine and emergency operations, and Duty of Care is a shared obligation.

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Towards the Inclusive Disaster Risk Management System in Albania

■Ara NAZINYAN

*Expert in Disaster risk Management
and Civil Protection
ara.nazinyan@gmail.com*

■Elvita (KABASHI) SPAHIU

*Programme Officer UNDP Albania
elvita.kabashi@undp.org*

Abstract

UNDP in Albania is supporting the country to establish a strong system of Disaster Risk Reduction and Civil Protection articulated together as Disaster Risk Management and further support country's efforts in becoming a fully-fledged member of the EU Civil Protection Mechanism. The Capacity Assessment and Development Process for the Disaster Risk Management System in Albania is the first indispensable step for risk-informed development effectiveness and the achievement of nationally and internationally agreed development targets.

Currently the Capacity Assessment ¹ process in Albania is supporting development of the shared vision for the Disaster Risk Management System and is considered equally important to make the vision a guiding tool for future operations.

In addition, development and implementation of the national Disaster Risk Reduction strategy in Albania while ensuring coherence with the climate change agenda and the Sustainable Development Goals will provide guidance and means to support risk-informed sustainable development. National and local disaster risk reduction strategies are essential for implementing and monitoring the country's risk reduction priorities by setting implementation milestones, establishing key roles and responsibilities of government and non-government actors, and identifying technical and financial resources. In order to implement the priorities, they are set out to achieve, they need to be supported by a well-coordinated institutional architecture, legislative mandates, political buy in of decision-makers, as well as human and financial capacities at all levels of the society.

Keywords:

Capacity Assessment and Development, Disaster Risk Reduction and Civil Protection, Disaster Risk Management, System Thinking.

1. Introduction

Albania is a disaster-prone country. The four main hazards affecting the country are earthquakes, floods, forest fires and landslides. The International Disaster Database² (EM-DAT) shows that, during 1979-2019, floods accounted for the major share of disaster events (38%), followed by earthquakes (15%). Experience of Albania and other countries in Eastern Europe and Central Asia demonstrates the need for developing a systemic approach to managing potential disasters' risks³.

Albania has joined the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction and is also a member of the United Nations Framework Convention on Climate Change. Both commitments and obligations deriving by these instruments require the country to build stronger resilience and increase efforts to tackle the climate change.

The Disaster Risk Management System Capacity Assessment process conducted in Albania with UNDP support in 2020 intended to assist the Government of Albania in developing a comprehensive strategy for Disaster Risk Reduction and strengthening the overall system of Disaster Risk Management. It also intended to provide meaningful insights into the process of developing the National Platform on Disaster Risk Reduction and strengthening the cooperation between national and international stakeholders of the Disaster Risk Management System.

The Disaster Risk Management System Capacity Assessment process followed the Post Disaster Needs Assessment of the devastating earthquake of November 2019 and was conducted during the COVID-19 pandemic that had a systemic impact on the

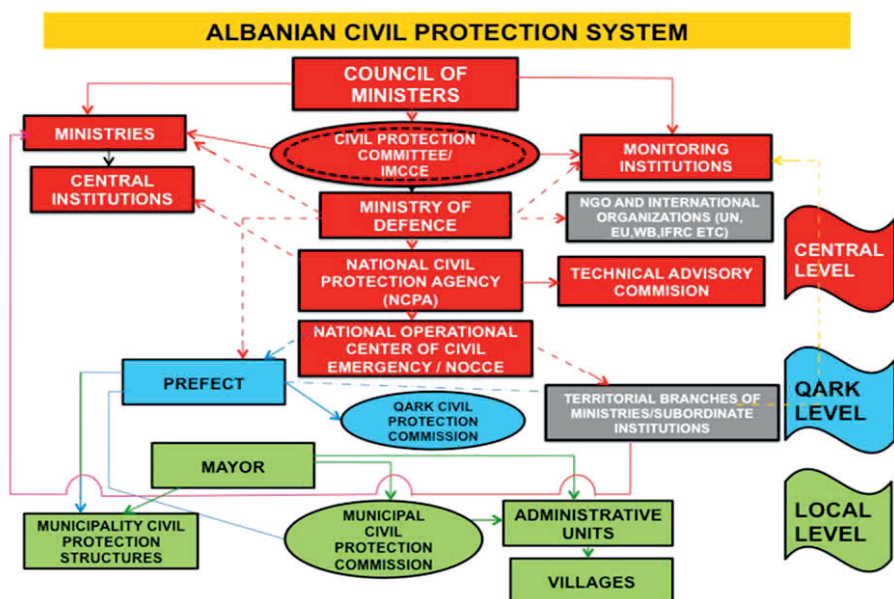
¹ UNDP Disaster Risk Reduction Capacity Assessment Report for Albania April 2011

² https://www.emdat.be/emdat_atlas/

³ Post Disaster Needs Assessment, February 2020

country economic and social development. The cumulative effect of earthquake and COVID-19 demonstrated an acute need for Albania to develop and implement a comprehensive strategy and action plan for building the resilience of the country against existing various risks and future potential shocks⁴. Disasters usually have a lasting and correlated chain of impact on different sectors of the economy and social groups. As such, the strategy for Disaster Risk Management should also have a systemic approach, which engages all key stakeholders, sectors of the economy and also potentially vulnerable groups.

Picture 1. Schematic view of Albania Civil Protection System⁵

1. Disaster Risk Management Capacity Assessment Methodological Approach

The Disaster Risk Management Capacity Assessment and Development process is a logical and natural part of the process of developing the National Disaster Risk Management Strategy in the country. Through series of logical steps and application of the analytical framework, this process creates a strong basis for developing the Disaster Risk Reduction strategy and forming an effective National Platform on Disaster Risk Management in line with the Sendai Framework and UN Sustainable Development Goals.

The methodological approach for the Capacity Assessment follows the Disaster Risk Managementsystem areas and is aligned with Sendai Framework requirements. The methodology was further enhanced applying system-thinking approach and reflecting

⁴ UN Albania COVID-19 socio-economic recovery & response plan July 2020

⁵ Law NO 45/2019 on Civil Protection adopted by the Assembly of the Republic of Albania

increased biological hazards and COVID -19 pandemic. It is sequenced logically with the following steps:

- Engage Disaster Risk Management stakeholders throughout the process
- Assess and identify existing Disaster Risk Management needs and capacities
- Prioritize Disaster Risk Management system capacity areas to address
- Implement DRM capacity development actions, specific activities targeted at building certain capabilities; and
- Continually evaluate the results of each action and re-assess needs.

Together with stakeholders from 23 entities involved in Disaster Risk Management the process of DRM System Capacity Assessment supported by UNDP went through the following process:

- Review and analysis of major documentation and legal framework regulating DRM System in Albania
- Conduct DRM System Stakeholder Analysis
- Prepare the DRM System Capacity Assessment methodology and process
- Disaster Risk Management Capacity Assessments Workshops
- Analysis of the data gathered with finding and recommendations (Report)
- Report presentation and Action Planning

The key assumption in applying this methodology is based on the fact that the stakeholders will implement the Disaster Risk Management capacity development actions as a part of the overall Disaster Risk Management strategy in Albania as these actions are either part of their missions or part of their institution's objectives and development plans.

1.1. System Thinking Approach to Disaster Risk Management Capacity Assessment in Albania

The System Thinking Method⁶ was used to understand the linkages and interconnections between the elements and functions of the Disaster Risk Management System in Albania, stakeholders and potential roles. The complex and multiple challenges the systems face today are multifaceted, complex, and interconnected. To understand the challenges of Disaster Risk Management System and address them effectively requires a holistic "systems" view. Many sustainability related issues such as climate change, disasters, biohazards and health crises, economic and social instability, and more are the result of a non-systemic, fragmented, simplistic, and short-sighted world view that dominates in many instances. Recent decades, however, have instilled a significant surge of interest in holistic ways of looking at reality with the associated development of multiple frameworks and tools which, all together, have been hailed as the emergence of a new paradigm. The combined result has been referred to as "systems thinking," "the system approach," or "the system view of the world." The practice of systems thinking helps us to stop operating from crisis to crisis and to think in a less fragmented, more integrated way.

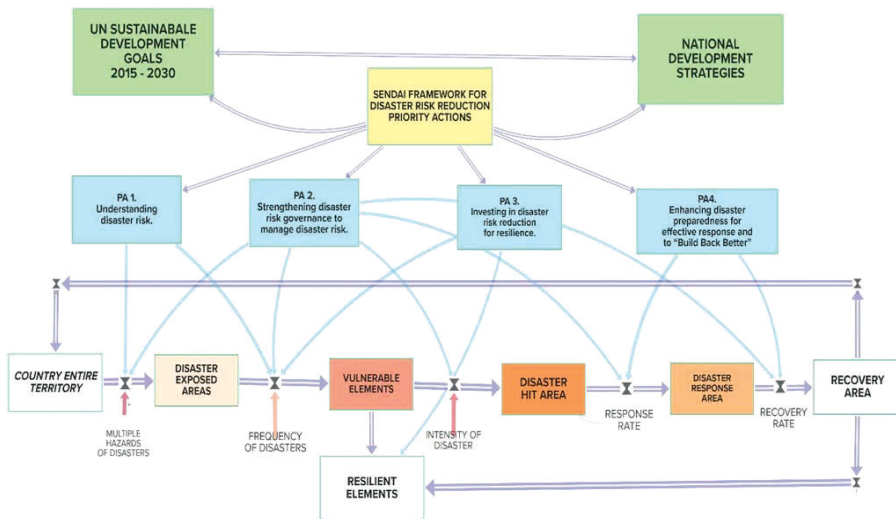
System definition applies to two or more parts interacting to function as a whole within some boundary. The elements and processes of a system interact and affect one another, often in ways, we cannot see. Additionally, in systems, the relationship between the parts matters. If elements or parts of the system are added or taken away, the

⁶Midgley G, ed. Systems Thinking, Volume II: Systems Theories and Modelling London: Sage Publications; 2003; No. 2

behaviour of the system changes.

The chart below presents the Disaster Risk Management System Map for Albania vision and objectives for the system and connections to the national development goals and international strategies. The System Map presents the vision for Disaster Risk Management, which has the main purpose to make the country more resilient and safer in the situation of multiple disaster risks.

Picture2. Disaster Risk Management System Map – Vision for Albania.

Development of the shared vision for the Disaster Risk Managementsystem is important to align policies and actions in the country. However, it is equally important to make the vision a guiding tool for future operations. As a reference point for operationalization of the Disaster Risk Managementsystem vision, five key dimensions⁷ or functional areas for Disaster Risk Managementare suggested:

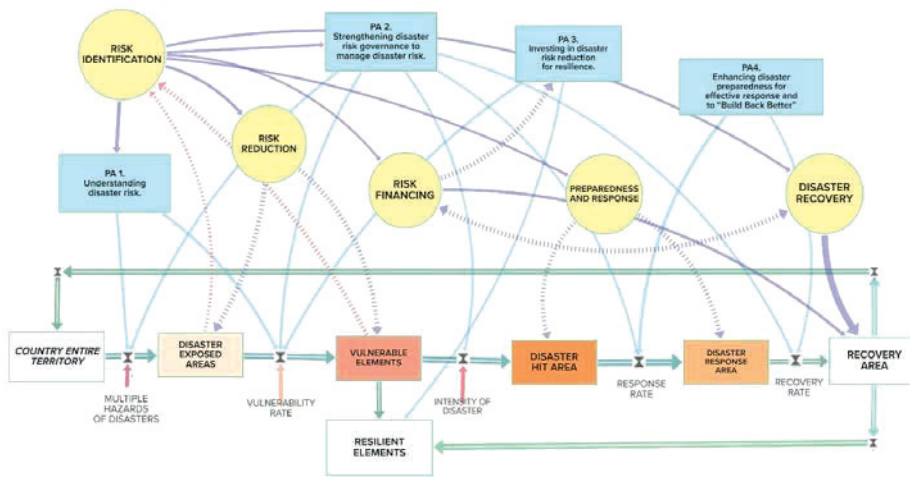
- Disaster Risk Identification – Functional Area 1.
- Disaster Risk Reduction – Functional Area2.
- Preparedness for Disasters and Response – Functional Area3.
- Disaster Recovery Framework – Functional Area4
- Disaster Risk Financing – Functional Area5.

The proposed dimensions and their functional peculiarities were introduced to the stakeholders during the online meetings. Also, an online survey was suggested to the stakeholders which helped to get their feedback and vision for needs and capacities of the Disaster Risk Managementsystem in Albania and engagement of each stakeholder.

Inclusion of functional areas offers system stakeholders and decision-makers to better visualize and understand a) potential participation of stakeholders in Disaster Risk Managementsystem and b) consider necessary capacities for the Disaster Risk Managementsystem to be strengthened with particular stakeholders. The chart below presents the integration of Disaster Risk Managementfunctional areas and key dimensions into the System Map.

⁷ https://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf

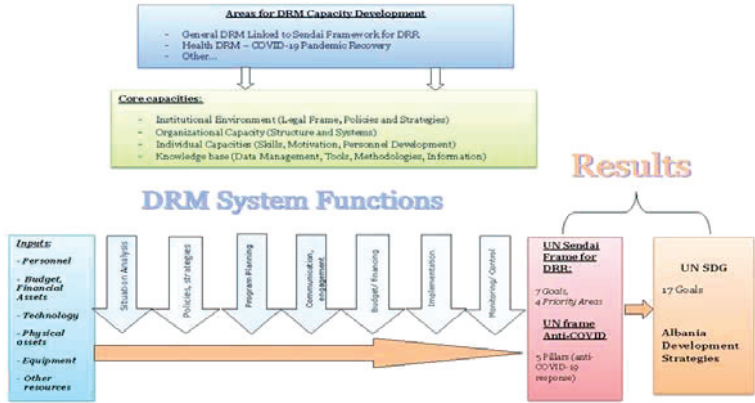
Picture 3. Disaster Risk Management System Map

Further on the Disaster Risk Management Capacity Analytical Framework was developed to facilitate stakeholder discussion and bring attention to the roles of each Disaster Risk Management capacity area. The Framework outlines how functions relate and how capacity levels support the conversion of Disaster Risk Management system inputs, like staff and budget, into outputs, achieving Disaster Risk Management objectives. It also offers a view to links between each Disaster Risk Management capacity and how they will support the achievement of global development targets, such as Sendai Framework Disaster Risk Reduction and UN Sustainable Development Goals.

The main instruments of the Disaster Risk Management capacity assessment process, the assessment questionnaire and the assessment tool were developed based on this Analytical Framework. The Framework also guides the identification of future actions and the facilitation of communication with different stakeholders, all of which are integral components of the overall capacity development process. An assessment questionnaire was developed with a set of criteria and questions to be scored by participants. It contained cells for participants to provide comments about current capacities and make suggestions for future desired capacities for the period of 2021-2030.

Picture 4. Analytical Framework for Disaster Risk Management Capacities

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:
« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

The scoring system was suggested for the assessment process as follows:

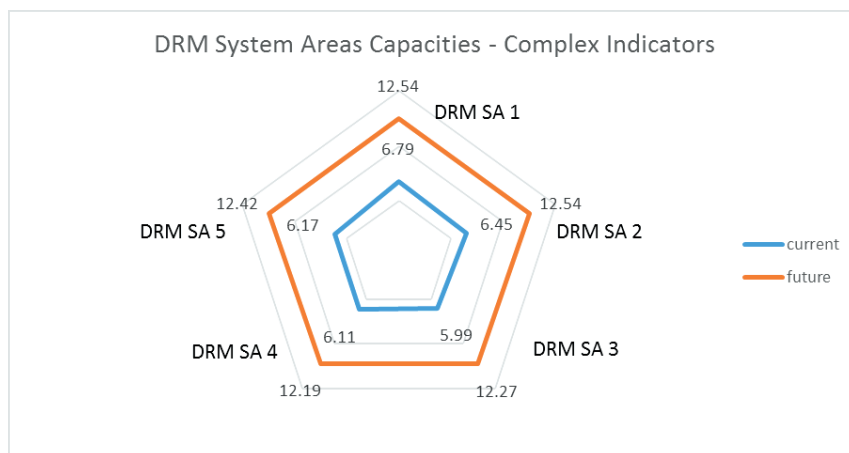
SCORE	DESCRIPTION
1	Achievements are minor and there are few signs of planning or forward action to improve the situation.
2	Achievements have been made but are incomplete, and while improvements are planned, the commitment and capacities are limited.
3	There are some institutional commitment and capacities to achieving DRR/DRM goals, but progress is not comprehensive or substantial.
4	The substantial achievement has been attained, but with some recognised deficiencies in commitment, financial resources or operational capacities
5	The comprehensive achievement has been attained, with the commitment and capacities to sustain efforts at all levels.

1.2. Results and findings

The results of the Disaster Risk Management capacity assessment were analyzed in accordance with each dimension presented in the Analytical Framework⁸ including:

- Disaster Risk Management System Area- DRM SA1 – Disaster Risk Identification
- Disaster Risk Management System Area- DRM SA2 Disaster Risk Reduction
- Disaster Risk Management System Area- DRM SA3 Disaster Response and Early Recovery
- Disaster Risk Management System Area- DRM SA4 – Disaster Recovery Framework
- Disaster Risk Management System Area- DRM SA5 – Disaster Risk Financing

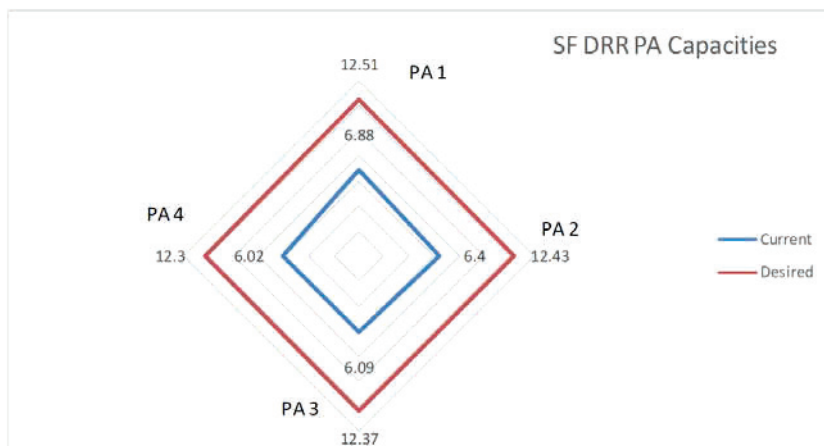
Picture 5. Comparative Analysis by Disaster Risk Management System Capacity Areas

The lowest combined scoring was given to the current capacity level of DRM SA 3 – Disaster Response and Early Recovery, while the highest score was given to DRM SA1 – Disaster Risk Identification. Interestingly enough that the DRM SA 5 – Disaster Risk Financing was provided with an average score compared to other areas. It is important to highlight that during the preliminary discussions with some stakeholders, the financing for Disaster Risk Managementsystem was mentioned as the neediest and priority area.

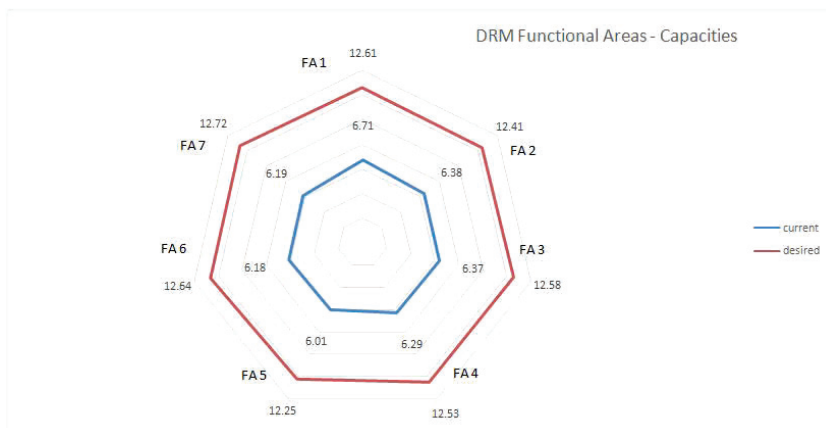
⁸https://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf

Picture6. Comparative Analysis by Sendai Priority Areas

The current and future capacity criteria were assessed by Sendai Framework for Disaster Risk Reduction Priority Areas⁹. The lowest scores are provided for the current capacities for Disaster Recovery Framework and Disaster Preparedness. Such results can be also connected with the recent earthquake in Albania in 2019 and the pace of implementation of recovery works. However, the response and recovery capacities were prioritized for future development. Also, relatively ‘weak’ capacities were identified in the area of investments in DRR and resilience building.

Picture 7. Comparative Analysis by Disaster Risk Management Functional Areas

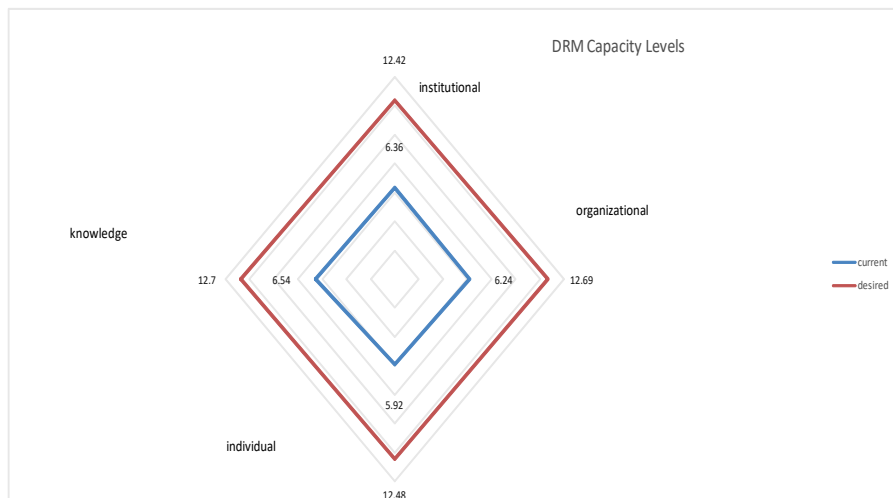

According to the results of the assessment, the Disaster Risk Managementsystem functional areas are in a relatively balanced situation. A higher level of capacities is highlighted for system capacities to assess the situation, while the lowest level of current capacities is in managing budgets and financing. It is interesting to note the high impor-

⁹https://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf

tance provided to strengthening the system capacities for monitoring and controlling the Disaster Risk Management processes in the country.

Picture 8. Comparative Analysis by Disaster Risk Management Capacity Levels

One of the important dimensions of the DRM system¹⁰ is the “level of capacities”. Certain capacities can be located at different levels, including institutional, organizational, individual and knowledge levels. The participants of the capacity assessment scored low the current level of individual capacities, thus suggesting focusing on human resource development in the future planning process.

1.3. Disaster Risk Management System Capacities in SDG Targets

Disaster Risk Management Capacities are closely linked with the targets of the UN Sustainable Development Goals¹¹. Development of certain DRM capacities will strengthen the overall capability of the country for the implementation of the SDG¹² objectives. In this connection, the most relevant capacities related to the specific SDG targets are grouped and analysed. The diagram below demonstrates the scoring of combined indicators of DRM capacities aligned for the respective SDG objectives.

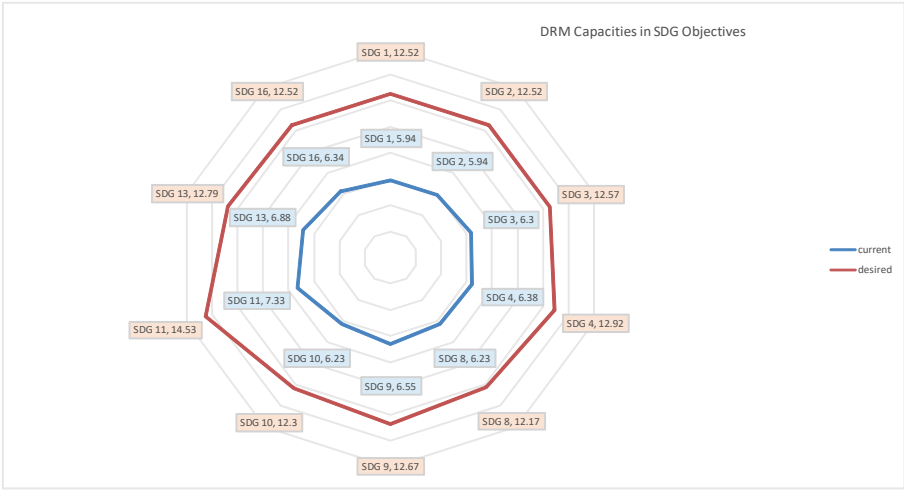
It is interesting to note that the lowest scores in this dimension of capacities are given to DRM factors in SDG 1 and 2. This finding indicates about the negative impact of potential disasters on the most vulnerable people. In case of disasters, the poor and vulnerable group of the population will suffer most. Thus, their interests must be taken into account while designing and developing new policies and programs to strengthen the resilience at the community level.

¹⁰ https://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf

¹¹ UN Sustainable Development Goals “Transforming Our World - the 2030 Agenda for Sustainable Development

¹² https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

Picture 9. Disaster Risk Management and SDGs

2. DRM System Capacity Development Recommendations for Albania

2.1. DRM System Area 1 – Disaster Risk Identification

The disaster risk identification and information sharing is a critical area for effective management of multiple disaster hazards and risks. The following capacities were prioritized by the participants of the assessment for the DRM system in Albania.

DRM CA	Bio Hazard	DRM System Area 1 - Disaster Risk Identification
		Capacity Criteria
1.4.	Bio risk	To promote real-time access to reliable data, make use of space and in situ information, including geographic information systems (GIS), and use information and communications technology innovations to enhance measurement tools and the collection, analysis and dissemination of data;
1.5.		To ensure the use of traditional and local knowledge and practices, as appropriate, to complement scientific knowledge in disaster risk assessment and the development and implementation of policies, strategies, plans and programmes of specific sectors, with a cross-sector approach, which should be tailored to localities and to the context;
1.9.	Bio risk	To carry out an assessment of the technical, financial and administrative disaster risk management capacity to deal with the identified risks at the local and national levels;
1.10.		To promote the mainstreaming of disaster risk assessments into land-use policy development and implementation, including urban planning, land degradation assessments and informal and non-permanent housing, and the use of guidelines and follow-up tools informed by anticipated demographic and environmental changes;
1.11.		To promote the mainstreaming of disaster risk assessment, mapping and management into rural development planning and management of, inter alia, mountains, rivers, coastal flood plain areas, drylands, wetlands and all other areas prone to droughts and flooding, including through the identification of areas that are safe for human settlement, and at the same time preserving ecosystem functions that help to reduce risks.

The following specific actions can be recommended for the DRM System to strengthen the Risk Understanding capacity at national and local levels.

I. To develop a vision and approach for the use of modern technologies, such as GIS system, drones, and IT systems in the identification of disaster risks at local and national levels;

II. To develop an effective methodology and approach for Community-Level Risk Management (CLRM) to be applied in all locations of the country;

III. To build the capacities of local stakeholders for an effective application of the CLRM in developing local strategies and initiatives;

IV. To mainstream the disaster risk management in urban and rural development policies and planning processes;

V. To build the technical, financial and administrative capacities of key stakeholders for risk-informed development;

VI. To establish effective communication and information sharing system on disaster risk with the use of open source technologies and communication portals;

VII. To apply the comprehensive “Understanding Risk” approach in the future DRM Strategy.

VIII. Central and local level capacity building for conducting Risk Management Capability Assessment

2.2. DRM System Area 2 – Disaster Risk Reduction

The disaster risk reduction process requires the “whole of the society” approach to be effective in the process of building resilience at all levels. The existing and emerging threats and hazards require an agile Disaster Risk Management system to be in place to effectively address multi-hazard risks and ensure effective use of scarce resources of the society and communities. During the assessment, the following capacity areas were prioritized by the stakeholders of the DRM system in Albania.

A set of interconnected actions can be recommended to the NCPA to consider in the process of strengthening the overall capacities of a DRM system for disaster risk reduction.

I. To establish the effective National Platform on Disaster Risk Reduction, engaging all key stakeholders in the process of addressing multiple disaster risks in the country;

II. Promote the development of local platforms on DRR in provinces and communities;

III. To engage the parliamentarians in the DRM system governance, through initiating parliamentary hearings and participating in the legislative work to develop a supportive environment for DRR;

IV. To further strengthen the overall capacities of the DRM system in the country by clarifying the roles and responsibilities of all engaged stakeholders, enabling the DRM responsible agency (NCPA) for effective coordination of the DRM system and empowering local municipalities and private sector for effective engagement in local DRR activities;

V. To increase awareness on DRM and engagement of the public and private sectors in the area by developing and implementing an effective communication and outreach campaign, delivering communication products tailored to the needs of specific audi-

ences;

VI. NCPA in cooperation with Ministry of Education, Sport and Youth will Develop and implement the methodology of integration of DRR in the general education system in Albania, to build the culture of resilience and preparedness for disasters;

VII. To further improve building codes, macro-zoning, micro-zoning hazard maps, liquefaction maps and standards in the country, ensuring reinforcement of implementing capacity and strict adherence to the established norms and requirements to avoid the development of new risks.

VIII. To further develop local DRR strategies in the municipalities as per require-

DRM SA	Bio Hazard	DRM System Area 2 – Risk Reduction
		Capacity Criteria
2.3.	Bio-risk	To promote the incorporation of disaster risk knowledge, including disaster prevention, mitigation, preparedness, response, recovery and rehabilitation, in formal and non-formal education, as well as in civic education at all levels, as well as in professional education and training.
2.4.	Bio-risk	To promote national strategies to strengthen public education and awareness in disaster risk reduction, including disaster risk information and knowledge, through campaigns, social media and community mobilization, taking into account specific audiences and their needs.
2.5.		To mainstream and integrate disaster risk reduction within and across all sectors and review and promote the coherence and further development, as appropriate, of national and local frameworks of laws, regulations and public policies, which, by defining roles and responsibilities, guide the public and private sectors.
2.9.		To establish and strengthen government coordination forums composed of relevant stakeholders at the national and local levels, such as national and local platforms for disaster risk reduction, and a designated national focal point for implementing the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030.
2.10.	Bio risk	To empower local authorities, as appropriate, through regulatory and financial means to work and coordinate with civil society, communities and indigenous peoples and migrants in disaster risk management at the local level.
2.11.		To encourage parliamentarians to support the implementation of disaster risk reduction by developing new or amending relevant legislation and setting budget allocations.
2.12.		To promote the development of quality standards, such as certifications and awards for disaster risk management, with the participation of the private sector, civil society, professional associations, scientific organizations and the UN.
2.15.		To encourage the revision of existing or the development of new building codes and standards, rehabilitation and reconstruction practices at the national or local levels, as appropriate, to make them more applicable within the local context, particularly in informal and marginal human settlements, and reinforce the capacity to implement, survey and enforce such codes through an appropriate approach, with a view to fostering disaster-resistant structures.
2.17.		To strengthen the sustainable use and management of ecosystems and implement integrated environmental and natural resource management approaches that incorporate disaster risk reduction.

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë shkencore ndërkombëtare:

« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

ments of Law 45/2019.

2.3. DRM System Area 3 – Disaster Risk Preparedness and Response

Disaster preparedness and response is a critical capacity of the DRM system, which allows to effectively respond in case of any disaster, to mobilize local and external resources for the first reaction to save lives and protect livelihoods of local people. The effective preparedness and response assume coordinated efforts at community (local), national and international levels. The following critical capacity areas were highlighted by the stakeholders during the capacity assessment process.

Based on the results of the assessment, the following actions can be recommended for DRM System in Albania.

I. To further develop and strengthen the effectiveness of the DRM early warning systems in the country, considering low-cost equipment and facilities;

II. To strengthen the preparedness of local communities for potential disasters by establishing community DRR structures and forming local self-help groups to be activated during the disasters;

III. To deepen the participation of local community members in addressing the risks of potential disasters by implementing participatory community-level disaster risk assessments;

IV. To strengthen the agility of local economic, social and environmental infrastructure to ensure the continuity of their functioning in case of disasters;

DRM CA	Bio Hazard	DRM System Area 3 - Risk Preparedness and Response
		Capacity Criteria
3.2.	Bio - risk	People with life-threatening and chronic disease, due to their particular needs, should be included in the design of policies and plans to manage their risks before, during and after disasters, including having access to life-saving services;
3.5.		To strengthen the protection of livelihoods and productive assets, including livestock, working animals, tools and seeds;
3.6.	Bio risk	To promote and integrate disaster risk management approaches throughout the tourism industry, given the often heavy reliance on tourism as a key economic driver.
3.8.	Bio risk	To invest in, develop, maintain and strengthen people-centred multi-hazard, multi-sector forecasting and early warning systems, disaster risk and emergency communications mechanisms, social technologies and hazard-monitoring telecommunications systems; develop such systems through a participatory process; tailor them to the needs of users, including social and cultural requirements, in particular gender; promote the application of simple and low-cost early warning equipment and facilities; and broaden release channels for natural disaster early warning information;
3.9.	Bio risk	To establish community centres for the promotion of public awareness and the stockpiling of necessary materials to implement rescue and relief activities;
3.13.		To review and strengthen, as appropriate, national laws and procedures on international cooperation, based on the Guidelines for the Domestic Facilitation and Regulation of International Disaster Relief and Initial Recovery Assistance.

V. NCPA to find the appropriate way to further improve the legislative framework in the country to facilitate prompt international assistance in case of major disasters and catastrophes.

VI. Developing TESTA (Trans European Services for Telematics between Administrations) in order to ensure the capability to connect to the Common Emergency Communication and Information System (CECIS) of European Commission.

VII. Developing a joint radio communication system for emergencies

VIII. Developing National Civil Emergency Plans; civil emergency plans in ministries and central institutions; Prefectures; municipalities; critical infrastructure; state institutions and private entities in health, education, social welfare, culture, environment and tourism.

IX. Develop and implement Disaster Management Information System/DMIS

X. To enhance the investment in non-structural and structural measures against floods, forest fires and floods, especially equipment and investments in drainage and irrigation infrastructure system.

2.4. DRM System Area 4 – Disaster Recovery Framework

DRM System Area 4 – Disaster Recovery Framework		
DRM SA	Bio Hazard	Capacity Criteria
4.2.		To formulate public policies, where applicable, aimed at addressing the issues of prevention or relocation, where possible, of human settlements in disaster risk-prone zones, subject to national law and legal systems.
4.3.	Bio risk	To strengthen the design and implementation of inclusive policies and social safety-net mechanisms, including through community involvement, integrated with livelihood enhancement programmes, and access to basic health-care services, including maternal, new-born and child health, sexual and reproductive health, food security and nutrition, housing and education, towards the eradication of poverty, to find durable solutions in the post-disaster phase and to empower and assist people disproportionately affected by disasters;
4.8.		To promote the incorporation of disaster risk management into post-disaster recovery and rehabilitation processes, facilitate the link between relief, rehabilitation and development, use opportunities during the recovery phase to develop capacities that reduce disaster risk in the short, medium and long term, including through the development of measures such as land-use planning, structural standards improvement and the sharing of expertise, knowledge, post-disaster reviews and lessons learned and integrate post-disaster reconstruction into the economic and social sustainable development of affected areas. This should also apply to temporary settlements for persons displaced by disasters;
4.10.		To consider the relocation of public facilities and infrastructures to areas outside the risk range, wherever possible, in the post-disaster reconstruction process, in consultation with the people concerned, as appropriate;
4.11.	Bio risk	To establish a mechanism of case registry and a database of mortality caused by disaster in order to improve the prevention of morbidity and mortality;
4.12.	Bio risk	To enhance recovery schemes to provide psychosocial support and mental health services for all people in need.

**AKADEMIA
E SIGURISË**

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Post-disaster recovery is critical in the process of addressing the consequences of disasters and re-shaping the development processes in disaster-affected areas and communities. The following critical capacity areas were highlighted by the stakeholders

DRM SA	SFA - PA	DRM System Area 5 - Disaster Risk Financing
		Capacity Criteria
5.2.	2e	To develop and strengthen, as appropriate, mechanisms to follow up, periodically assess and publicly report on progress on national and local plans; and promote public scrutiny and encourage institutional debates, including by parliamentarians and other relevant officials, on progress reports of local and national plans for disaster risk reduction;
5.4.	3b	To promote mechanisms for disaster risk transfer and insurance, risk-sharing and retention and financial protection, as appropriate, for both public and private investment in order to reduce the financial impact of disasters on Governments and societies, in urban and rural areas;
5.6.	3m	To promote, as appropriate, the integration of disaster risk reduction considerations and measures in financial and fiscal instruments.

The future DRM Strategy shall focus on strengthening the institutional, legal and organizational framework for post-disaster recovery. In particular, the following actions can be recommended for future considerations.

I. To develop an institutional framework for post-disaster recovery focusing on addressing the needs of affected communities and people, applying the “building back better” principle.

II. The future post-disaster recovery framework shall guide the process of developing the relevant capacities of the key stakeholders for post-disaster needs assessment, resource mobilisation, effective recovery planning, implementation of programs and projects, monitoring, evaluation and reporting on the recovery strategy;

III. NCPA to establish and maintain an effective database on disasters, disaster impact, damages and losses, and post-recovery investments made; Ministries, central institutions, Prefects, municipalities to develop disaster loss database and exchange information with NCPA., Institutions and private entities to provide data on disaster losses to NCPA.

IV. To adopt local methodologies for a post-disaster needs assessment to allow quick development of recovery plans;

V. In the respective legislation, national and local civil emergency plans, preparedness plans, contingency plans, Disaster risk management plans, clearly outline roles and responsibilities of DRM system players in the post-disaster recovery process;

VI. To develop policies and procedures for effective use of the public-private partnership approach during the post-disaster recovery process;

VII. To develop capacities for providing psychological and mental support to the disaster affected people, during and after the disasters, and also post-disaster recovery process.

2.5. DRM System Area 5 – Financing Disaster Risk

Disaster risk financing is the cornerstone of the effective disaster risk management

system in any country. While the large share of DRM system financing is provided by the state (as public goods), there is a growing engagement of private sector in financing the disaster risks with the use of various tools and methods. During the DRM system capacity assessment, the Albanian stakeholders outlined the following critical capacities for the system.

In order to develop critical capacities for disaster risk financing, the following steps can be recommended.

I. To implement targeted awareness-raising strategy on the use of resources in DRM sector to increase public support and appreciation by the community members;

II. To engage parliamentarians in the DRR National Platform to support the resource mobilization for the sector;

III. To develop a strategy for effective engagement of the private sector in DRM with use of public-private partnership and effective methods for disaster risk financing, such as insurance schemes;

IV. To consider disaster risk mitigation measures in all programs and projects receiving public financing or support (whenever it is applicable).

3. Conclusions

The whole process of Disaster Risk Management system capacity assessment is considered as a main preparatory step for developing the Albania National Strategy for Disaster Risk Management for 2021-2030 that will be further supported by UNDP. The following ten essentials developed by a consideration of the worldwide experience in similar exercises can be recommended for Albania. In the process of developing the new strategy.

1. Alignment with the National Strategies and SF DRR

The future DRM Strategy shall be aligned with the national development plans and Sendai Framework for DRR. The system approach outlined above can serve as a basis for aligning the future DRM strategy with these strategic documents. One of the ways to aligning the strategy¹³ is to consider the application of SF DRR Priority Actions in the content of the strategy.

2. SF DRR Priority Action 1 – Understanding Risk

The future DRM Strategy shall have a certain level of agility and flexibility to allow effective adaptation to the emerging needs, threats and new hazards. In this process, it is critical building the strategic capacity in the system for identification of new hazards and threats, and new risks which can jeopardize the development of the country.

3. SF DRR Priority Action 2 – Risk Governance

The successful implementation of the future strategy will highly depend on the effectiveness of Disaster Risk Governance. In this direction, building capacities of the key players of the DRM system is an essential component of the future strategy. The current assessment and suggested actions can be considered as the core for the future DRM Strategy Action Plan.

4. SF DRR Priority Action 3 – Investing in Risk Management and Resilience Building

The future strategy shall outline new potentials for increasing the investments in the

¹³ Albania National Strategy for Development and Integration 2015-2020

DRM areas and building resilience at all levels. It may consider revision and upgrading the existing legal and policy framework, new modalities for public-private partnerships and integration of risk mitigation measures into development plans and programs at all levels.

5. SF DRR Priority Action 4 – “Building Back Better” Disaster Response, Reconstruction and Recovery Framework

The main conceptual approach in this regard should be a provision of essential elements for disaster response actions and post-disaster recovery strategies.

6. Prevention of New Risks

Prevention of new risks of disasters is an essential factor in building resilience at the national and community levels. As such, the strategy shall provide main directions for the integration of risk-informed decision making in the planning and programming at local and national levels.

7. Reducing Existing Risks

Following the prevention of new risks, the next important quality is a reduction of the existing risks in the country. Development of new norms and standards, strict implementation of policies and requirements shall be in the focus of the new strategic document, alongside with the engagement of key stakeholders.

8. Strengthening Economic, Social, Health and Environmental Resilience

The ultimate goal of the future strategy on DRM shall be ensuring building resilience in economic, social, health and environmental dimensions, thus contributing to the process of sustainable development. The sector objectives shall be clearly outlined in the goals and objectives of the strategic document and incorporated in the relevant indicators to measure the effectiveness of the implementation of the strategy.

9. Clear and Realistic Action Plan – with Timeframes, Targets, Indicators and Resources.

The future DRM Strategy shall have an actionable plan of activities with clear timeframes, target and indicators to measure the achievements. It is also important to provide a very clear indication of the resources to be used for the implementation of the Strategy Action Plan.

10. A mechanism to follow-up, assess the progress, report

This is the key feature of an effective and agile strategy. It is important to establish in the strategic document the clear mechanisms and processes for assessing the environ-

ment and introducing the changes as necessary.

Bibliography

1. Post Disaster Needs Assessment, February 2020, <https://albania.un.org/en/46378-albania-post-disaster-needs-assessment-pdna-volume-report-february-2020>
2. UN Albania COVID-19 socio-economic recovery & response plan July 2020 <https://reliefweb.int/report/albania/un-albania-covid-19-socio-economic-recovery-response-plan-july-8-2020>
3. The Law NO 45/2019 on Civil Protection adopted by the Assembly of the Republic of Albania, <https://qbz.gov.al/eli/fz/2019/113/837b2b34-2833-4add-8635-994462b57cc5>
4. UN Sustainable Development Goals "Transforming Our World - the 2030 Agenda for Sustainable Development" <https://sdgs.un.org/2030agenda>
5. UN Sendai Framework for Disaster Risk Reduction, 2015 – 2030 <https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030>
6. Albania National Strategy for Development and Integration 2015-2020 http://dap.gov.al/images/DokumentaStrategjik/NSDI_2015-2020.pdf
7. UNDP Disaster Risk Reduction Capacity Assessment Report for Albania April 2011 <https://www.cadri.net/sites/default/files/Albania-DRR-Capacity-Assessment-Report-2011.pdf>
8. Midgley G, ed. Systems Thinking, Volume II: Systems Theories and Modelling. London: Sage Publications; 2003; No. 2

Qendra Kombëtare e Urgjencës Mjekësore në përballjen me fenomenet e fatkeqësisë natyrore dhe maksiemergjencat: tërmeti i 26 nëntorit 2019 dhe pandemia e Sars/ Cov2-Covid-19 në Shqipëri

■ **Dr. Skënder BRATAJ**
Drejtori i Qendrës Kombëtare
të Urgjencës Mjekësore
sbrataj@gmail.com

Abstrakt

Një ngjarje madhore ose një maksiemergjencë, mund të ndodhë në çdo kohë dhe kudo. Dhënia e ndihmës së parë të dëmtuarve në situata të ngjashme nuk është vetëm çështje e vullnetit të mirë dhe entuziazmit, ose e përgatitjes së mirë në fushën e urgjencave mjekësore. Në një ngjarje madhore, një përgjigje efektive që synon të shpëtojë sa më shumë jetë dhe të minimizojë vuajtjet e të mbijetuarve, kërkon përgatitje edhe trajnim specifik. Është e nevojshme që dhënësit e ndihmës së parë dhe ekipet e shpëtimit, të njohin parimet dhe kërkesat e komandimit dhe të kontrollit, të komunikimit dhe të sigurisë. Kjo është e vlefshme për punonjësit e shëndetësisë, policisë, zjarrfikësit, mbrojtjen civile dhe të gjitha ato organizata, ose agjenci, që përfshihen në këto vende dhe fatkeqësi natyrore, apo të shkaktuara nga vetë njerëzit. Për të shpëtuar sa më shumë jetë njerëzish, duhet një mënyrë veprimi e strukturuar dhe e përbashkët e shërbimeve të urgjencës. Domosdoshmëria e bashkëpunimit midis shërbimeve të urgjencës, duhet të jetë një model unik për të përballuar dhe menaxhuar të gjitha urgjencat shëndetësore, urgjencat e rendit nga policia, urgjencat civile dhe urgjencat e sigurisë së skenës, ambientit dhe reziqeve evolutive nga zjarrfikësit.

AKADEMIA
E SIGURISË

Fjalëkyçe:

shërbimet e urgjencës, fatkeqësi natyrore, pandemi, COVID-19, maksiemergjencë.

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

1. Sistemi i emergjencë-urgjencës mjekësore në Shqipëri

Shërbimet e urgjencës duhet të jenë të trajnuar që të kenë një përgjigje të njëjtë për sa i përket pyetjeve të mëposhtme:

- Çfarë është një *aksident madhor/maksiemergjencë*?
- Si raportohet për një *aksident madhor/maksiemergjencë*?
- Cilat janë qëllimet e menaxhimit dhe mbështetjes shëndetësore për një *aksident madhor/maksiemergjencë*?
- Cilat janë përparësitë në vendin ku ndodh *aksidenti madhor/maksiemergjenca*?
- Si përgatitemi për një *aksident madhor/maksiemergjencë*?
- Si e përballojmë dhe menaxhojmë fazat e një *aksidenti madhor/maksiemergjenca*?

Sistemi i emergjencë-urgjencës mjekësore, përbën hapin e parë të një sistemi shëndetësor të avancuar. Misioni i këtij sistemi është shpëtimi i jetës dhe garantimi i cilësisë së saj. Ky sistem garanton përgjigjen ndaj çdo urgjence mjekësore në të gjithë Shqipërinë, që nga fshatrat dhe zonat më të largëta e deri te qytetet e mëdha. Shërbimi i emergjencë-urgjencës 127/112 garanton përgjigjen e menjëhershme ndaj kërkesës për ndihmë, arritjen në vendngjarje në rast aksidentesh traumatike dhe sëmundjesh, apo në çdo situatë ku kërcënohet jeta e qytetarëve. Ky mision kryhet nëpërmjet një organizimi të mirëfilltë, disiplinës, përgatitjes profesionale dhe protokolleve të standardizuara, të bëra në bashkëpunim me shoqatat shkencore kombëtare dhe ndërkombëtare, me një verifikim dhe përditësim të vazhdueshëm të të rejave të shkencës bashkëkohore. Ne jemi spitali i lëvizshëm mbi katër rrota nga toka ajri dhe deti drejt

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

shtëpisë së qytetarëve, ne jemi pjesë e çdo familje në rast nevojë, ne jemi spitali transportues që ndërhyjnë në çdo rast. 127/112 është numri i vetëm për urgjencat mjekësore për të gjithë Shqipërinë. *Njësia e koordinimit* është truri, qendra e komandimit dhe kontrollit të këtij sistemi. Ai është i përbërë nga disa njësi ose ndarje funksionale që janë: vlerësimi, menaxhimi, kontrolli dhe maksiemergjenca. Menjëherë pas marrjes së telefonatës bëhet vlerësimi dhe vendosja e një kodi të keqësimit të sëmundjes, llojit të sëmundjes dhe përcaktimi i vendndodhjes së qytetarit në momentin që po kërkon ndihmë, nëpërmjet tirazhit telefonik. E gjithë kjo procedurë bëhet në mënyrë elektronike nëpërmjet një programi të integruar, ku çdo telefonatë është e regjistruar si për çështje ligjore, por sidomos për mundësinë e ridëgjimit të menjëhershëm të saj. Nëse gjendja e të sëmurit vazhdon të keqësohet, operatori që bën vlerësimin, vazhdon të qëndrojë në linjë telefonike me qytetarin, duke i shpjeguar dhënien e ndihmës së shpejtë, derisa të arrijë ambulanca me ekipin përkatës. Mbas vlerësimit të kërkesës për ndihmë dhe vendosjes së kodit të sëmundjes, skeda i kalon sektorit të menaxhimit, gjithmonë në formë elektronike, në mënyrë të menjëhershme, për dërgimin e mjetit të përshtatshëm me personelin e duhur. Kur ambulanca arrijnë në vendngjarje, nëpërmjet sistemit telefonik ose radio, konfirmon ose ndryshon kodin e mëparshëm të vendosur nga vlerësimi. Misioni vazhdon me trajtimin dhe sistemimin e të sëmurit në shtëpi ose në terren, në rast aksidentesh rrugorë, garanton mbajtjen e parametrave jetësorë, mbrojtjen dhe mbajtjen hapur të rrugëve të frymëmarrjes, reanimon dhe asiston të sëmurin dhe e shoqëron atë në spitalin e përshtatshëm në një kohë sa më të shkurtër. E gjithë kjo procedurë bëhet gjithmonë nëpërmjet *Njesisë së koordinimit*. Me mbarrimin e misionit autoambulanca me ekipin e saj është operative dhe e gatshme për një mision tjetër ose kthehet në bazë. Sistemi i emergjencë-urgjencës është i përbërë nga këto komponentë: njësia e koordinimit, llojet e mjeteve (autoambulanca, helikopterë, automedika) dhe personeli. Njësia e koordinimit drejtohet nga shefi i shërbimit dhe kryeinfermieri. Personeli përbëhet nga mjekë, infermierë, personel mbështetës dhe sektori administrativ. Te gjitha këto figura profesionale kanë një përgatitje dhe një trajnim specifik sipas profilit të tyre që kryhet para fillimit të punës në pozicionet e sipërpërmendura nga QKUM-ja.

Njësia koordinimit, koordinon urgjencat dhe *aksidentet madhore/maksiemergjencat* me të gjitha spitalet universitare, rajonale, bashkiake, qendrat shëndetësore dhe personelin mjekësor nëpërmjet ekipeve dhe mjeteve në territor të sipërpërmendura. Njësia koordinimit bashkëpunon me të gjitha shërbimet e urgjencës, si policia, zjarrfikësit, Agjencinë e Mbrojtjes Civile dhe agjenci të tjera.

2. QKUM dhe dy ngjarjet madhore (maksiemergjencat)

Tërmeti i 26 nëntorit 2019, dhe pandemia e COVID-19 në vitin 2020 e në vazhdim. Sistemi 127 që në zanafillën e vet të njesisë së koordinimit më datë 3.4.2017 ka pasur gjithmonë në vëmendje edhe ngjarjet madhore, duke u përgatitur për përballimin e tyre në rast nevojë. Shumë shpejt, sistemi u vu në provë me këto dy ngjarje. Çfarë ndodhi realisht në këto dy ngjarje?

1. Tërmeti i nëntorit 2019, ndodhi në qarkun e Durrësit, duke prekur disa qytete dhe fshatra me dëmtime të shumta materiale, njerëzore e sociale. Praktikisht, pati 9425 thirrje në pesë ditë; misione (vizita) 2 610 në pesë ditë, ose dyfishim i vizitave

të cilat më parë ishin 305, dhe mbërritën në 522. Të plagosurit nga tërmeti ishin 1885, por pati edhe 51 humbje jete. Vështirësia kryesore më e madhe gjatë kësaj fatkeqësie natyrore ishte pamundësia e bashkëpunimit midis shërbimeve të urgjencës. Shërbimet e urgjencës i përgjigjeshin vetëm komandave përkatëse, por nuk pati një komunikim paralel midis tyre.

2. Pandemia COVID-19. Pa mbaruar pasojat e tërmetit sistemi 127 u gjend para pandemisë botërore të SarsCov2/COVID-9. Kjo ishte, dhe është, një nga provat më të vështira që kanë parë të gjitha shërbimet e urgjencës dhe në veçanti sistemet shëndetësore, në mbarë botën. Në Shqipëri i vetmi sistem në gjendje funksionale, teknologjike dhe me kapacitet të plotë me një numër unik, ishte sistemi i integruar i Qendrës Kombëtare të Urgjencës Mjekësore (QKUM) me numrin unik 127. Sfidat me të cilat duheshim të përballoheshim menjëherë ishin:

- planifikimi i përballimit të pandemisë,
- mjetet mbrojtëse personale (PPE),
- përgjigja 127/112,
- mjeku i familjes,
- urgjencat spitalore,
- qendrat shëndetësore,
- spitalet COVID,
- burime njerëzore,
- respirator i zhvendosshëm,
- saturimetër,
- terapia për COVID-19,
- oksigjen,
- trajnime,
- eliminim materiale të infektuara,
- materiale,
- dezinfektim,
- transport interspitalor,
- transport nga banesa në spital,
- transport nga spitali në banesë,
- transport nga spitalet në aeroport,
- transport nga aeroporti në spital ose banesë,
- transport i pacientëve me dializë.

Volumi i punës së kryer që nga fillimi i pandemisë: numri i thirrjeve të kryera arriti deri në 12 048 në ditë, në fazën e parë të pandemisë, në muajin mars 2020; nga 1150 thirrje ditore që kishim në normalitet. Thirrje totale të kryera nga data 9.3.2020 deri në datën 12.5.2021 janë 930707; thirrje për COVID-19 janë 234 774; referime për tampon 42 300; misione (vizita) 166 262; misione (vizita) COVID 29 088; pacientë të shtruar në spital 13 568; konsulta mjekësore 207 671; thirrje te numri jeshil 08004040 i menaxhuar nga QKUM ishin 70 660. Përballimi i kësaj pandemie u bë me angazhimin e personelit të QKUM-së që kishim në dispozicion, me orare të zgjatura dhe shtesë të personelit mjekësor, dhe me mbështetës në dhjetëditëshin e parë të pandemisë.

**AKADEMIA
E SIGURISË**

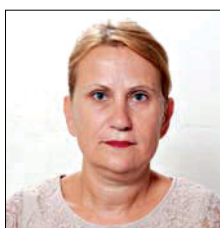
*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Siguria dhe ndryshimi i konceptit sipas shpejtësisve në kohë pandemie

■ **Dr. Artur BEU**
Policia e Shtetit
artur.beu@asp.gov.al

■ **Doc. Dr. Ariana NEPRAVISHTA**
Universiteti Bujqësor i Tiranës

Abstrakt

Siguria personale dhe ajo e shoqërisë janë të lidhura ngushtë me shpejtësinë e jetës së re, e cila po e përplas njerëzimin në erën moderne me ngjarje katastrofike që po përsëriten shpesh e me frekuencë të lartë. Shpejtësia e shoqërisë, shkencës dhe natyrës janë në kontrast me njëra tjetrën. Tek shoqëria shpejtësia e komunikimit dhe ajo e jetës njerëzore lëvizin me vrull, ashtu siç ndodh dhe me shkencën. Ndërsa shpejtësia e proceseve natyrore ndjek drejtim tjetër. Dy të parat ndikojnë direkt me të tretën, duke shkaktuar pasoja të rënda. Ne si njerëz duhet të jemi në harmoni me shpejtësitë e tjera, pasi një devijim, qoftë ky ngadalësim apo përshpejtim krahasuar me dy të tjerat, do të sjellë gjithnjë probleme jetësore. Të kapësh kohën e duhur është edhe sfida më e madhe e njeriut, pasi për sa i takon gjallesave të tjera ato thjesht presin ndodhitë pa kërkuar asgjë e ndoshta pa pretenduar asgjë. Njeriu ka dalë nga kjo pritje dhe i ka dhënë nxitim shpejtësisë së jetës së tij. Por kjo dalje jashtë skeme padyshim sjell pasoja, e këto të fundit siç do të kemi mundësinë t'i shpjegojmë në këtë artikull, shpesh kanë qenë katastrofike.

AKADEMIA
E SIGURISË

Fjalëkyçe:

pandemi, shpejtësi e jetës, siguri, katastrofa.

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

1. Hyrje

Në muajin janar të vitit 2020 autorët e këtij artikulli kanë publikuar edhe një artikull tjetër me temë: *Materiale të rrezikshme që kërcënojnë sigurinë e mjedisit dhe atë kombëtar*. Në një nga konsideratat e bëra, përballja me rrezikun biologjik krahas atij radiologjik dhe bërthamor është nga më të mundshmet. Shkas për këtë artikull në fakt bëhet marsi i vitit 2020¹, kur bota hyn dhe përballet me një problem madhor të lidhur me katastrofa mbarëbotërore për të cilat shumë kanë fantazuar më parë, por që në të vërtetë asnjëherë nuk ishin përballur në këto dimensione. Ai që në fillim na u shfaq si një grip në një lokalitet “të vogël” dhe “të largët”, pësoi një mutacion dhe një përhapje me karakteristika të panjohura e të paparashikueshme. *Shpejtësia* e përhapjes së virusit tërhoqi vëmendjen e autorëve të këtij artikulli për të dekodifikuar problemin e për të mundur të japin zgjidhje.

Për herë të parë pasojat e *fshatit global* na u shfaqën kaq të qarta dhe kaq të prekshme, saqë nuk patëm kohë të përgatiteshim, apo të përpiqeshim t’ua kuptonim natyrën. Ne nuk pretendojmë se pandemia SARS CoV 2 e COVID-19 është një ndodhi e panjohur për njerëzimin, por dimensionet dhe shpejtësia padyshim janë të reja. Konstatuam se, nuk mjaftuan sistemet aktuale të ngritura bazuar në qasje të vjetra. Edhe njëherë njerëzimi u gjet i papërgatitur përpara një ngjarjeje të tillë. Planet pandemike nuk funksionuan. Emergjenca solli thjesht dorëzim e mbyllje në llogore duke marrë vetëm goditje e pa pasur asnjë mundësi për kundërsulm. Shpejtësia e lëvizjes së kundërshtarit nxori në pah mangësi që lidhen me konflikte të krijuara ndër vite në dobi të shpejtësisë

¹ 11 mars: OBSH shpalli epideminë Sars Cov 2 – Cov 19, një pandemi globale.
<https://www.aa.com.tr/sq/bota/kronologjia-e-obsh-s%C3%AB-mbi-covid-19-konfliktet-pik%C3%ABpyetjet-kaosi-dhe-faktori-amerikan/1809963>

së jetës moderne. Siguria personale dhe ajo kombëtare pësuan gjithashtu goditje të rëndë. Shtetet nuk arritën të marrin masa në kohën e duhur, por problematikat vijnë të përsëriten dhe të vazhdojnë edhe pas një viti nga përhapja e pandemisë.

Shpejtësia “e re” e jetës moderne, në ndërveprimin me njeriun dhe sistemin e marrëdhënieve sociale që ai ka krijuar, ruan dykuptimësinë origjinale të çdo elementi të ndryshimit dhe të çdo procesi shoqëror dhe kulturor të ndërtuar. Një dykuptimësi që, përveç se është një mundësi e jashtëzakonshme, thekson në veçanti limitet dhe mosfunksionimet tona. Kjo ndodh si në nivel personal, ashtu edhe në atë organizativo-shoqëror, por mbi të gjitha, na lë pak kohë për reflektim dhe analizë kritike mbi atë që po ndodh dhe, në përgjithësi, për një tërësi që nxjerr në pah papërshtatshmërinë rrënjësore të modeleve interpretuese, kulturave tradicionale dhe, gjithashtu e më thellë, të mjeteve moderne të kontrollit e të përgjegjësiave sociale.

Në mendojmë, dhe guxojmë, të bëjmë disa hipoteza bazuar në modelet dhe strategjitë aktuale për t’u përballuar ngjarje me pasoja mbarëbotërore. Papërshtatshmëria e modeleve dhe e strategjive na çon në një rrafsh tjetër të mendimit, duke pretenduar një ridimensionim të elementëve njohës në dispozicion. Nëse një pandemi na kushtëzon të rimarrim në konsideratë të njëjtat modele dhe strategji të mesjetës atëherë gjithë kjo shpejtësi e re e jetës moderne, përfshirë edhe përparimin teknologjik, është e papërshtatshme dhe në konflikt. Atëherë problemi duhet rishikuar në disa rrafsh.

2. Analizë antropologjike rreth problemit të konflikteve të krijuara nga shpejtësia

Po e nisim me një shprehje të kryeministrit italian Giuseppe Conte² i cili, në muajin mars, të vitit 2020, deklaroi se kemi të bëjmë me një epidemi që kërkon marrje masash urgjente dhe dekreton izolimet e para në rajonin e Lombardisë në Italinë Veriore. Ndër të tjera ai shprehet se sakrifica që duhet të bëjmë ka të bëjë me shpëtimin e jetës së njerëzve dhe se duhet të ngadalësojmë tani për të përshpejtuar më pas kur të ketë mbaruar epidemia. Çështja e *ngadalësimit* kishte të bënte me mbylljen për herë të parë të çdo aktiviteti të biznesit duke krijuar shumë problematika në jetën shoqërore. Marrja e masave izoluese për të shpëtuar jetët e njerëzve që po i merrte gjëma e re që lëvizte me shpejtësi të lartë. E pamendueshme deri para marsit të 2020-s, që një marrje masash drastike si ato që pamë. Pandemia e COVID mund të konsiderohet si 11 shtatori i vitit 2001 në kuptimin e këndvështrimit të sigurisë. Siguria personale dhe ajo kombëtare pësuan një goditje që zbuloi një tjetër vrimë në sistemet mbrojtëse të të gjitha shteteve.

Shtetet, duke ndjekur një politikë të njëjtë zinxhir, filluan të marrin masa izoluese për të ngadalësuar shpejtësinë e përhapjes së virusit. Në marrjen e masave dhe në zbatimin e tyre nga ana e njerëzve në fillim, ndikoi frika e humbjes së jetës dhe në muajt në vijim vendin e frikës duhej ta zinte ndërgjegjësimi. Jo në të gjitha vendet u mor parasysh dhe u zbatua me rigorozitet izolimi. Çështje që kanë të bëjnë me botëkuptimin, me atë që më rëndë e njohim si kulturë. Atëherë le të zbërthejmë disa elementë për të kuptuar më shumë.

“Kultura kuptohet, në një rrafsh të përgjithshëm, si një grup praktikash dhe besimesh, traditash e modelesh, mjeteve e përdorimesh etj., të përcaktuara historikisht dhe që i

² <https://video.corriere.it/cronaca/coronavirus-conte-stiamo-distanti-oggi-abbracciarci-piu-calore-domani/Off97ab2-63e8-11ea-9cf4-1c175ff3bb7c>

përkasin një konteksti të caktuar historiko-kulturor ose, për të përkufizuar Max Weber-in, si një “pjesë e fundme e pafundësisë së pakuptimtë të bërjes së botës³” të cilës i atribuohet “kuptim” dhe “interpretim” gjithmonë nga këndvështrimi i subjektit.

Sa i takon pjesës së trajtës në lidhje me vijimësinë e evolucionit shoqëror, “shpejtësia” kufizon, pengon, ndërlikon “reflektimin”, praktikën e logjikës që ne duhet të punojmë nga vitet e hershme të shkollës dhe “mendimi kritik”; në të njëjtën kohë, kërkimi obsesiv i thjeshtimit me çdo kusht - i cili, le ta bëjmë të qartë, është i dobishëm dhe duhet të kërkohet për sa kohë që nuk na bën të humbasim shikimin e tërësisë, globale, kompleksit të qenësishëm në proceset shoqërore, ekonomike, organizative dhe kulturore - shpesh çon në banalizimin e analizave dhe zgjidhjeve të propozuara.

Si pasojë, ka pak hapësirë për pyetje, analiza kritike dhe kërkime shkencore të vazhdueshme si në nivelin e ligjërimit publik ashtu edhe në narrativën dominuese. Edhe nëse sot ka shumë që kujtojnë se në shtigjet e shkencës e në përgjithësi, në zhvillimin e dijes dhe inovacionit, pothuajse merret si e mirëqenë rëndësia e të bërit “pyetje”, e të kërkuarit në diskutim të paradigmeve dominuese dhe modeleve të konsoliduar. Kjo bëhet për të kërkuar pikat e dobëta dhe anomalitë, por edhe ato stereotipa dhe paragjykimet që, përveçse na kushtëzojnë në të gjitha nivelet, na qetësojnë e japin shpresë se ato e bëjnë më reale jetën përreth nesh e më të dekodueshme dhe plot kuptim.

Në këtë mënyrë, ne vazhdojmë të kërkojmë zgjidhje të thjeshta dhe përgjigje për problemet e ndërlikuara që po vetë ne i kemi krijuar apo i kemi trashëguar. Në këto kohë që janë gjithnjë e më të mangëta në dimensionin fizik, me një shpejtësi në rritje për zbatim, që t’i besojmë vetes plotësisht, është çështje e varësisë dhe delegimit të pakushtëzuar nga teknologjia, pajisjet, robotët, sistemet e ekspertëve dhe teknologjitë e reja, me implikime të thella për sa i përket menaxhimit dhe përgjegjësisë.

Edhe në këtë nivel, *reflektimi e mendimi* nuk përputhen me *shpejtësinë*, me atë të tepërt që zbulon të gjitha dobësitë dhe pasiguritë tona, madje edhe në nivel organizimi shtetëror apo privat si edhe në nivel kombëtar duke sjellë në pah probleme që i përkasin secilit nga këto nivele.

Adresimi i këtyre çështjeve me këtë qasje nuk do të thotë në asnjë mënyrë të vihet në dyshim rëndësia dhe vlera e teknologjisë dhe inovacioneve, por ka të bëjë në thelb me njohjen dhe mundësisht gjetjen e një zgjidhjeje në lidhje me parandalimin e konflikteve që sjellin probleme sociale.

Teknika dhe teknologjia, produkte komplekse të konteksteve dhe kulturave historiko-kulturore janë objekte pothuajse të jashtme të vetë kulturës⁴, vazhdojnë t’u japin përshpejtime të papritura organizmave dhe sistemeve shoqërore, me implikime të thella për identitetet, subjektivitetet dhe ekosistemet relacionale dhe komunikuese; implikimet dhe dinamikat sistematike që na detyrojnë. Detyrohemi në këtë mënyrë të rikonsiderojmë e rimendojmë, jo vetëm modelet, strategjitë, politikat, por edhe kategoritë dhe përkufizimet reale, virtuale e personale, marrëdhëniet, jetët, identitetet njerëzore natyrale, artificiale, etike etj..

Si pasojë, rëndësi themelore ka ripërcaktimi i hapësirës së dijes dhe rimendimi i hapësirës relacionale brenda së cilës ndërtohen identitetet të cilat nuk jepen kurrë njëherë e përgjithmonë në evolucion të vazhdueshëm. Gjithashtu, rëndësi të veçantë ka ndërtimi që zhvillohet përmes dialogut e komunikimit si proces shoqëror i ndarjes së njohurive. Ne jemi gjithmonë një “ne” dhe jo një “unë” edhe nëse nuk jemi të vetëdijshëm për këtë.

³ Max Weber-Gesamtausgabe, Critical edition of the Collected Works p.352

⁴ [https://www.treccani.it/enciclopedia/tecnica-e-tecnologia_\(Enciclopedia-delle-scienze-sociali\)/](https://www.treccani.it/enciclopedia/tecnica-e-tecnologia_(Enciclopedia-delle-scienze-sociali)/)

Ne ekzistojmë gjithmonë dhe në çdo rast, brenda një sistemi bisedash dhe rrjetesh komunikimi. Sepse njohja është e gjallë dhe anasjelltas dhe këto dinamika lindin dhe zhvillohen, gjithmonë dhe vetëm, përmes të tjerëve në një çelës sistematik e relacional.

Niveli i marrëdhënieve dhe ndërveprimit shoqëror dhe ai i organizatave, sistemeve, shteteve kombëtare jo vetëm që nuk janë të ndara, por ato ndikojnë te njëra-tjetra dhe janë në lidhje të vazhdueshme. Një nivel i dyfishtë i analizës kërkon një perspektivë sistematike (kapërcimi i parimit të kauzalitetit, çdo formë e determinizmit monoshkakor dhe zvogëlimit; shumë shkaqe kontribuuese dhe shumë variabël të merren në konsideratë; sistemet dhe organizatat evoluojnë dhe diferencohen jo në mënyrë lineare, etj.). Sfida dhe kompleksiteti na kërkojnë të rimendojmë arsimin dhe udhëzimin, në një mënyrë të thellë dhe radikale”.

Sistemi i vlerave të reja kërkon një marrëdhënie të re midis teorisë dhe praktikës. Midis autonomisë dhe përgjegjësisë së atyre që drejtojnë, por dhe atyre që zbatojnë. Shpejtësia e mendimit dhe ajo e përpunimit të mendimit kanë ndryshuar në raport me shpejtësinë e ngjarjeve të natyrës njerëzore dhe atyre natyrore.

“Sot, në fakt, si kurrë më parë, teknologjia është bërë pjesë e sintezës së vlerave të reja dhe kriterëve të reja të gjykimit, duke e bërë më të dukshme centralizimin dhe funksionin strategjik të një evolucioni që është kulturor dhe që shkon krahas atij biologjik, duke e kushtëzuar thellësisht atë dhe duke përcaktuar dinamikën dhe proceset e *feedback*-ut (mendon për përparimet teknologjike të lidhura me inteligjencën artificiale, robotikën, teknologjinë e informacionit, nanoteknologjitë, gjenomikën etj.”⁵

Duke marrë në konsideratë që jemi përballë një rivlerësimi apo rimendimi të sistemeve aktuale, kërkohet tejkalimi i dikotomisë së natyrës/kulturës. Ne nuk mund të mos marrim parasysh se si mekanizmat e mirënjohura darviniane të përzgjedhjes dhe mutacionit ndoten gjithnjë e më shumë me ato shoqërore dhe kulturore që karakterizojnë statika dhe dinamika të sistemeve sociale. Gjithnjë e më e vështirë të përpiqesh të mbash të ndara dy rrugët evolucionare dhe, në të njëjtën kohë, çështja e një qasje multidisiplinare ndaj kompleksitetit për analizën dhe studimin e dinamikës gjithnjë e më komplekse vjen e behet me urgjente.

Nivelet e ligjëritimit dhe variabëlët kushtëzojnë shkëmbyerazi njëri-tjetrin, duke vënë një tendosje në modelet tradicionale teoriko-interpretuese lineare. Ne duhet të bëhemi të vetëdijshëm se jemi përballë një transformimi antropologjik i cili, duke vënë në pikëpyetje të njëjtat supozime themelore të mendimit si edhe të teorisë dhe praktikës, thekson edhe një herë urgjencën e një ndryshimi të paradigmës për t’u përballur me koherencë dhe efikasitet. Më këtë drejtim le t’i kthehemi edhe njëherë analizës së përballjes së pandemisë që ende është në vijim e sipër.

Duket qartë që shtetet me përparim teknologjik dhe që kanë një shpejtësi përpunimi të informacioneve gjenden më në vështirësi se vendet e prapambetura. Shpejtësia e deri para pandemisë i ka dobësuar vendet e zhvilluara teknologjikisht edhe pse përpiqen për të rikapur atë shpejtësi të humbur. Ndërkohë që, vende të prapambetura si në rrafshin e shpejtësisë ashtu edhe të sigurisë duket se pak janë prekur. Kjo edhe në mënyrën e përballjes me “luftën” ndaj armikut të padukshëm sikurse e kanë konsideruar shumë virusin SARS CoV 2 dhe COVID-19. Në vendet e prapambetura pandemia duket se ka ekzistuar në forma të tjera, dhe një goditje e re nuk ka sjellë pasoja të reja. Çështja mbetet e kufizuar në pjesën e përparuar teknologjikisht të planetit me mënyrën e

⁵ Hilary e Steven Rose *Genes, cells and brains* (2012)

jetesës që ka pësuar një ndalesë dhe me atë pjesë të popullsisë së asaj që konsiderohet mosha e tretë apo e katërt në vendet e zhvilluara që për vendet e prapambetura mungon gjithsesi.

Për më tej koncepti i shpejtësive në konflikt na shpie në një problematikë tjetër të madhe, atë të përgjegjësisë. Njeriu tashmë është mësuar se problematikat lidhen me përgjegjësitë dhe në pamundësi të gjetjes së përgjegjësit më të parë atëherë duhet të zbulohen elementët e dobët. Beteja merr pamjen e një lufte brenda llojit me pasoja katastrofike.

Me fjalë të tjera, problemi i përgjegjësisë lind në momentin në të cilin ka mundësi të pafundme të lidhura me fuqinë për të vepruar, për të zgjedhur dhe për të komunikuar ose, përndryshe, për të mos komunikuar. Përgjegjësia është një koncept relational (i përgjigjet logjikës “Ne”) dhe është ai parim universal që i lejon individit të kufizojë mundësitë e tij të fuqisë dhe ndikimet mbi të tjerët: veprimi dhe, rrjedhimisht, komunikimi në një mënyrë të përgjegjshme do të thotë pastaj të japësh rëndësinë më të madhe për marrëdhëniet shoqërore të ndërvarësisë që na lidhin me të tjerët, në një lloj etike që ne mund ta përcaktojmë si “interaktive”, e gjitha bazuar në një komunikim që konsideron mbi të gjithë ata që na dëgjojnë.

I një rëndësie madhore në rastet e shfaqjes së një ngjarje me përmasa si pandemia është komunikimi. Komunikimi duhet të jetë i shpejtë, i qartë, i prerë dhe i thjeshtë. Ai duhet të godasë interpretimin dhe ta mënjanojë atë.

Në aktin komunikues, kjo nënkupton konceptin themelor të “reciprocitetit”, domethënë, respektin për veten dhe për ata që komunikojnë me ne, gjithashtu sepse më parë “askush nuk mbante përgjegjësi për pasojat e padëshiruara të një akti me qëllim të mirë, të mirëpeshuar dhe të menduar mirë.”

Një element tjetër themelor, të cilin Jonas⁶ nuk e ka anashkaluar, është risia absolute, krahasuar me të kaluarën, në lidhje me gjendjen e jetës njerëzore, e cila tani ka një karakter global. Në këtë drejtim, procesi i globalizimit që po ndodh i sheh mediet dhe rrjetet e reja digjitale si protagonistët e vërtetë të ndryshimit.

Problemi konsiston në përpjekjen për të kuptuar nëse këto teknologji, të bazuara te ndërveprimi, favorizojnë apo jo një komunikim ndërsubjektiv, autonom dhe të përgjegjshëm, por edhe nëse “pas” këtij ekosistemi të ri komunikues, disa rreziqe të asimetrive të reja janë të fshehura, pothuajse në mënyrë paradoksale. Informuese dhe njohëse, të homologimit kulturor dhe standardizimit të mënyrave të së menduarit të subjekteve.

3. Konsiderime rreth koncepteve të shpejtësisë dhe të sigurisë

Risitë e vazhdueshme në fushën e teknologjive të lidhjes sigurisht që përfaqësojnë një revolucion të madh në fushat ekonomike, politike dhe kulturore; megjithatë, duhet ta pyesim veten se çfarë lloj lënde etike del nga kjo metamorfozë? Për më tepër, meqenëse *subjekti*, i predispozuar fillimisht për komunikim, formon identitetin e tij përmes bashkëveprimit me të tjerët gjatë procesit të shoqërizimit, nuk është e kotë të pyesim veten, tani që ky ndërveprim është filtruar, mbi çfarë baze ai do ta përfundojë këtë proces.

⁶ Hans Jonas, Das Prinzip Verantwortung 1979

Problemi lind nga fakti se teknologjitë nuk duket se garantojnë gjithmonë një shkëmbim të vërtetë interaktiv, pasi ato “simulojnë ndërveprimet komunikuese, domethënë imitojnë bashkëveprimin përmes një sistemi mekanik ose elektronik. Simulimi gjithashtu ndërhyr në kontekstin e ndërveprimit me personazhet e një simulimi të sjelljes, nga sistemi kompjuterik, i modaliteteve të sjelljes së një bashkëbiseduesi të vërtetë ose të një mjedisi në të cilin individ mund të veprojë.”

Por, ekziston një pyetje tjetër, e lidhur edhe me natyrën e këtyre proceseve të reja: në një situatë komunikuese, të krijuar përmes medieve bazuar në ndërveprim, liria për të komunikuar dhe diskutuar është, sidoqoftë dhe gjithmonë, e kufizuar nga ajo që sistemi kompjuterik na lejon brenda skemave paraekzistuese logjiko-matematikore: prandaj ekziston një rrezik serioz që mesazhi, duke u privuar nga të gjithë ata elementë karakteristikë të komunikimit të drejtpërdrejtë pa filtra, të merret si një transmetim i thjeshtë mekanik i të dhënave, të cilat thjesht duhet të kodohen. Për më tepër, këto të dhëna kërkojnë, jo një problem dytësor, një kompetencë specifike telematike, pasi “transparenca e dukshme e sistemit konsiston në thjeshtësinë e përdorimit të tij dhe në kuptimin e përdoruesit të modaliteteve të dialogut, - siç i referohen tashmë e njohur për të - në të vërtetë rezulton në një errësirë të sistemit në lidhje me potencialin e tij real dhe mbi të gjitha me kufizimet e tij. Sistemet ndërvepruese nuk janë, në fakt, vende të bashkëveprimit të lirë, sepse ekziston një parafigurim i përdoruesit brenda sistemit që ka të bëjë me veprimet dhe qëndrimet e tij perceptuese dhe me aftësitë e tij në lidhje me përmbajtjen dhe metodat e përdorimit të medias.

Prandaj, aktualiteti i bashkëveprimit varet nga shfaqja e një përputhshmërie midis modelit të përdoruesit të paracaktuar nga sistemi dhe individit real, për shembull, në nivelin e pragut minimal të aftësive dhe njohurive të kërkuara për shkëmbimin e komunikimit. Prandaj, ekziston një varg mundësish të dështimit të komunikimit ndërveprues për shkak të ekzistencës së boshllëqeve midis aftësive dhe objektivave të mundshëm të vendosura nga sistemi dhe atyre të vetë përdoruesit. Kur ndodhin këto mospërputhje, duke pasur parasysh ngurtësinë e sistemit, ndërveprimi bëhet i pamundur, në rastin e një mospërputhjeje që lidhet me aftësitë, ose i padobishëm, nëse problemi lidhet me objektivat⁷.

Prandaj, ka disa çështje etiko-morale që krijohen brenda shoqërisë së ndërlidhur. Për më tepër, ne nuk mund të ndihmojmë, por të theksojmë se ndoshta akti komunikues dhe mesazhi janë zbrazur nga ajo ngarkesë emocionale që vetëm komunikimi i menjëhershëm mund të japë, pasi që komunikimi i diçkaje është mbi të gjitha transmetimi i një tufë emocionesh, ndarja “për të ndarë”, në një marrëdhënie të dyanshme dhe të barabartë që kërkon pjesëmarrje. Në fakt, “Natyra e ndërmjetësuar e komunikimit që vendos ndërmjet individëve përmes medieve të reja, - të cilën e kemi vërejtur disa herë, - dhe fakti, që individ ndërvepron me përfaqësime ikonike të bashkëbiseduesit të tij, ose e percepton atë ekskluzivisht si emetues empirik të mesazheve të shkruara që i vijnë në kontekstin e një dialogu me sistemin, janë identifikuar si shkaqe të humbjes së referencës së komunikimit ose uljes së vetëdijes së bashkëbiseduesit⁸.”

Rreziku, domethënë, është që komunikimi të bëhet një transmetim i thjeshtë mekanik i të dhënave neutrale, i lidhur vetëm me respektimin e disa rregullave tekniko-operative, të cilat nuk kanë të bëjnë më me ligjërimin mbi temën dhe personalitetin e tij; në këtë mënyrë, individ do të bëhej vetëm një element fizik i procesit kompleks të

⁷ G. Bettetini, F. Colombo (1994), *Le nuove tecnologie della comunicazione*, Bompiani, Milano, p.184.

⁸ G. Bettetini, F. Colombo (1994)

komunikimit. Pra, faktori njerëzor do të bëjë ndryshimin edhe një herë, për sa kohë që ka *vetëdije dhe trajnim*.

Pra, pika kryesore mbetet gjithnjë si vijon: farë lloj individi po del nga takimi me teknologjitë e reja dhe metodat e komunikimit? A janë të përshtatur apo të përshtatshme njohuritë e fituara dhe të kuptuara deri tani?

Kërkimi për një etikë të re komunikimi nuk mund të injorohet konsideratën se “Mediet e reja veprojnë në vetë cilësinë e përvojës sonë komunikuese, duke i ofruar mundësi të paimagjinueshme, por që e kërkojnë atë, si një mjet negocimi, një zhvlerësim të sistemeve tradicionale të referimit: strategjitë e përdorura për të folur në lidhje me komunikimin bashkëkohor rrezikojnë degradimin e shpejtë”⁹.

Një individ i ri multimedial është për të gjitha qëllimet “një udhëtar digjital, një astronaut i vetëdijshëm për udhëtimin e tij. Jo gjithmonë, mbase, i vetëdijshëm për ndryshimin e tij gjatë udhëtimit, jo gjithmonë i vetëdijshëm se në këtë udhëtim strukturat njohëse, referencat kulturore, ideja e komunikimit ndryshojnë thellësisht”¹⁰.

Shpejtësia e ofruar nga interneti dhe programet e dhënies së informacionit në kohë reale kanë bërë që të ndryshojë edhe elementi bazë i të kërkuarit, i burimit dhe i dijes. Në një botë digjitale një fëmijë, adoleshent apo edhe i rritur kanë mundësinë e marrjes së një informacioni pa e kontrolluar nëse ka baza shkencore apo jo. Rëndësi ka informacioni dhe shpejtësia e marrjes së tij.

Në fushën e zbatimit të ligjit duket se ka një përballje mes metodës së marrjes përpunimit dhe ndërtimit të provës nga indiciet dhe elementët e tjerë për garantimin e drejtësisë për shkak të shpejtësisë së ofrimit të informacioneve në mediet e ndryshme e kaq prezent në çdo fushë të jetës. Informacioni lëviz në kohë reale dhe shpesh bie ndesh me atë që konsiderohet e drejtë apo e ligjshme. Duket se vendin e së drejtës dhe të ligjshmërisë e ka zënë shpejtësia e marrjes së informacionit duke krijuar edhe këtu konflikte të reja.

4. Përfundime

Ne mendojmë, dhe guxojmë, të bëjmë disa hipoteza bazuar në modelet dhe strategjitë aktuale për përballjen e ngjarjeve me pasoja mbarëbotërore. Papërshtatshmëria e modeleve dhe e strategjive na çon në një rrafsh tjetër mendimi, duke pretenduar një ridimensionim të elementëve njohës në dispozicion. Nëse një pandemi na kushtëzon të rimarrim në konsideratë të njëjtat modele dhe strategji të mesjetës atëherë gjithë kjo shpejtësi e re e jetës moderne përfshirë edhe përparimin teknologjik janë të papërshtatshme e në konflikt. Atëherë problemi duhet rishikuar në disa rrafse.

Në këtë mënyrë, ne vazhdojmë të kërkojmë zgjidhje të thjeshta dhe përgjigje për problemet e ndërlikuara që po vetë ne i kemi krijuar apo i kemi trashëguar.

Ne duhet të rikonsiderojmë e rimendojmë, jo vetëm modelet, strategjitë, politikat, por edhe kategoritë dhe përkufizimet reale, virtuale e personale, marrëdhëniet, jetët, identitetet njerëzore natyrale, artificiale, etike etj.

Shpejtësia me të cilën njerëzimi është i detyruar të përballet do të sjellë konflikte të vazhdueshme me të panjohura të dimensioneve të paprecedentë, ndaj duhet të përpiqemi të kontrollojmë ato të panjohura në mënyre që të kemi zë në kapitull në rast të ngjarjeve

⁹ P. Vidali, *Esperienza e comunicazione nei nuovi media*, in G. Bettetini, F. Colombo (1994), *Le nuove tecnologie della comunicazione*, Bompiani, Milano, p.300

¹⁰ Po aty.

mbarëbotërore.

Shpejtësia as nuk vret e as nuk krijon konflikte sociale nëse mbetet e kontrolluar nga dija. Dija nga ana e saj krijon ndërgjegjen e pastër që përballat me sfidat. Shpejtësia në vetvete është një variabël që nuk sjell drejtpërsëdrejti pasoja. Përdorimi i shpejtësisë nga njeriu mbetet variabël që ndryshon pasojën. Ndërtimi i një rruge të re me asfalt të mirë nuk përbën rrezik në vetvete. Ndërtimi i një rruge pa standarde dhe pa tabela në kombinim me shpejtësinë e lëvizjes me automjete jashtë rregullave të qarkullimit vret patjetër.

Përgjegjësitë nuk janë asnjëherë të një personi të vetëm. Përgjegjësitë janë të shoqërisë që shpesh qëndron indiferente në një lloj teatri për të kaluar kohën, kohë që shkon në dobi të ngjarjeve katastrofike.

Komunikimi mbetet thelbësor. Meqenëse parashikohet se rreziqet e një komunikimi të mekanizuar pa përmajtje reale, nuk bien në paqartësinë e mungesës së dallimit midis rregullave teknike dhe normave morale: domethënë, problemi etik duhet të analizohet duke shmangur që rregullat në një kuptim teknik të mund të shkëmbehen me rregullat e etikës së komunikimit.

Bibliografia

1. Dominici P. PhD (2016) "Digjitali, shpejtësia dhe problemi i përgjegjësisë: Çështje të natyrës "jo teknike" 2016
2. H. Jonas (1979), *Das Prinzip Verantwörtung*, Insel Verlag, Frankfurt am Main, trad.it., *Parimi i Përgjegjësisë. Një etikë për qytetërimin teknologjik*, Einaudi, Torino 1990, p.9.
3. De Sola Pool (1988), *Technologies of Freedom*, trad.it., *Teknologji të lirisë. Informacioni dhe demokracia në epokën elektronike*, UTET, Torino 1995.
4. G. Bettetini, F. Colombo (1994), *Teknologjitë e reja të komunikimit*, Bompiani, Milano, p.184.
5. P. Vidali, Përvoja dhe komunikimi në mediat e reja, in G. Bettetini, F. Colombo (1994), *Teknologjitë e reja të komunikimit*, Bompiani, Milano, p.300
6. Beu & A. Nepravishita, (2020), Materialet e rrezikshme që cënojnë mjedisin dhe sigurinë kombëtare. Revista e Akademisë së Sigurisë 2020.
7. Max Weber-Gesamtausgabe, Critical edition of the Collected Works p.352
8. Hilary e Steven Rose Genes, *cells and brains* (2012)
9. <https://video.corriere.it/cronaca/coronavirus-conte-stiamo-distanti-oggi-abbracciarsi-piu-calore-domani/Off97ab2-63e8-11ea-9cf4-1c175ff3bb7c>
10. [https://www.treccani.it/enciclopedia/tecnica-e-tecnologia_\(Enciclopedia-delle-scienze-sociali\)](https://www.treccani.it/enciclopedia/tecnica-e-tecnologia_(Enciclopedia-delle-scienze-sociali))
11. <https://www.aa.com.tr/sq/bota/kronologjia-e-obsh-s%C3%AB-mbi-covid-19-konfliktet-pik%C3%ABpyetjet-kaosi-dhe-faktori-amerikan/1809963>

AKADEMIA E SIGURISË

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

**« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »**

Fenomenet ekstreme të natyrës dhe siguria kombëtare

■Dr. Bajram IBRAJ

Akademia Profesionale e Biznesit, Tiranë
bajramibraj@yahoo.com.

Abstrakt

Asnjë vend, asnjë komunitet dhe asnjë person nuk është imun ndaj ndikimit të fenomeneve ekstreme të natyrës dhe ndaj katastrofave. Në këto kushte e rrethana shtetet marrin masat përkatëse për t'u përgatitur ndaj tyre, për të zbutur efektet negative të tyre, për t'iu përgjigjur, rikuperuar dhe për të pasur dëme dhe pasoja sa më të pakta. Çështjet e mbrojtjes civile ndaj fenomeneve ekstreme të natyrës dhe emergjencave civile kanë një rëndësi të madhe për individin, shoqërinë, shtetin dhe vendin. Ato, veçanërisht në dekadat e fundit janë shtuar në mënyrë të ndjeshme duke krijuar efekte negative si: impaktet ekonomike, njerëzore e mjedisore dhe humbje të jetëve njerëzore, plagosje, sëmundje e efekte të tjera negative për shëndetin fizik, mendor dhe mirëqenien sociale të njeriut. Në demokraci jeta e personit është primare. Prandaj, sipas nenit 21 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, "Jeta e personit mbrohet me ligj". Ndërsa, sipas pikës 2, të neni 57, të ligjit nr. 45/2019 "Për mbrojtjen civile", "Shtetasit kanë të drejtë të kërkojnë mbrojtjen e jetës së tyre dhe të pronës nga strukturat e mbrojtjes civile, sigurimin e kushteve për jetesë kur janë prekur nga fatkeqësia, deri në momentin e rikthimit në gjendje normale.". Prandaj, mbrojtja civile, mbrojtja e mjedisit e siguria mjedisore dhe përballimi i emergjencave civile ndaj fenomeneve ekstreme të natyrës, nevojitet nga shteti dhe institucionet përkatëse të marrin rëndësi parësore, të nivelit të shkallës më të lartë, me synim parandalimin dhe minimizimin e tyre, dhe sigurinë e jetës e shëndetit të qytetarëve, dhe të veprimtarisë së shtetit e të shoqërisë. Ky punim nëpërmjet dhënies së përgjigjes për pyetjen kërkimore: si ndikojnë fenomenet ekstreme të natyrës dhe emergjencat civile në çështjet e sigurisë, kërkon të argumentojë dhe të provojë nga njëra anë, rolin dhe rëndësinë që kanë fenomenet ekstreme të natyrës dhe menaxhimi e përballimi i emergjencave civile, por edhe mjedisi dhe mbrojtja e tij, dhe nga ana tjetër, ndikimin që sjellin ato për sigurinë njerëzore, sigurinë publike dhe sigurinë kombëtare të vendit.

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Fjalëkyçe:

fatkeqësitë natyrore, emergjenca civile, mbrojtja civile, ligji për mbrojtjen civile, siguria kombëtare.

1. Hyrje

Fatkeqësitë janë një realitet i të jetuarit në botën natyrore. Pavarësisht përpjekjeve të njerëzve për të kontrolluar natyrën, që datojnë që nga egjiptianët e hershëm dhe vazhdojnë në përpjekjet masive të kontrollit të përmytjeve të këtij shekulli, rreziqet natyrore vazhdojnë. Gjatë dekadës së fundit, kostot sociale dhe ekonomike të katastrofave në Shtetet e Bashkuara dhe në të gjithë botën janë rritur ndjeshëm... Shkaqet e kësaj rritjeje janë të panumërta¹. Ndërsa: “Menaxhimi i emergjencave i ka rrënjët në historinë antike. Hieroglifët e hershëm përshkruajnë banorët e shpellave që përpigën të trajtojnë katastrofat. Bibla flet mbi shumë katastrofa që pësuan civilizimet. Në fakt, historia e Noesë, që i njoftoi fqinjët e tij mbi një përmytje të afërt dhe ndërtimin e tij pasues të një arke për të ruajtur biodiversitetin e planetit, mund të interpretohet si një mësim shumë i hershëm në kontrollin e rrezikut. Për sa kohë që ka pasur fatkeqësi, individët dhe komunitetet janë përpjekur të gjejnë mënyra për t'i rregulluar ato. Sidoqoftë, përpjekjet e organizuara për rimëkëmbjen e katastrofave kanë ndodhur shumë më vonë në historinë moderne.”²

Asnjë shtet, asnjë komunitet dhe asnjë person nuk është imun ndaj ndikimit që katastrofat sjellin. ... Profesionit dhe disiplina akademike që adreson këtë “menaxhim” të katastrofave quhet menaxhimi i emergjencave³.

Çështjet e mbrojtjes civile ndaj fenomeneve ekstreme të natyrës dhe emergjencave civile në Shqipëri marrin rëndësi të veçantë dhe janë jetike veçanërisht në dekadat e

¹ George D. Haddow, Jane A. Bullock, Damon P. Coppola, Hyrje në Menaxhimin e Emergjencave Botimi i Shtatë, Shtetet e Bashkuara, 2020, faqe 75.

² Po aty, faqe xv.

³ Po aty.

fundit për jetën, shëndetin dhe veprimtarinë normale njerëzore, funksionimit të institucioneve private e publike dhe të zhvillimit të vendit. Prandaj, marrja e masave për mbrojtjen, parandalimin dhe mirëmenaxhimin e tyre ndikojnë ndjeshëm në sigurinë njerëzore, sigurinë publike dhe sigurinë kombëtare të vendit. Fatkeqësitë natyrore dhe llojet e tjera të emergjencave krijojnë ndikim me efekte negative si: ndikimet ekonomike, njerëzore e mjedisore dhe mund të përfshijë vdekje, plagosje, sëmundje e efekte të tjera negative për shëndetin fizik, mendor dhe mirëqenien sociale të njeriut. Në dekadat e fundit, çështja e emergjencave civile është shndërruar në një nga shtyllat e rëndësishme dhe jetike të sigurisë publike dhe sigurisë kombëtare të vendit tonë. Në fokus të këtij punimi do të jenë fenomenet ekstreme të natyrës, parandalimi dhe minimizimi i tyre, pasojë e fenomeneve ekstreme të natyrës në vendin tonë. Ky punim do të trajtojë, analizë krahasuese të ligjit “Për emergjencat civile” dhe ligjit “Për mbrojtjen civile”; mbrojtjes juridiko-penale të mjedisit dhe sanksioneve administrative për mbrojtjen civile; fenomenet ekstreme të natyrës cenojnë sigurinë kombëtare; dhe do jepen disa përfundime e rekomandime.

2. Analizë krahasuese e ligjit nr. 8756, datë 26.3.2001 “Për emergjencat civile” dhe ligjit nr. 45/2019 “Për mbrojtjen civile”

Ligji nr. 45/2019, datë 18.7.2019 “Për mbrojtjen civile”, ka për qëllim dhe objekt “... zvogëlimin e riskut nga fatkeqësitë dhe realizimin e mbrojtjes civile për të garantuar mbrojtjen e jetës së njerëzve, të gjësë së gjallë, të pronës, të trashëgimisë kulturore e të mjedisit, nëpërmjet forcimit të sistemit të mbrojtjes civile”,⁴ si dhe “rregullon funksionimin e sistemit të mbrojtjes civile, duke përcaktuar përgjegjësitë e institucioneve dhe të strukturave të këtij sistemi, bashkëpunimin ndërkombëtar, të drejtat dhe detyrimet e shtetasve dhe të subjekteve private, edukimin, trajnimin dhe inspektimin”.⁵ Ndërsa, në nenin 2 të këtij ligji, përcaktohet misioni: “Mbrojtja civile synon krijimin e kushteve për një shoqëri të aftë për të zvogëluar risqet [rreziqet] e fatkeqësive, për të parandaluar, përgatitur, përballuar fatkeqësitë dhe për t’u rimëkëmbur, nëpërmjet një sistemi të integruar dhe efikas të mbrojtjes civile në Republikën e Shqipërisë”.⁶

Nga një analizë krahasuese e dy ligjeve, konstatohet se ligji nr. 8756, datë 26.3.2001 “Për emergjencën civile”, i ndryshuar me ligjin nr. 10137, datë 11.5.2009⁷ ka pasur 37 nene, plus nenin 29/1,⁸ pra, gjithsej 38 nene. Ndërkohë, që nga viti 2001 deri në vitin 2019 janë miratuar disa akte nënligjore për çështjet e emergjencave civile. Ndërsa, ligji nr. 45/2019, datë 18.7.2019 “Për mbrojtjen civile”, ka 75 nene, si dhe deri me datën 28 shkurt 2021, janë miratuar gjashtë akte nënligjore⁹.

Ligji nr. 8756, datë 26.3.2001 “Për emergjencën civile” është miratuar pas 37 viteve dhe ka shfuqizuar dekretin nr. 3824, datë 1.12.1964 të Presidiumit të Kuvendit Popullor “Për mbrojtjen civile të Republikës”. Ligji “Për mbrojtjen civile”, ka “avantazhe” në krahasim me ligjin nr. 8756, datë 26.3.2001 “Për emergjencën civile”, për këto arsye:

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

⁴ Neni 1/1, i ligjit nr. 45/2019, datë 18.7.2019 “Për mbrojtjen civile”.

⁵ Neni 1/2, i ligjit nr. 45/2019, datë 18.7.2019 “Për mbrojtjen civile”.

⁶ Neni 2, i ligjit nr. 45/2019, datë 18.7.2019 “Për mbrojtjen civile”.

⁷ Neni 29/1 “Veprimtaritë e ekspertizës dhe/ose profesionale, parandaluese a ndërhyrëse, në fushën e mbrojtjes civile, të përcaktuara në këtë ligj, përfshihen në kategorinë I. 2 të shtojcës së ligjit për licencat. Këto veprimtari licencohen sipas ligjit të licencave.”

⁸ Po aty.

Së pari, ligji i ri është konceptuar si ligj organik, pra, një ligj më i plotë sesa ligji i vitit 2001. *Së dyti*, ky ligj përmban 37 nene më shumë sesa ligji i vitit 2001.¹⁰ *Së treti*, ligji i ri i vitit 2019, parashikon përcaktime dhe detyrime të reja që nuk kanë qenë të parashikuara në ligjin e vitit 2001 dhe konkretisht: zvogëlimi i riskut [rrezikut] nga fatkeqësitë (neni 8); vlerësimi i riskut [rrezikut] (neni 9); strategjia vendore për zvogëlimin e riskut [rrezikut] nga fatkeqësitë (neni 11); harmonizimi i planeve të zhvillimit urban me strategjitë për zvogëlimin e riskut [rrezikut] nga fatkeqësitë (neni 12); vërtetimi i riskut [rrezikut] (neni 13); kategorizimi i emergjencave civile (neni 40); paralajmërimi i hershëm, monitorimi dhe njoftimi (neni 46); numri i unifikuar i thirrjeve emergjente 112 (neni 47); mbledhja dhe përpunimi i të dhënave të humbjeve nga fatkeqësitë (neni 48); informimi i publikut (neni 49); alarmi (neni 50); detyrime për funksionimin e mjeteve dhe të pajisjeve të paralajmërimit të hershëm, monitorimit, njoftimit dhe alarmit (neni 51); institucionet e arsimit të lartë, institucionet kërkimore-shkencore dhe entet e ndryshme publike e private (neni 52); bashkëpunimi ndërkombëtar (neni 53); marrja e asistencës ndërkombëtare (neni 54); kalimi i kufirit (neni 55); dhënia e asistencës jashtë kufijve të Republikës së Shqipërisë (neni 56); arsimimi (neni 62); kryerja e trajnimeve (neni 63). Anë pozitive është që në ligjin aktual janë krijuar katër qendra të mbrojtjes civile dhe konkretisht: qendra e mbrojtjes civile në qarqet Tiranë, Durrës, Dibër me qendër në Durrës¹¹; qendra e mbrojtjes civile për qarqet Shkodër, Kukës dhe Lezhë, me qendër në Shkodër¹²; qendra e mbrojtjes civile për qarqet Elbasan, Berat dhe Korçë me qendër në Korçë¹³; qendra e mbrojtjes civile për qarqet Fier, Vlorë dhe Gjirokastrë me qendër në Fier¹⁴. Ndërkohë, ligji nr. 45/2019, datë 18.7.2019 “Për mbrojtjen civile”, në krahasim me ligjin nr. 8756, datë 26.3.2001 “Për Emergjencën Civile”, ka edhe disa çështje që gjykohet se duhen shqyrtuar e interpretuar më tej.

Në ligjin nr. 8756, datë 26.3.2001 “Për emergjencat civile”,¹⁵ struktura përgjegjëse për planifikimin, përballimin dhe menaxhimin e emergjencave civile fillimisht ishte Departamenti i Planëzimit dhe Përballimit të Emergjencave Civile,¹⁶ dhe më pas, Drejtoria e Përgjithshme e Emergjencave Civile,¹⁷ ndërsa, sipas ligjit “Për mbrojtjen civile”, struktura përgjegjëse për mbrojtjen civile, është Agjencia Kombëtare e Mbrojtjes Civile¹⁸.

⁹ 1. Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 741, datë 20.11.2019, “Për emërimin e drejtorit të përgjithshëm të agjencisë kombëtare të mbrojtjes civile”. (në zbatim të pikës 2, të nenit 24, të ligjit nr. 45/2019, “Për mbrojtjen civile”).

2. Urdhër i Kryeministrit të Shqipërisë, nr. 27, datë 3.2.2020, “Për miratimin e strukturës dhe të organikës të Agjencisë Kombëtare të Mbrojtjes Civile.”

3. Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 747, datë 20.11.2019, “Për organizimin dhe funksionimin e Agjencisë Kombëtare të Mbrojtjes Civile” (në zbatim të neneve 23, pika 7, e 26, pika 2 të ligjit nr. 45/2019, “Për mbrojtjen civile”, dhe të ligjit nr. 90/2012, “Për organizimin dhe funksionimin e administratës shtetërore”).

4. Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 923, datë 25.11.2020 “Për funksionimin e organizimit e komitetit të mbrojtjes civile dhe bashkëpunimin ndërinstitucional të institucioneve dhe të strukturave të sistemit të mbrojtjes civile”. (në zbatim të pikës 3, të nenit 20, të ligjit nr. 45/2019, “Për mbrojtjen civile”).

5. Vendim i Këshillit të Ministrave, nr. 1020, datë 16.12.2020 “Për përbërjen, funksionimin dhe detyrat e komisionit teknik këshillimor për zvogëlimin e riskut ndaj fatkeqësive”, (në zbatim të pikës 3, të nenit 25, të ligjit nr. 45/2019, “Për mbrojtjen civile”).

6. Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 1162, datë 24.12.2020 “Për përcaktimin e procedurave dhe të afateve për pajisjen me vërtetim për riskun të subjekteve, të cilat kërkojnë të pajisen me leje zhvillimi/ndërtimi”. (në zbatim të nenit 13, të ligjit për mbrojtjen civile).

¹⁰ Ligj nr. 8756, datë 26.3.2001 “Për Emergjencën Civile”, i ndryshuar me ligjin nr. 10137, datë 11.5.2009.

¹¹ Pika 3, e urdhrat të Kryeministrit nr. 27, datë 3.2.2020.

¹² Pika 4, e urdhrat të Kryeministrit nr. 27, datë 3.2.2020.

¹³ Pika 5, e urdhrat të Kryeministrit nr. 27, datë 3.2.2020.

¹⁴ Pika 6, e urdhrat të Kryeministrit nr. 27, datë 3.2.2020.

¹⁵ Shpallur me dekreten nr. 2956, datë 6.4.2001 të Presidentit të Republikës së Shqipërisë Rexhep Meidani.

¹⁶ Neni 9/1, i ligjit nr. 8756, datë 26.3.2001 “Për Emergjencën Civile”.

¹⁷ Neni 9, i ligjit nr. 8756, datë 26.3.2001 “Për Emergjencën Civile”, i ndryshuar.

¹⁸ Neni 23, i ligjit nr. 45/2019, datë 18.7.2019 “Për mbrojtjen civile”.

Nga studimi, analizimi dhe krahasimi i dy ligjeve respektive, konstatohet se me ndryshimin e strukturës së emergjencave civile janë bërë këto ndryshime.

Së pari, nga “Drejtori e Përgjithshme” është ndryshuar në “Drejtori e Përgjithshme e Emergjencave Civile”; së dyti, nga “Drejtori e Përgjithshme e Emergjencave Civile” është ndryshuar në “Agjenci Kombëtare e Mbrojtjes Civile”¹⁹. Pra, togfjalëshi “Drejtori e Përgjithshme”, është ndryshuar me togfjalëshin, “Agjenci Kombëtare”. Së dyti, nga “Drejtori e Përgjithshme e Emergjencave Civile” është ndryshuar në “Agjenci Kombëtare të Mbrojtjes Civile”²⁰. Pra, togfjalëshi “emergjenca civile” është ndryshuar me togfjalëshin “mbrojtja civile”.

Së treti, togfjalëshi “Agjencia Kombëtare e Mbrojtjes Civile”, ka “përparësi” sepse është strukturë kombëtare, pra në nivel më të lartë sesa emërtimi “Drejtori e Përgjithshme”.

Së katërti, pjesa e dytë e emërtimit të kësaj strukture “Agjencia Kombëtare e Mbrojtjes Civile”, në raport me emërtimin e mëparshëm “Drejtoria e Përgjithshme e Emergjencave Civile” ka një kuptim më të ngushtë. Gjykoj se ashtu siç është bërë edhe emërtimi i ligjit për “mbrojtjen civile”, të krijon përshtypjen se kësaj strukture i është prerë “kostumi” i saj që me “pagëzimin” e emërtimit të ligjit dhe të agjencisë. Së pesti, Drejtoria e Përgjithshme e Emergjencave Civile, nga miratimi i ligjit deri në hyrjen e ligjit të ri në fuqi, për 18 vite ka qenë në varësinë e Ministrisë së Pushtetit Vendor,²¹ dhe pas suprimimit të kësaj ministrie dhe krijimit të Ministrisë së Brendshme, kjo strukturë ka kaluar në varësi të Ministrit të Brendshëm. Ndërsa, sipas ligjit “Për mbrojtjen civile”, Agjencia Kombëtare e Mbrojtjes Civile, është në varësi të ministrit përgjegjës për mbrojtjen civile,²² por megjithëse në ligj, ligjvënësi është shprehur në këtë mënyrë, aktualisht është në varësi të Ministrit të Mbrojtjes²³.

Ndërkohë, që ky emërtim gjykoj se ka qenë i “paracaktuar” sepse strukturën e mbrojtjes civile e kanë pasur vazhdimisht në varësi Forcat e Armatosura dhe Ministria e Mbrojtjes dhe kjo mendoj se është edhe “arsyeja” që ligjvënësi e ka “pagëzuar” Agjencinë me paracaktimin që të jetë në varësi të Ministrisë së Mbrojtjes²⁴. Së pesti, emërtimi “emergjenca civile” është një term dhe koncept më i gjerë sesa termi i ndryshuar “mbrojtja civile”,²⁵ sepse, “emergjencë civile” është, situata e papritur me pasoja negative për komunitetin dhe që cenon sigurinë e tij, e cila shkaktohet nga fatkeqësitë që sjellin dëme të menjëhershme e të rënda për jetën e njerëzve, gjënë e gjallë, pronën, trashëgiminë kulturore dhe mjedisin²⁶. “Mbrojtja civile” është një koncept, apo shprehje, që është e

¹⁹ Urdhër i Kryeministrit të Shqipërisë, nr. 27, datë 3.2.2020, “Për miratimin e strukturës dhe të organikës të Agjencisë Kombëtare të Mbrojtjes Civile.

²⁰ Po aty.

²¹ Neni 9/1, i ligjit nr. 8756, datë 26.3.2001 “Për Emergjencën Civile”, ku shprehet se: “Në Ministrinë e Pushtetit Vendor krijohet dhe funksionon Departamenti i Planëzimit dhe Përbalimit të Emergjencave Civile”.

²² Neni 21, i ligjit nr. 45/2019, datë 18.7.2019 “Për mbrojtjen civile”.

²³ Në mbështetje të pikës 2, të nenit 24, të ligjit nr. 45/2019, “Për mbrojtjen civile”, me propozimin e ministrit të Mbrojtjes, Këshilli i Ministrave, me vendimin nr. 741, datë 20.11.2019, te Zëvendëskryeministrit Erion Braçe “Për emërimin e drejtorit të përgjithshëm të agjencisë kombëtare të mbrojtjes civile” vendosi: Z. Haki Çako emërohet drejtor i Përgjithshëm i Agjencisë Kombëtare të Mbrojtjes Civile.

²⁴ Në mbështetje të pikës 2, të nenit 24, të ligjit nr. 45/2019, “Për mbrojtjen civile”, me propozimin e ministrit të Mbrojtjes, Këshilli i Ministrave, me vendimin nr. 741, datë 20.11.2019, te Zëvendëskryeministrit Erion Braçe “Për emërimin e drejtorit të përgjithshëm të agjencisë kombëtare të mbrojtjes civile” vendosi: Z. Haki Çako emërohet drejtor i Përgjithshëm i Agjencisë Kombëtare të Mbrojtjes Civile.

²⁵ Neni 3/23, i ligjit nr. 45/2019, datë 18.7.2019 “Për mbrojtjen civile”, ku shprehet se: “Mbrojtja civile” , sht, tërësia e masave të marra për parashikimin, parandalimin, lehtësimin, gatishmërinë, përgjigjen dhe rimëkëmbjen nga fatkeqësitë natyrore dhe fatkeqësitë e tjera, me qëllim mbrojtjen e jetës së njerëzve, të gjësë së gjallë, të pronës, të trashëgimisë kulturore dhe të mjedisit.

²⁶ Neni 3/6 i ligjit nr. 45/2019, “Për mbrojtjen civile”.

lidhur më shumë me sigurinë ushtarake, ndërkohë që pas viteve 1990 siguria e “butë” është bërë gjithëpërfshirëse, ku siguria njerëzore merr prioritet të veçantë. Prandaj edhe çështja e emergjencave civile është një çështje civile dhe jo ushtarake, është një çështje që lidhet me qytetarët, shtetin, shoqërinë, ekonominë, pronën private e publike, ndaj edhe termi “mbrojtja civile” është një term i tejkaluar për të qenë kryefjala e ligjit për emergjencat civile. Pra, nga ky përkufizim rezulton se shprehja “*emergjencë civile*” përmban në vetvete një koncept e kuptim më të gjerë sesa shprehja “*mbrojtja civile*” e cila ka kuptim më të ngushtë. “Përkufizimi i menaxhimit të emergjencave mund të jetë jashtëzakonisht i gjerë dhe gjithëpërfshirës. Ndryshe nga disiplinat e tjera më të strukturuar, përkufizimi është zgjeruar dhe kontraktuar”²⁷.

Sipas mendimit tim, emërtimi më i saktë i titullit të ligjit do të duhej të ishte “*Agjencia Kombëtare e Emergjencave Civile*”.

“Jeta e një ligji, nuk është logjika, por përvoja” - ka thënë Ibsen. Pra, në rastin konkret, ligji nr. 8756, datë 26.3.2001, “Për emergjencat civile”, pati jetëgjatësi 18 vjet dhe përpara se të bëhej ai ligj, një grup ekspertësh nga institucione të ndryshme gjatë viteve 1999 - 2000 nën mbështetjen e një juristeje të NATO-s, të atashuar pranë këtij grupi të zgjeruar pune, morën eksperiencën e Sllovenisë, Çekisë, Austrisë, Zvicrës dhe Suedisë, dhe sollën përvojën më të mirë që e konkretizuan me përgatitjen e këtij ligji dhe të akteve nënligjore në zbatim të tij, si dhe të strukturës përkatëse, Drejtorisë së Përgjithshme të Emergjencave Civile. Duke qenë se në hartimin e këtij projektligji, në vitin 2001, kam qenë anëtar i grupit të punës, dhe më pas drejtuesi i grupit të punës, ku kam bërë mbrojtjen e këtij projektligji në mbledhjen e Këshillit të Ministrave, mendimi, jo vetëm i imi, por edhe i anëtarëve të tjerë të grupit të punës, me mbi 10 ekspertë të njohur nga fusha e emergjencave civile, nga disa ministri e institucione shtetërore, ka qenë që Drejtoria e Emergjencave Civile të ishte në varësi të kryeministrit. Por në momentet e fundit të miratimit, drejtuesit politik nuk e morën parasysh mendimin e propozimin e anëtarëve të grupit të punës dhe vendosën që Drejtoria e Përgjithshme e Emergjencave Civile të vendosej në varësi të Ministrisë së Pushtetit Vendor.

Unë, vetëm pyes: çfarë analize është bërë dhe çfarë përvoja e vendeve të tjera është marrë për bazë, që Agjencinë Kombëtare e Mbrojtjes Civile, të kalojë në varësi të Ministrisë së Mbrojtjes?

Më lejoni, të paraqes argumentet e mëposhtme:

Së pari, ligji nr. 8756, datë 26.3.2001 “Për emergjencën civile”, i ndryshuar me ligjin nr. 10137, datë 11.5.2009, në nenin 19, Baza e Mbrojtjes Civile shprehet se: “Në nivel kombëtar, funksionon Baza e Mbrojtjes Civile, si strukturë në varësi të Ministrisë së Mbrojtjes. Ajo përdoret për shpëtimet e posaçme dhe operacionet e tjera urgjente si përforsim dhe për të siguruar një përgjigje të menjëhershme në emergjencat civile”. *Së dyti*, dekreti nr. 3824, datë 1.12.1964 i Presidiumit të Kuvendit Popullor “Për mbrojtjen civile të Republikës”, sipas nenit 36 të ligjit nr. 8756, datë 26.3.2001 “Për emergjencën civile” është shfuqizuar²⁸ 18 vjet më parë.

Pra, këtu do të nisemi nga pyetja: çfarë lidhje ka emërtimi i ligjit të mbrojtjes civile, të vitit 2019, me përmbajtjen e dekretit të Presidiumit të Kuvendit Popullor të vitit 1964, “Për mbrojtjen civile të Republikës”. Unë vetëm pyes: a mos ka akoma nostalgji

²⁷ George D. Haddow, Jane A. Bullock, Damon P. Coppola, Hyrje në Menaxhimin e Emergjencave Botimi i Shtatë, Shtetet e Bashkuara, 2020, faqe xv.

²⁸ Neni 36, i Ligjit nr. 8756, datë 26.3.2001 “Për Emergjencën Civile”. Me hyrjen në fuqi të këtij ligji, dekreti nr. 3824, datë 1.12.1964 i Presidiumit të Kuvendit Popullor “Për mbrojtjen civile të Republikës”, si dhe çdo dispozitë tjetër që bie në kundërshtim me këtë ligj, shfuqizohet.

për të kaluarën e 55 viteve më parë? Edhe një pyetje tjetër: pse, tejkalohet emërtimi i ligjit të vitit 2001 “Për emergjencat civile”, dhe kthehemi prapa në vitin 1964? I stërmadh është këtu, kontrasti midis së kaluarës dhe së tashmes, midis emërtimeve “*mbrojtje civile*” dhe “*emergjenca civile*”. Prapa tyre, mendoj se gjendet burimi dhe shkaku i kalimit të Agjencisë Kombëtare të Mbrojtjes Civile, në varësi të Ministrisë së Mbrojtjes. Me sa duket, kjo është arsyeja se pse është bërë ky ndryshim, “*justifikues*”, i kësaj varësie të strukturës së Agjencisë Kombëtare të Mbrojtjes Civile.

Le të kuptojmë çfarë është mbrojtja civile. Sipas nenit 3/23, të ligjit nr. 45/2019, “Për mbrojtjen civile”, “Mbrojtja civile” është tërësia e masave të marra për parashikimin, parandalimin, lehtësimin, gatishmërinë, përgjigjen dhe rimëkëmbjen nga fatkeqësitë natyrore dhe fatkeqësitë e tjera, me qëllim mbrojtjen e jetës së njerëzve, të gjësë së gjallë, të pronës, të trashëgimisë kulturore dhe të mjedisit²⁹.

Le të kuptojmë çfarë është emergjenca civile. Ligji nr. 45/2019, datë 18.7.2019 “Për mbrojtjen civile”, shprehet se: “Emergjencë civile” është situata e papritur me pasoja negative për komunitetin dhe që cenon sigurinë e tij, e cila shkaktohet nga fatkeqësitë që sjellin dëme të menjëhershme e të rënda për jetën e njerëzve, gjënë e gjallë, pronën, trashëgiminë kulturore dhe mjedisin³⁰. Ndërsa, sipas ligjit nr. 8756, datë 26.3.2001 “Për emergjencën civile”, “Emergjenca civile” kuptohet si një situatë e shkaktuar nga faktorë natyrorë, ekologjikë, industrialë, socialë, veprime terroriste, veprime ushtarake (në gjendje lufte), të cilat sjellin dëme të menjëhershme e të rënda për jetën, për shëndetin e popullatës dhe të gjësë së gjallë, për pasurinë, për trashëgiminë kulturore dhe për mjedisin³¹.

Pra, nga këto përkufizime rezulton se togfjalëshi “*emergjencë civile*” përmban në vetvete një koncept e kuptim më të gjerë sesa togfjalëshi “*mbrojtja civile*” e cila ka kuptim më të ngushtë.

Në ligjin e ri të mbrojtjes civile, mendoj se kalimi i kësaj strukture në varësi të Ministrisë së Mbrojtjes, është një kthim prapa dhe ka pësuar edhe një zhvendosje anash. Kur them kthim prapa, e argumentoi sepse është vënë në varësi të Ministrit të Mbrojtjes. Kur them ka edhe një zhvendosje anash, kam parasysh faktin, që minimalisht kjo strukturë mund të ishte vetëm në varësi të kryeministrit, dhe as në varësi të Ministrisë së Pushtetit Vendor dhe as të Ministrisë së Rendit Publik, e Ministrisë së Brendshme, dhe as në varësi të Ministrisë së Mbrojtjes.

3. Mbrojtja juridiko-penale e mjedisit dhe sanksionet administrative për mbrojtjen civile

Legjislacioni penal për mbrojtjen juridiko-penale të mjedisit dhe ligji “Për mbrojtjen civile” normojnë masat për sigurinë dhe mbrojtjen mjedisore dhe për mbrojtjen civile në Republikën e Shqipërisë sanksionojnë që një sërë veprimesh abuzuese me mjedisin të kategorizohen si vepra penale dhe/ose kundërvajtje administrative, ku në rastin e konsumimit të tyre gjejnë zbatim sanksionet përkatëse të parashikuara në ligj.

3.1 Mbrojtja juridike-penale e mjedisit në Shqipëri

Mbrojtja e mjedisit dhe siguria mjedisore paraqet një rëndësi të madhe për individin,

²⁹Neni 3/23, i ligjit nr. 45/2019, “Për mbrojtjen civile”.

³⁰Neni 3/6, i ligjit nr. 45/2019, “Për mbrojtjen civile”.

³¹Neni 2/1, i ligjit nr. 8756, datë 26.3.2001 “Për Emergjencën Civile”.

shoqërinë, shtetin dhe vendin. Kjo është edhe arsyeja që mbrojtja e mjedisit është sanksionuar edhe në *Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë* në nenin 56 shprehet se: “Kushdo ka të drejtë të informohet për gjendjen e mjedisit dhe për mbrojtjen e tij”³². “Baza e mbrojtjes penale juridike e mjedisit të njeriut dhe të natyrës në përgjithësi, gjendet te burimet juridike të brendshme dhe ndërkombëtare”³³. Problemet e mjedisit, përbëjnë një pjesë të rëndësishme të agjendës së Këshillit të Ministrave, ndërsa kontestimet mbi çështjet e mjedisit, kanë qenë objekt i shumë vendimeve të Gjykatës Evropiane të Drejtësisë³⁴.

Me datën 4.11.1998, Këshilli i Evropës në Strasburg ka miratuar *Konventën për mbrojtjen e mjedisit përmes të drejtës penale*; legjisllacioni i Bashkimit Evropian në fushën e mjedisit, tashmë përbën grupin më gjithëpërfshirës modern të standardeve në botë, i cili përmban rreth 500 direktiva, rregullore dhe vendime³⁵. Ndërkohë, e ashtuquajtura kriminologji “e gjelbër”, është një fushë e veçantë e studimeve bashkëkohore. Por “Shteti është organizimi i publikut, përmes zyrtarëve për mbrojtjen e interesave të përbashkëta të anëtarëve të tij”³⁶. Ndërsa, “Publiku përbëhet prej të gjithë atyre që preken nga pasojat jo të drejtpërdrejta të ndërveprimeve deri në atë pikë sa gjykohet e nevojshme për të vënë dorë sistematikisht mbi këto pasoja”³⁷. Kjo sepse, “E drejta penale ka lindur si mënyrë dhe mjet për mbrojtjen e shoqërisë nga kriminaliteti”,³⁸ dhe “Detyrat e të drejtës penale janë lufta dhe parandalimi i kriminalitetit, mbrojtja e rendit ekonomiko-shoqëror nga veprat penale”³⁹.

Krimi i rëndë mjedisor përbën një kërcënim për mjedisin, i cili kërkon një reagim të fortë dhe një veprim të bashkërenduar midis shteteve të ndryshme për të mbrojtur mjedisin, nëpërmjet të drejtës penale⁴⁰. Kuadri ligjor për mbrojtjen e mjedisit në Republikën e Shqipërisë përbëhet nga një shumëllojshmëri aktesh juridike, si vijon: *Kushtetuta*⁴¹; ligjet kuadër; ligjet sektoriale; aktet nënligjore (VKM, urdhra, udhëzime etj.); *Kodi penal*; marrëveshjet ndërkombëtare për mjedisin, në të cilat Republika e Shqipërisë është shtet palë⁴². Ndërsa, në bazë dhe për zbatim të ligjit nr. 8934 datë 5.9.2002 “Për mbrojtjen e mjedisit nga ndotja”⁴³ me ndryshimet dhe shtesat e mëvonshme dhe ligjin nr.10431, datë 9 qershor 2011 “Për mbrojtjen e mjedisit,”⁴⁴ ligjit

³² Neni 56, i Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë miratuar me ligjin nr. 8417, datë 21.10.1998 të Kuvendit Popullor & me referendum më 22.11.1998, shpallur me dekreten nr. 2260, datë 28.11.1998 të Presidentit të Republikës, Rexhep Mejdani,

³³ Po aty, faqe 968.

³⁴ J.McCormick, *Environmental Policy in the European Union*, Palgrave, 2001, faqe 1.

³⁵ EEA, *The European environment-state and outlook 2015: synthesis report*. European Environment Agency, Copenhagen, 2015, faqe 21.

³⁶ John Dewey, “Publiku dhe Problemet e Tij”, ISP & DITA 2000, faqe 49.

³⁷ Po aty, faqe 35.

³⁸ Shefqet Muçi, “E Drejta Penale- Pjesa e përgjithshme, Tiranë 2012, faqe 11.

³⁹ Po aty, faqe 22.

⁴⁰ Paragrafi 46 i vendimit të Gjykatës Evropiane të Drejtësisë të datës 13 shtator 2005, për çështjen C-176/03, Komisioni kundër Këshillit, si dhe Initiative of the Kingdom of Denmark with a view to adopting a Council framework Decision on combating serious environmental crime, Official Journal of the European Communities C 39, 11/02/2000.

⁴¹ Parime të rëndësishme në fushën e mbrojtjes së mjedisit janë sanksionuar edhe në nivelin më të lartë të hierarkisë së burimeve të së drejtës: Në Kushtetutë (ligji nr. 8417/1998, i ndryshuar), pjesa mbi të drejtat dhe liritë themelore të njeriut përmban edhe dy dispozita të lidhura në mënyrë të drejtpërdrejtë me mjedisin dhe mbrojtjen e tij (neni 56 dhe neni 59/1/d, dh).

⁴² Franca dhe Italia, kanë grupuar ligjet më kryesore në fushën e mbrojtjes së mjedisit në një kod mjedisor.

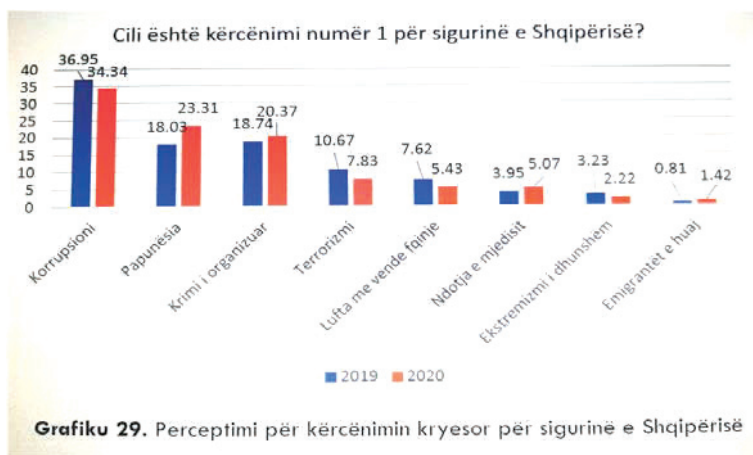
⁴³ Fletore Zyrtare nr. 60/2002, faqe 1673.

⁴⁴ Ky ligj përcakton parimet, kërkesat, përgjegjësitë, rregullat dhe procedurat për të siguruar një nivel më të lartë të mbrojtjes së mjedisit dhe përfshin dispozitat për vlerësimin e ndikimit në mjedis si një mjet për mbrojtjen e mjedisit, me qëllim identifikimin dhe përcaktimin e efekteve të mundshme direkte dhe indirekte në mjedis kryesisht për të parandaluar këto efekte.

për vlerësimin e ndikimit në mjedis (ligji nr. 10440, datë 7.7.2011 “Për vlerësimin e ndikimit në mjedis”⁴⁵ dhe ligjit nr. 12.2015, “Për disa ndryshime në ligjin nr. 10440, datë 7.7.2011, “Për vlerësimin e ndikimit në mjedis”),⁴⁶ ligjin nr.91/2013 “Për vlerësimin strategjik mjedisor”, parashikojnë dispozita të rëndësishme. Gjithashtu, ndryshimet në *Kodin penal* 2019, ishin me rëndësi të madhe.

Ndërkohë, “një hap i rëndësishëm është bërë në vitin 2007 edhe me miratimin e ligjit të posaçëm “Për përgjegjësinë penale të personave juridikë”⁴⁷. Gjithashtu, shtesat e vitit 2008 parashikuan rrethana cilësuese që lidhen me shkaktimin e dëmeve të rënda dhe të zgjatura në kohë ndaj mjedisit apo zonave të mbrojtura. Me ndryshimet ligjore në vitin 2013, ligjvënësi ka ashpërsuar dënimin e dispozitës së parashikuar në dispozitën e re të shtuar në vitin 2008 mbi krimin e shkatërrimit me zjarr të pyjeve dhe të mjedisit pyjor. Kjo figurë krimi e kryer në rrethana të cilësuar, rezultoi që të jetë, për herë të parë, krimi më i rëndë mjedisor në Shqipëri, dhe masa maksimale më e lartë e dënimit të parashikuar për një krim mjedisor, pasi dënohet me burgim deri në njëzet vjet.

Krimi mjedisor përbëhet nga aktivitete të paligjshme që dëmtojnë mjedisin për qëllim të përfitimit të grupeve apo individëve nëpërmjet shfrytëzimit dhe/ose shkatërrimit të burimeve natyrore, ujit, ajrit, tokës apo dëmtimit të zonave të mbrojtura. Veprimet dhe mosveprimet që shkelin legjislacionin mjedisor dhe shkaktojnë dëme të konsiderueshme ose rrezik për mjedisin dhe shëndetin e njeriut klasifikohen përgjithësisht si kundërvajtje administrative, por në një pjesë të mirë të rasteve janë krime të mirëfillta mjedisore⁴⁸. Ndërsa, studiuesi, eksperti i sigurisë dhe drejtori ekzekutiv i *Qendrës për Studimin e Demokracisë dhe Qeverisjes*, Arjan Dyrmishi, me 9 mars 2021 prezantoi “Barometrin e sigurisë Shqipëri - anketë kombëtare 2020”. Më poshtë, paraqesin grafikun “29”: perceptimi për kërcënimin kryesor për sigurinë e Shqipërisë.

⁴⁶ Gjergji Selfo “Kuari i menaxhimit mjedisor dhe social për Shqipërinë projekti i lehtësimit të tregtisë dhe transport në Ballkanin Perëndimor”, draft III, datë 11/01/2018, faqe 8.

⁴⁷ Ligji nr. 9754, datë 14.06.2007 “Për përgjegjësinë penale të personave juridikë”, i cili ka hyrë në fuqi më 01.10.2007, si dhe ligji nr. 04/L-030, datë 31.08.2011 “Për përgjegjësinë e personave juridik për veprat penale”, i cili ka hyrë në fuqi më 1 janar 2013.

⁴⁸ OSCE “Udhëzues kompetencat e autoriteteve vendore për parandalimin e krimit mjedisor”, Tiranë, dhjetor 2019, faqe 9.

Udhëzuesi “Kompetencat e autoriteteve vendore për parandalimin e krimit mjedisor” është hartuar dhe bashkërenduar nga Prezenca e OSBE-së në Shqipëri dhe Ministria e Turizmit dhe Mjedisit me kontributin e grupit ndërinstitucional kundër Krimit Mjedisor të ngritur me urdhrin e Ministrit nr. 15, datë 21.01.2015 dhe drejtuar nga Zv. Ministrija e Turizmit dhe Mjedisit, Znj. Ornella Çuçi.

Në lidhje me pyetjen që ju është bërë të anketuarve, cili është *kërcënimi numër 1* për sigurinë e Shqipërisë? Është prodhuar *grafiku 29*, “Perceptimi për kërcënimin kryesor për sigurinë e Shqipërisë”, dhe rezultton, se rritje ka edhe përqindja e qytetarëve që shohin rrezikun e ndotjes së mjedisit, dhe fluksin e emigrantëve të huaj, si kërcënim kryesor, ndërkohë që më pak qytetarë se sa në vitin e kaluar, e mendojnë terrorizmin, luftën me fqinjët dhe ekstremizmin e dhunshëm si kërcënimin kryesor⁴⁹.

Në *Kodin penal të Republikës së Shqipërisë* janë parashikuar figura konkrete të veprave penale kundër mjedisit si edhe dënimet përkatëse për autorët e këtyre veprave penale. Veprat penale kundër mjedisit, së bashku me ndryshimet që kanë hyrë në fuqi më datë 8.10.2019, janë parashikuar në kreun IV të *Kodit penal* aktual, si më poshtë:

Nr.	Vepra penale kundër mjedisit	Masa ndëshkimore në varësi të rreziqshmërisë
1	Neni 201- Ndotja e ajrit, e ujërave dhe e tokës	Burg deri në 15 vite
2	Neni 201/a- Menaxhimi i mbetjeve	Burg deri në 15 vite
3	Neni 201/b- Transportimi i mbetjeve	Gjobë deri në burgim 5 vite
4	Neni 201/c - Aktivitetet e rrezikshme	Burg deri në 15 vite
5	Neni 201/c - Materialet bërthamore dhe substancat radioaktive të rrezikshme	Burg deri në 20 vite
6	Neni 202- Dëmtimi i specieve të mbrojtura të florës dhe faunës së egër	Gjobë deri në burgim 7 vite
7	Neni 202/a - Tregtimi i specieve të mbrojtura të florës dhe faunës së egër	Gjobë deri burgim 3 vite
8	Neni 202/b - Dëmtimi i habitateve në zonat e mbrojtura mjedisore	Gjobë deri burgim 5 vite
9	Neni 203- Substancat ozonholluese	Burg nga 1 deri në 7 vite
10	Neni 204- Peshkimi i ndaluar	Gjobë ose burgim deri në 2 vite
11	Neni 205 - Prerja e paligjshme e pyjeve	Gjobë ose burgim deri në 1 vit
12	Neni 206-Prerja e drurëve dekorativë dhe frutorë	Burg deri në 3 muaj
13	Neni 206/a - Shkatërrimi me zjarr i pyjeve	Burg deri në 20 vite
14	Neni 206/b- Shkatërrimi nga pakujdesia me zjarr i pyjeve dhe i mjedisit pyjor	Burg deri në 8 vite
15	Neni 207- Shkelja e karantinës së bimëve dhe kafshëve	Gjobë

Tabela 1: Përmbledhje e dënimeve për vepra penale kundër mjedisit.

Dënimet e parashikuara për veprat penale kundër mjedisit, apo për krimet mjedisore, janë të rëndësishme në arritjen e ndërgjegjësimit të qytetarëve dhe parandalimit të përgjithshëm të kësaj veprimtarie kriminale që ka dëmtuar ndjeshëm mjedisin në vendin tonë, infrastrukturën, etj., dhe ka sjellë pasoja për jetët njerëzore dhe dëme të mëdha ekonomike. Por, në masën më të madhe të mundshme, nëse ato masa të parashikuara do të zbatoheshin plotësisht, do të arrihej një siguri mjedisore më e mirë dhe në një parandalim efikas veprave penale në fushën e mjedisit. Por, Shqipëria është i vetmi vend që akoma nuk ka të planifikuara, dhe funksionale, struktura të mirëfillta emergjente, të cilat të veprojnë në momentet e para kur ndodh emergjenca civile, dhe vetëm pasi është bërë ndërhyrja e parë dhe janë marrë masat përkatëse, kërkohet ndihma nga strukturat e tjera shtetërore e private. Mosngritja e këtyre strukturave permanente, krijon vështirësi e probleme për çështjet e sigurisë e jetës, e aktivitetit normal dhe cenon sigurinë kombëtare. Në këtë kuadër, fenomenet ekstreme të natyrës dhe emergjencat civile bëhen pjesë e problematikave të sigurisë dhe si të tilla ato duhet të “sigurizohen”. Çështja e ‘sigurisë mjedisore’ duhet të sigurohet si çdo çështje specifike, sepse “një çështje konsiderohet e depolitizuar kur nuk kërkon veprim shtetëror dhe nuk përfshihet në debat publik”⁵⁰. Por le t’i referohemi fillimisht sanksioneve administrative për

**AKADEMIA
E SIGURISË**

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

“ Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë ”

⁴⁹Arjan Dyrmishi, Qendra për Studimin e Demokracisë dhe Qeverisjes, CSDG, “Barometri i Sigurisë Shqipëri- Anketë Kombëtare 2020”, Tirane, 2021, faqe 17.

⁵⁰Alan Collins “Studime Bashkëkohore të Sigurisë”, botimi UET Press, 2010, faqe 152.

mbrojtjen civile.

3.2 Sanksionet administrative për mbrojtjen civile

Këtu do të nisemi nga pyetja: çfarë është kundërvajtja administrative? Kundërvajtje administrative është shkelja me faj e dispozitave ligjore ose nënligjore, të kryera me veprim ose mosveprim dhe për të cilat ligji parashikon dënim administrativ⁵¹. Ndërsa, “Konstatimi i kundërvajtjes, si rregull është kompetencë e organit administrativ, përgjegjës për zbatimin e ligjit të posaçëm”⁵². Pas shqyrtimit të kundërvajtjes administrative dhe konstatimit të shkeljes së dispozitave ligjore, organi kompetent vendos zbatimin e sanksioneve administrative, të cilat mund të jenë që nga dënimi me gjobë apo dënime të tjera administrative, në varësi nga parashikimi i ligjit të posaçëm⁵³. Le të vijojmë me pyetjen tjetër: në çfarë raporti qëndrojnë aplikimi i masave administrative në raport me masat penale? Zbatimi i masave administrative, si rregull, është më i favorshëm për shkak të shkallës më të ulët të provueshmërisë sesa në rastin e zbatimit të masave penale në përfundimin e një procedimi penal kompleks. Sanksionet administrative, konsistojnë në gjoba. Si rrjedhojë, një regjim administrativ mund të jetë më eficient se ai penal, dhe më produktiv, lidhur me parandalimin e një sërë abuzimesh për sigurimin e mjedisit, parandalimin e fatkeqësive natyrore, emergjencave të ndryshme dhe fenomenet ekstreme të natyrës.

Për të argumentuar këtë mund t’i referohemi fatkeqësive natyrore të shkaktuara nga reshjet e shiut gjatë këtij dimri, ku dëmet e shkaktuara janë kolosale, dhe burimi e shkaku i këtyre pasojave janë ndërtimet pa leje, prishja e kanaleve kulluese, hidrovoreve, instituteve kërkimore e shkencore të ndryshme që kanë studiuar e propozuar masa konkrete me qëllim parandalimin e dëmeve në njerëz, në shëndetin e tyre dhe në parandalimin e minimizimin e dëmeve dhe ekonomisë publike e private.

Unë vetëm pyes: pse institucionet publike e private, personeli e drejtuesit e tyre, etj., nuk kanë marrë masat që ligja ju ka ngarkuar? Për të argumentuar këtë, më lejoni si fillim të paraqes përmbledhje të dënimeve administrative për kundërvajtjet administrative në bazë të ligjit “Për mbrojtjen civile”.

Në mënyrë tabelore, konstatohet se në ligjin nr. 45/2019, “Për mbrojtjen civile”, neni 68, “Kundërvajtjet administrative” janë parashikuar gjithsej 37 shkelje administrative të cilat dënohen me gjobë nga 50 000 (pesëdhjetë mijë - 100 000 (njëqind mijë) dhe nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë. Por nga studimi i këtij legjislacioni rezulton se nuk kanë përputhje: neni 14, pika 8, shkronja “a”, “b”, “c”, “ç” dhe “ë”, me nenin 68, kundërvajtjet administrative, pika 2; neni 22, pika 2; shkronjat “f”, “gj” “f” nuk ekzistojnë dhe nuk kanë përputhje me nenin 68, kundërvajtjet administrative, pika 2; neni 30; pikat 3, nuk ekziston pika 3 në nenin 30, dhe nuk ka përputhje neni 30, pika 3, me nenin 68 kundërvajtjet administrative”.

Hartuesit e legjislacionit do të duhej t’i bënë pyetjen vetes: A është e mjaftueshme vetëm kundërvajtje administrative për mbrojtjen civile, apo do të duhej që të propozoheshin edhe veprat penale përkatëse që konsumojnë vepra penale në fushën e emergjencave civile dhe të fatkeqësive natyrore?! Por le t’i referohemi gjendjes së mosmarrjes së masave të duhura dhe të moskryerjes së detyrave nga institucione,

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:
« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

⁵¹Neni 4 i ligjit nr. 10 279, datë 20.5.2010 “Për kundërvajtjet administrative”.

⁵²Neni 7 i ligjit.

⁵³Po aty.

Nr	Kundërvajtje administrative	Masa ndëshkimore administrative në varësi të rreksshmërisë sipas nenit 68 " Kundërvajtje administrative "
1	Neni 61, Detyrimet e subjekteve private, pika 1. Subjektet private, vendase dhe të huaja, që ushtrojnë aktivitetin e tyre në territorin e Republikës së Shqipërisë, kanë këto detyra: a) të hartojnë dhe të përditësojnë plane të brendshme për emergjencat civile, të harmonizuara me planet e jashtme për emergjencat civile të bashkisë, apo bashkive dhe qarkut apo qarqeve, si edhe rregullore të brendshme, sipas reaksshmërisë së proceseve teknologjike, kur ato përdorin, prodhojnë dhe magazinonë materiale të rrezikshme, karburante dhe derivate të tyre, gaze energjetike, si dhe kryejnë veprimtari me mjete të rrezikshme;	Gjobë nga 50 000 (pesëdhjetë mijë) - 100 000 (njëqind mijë) lekë.
2	Neni 61, pika 1, germa "b", të sigurojnë me shpenzimet e tyre pajisjet e alarmit për punonjësit e tyre dhe për komunitetin, si dhe të garantojnë funksionimin e tyre, kur ato kanë mbi 20 punëmarrës;	Gjobë nga 50 000 (pesëdhjetë mijë) - 100 000 (njëqind mijë) lekë.
3	Neni 61, pika 1, germa "c", të njoftojnë dhe të japin alarmin për komunitetin e rrezikuar dhe të njoftojnë të numri i unifikuar i thirrjeve emergjente 112, Agjencinë Kombëtare të Mbrojtjes Civile, numrat e tjerë të emergjencave, apo edhe autoritetet e tjera, sipas ligjit, në rastet e fatkeqësive;	Gjobë nga 50 000 (pesëdhjetë mijë) - 100 000 (njëqind mijë) lekë.
4	Neni 61, pika 1, germa "d", të sigurojnë trajnimin për punonjësit e tyre, për parandalimin dhe përbalimin e fatkeqësive, kur ato kanë mbi 20 punëmarrës;	Gjobë nga 50 000 (pesëdhjetë mijë) - 100 000 (njëqind mijë) lekë.
5	Neni 61, pika 2, Subjektet që zhvillojnë veprimtari, sipas përcaktimeve të bëra në shkronjën "a", të pikës 1, të këtij neni, duhet të: germa "a", bashkëpunojnë në informimin e publikut dhe mbajtjen e këtij informacioni të përditësuar, në veçanti atij të zonave në afërsi të subjektit dhe në dhënien e këtij informacioni autoritetit përgjegjës për përgatitjen e planeve të jashtme të emergjencës;	Gjobë nga 50 000 (pesëdhjetë mijë) - 100 000 (njëqind mijë) lekë.
6	Neni 61, pika 2, germa "b", krijonë ekipe të mbrojtjes civile, të pajisura me mjete dhe të trajnuara në përputhje me këtë ligj;	Gjobë nga 50 000 (pesëdhjetë mijë) - 100 000 (njëqind mijë) lekë.
7	Neni 14, pika 8. Institucionet shtetërore dhe subjektet private në sektorët e shëndetësisë, të arsimit, mirëqenies sociale, kulturës, mjedisit dhe turizmit miratojnë planin për emergjencat civile. Planin duhet të jetë i harmonizuar me planin vendor për emergjencat civile dhe me dokumentin e vlerësimit të riskut [rrezikut] nga fatkeqësitë të bashkive në territorin e së cilës ndodhen. Këtu nuk ka shkronja "a", "b", "c", "d" dhe "e". Pra, ka një mospërputhje midis asaj që parashikon neni 68, Kundërvajtjet administrative, pika 2. Shkelja e njërës prej dispozitave të parashikuara në pikën 8, të nenit 14; shkronjat "a", "b", "c", "d" dhe "e".	Nuk ka përputhje neni 14, pika 8, shkronja "a", "b", "c", "d" dhe "e", me nenin 68, Kundërvajtjet administrative, pika 2.
8	Neni 14, pika 8; shkronjat "b",	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.
9	Neni 14, pika 8; shkronjat "c",	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.
10	Neni 14, pika 8; shkronjat "d",	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.
11	Neni 22, pika 2; shkronja "a", hartojnë, miratojnë dhe përditësojnë planin për emergjencat civile, sipas fushës së përgjegjësisë shtetërore dhe e dërgojnë atë në Agjencinë Kombëtare të Mbrojtjes Civile për qëllime analize dhe planifikimi;	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.
12	Neni 22, pika 2; shkronja "c", organizojnë dhe mirëmbajnë sistemet e monitorimit, të parajmënimt të hershëm, të njoftimit dhe të alarmit në fushën e veprimtarisë së tyre;	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.
13	Neni 22, pika 2; shkronja "g", brenda 2 vjetëve nga hyrja në fuqi e këtij ligji, krijojnë bazën e të dhënave të humbjeve nga fatkeqësitë në fushën e përgjegjësisë së tyre, të cilën e mirëmbajnë, e përditësojnë, si dhe shkëmbejnë informacione me AKMC-në;	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.
14	Neni 22, pika 2; shkronja "d", informojnë në mënyrë të vazhdueshme AKMC-në lidhur me aktivitetet e ndryshme në fushën e zvogëlimit të riskut [rrezikut] nga fatkeqësitë dhe mbrojtjen civile;	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.
15	Neni 22, pika 2; shkronja "e", angazhojnë të gjitha kapacitetet që disponojnë për përbalimin e fatkeqësive.	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.
16	Neni 22, pika 2; shkronja "f". Nuk ekziston kjo shkronjë në nenin 22, pika 2.	Nuk ka përputhje neni 22, pika 2, shkronja "f" me Nenin 68 Kundërvajtjet administrative, pika 2.
17	Neni 22, pika 2; shkronja "g". Nuk ekziston kjo shkronjë në nenin 22, pika 2.	Nuk ka përputhje neni 22, pika 2, shkronja "f" me Nenin 68 Kundërvajtjet administrative, pika 2.
18	Neni 22, pika 2; shkronja "h". Nuk ekziston kjo shkronjë në nenin 22, pika 2.	Nuk ka përputhje neni 22, pika 2, shkronja "f" me nenin 68 Kundërvajtjet administrative, pika 2.
19	Neni 28, pika 2. Përveç detyrave të përcaktuara në ligjin për prefektin e qarkut, prefekti i qarkut ka dhe këto detyra: shkronjat "a", të kthejë buxhetin e vitit pasardhës të bashkive brenda territorit administrativ të tij, në rast se nuk janë planifikuar fondet buxhetore për marrjen e masave për zvogëlimin e riskut [rrezikut] nga fatkeqësitë dhe mbrojtjen civile, sipas parashikimeve të nenit 65 të këtij ligji;	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.
20	Neni 28, pika 2, shkronja "c", koordinon veprimtarinë e organeve, institucioneve dhe strukturave që veprojnë në nivel qarku, me qëllim zvogëlimin e riskut [rrezikut] nga fatkeqësitë dhe mbrojtjen civile dhe pas ezaurimit të të gjitha kapaciteteve brenda qarkut për përbalimin e emergjencës civile ose fatkeqësisë, i kërkon ndihmë për ndërhyrje Agjencisë Kombëtare të Mbrojtjes Civile;	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë shkencore ndërkombëtare:

« Fenomenet ekstreme të natyrës dhe çështjet e sigurisë »

Nr	Kundërvajtje administrative	Masa ndëshkimore administrative në varësi të rrezhshmërisë sipas nenit 68 " Kundërvajtje administrative "
21	Neni 28, pika 2, shkronjat "d", harton, miraton dhe përditëson Planin për Emergjencat Civile në qark dhe e dërgon në Agjencinë Kombëtare të Mbrojtjes Civile për qëllim analizimi dhe planifikimi;	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.
22	Neni 28, pika 2, shkronjat "dh", grumbullon dhe përpunon të dhënat e nevojshme nga bashkitë dhe strukturat e tjera që veprojnë në nivel qarku, për zvogëlimin e riskut [rrezikut] nga fatkeqësitë dhe mbrojtjen civile, si dhe informon në mënyrë të vazhdueshme Agjencinë Kombëtare të Mbrojtjes Civile;	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.
23	Neni 28, pika 2, shkronjat "e", siguron funksionimin e sistemit të monitorimit, paralajmërimit të hershëm, njoftimit dhe alarmit në territorin e qarkut dhe informon në kohë komunitetin e rreziкуar, prefektët e qarqeve fqinje, si dhe Agjencinë Kombëtare të Mbrojtjes Civile për fatkeqësitë në territorin e qarkut;	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.
24	Neni 28, pika 2, shkronjat "e", merr masat e nevojshme për përbalimin dhe lehtësimin e pasojave nga fatkeqësitë;	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.
25	Neni 28, pika 2, shkronjat "g", përcakton prioritetet për nevojat e Agjencisë Kombëtare të Mbrojtjes Civile, investimet emergjente të nevojshme në nivel qarku, me qëllim parandalimin, mbrojtjen dhe rehabilitimin nga fatkeqësitë;	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.
26	Neni 28, pika 2, shkronjat "g", brenda 2 vjetëve nga hyrja në fuqi e këtij ligji, krijon bazën e të dhënave të humbjeve nga fatkeqësitë në nivel qarku, të cilën e mirëmban dhe e përditëson, si edhe shkëmben informacione me Agjencinë Kombëtare të Mbrojtjes Civile dhe, sipas rastit, me prefektët e qarqeve fqinje;	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.
27	Neni 30; pikat 3. Nuk ekziston pika 3 në nenin 30.	Nuk ka përputhje neni 30, pika 3, me Neni 68 Kundërvajtjet administrative, pika 2.
28	Neni 30; pikat 4. Nuk ekziston pika 4, në nenin 30.	Nuk ka përputhje neni 30, pika 4, me Neni 68 Kundërvajtjet administrative, pika 2.
29	Neni 42; shkronja "b, e pikës 2, b) sipas rastit, aktivizimin dhe organizimin e procedurës së evakuimit të detyruar për popullsinë e rreziкуar;	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.
30	Neni 43; pika 2, Institucionet publike, strukturat qendrore dhe vendore apo subjektet private që kanë në administrim apo pronësi infrastrukture kritike;	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.
31	Neni 43; pika 3. Nuk ekziston pika 3 e nenit 43.	Nuk ka përputhje neni 43, pika 3, me Neni 68 Kundërvajtjet administrative, pika 2.
32	Neni 43; pika 5. Nuk ekziston pika 5 e nenit 43.	Nuk ka përputhje neni 43, pika 5, me Neni 68 Kundërvajtjet administrative, pika 2.
33	Neni 49, pika 1, Institucionet publike dhe strukturat qendrore dhe vendore, të përcaktuara në këtë ligj, informojnë publikun për fatkeqësitë dhe masat për përbalimin e tyre.	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.
34	Neni 49, pika 2, Subjektet shtetërore dhe private të prodhimit të energjisë elektrike, të menaxhimit të ujërave, kompanitë që përdorin sisteme hidrike dhe grumbullim të mbetjeve duhet të njoftojnë dhe paralajmërojnë në kohë Agjencinë Kombëtare të Mbrojtjes Civile, institucionet qendrore dhe vendore, si edhe komunitetin rreth rrezeve nga ushtrimi i aktivitetit të tyre.	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.
35	Neni 51.1. Subjektet private, të identifikuara si të përshtatshme nga strukturat përgjegjëse, duhet të lejojnë, për qëllime të paralajmërimit të hershëm, të monitorimit, njoftimit dhe alarmit, instalimin në objektet në pronësi të tyre, të mjeteve dhe sistemeve të dhënies së alarmit, si dhe të lejojnë aksesin, për mirëmbajtje dhe vëzhgim, për qëllime të mbrojtjes civile.	Nuk ka përputhje neni 51, shkronja "ç", me Nenin 68 Kundërvajtjet administrative, pika 2.
36	Neni 51.2. Kompanitë e furnizimit me energji elektrike duhet të sigurojnë furnizim të pandërprerë për mjetet dhe pajisjet e sistemit të paralajmërimit të hershëm, monitorimit, njoftimit dhe alarmit.	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.
37	Neni 58, shkronja "ç". Për qëllime të mbrojtjes civile, me kërkesë të drejtuesve të institucioneve apo të strukturave të mbrojtjes civile, të lejojë kryerjen e punimeve në pasurinë e paluajtshme, si dhe të vendosë në dispozicion mjediset dhe mjetet private.	Gjobë nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë.

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Tabela 2.
Përmbledhje
e dënimeve
administrative
për
kundërvajtjet
administrative
në bazë të ligjit
nr. 45/2019,
"Për mbrojtjen
civile".

struktura e shërbime të veçanta publike e private të cilat kanë sjellë pasoja të rënda. Për shembull, Shqipëria në vitet e fundit u përball me dy tërmete të rënda me pasoja të mëdha për jetët njerëzore dhe me pandeminë, por edhe me përmbajtje të mëdha në të gjithë vendin. Natyrshëm, lind pyetja: a kishte institucione përgjegjëse, drejtues e persona konkretë që paguheshin prej vitesh me taksat e taksapaguesve shqiptarë, dhe nga mos përmbyshja e detyrave nga ana e tyre erdhën pasojat? Unë përsëri vetëm pyes: A pati procese penale në lidhje me konsumimin e veprave penale kundër emergjencave civile? Nëse po, mbi cilën bazë ligjore u proceduan përgjegjësit dhe autorët? A është analizuar lidhja kauzale shkak-pasojë? Po, burimi që krijoi shkakun dhe shkakun që solli pasojën, a u evidentuan?

Nga studimi i dispozitave të parashikuara në *Kodin penal të Republikës së Shqipërisë*, rezulton që përveç veprave penale kundër mjedisit të parashikuara në kreun IV, në *Kodin penal*, nuk ka vepra penale kundër mbrojtjes civile, fenomeneve ekstreme të natyrës dhe emergjencave civile. Por, “E drejta penale ka lindur si mënyrë dhe mjet për mbrojtjen e shoqërisë nga kriminaliteti”,⁵⁴ dhe “Detyrat e të drejtës penale janë lufta dhe parandalimi i kriminalitetit, mbrojtja e rendit ekonomiko-shoqëror nga veprat penale”⁵⁵. Prandaj, është e domosdoshme që në kodin penal të propozohen vepra penale në fushën e fatkeqësive natyrore dhe emergjencave civile, pasi praktika ka treguar, jo vetëm për shkelje të rënda ligjore që kryhen, por edhe për pasoja me jetë njerëzore e dëme të mëdha materiale, dhe mendoj, se është e papranueshme, që ky ligj kaq i rëndësishëm dhe këto detyrime madhore, të parashikojnë si sanksione vetëm kundërvajtjet administrative. Duke studiuar kodin penal dhe ligjin “Për mbrojtjen civile”, studiuam edhe *Kodin penal të Republikës së Kosovës* dhe në këtë Kod konstatuam se: *Kodi penal i Republikës së Shqipërisë* nuk ka dispozita të veçanta penale në lidhje me emergjencat civile dhe mbrojtjen civile, fatkeqësitë natyrore.

Emergjencat civile krijojnë humbje jetësh njerëzore, dëme të mëdha ekonomike, shoqërore, sociale, etj. Le të bëjmë një paralelizëm midis fushës së mjekësisë dhe kodit penal për veprat penale kundër emergjencave civile. “Vetëm parakushtet e mjekësisë dhe kodi penal e pengojnë mjekun që të heqë dorë nga trajtimi. Mjekësia nuk pyet nëse jeta ia vlen. Të gjitha shkencat e natyrës na japin përgjigje për pyetjen: çfarë duhet të bëjmë, në qoftë se duam ta zotërojmë *teknikisht* jetën. Por a duhet dhe a duam ta zotërojmë atë teknikisht, dhe a ka kjo, në fund të fundit, faktikisht sens.”⁵⁶

Unë vetëm pyes: si është e mundur që *Kodi penal i Republikës së Shqipërisë* nuk ka dispozita të veçanta penale në lidhje me emergjencat civile dhe mbrojtjen civile, fatkeqësitë natyrore, dhe ligji “Për mbrojtjen civile” ka parashikuar vetëm dispozita për kundërvajtjet administrative? Agjencia Kombëtare për Mbrojtjen Civile, mbi bazën e eksperiencës dhe përvojave të krijuara nga viti 2001 deri aktualisht, ku gjatë këtyre 20 viteve ka pasur disa lloje emergjencash, si tërmete, përmbajtje, zjarre, pandemi, ... dhe të gjitha rastet kur institucionet shtetërore, drejtuesit e personat përgjegjës, individët, drejtuesit e shërbimeve dhe bizneseve private, etj., që nuk i përgjigjen detyrimeve ligjore të këtij ligji, Prefektit e administratës së tij, kryetarit të bashkisë dhe institucioneve dhe personave përgjegjës në varësi të tyre. Shteti dhe institucionet e tij, që në kohë normale, në përputhje me ligjet, strategjitë, dhe planet konkrete, duhet të bëhen

**AKADEMIA
E SIGURISË**

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

⁵⁴ Shefqet Muçi, “E Drejta Penale-Pjesa e përgjithshme, Tiranë 2012, faqe 11.

⁵⁵ Po aty, faqe 22.

⁵⁶ Max Weber, “Politika si profesion, shkencë si profesion, tre tipat e pastër të sundimit legjitim”, Shtëpia botuese “Fan Noli”, Tiranë 2006, faqe 124-125.

marrëveshje konkrete midis tyre dhe kompanive e bizneseve private për pritjen, sistemimin e banorëve, etj. Nga studimi dhe analizimi i veprave penale në *Kodin penal të Republikës së Shqipërisë*, konstatuam se kodi penal nuk ka parashikuar vepra penale për emergjencat civile, prandaj, studiuam edhe *Kodin penal të Republikës së Kosovës*. Prandaj, le t'i referohemi përmbledhjes së dënimeve për vepra penale kundër sigurisë së përgjithshme të njerëzve dhe pasurisë sipas *Kodit penal të Kosovës*.

Nr.	Vepra penale kundër sigurisë së përgjithshme të njerëzve dhe pasurisë sipas Kodit Penal të Kosovës	Masa ndëshkimore në varësi të rrezikshmërisë
1	Neni 356 - Shkaktimi i rrezikut të përgjithshëm	Gjobë e Burg deri në 12 vite
2	Neni 357-Asgjësimi, dëmtimi ose heqja e instalimeve publike	Gjobë e Burg deri në 12 vite
3	Neni 358-Asgjësimi, dëmtimi ose heqja e pajisjeve mbrojtëse dhe rrezikimi i sigurisë në vendin e punës	Burg deri në 12 vite
4	Neni 359 - Ndërtimi pa leje	Gjobë e Burg deri në 8 vite
5	Neni 360 - Punimet ndërtimore të kundërligjshme	Burg deri në 12 vite
6	Neni 361-Dërgimi apo transportimi i kundërligjshëm i lëndëve eksplozive ose lëndëve ndezëse	Gjobë e Burg deri në 3 vite
7	Neni 362 - Mos evitimi i rrezikut	Gjobë e Burg deri 3 vite
8	Neni 363 - Keqpërdorimi i sinjalit të fatkeqësisë apo të rrezikut	Gjobë e Burg deri 6 muaj

Tabela 3. Përmbledhje e dënimeve për vepra penale kundër sigurisë së përgjithshme të njerëzve dhe pasurisë sipas “Kodit penal të Kosovës”.

Në mënyrë tabelore përveç veprave penale kundër mjedisit konstatuam edhe disa vepra të tjera penale si: neni 356: Shkaktimi i rrezikut të përgjithshëm që dënohet me gjobë e burg deri në 12 vite; neni 357: Asgjësimi, dëmtimi ose heqja e instalimeve publike, që dënohet me gjobë e burg deri në 12 vite; neni 362: Mosevitimi i rrezikut që dënohet me gjobë e burg deri në 3 vite; dhe, neni 363: Keqpërdorimi i sinjalit të fatkeqësisë apo të rrezikut që dënohet me gjobë e burg deri në 6 muaj. Pra, përsëri lind pyetja. A duhet të ketë edhe *Kodi penal i Republikës së Shqipërisë* disa vepra penale kundër emergjencave civile përveç veprave penale kundër mjedisit, neni 201 deri neni 207? Përgjigja do të ishte: është detyrë, në radhë të parë, e Agjencisë Kombëtare të Mbrojtjes Civile, dhe e Ministrisë së Drejtësisë, të bëjë propozime për veprat penale kundër sigurisë së përgjithshme të njerëzve dhe të pasurisë të shkaktuara nga pasojat që sjellin fenomenet ekstreme të natyrës dhe emergjencat civile.

Reagimi ndaj sfidave kryesore të sigurisë kombëtare në Shqipëri ka të bëjë me ndikimin që ka krijuar dhe që krijon shteti, institucionet e sigurisë kombëtare, institucionet ligjzbatuese, në raport me përgjegjësinë për të mbrojtur, përgjegjësinë për të parandaluar, përgjegjësinë për të reaguar dhe me përgjegjësinë për të rindërtuar në aspektin e uljen e frikës së qytetarëve ndaj jetesës së tyre më të mirë, në aspektet e sigurisë së jetës, shëndetit, pasurisë, sigurimit të së ardhmes së tyre më të sigurt.

Aleksandar R. Ivanoviæ, (2010), në studimin “Krimi mjedisor si një faktor i rrezikimit të sigurisë kombëtare”, shprehet se: “Mund të konkludojmë se teoria flet për sigurinë si gjendje, si dhe funksion, siguria sipas nevojës, siguria si interes, siguria si një organizim dhe siguria si ndjenja”⁵⁷. Ndërkohë, “Elementi themelor i kriminalitetit të organizuar është ekzistenca e një organizate kriminale. Shenja e tij përkufizuese nuk përcaktohet aq nga pjesëmarrja e një shume personash as nga veprat penale që këta kryejnë, por nga forma në të cilën personat në fjalë janë të strukturuar dhe nga fakti se si realizojnë

⁵⁷Aleksandar R.Ivanoviæ, “Environmental crime as a factor of endangering national security”, 2010. https://www.researchgate.net/publication/263714651_Environmental_Crime_as_a_Factor_of_Endangering_National_Security.

veprimtarinë e dënueshme në fjalë” (Rodrigues, Z. L.2009:123-133). Prandaj, duke qenë se, aspektet e fatkeqësive natyrore dhe emergjencave civile janë të gjëra, dhe në këtë punim është e pamundur t'i përfshihen të gjitha, po trajtohet dhe analizohet vetëm një çështje, ajo e gjendjes së digave dhe dambave.

Raporti vjetor 2017 “Mbi gjendjen e digave dhe dambave”, në maj 2018, me titull: “Konkluzione të përgjithshme”:

Komiteti Kombëtar i Digave të Mëdha (KKDM), pas aktivitetit të vitit 2017, raporteve nga pronarët dhe shfrytëzuesit e digave, Ju informon mbi disa problematika të vlerësuara më të rëndësishmet në këtë aktivitet: Nga raportet, rezulton se digat janë në gjendje teknike të vështirë, pasi rreth 70% e tyre (kryesisht digat për ujitje) janë me probleme të ndryshme teknike në trupin e digës, shkarkuesin katastrofik, ujëlëshuesin, etj., dhe pavarësisht domosdoshmërisë për ndërhyrje rehabilituese, për shumë arsye, ato nuk po kryhen. Megjithatë deri më sot, në asnjë nga digat nuk ka pasur prishje totale, dëmtimet e shfaqura, janë shenja të qarta për vazhdimin e mundshëm të tyre, me pasoja të rrezikshme për sigurinë e digës.

Në këto kushte rreziku në territor është i lartë. Ndërtimet e bëra në anën e poshtme të digave në periudhën e informalitetit e çojnë këtë rrezik në një zmadhim të deformuar. Theksojmë, se edhe transferimi i përgjegjësive të operimit dhe mirëmbajtjes së digave tek bashkitë, për gati 2 vite, nuk ka sjellë ndonjë përmirësim për sa i përket sigurisë së digave, madje në disa raste, përkujdesja e bashkive është fare minimal vazhdohet dhe sivjet të ketë bashki që nuk sjellin raport vjetor për gjendjen e digave, si Bashkia e Shkodrës, Memaliajt, Tropojës e Peqinit. Gjithashtu në realitetin e ri të ndërtimit me koncesion të hidrocentraleve, vihet re fakti, që në disa raste koncesionarët, në procesin e projektimit dhe ndërtimit të digave të reja, nuk respektojnë kërkesat e legjislacionit të sipërcituar (ligjin nr. 8681, datë 2.22.2000 dhe VKM nr.147, datë 18.3.2004). Kjo gjë ndodh edhe me institucionet shtetërore të autorizuara për dhënien dhe monitorimin e koncesionit.

Për pasojë kemi raste të ndërtimit të digës dhe futjes në shfrytëzim të saj, pa marrë asnjë miratim në KKDM (miratimin teknik për projekt idenë, projektin e zbatimit, mbikëqyrësin, autorizimin për mbushje për herë të parë, etj.) Ka institucione shtetërore të cilat marrin pjesë në aktivitet dhe përsëri manifestojnë një njohje minimale të legjislacionit për sigurinë e digave. Kemi raste kur ndërhyrjet janë bërë të pastuduara teknikiisht dhe kanë ulur sigurinë e digës (diga Okshtunit në Rrogozhinë). Garantimi i sigurisë së digave, është një kërkesë e dispozitave të ligjit nr. 8681, datë 2.11.2000, “Për projektimin, ndërtimin, shfrytëzimin dhe mirëmbajtjen e digave dhe dambave”, dhe VKM nr. 147, datë 18.3.2004, “Për miratimin e rregullores për sigurinë e digave dhe të dambave”. Por, me numrin aktual të punonjësve të angazhuar për këtë qëllim, është i pamundur jo vetëm monitorimi i sigurisë së digave, neni 5, por edhe plotësimi i kërkesave për ruajtjen e digave, sipas pikës 5 të rregullores për sigurinë e digave dhe të dambave, i miratuar me VKM nr. 147, datë 18.3.2004. Sipas vlerësimeve paraprake, kostot e ndërhyrjeve rehabilituese, me kriteret projektimi të pranueshme për rritjen e sigurisë së digave, janë vlerësuar në rreth 100 milionë USD, për vetëm 200 diga, që kanë studime fisibiliteti, pa konsideruar rreth 240 diga të tjera, që kanë nevojë për rehabilitimin, por, që nuk kanë studime fisibiliteti).

Në lidhje me sa më sipër, bazuar në gjendjen aktuale të digave (bashkëlidhur raportit i plotë vjetor i gjendjes së digave për vitin 2017), për rritjen e cilësisë së digave, kërkojmë

**AKADEMIA
E SIGURISË**

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

konsiderimin e disa sugjerimeve të KKDM, si më poshtë: Digat si në gjithë botën, janë nga pjesët më të rëndësishme dhe më vitale të infrastrukturës kombëtare, me të njëjtën rëndësi si urat, autostradat, aeroportet, etj. Ato shërbejnë për shumë funksione njëherësh, përfshi furnizimin me ujë të pijshëm, ujitje, industri, energji, rekreacion, kontroll të plotave, etj. Nëse krahasojmë strukturat tona publike që merren me digat, ato janë të papërfillshme krahasuar me ato që merren me rrugët ose ujësjellësit e kanalizimet, të cilat kanë shtrirje në aparatet e ministrive si dhe në institucione kombëtare të veçanta. Kjo situatë me siguri që në të ardhmen do të ndryshojë si nga kërkesat ekonomike ashtu dhe efekteve të rrezikut.

Çështja është që ndryshimi të bëhet para ndonjë avarie të mundshme e cila mund të jetë me kosto në jetë njerëzish dhe ekonomi. Të plotësohen me personel dhe infrastrukturën përkatëse, të gjithë organet shtetërore ekzistuese, që ushtrojnë veprimtarinë e tyre në fushën e shfrytëzimit të digave, sipas përcaktimeve të nenit 4 të ligjit nr. 8681, datë 2.11.2000, "Për projektimin, nderimin, shfrytëzimin dhe mirëmbajtjen e digave dhe dambave", ku bëjnë pjesë: Komiteti Kombëtar i Digave të Mëdha; Sekretariati Kombëtar i Digave të Mëdha; Inspektorati Teknik i Digave/ Dambave. Kjo do të mundësojë: garantimin e kontrollit shtetëror të sigurisë së digave në administrim të institucioneve shtetërore dhe subjekteve private; bashkëpunimin me Shkollën Shqiptare të Administratës Publike (ASPA), për fillimin e një programi intensiv për trajnimin dhe certifikimin e personelit të institucioneve shtetërore apo subjekte private, që merren me monitorimin e sigurisë së digave; të ngrihet Instituti Kombëtar i Ujit.

Ky institut do duhet të administrojë të gjithë arkivin teknik të veprave të ndërtuara në vendin tonë (diga, argjinatura, vepra marrje, hidrovore, kanale ujërave të larta, etj) e cila është një pasuri e vërtetë e krijuar në vite dhe që po humbet nga mungesa e vlerësimit. Do kryejë të gjitha studimet perspektive të kërkuara nga administrata publike, vetë ose me pjesëmarrjen e studiove private, por duke mbajtur nën kontroll studimin, kushtet dhe kërkesat publike. Do bëjë miratimin teknik të gjithë veprave të propozuara nga administrata publike dhe ajo private. Do paraqesë për miratim udhëzime teknike të unifikuara për gjithë problemet e sigurisë dhe administrimit të digave, dambave, argjinaturave dhe problemet e përmbytjeve e gërryerjeve. Ky institut do jetë mbështetja për vlerësimet teknike dhe ekonomike që do duhet të merren për zbatimin e strategjive të sekretariatit dhe Këshillit Kombëtar të Ujit.

Të ngrihen njësitë e drejtimit teknik në çdo bashki në plotësim të kërkesave të nenit 5 të VKM nr. 147, datë 18.3.2004. Këto njësi do mbajnë nën kontroll gjendjen e digës dhe sigurinë e saj.

Ministritë dhe bashkitë, që kanë në administrim diga, duhet, që në programet buxhetore të përvitshme të parashikojnë, investime dhe shpenzime si zë i veçantë, për rehabilitimin dhe mirëmbajtjen e digave, duke i paraprirë këtij procesi me studime të plota të fizibilitetit dhe hartimin e projekteve të zbatimit.

5. Diga e Liqenit Artificial të Tiranës

Administrohet nga Ujësjellës kanalizime sh.a.Tiranë. Diga vazhdon të mbarti një pjesë të problematikave të vërejtura në vite. Diga është ndërtuar në vitet 1958-1962, ka lartësi 17 m dhe rezervuar me volum 2.6 milion m³ ujë. Ndër vite ka pasur problem qëndrueshmëria në skarpitet e saj si në atë të brendshme (me e madhja ajo e vitit 1968) po ashtu edhe në skarpitin e jashtëm. Në vitin 1999 u ristudiuua dhe u rikonstruktua me

projekt të ISP Hidroteknike. Në vitin 2002 ndodhi bllokimi i portave të shkarkuesit fundor. Nga informacioni i dërguar nga Ujësjiellës-Kanalizimet, për vitin 2017 gjendja e digës së Liqenit Artificial të Tiranës paraqitet si më poshtë:

- raporti teknik është hartuar nga një grup specialistësh për digën dhe veprat e anekset e saj;

- shkarkuesi i rezervuarit ka mbetur në gjendjen që ka qenë, portat nuk hapen e nuk mbyllen;

- shkarkimi kryhet me një sifon për ujërat e zakonshme, ndërsa në raste të reshjeve maksimale nuk ka garanci funksionimi;

- nuk kryhen matjet topografike për lëvizjet e digës;

- nuk kryhen matje të nivelit të ujit në trupin e digës mbasi nuk funksionojnë piezometrat.

Gjatë vitit 2017 u krye “Studimi i përhapjes së valës nga prishja e digës”, por ky studim nga KKDM është kthyer për t’u bërë studimet e nevojshme. Në këto kushte, del e nevojshme të kryhet një studim i plotë për të saktësuar qëndrueshmërinë e digës në gjendjen e sotme; të kryhet studimi dhe të hartohet sa më parë projekti i rehabilitimit të plotë të shkarkuesit dhe kanalit të shkarkimit duke pasur parasysh të gjitha ndërtimet që janë kryer poshtë digës; të kryhet sa më parë rrjeti gjeodezik dhe riparimi ose vendosja të rinj i piezometrave⁵⁸.

Unë vetëm pyes: a mund të ketë pasoja për jetët njerëzore dhe ekonominë private e publike në Tiranë, nëse ndodh përmbajtje për shkak të gjendjes aktuale të digave dhe dambave? Vazhdoj akoma të pyes: Kush do të mbajë përgjegjësi për pasojat që mund të ndodhin? Përsëri më duhet të pyes: a mendoni se është e mjaftueshme ndaj autorëve dhe shkaktarëve të pasojave të rënda që mund të krijohen nga mosfunksionimi, apo dëmtimi i digave dhe dambave, vetëm përgjegjësia administrative për kundërvajtjet administrative që parashikon neni 68, “Kundërvajtjet administrative”? Dhe, në fund, përsëri më duhet të pyes: a përmban shkelje penale raporti vjetor 2017 “Mbi gjendjen e digave dhe dambave”, i muajit maj 2018, “Konkluzione të përgjithshme” i Komitetit Kombëtar të Digave të Mëdha? Përgjigja: Nëse po, përse nuk janë parashikuar vepra penale kundër fatkeqësive natyrore e emergjencave civile?

Krizat e brendshme dhe krizat e jashtme, krizat rajonale e globale përcaktohen në radhë të parë nga analiza e rreziqeve, pra një analizë shtruese e të gjithë elementëve përbërës të sigurisë së RSH-së”... *kjo analizë është realizuar nëpërmjet një procesi ndër-institucional, që ka marrë në shqyrtim tërësinë e përparësive, dobësive, mundësive dhe rreziqeve të vendit, duke i vendosur në një projektion dhjetëvjeçar*”⁵⁹. Analiza e mjedisit të sigurisë zhvillohet në dy rrafsh kryesore, atë të brendshëm dhe të jashtëm, si dhe në mjedisin strategjik - karakterizohet nga ndryshime të shpejta dhe të paparashikueshme, si pasojë e dinamikave të globalizimit. Në këtë kuadër, më lejoni të pyes: fenomenet ekstreme të natyrës a cenojnë sigurinë kombëtare?

4. Fenomenet ekstreme të natyrës a cenojnë sigurinë kombëtare?

Në vijim të çështjeve që u trajtuan në këtë punim, përpara se të trajtohet çështja se

⁵⁸ Raporti vjetor 2017 “Mbi gjendjen e digave dhe dambave”, maj 2018, “Konkluzione të përgjithshme”. Ky raport u nënshkrua nga inxhinier Maksim Muci Kryetar i Komitetit Kombëtar të Digave të Mëdha.

⁵⁹ Strategjia e Sigurisë Kombëtare Tiranë, qershor 2014.

fenomenet ekstreme të natyrës a cenojnë sigurinë kombëtare? Si referim dhe argumentim fillestar dhe me rëndësi kapitale, është *Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë*. Kushtetuta, përmban referencën e parë për menaxhimin e rreziqeve nga fatkeqësitë. Kështu, neni 170 (masat e jashtëzakonshme)⁶⁰ dhe neni 174⁶¹ i *Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë* adresojnë çështjet e gjendjes së jashtëzakonshme dhe të fatkeqësive, aktet e nxjerra dhe masat e marra në këto rrethana. Kuadri specifik normativ për menaxhimin e rreziqeve nga fatkeqësitë në Shqipëri përcaktohet në ligjin nr.8756 i miratuar në vitin 2001, “Për emergjencat civile” dhe në ligjin nr. 11/2013 “Për disa ndryshime në ligjin nr. 8677 i miratuar po në të njëjtin vit, dhe së fundi ligji nr. 45/2019, datë 18.7.2019 “Për mbrojtjen civile”.

Në nivel kombëtar, Këshilli i Ministrave drejton dhe organizon sistemin kombëtar të menaxhimit të emergjencave civile në Shqipëri. Këtu përfshihet miratimi i strategjive, politikave dhe programeve që synojnë parandalimin, zbutjen dhe përgatitjen për reagim ndaj situatave të emergjencave civile. Çdo ministri e linjës përgjigjet për planifikimin dhe trajtimin e emergjencave civile, sipas fushës përkatëse të ekspertizës. Komisioni ndërdikasterial për emergjencat civile bashkërendon veprimet e duhura të së gjitha institucioneve përkatëse gjatë gjithë fazave të reagimit ndaj situatave të emergjencave civile. Po kështu, në vitin 2004 Shqipëria hartoi një plan kombëtar për emergjencat civile, në përputhje me legjislacionin aktual.

Çështjet e fenomeneve ekstreme të natyrës dhe të emergjencave civile kanë rëndësi të madhe për çdo shtet, vend dhe shoqëri, në aspektin e brendshëm dhe në aspektin e jashtëm, si dhe për bashkëpunimin rajonal e ndërkombëtar me shtete e organizata ndërkombëtare. Fenomenet ekstreme të natyrës dhe të emergjencave civile, rreziqet, kërcënimet, dëmet dhe pasojat në jetët njerëzore e ekonominë e vendit dhe pronat e pasuritë e qytetarëve, *së pari*, duhen njohur e vlerësuar ato dhe strategjitë, dokumentet e planet e miratuara, dhe *së dyti*, duhen marrë masa për zbatimin rigoroz të tyre me qëllim parashikimin, parandalimin dhe menaxhimin e emergjencave civile dhe minimizimin e pasojave e dëmeve dhe sigurimit të jetës, mirëqenies dhe lirive e të drejtave të njeriut.

Sipas Alan Collins, në librin *Studime bashkëkohore të sigurisë*: “Si kërcënim ndaj sigurisë kombëtare konsiderohet një veprim ose një sërë veprimesh që (1) kërcënojnë, në mënyrë drastike dhe brenda një intervali të shkurtër kohor cilësinë e jetës së banorëve të një shteti, ose (2) kërcënon të ngushtojë në mënyrë thelbësore gamën e zgjedhjeve

⁶⁰ Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, Pjesa e gjashtëmbëdhjetë, Masat e jashtëzakonshme, Neni 170.

1. Masat e jashtëzakonshme mund të vendosen për shkak të gjendjes së luftës, gjendjes së jashtëzakonshme ose gjendjes së fatkeqësisë natyrore dhe zgjatin për aq kohë sa vazhdojnë këto gjendje.

2. Parimet e veprimtarisë së organeve publike dhe shkalla e kufizimit të të drejtave dhe lirive të njeriut gjatë gjithë periudhës së ekzistencës së gjendjeve që kërkojnë marrjen e masave të jashtëzakonshme, përcaktohen me ligj.

3. Ligji duhet të përcaktojë parimet, fushat dhe mënyrën e kompensimit të humbjeve që vijnë si rezultat i kufizimit të të drejtave dhe lirive gjatë marrjes së masave të jashtëzakonshme.

4. Aktet që ndërmerren si pasojë e marrjes së masave të jashtëzakonshme, duhet të jenë në përpjesëtim me shkallën e rrezikut dhe duhet të synojnë rivendosjen sa më të shpejtë të kushteve për funksionimin normal të shtetit.

5. Gjatë gjendjeve që kërkojnë marrjen e masave të jashtëzakonshme, nuk mund të ndryshohet asnjë prej këtyre akteve: Kushtetuta, ligjet për zgjedhjet për Kuvendin dhe për organet e pushtetit vendor, si dhe ligjet për masat e jashtëzakonshme.

⁶¹ Neni 174, i Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, ku shprehet se: 1. Për parandalimin ose mënjanimin e pasojave të një fatkeqësie natyrore ose aksidenti teknologjik, Këshilli i Ministrave mund të vendosë, për një periudhë jo më të gjatë se 30 ditë, gjendjen e fatkeqësisë natyrore në një pjesë ose në të gjithë territorin e shtetit. 2. Zgjatja e gjendjes së fatkeqësisë natyrore mund të bëhet vetëm me pëlqimin e Kuvendit.

politike në dispozicion të qeverisë së një shteti ose të entiteteve private, joqeveritare (të tilla si individë, grupe apo korporata) brenda shtetit.” (Alan Collins, 2010:133).

Ndërsa, sipas Barry Busan, Ole Waever dhe Jaap de Wilde në librin, *Siguria: Një kuadër i ri analize*, qasje kjo e cila u bë e njohur si Shkolla e Kopenhagës, nocioni i analizës sektoriale të sigurisë të quajtur “*sigurizim*”, (sigurizimi si qasje ndaj sigurisë), sigurinë duhet ta trajtojmë si një akt ligjërimi, pra si një veprim konkret të kryer (Alan Collins, 2010: 89). “*Siguria*” është një praktikë vetëreferuese, ku përmes kësaj praktike çështja shndërrohet në çështje sigurie (Alan Collins, 2010: 90). Prandaj është e domosdoshme që çështjet e fatkeqësive natyrore mbrojtjes civile dhe emergjencave civile në vendin tonë, duhen “*sigurizuar*”.

Pra, këtu do të nisemi nga pyetja: shteti dhe institucionet në Shqipëri, a janë në gjendje të sigurizojnë çështjet e fenomeneve ekstreme të natyrës, fatkeqësive natyrore, emergjencave civile dhe mbrojtjes civile? Me qëllim dhënien e kësaj përgjigje, fillimisht do të duhet të kuptojmë cilat janë rreziqet kryesore që prekin Shqipërinë? Katër rreziqet kryesore që prekin Shqipërinë janë: zjarret e pyjeve, përmytjet, tërmetet dhe stuhitë e dëborës. Rreziqe të tjera, përfshijnë: rrëshqitje toke, thatësira, epidemi, temperatura ekstreme, orteke, cuname, rreziqe teknologjike, çarje digash dhe stuhi. Ndërsa informacioni mbi kërcënimin ndaj rreziqeve natyrore në Shqipëri mbetet i fragmentarizuar, të dhënat e mundshme tregojnë se niveli i rrezikut është duke u rritur, dhe është relativisht më i lartë në Shqipëri, sesa në vendet fqinje⁶². Shqipëria renditet në vendin e 41-të në rang botëror në aspektin e ndjeshmërisë ndaj rrëshqitjeve të dheut, e 43-ta në drejtim të tërmeteve, dhe e 58-ta në drejtim të rreziqeve ndaj thatësirës⁶³. Më konkretisht, le t'i referohemi, dokumentit të *Strategjisë së sigurisë kombëtare të Republikës së Shqipërisë*.⁶⁴

Garantimi i një mjedisi që ofron siguri dhe liri për qytetarët është përgjegjësia parësore e *Strategjisë së sigurisë kombëtare të Republikës së Shqipërisë* (SSKRSH)⁶⁵. Parandalimi i degradimit mjedisor dhe reduktimi i pasojave të ndryshimeve klimatike, duke menaxhuar me efektivitet basenet ujore, shtuar sipërfaqet pyjore, trajtuar në mënyrë të integruar mbetjet urbane, si dhe duke bashkëpunuar me shoqërinë civile për ndërgjegjësimin e opinionit publik për ruajtjen e mjedisit; garantimi i sigurisë shëndetësore dhe reformimi i sistemit shëndetësor për të ofruar shërbime cilësore dhe të aksesueshme për të gjithë, përmes rishikimit të skemës së sigurimeve shëndetësore. Parandalimi dhe menaxhimi i epidemive do të realizohet përmes *Sistemit të Monitorimit të Sëmundjeve Infektive*⁶⁶. Pamundësia e identifikimit dhe e parashikimit adekuat të rreziqeve të ardhshme detyron që strukturat e sigurisë dhe ato të mbrojtjes të orientohen drejt krijimit të kapaciteteve polivalente, të cilat duhet të jenë të afta që, në kohën më të shkurtër të mundshme, të reagojnë me efektivitet dhe sukses ndaj rreziqeve të panjohura⁶⁷.

Në objektivat mbështetës në SSK-në e vitit 2004 shprehet: ngritja e Qendrës Kombëtare të Emergjencave Civile dhe Krizave, e cila do të ofrojë një instrument të

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

“ Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë ”

⁶²Dy raporte përshkruajnë nivelin e rrezikut nga fatkeqësitë natyrore dhe kapacitetet në lidhje me manaxhimin e rrezikut nga fatkeqësitë në Shqipëri: (1) Disaster risk assessment in Albania, UNDP, 2003; dhe (2) Disaster Risk Reduction Capacity Assessment Report for Albania, UNDP 2011.

⁶³Raporti global i vlerësimit, UNISDR, 2013.

⁶⁴Ligj nr. 103/2014, datë 31.7.2014 “Strategjia e Sigurisë Kombëtare e Republikës së Shqipërisë”.

⁶⁵Po aty, faqe 3.

⁶⁶Pika 9, po aty, faqe 15.

⁶⁷Po aty, faqe 19.

centralizuar për drejtimin dhe menaxhimin e emergjencave civile apo krizave ku mund të përfshihet RSH⁶⁸; nga kjo detyrë madhore dhe kombëtare lind natyrshëm pyetja; kur është krijuar Qendra Kombëtare e Emergjencave Civile dhe Krizave? Një pyetje tjetër që vjen pas saj është: a nuk duhej të merrej për bazë ky emërtim i Qendrës Kombëtare të Emergjencave Civile dhe Krizave, dhe nëse po, çfarë lidhje ka që ky emërtim aktual, i kuptueshëm dhe i familjarizuar të futej në “bunkerin” e togfjalëshit “mbrojtja civile”, kur mbrojtja civile, në vetvete, ka një kuptim më të ngushtë, ka një hapësirë veprimi më të vogël, ka një sërë detyrash vetëm për strukturën ushtarako-civile të Ministrisë së Mbrojtjes, që emërtohet Baza e Mbrojtjes Civile, etj.

Në *Strategjinë e sigurisë kombëtare të Republikës së Shqipërisë*, shtojca B: *Analiza e rrezeqeve*, “Vendi ynë është i ekspozuar edhe ndaj rrezeqeve me origjinë natyrore të karakterit gjeologjik, hidrologjik, atmosferik dhe biofizike, si dhe atyre me origjinë njerëzore, teknologjike dhe industriale. Në rang botëror Shqipëria renditet ndër vendet me pasoja të larta ekonomike nga fatkeqësitë. Rreth 86% e territorit ku gjenerohet afërsisht 88,5% e PBB-së, është e ekspozuar ndaj dy ose më shumë rrezeqeve. Sistemi i mbrojtjes civile është i pamjaftueshëm për të menaxhuar numrin në rritje të emergjencave dhe rehabilitimin e shpejtë të gjendjes së shkaktuar prej tyre. Ndryshimi i klimës është një dukuri globale, që ndikon negativisht në ekuilibrat natyrorë të RSH. Për shkak të klimës vendi mund të përballet me fenomene të skajshme më të shpeshta si temperatura të larta, thatësira të zgjatura dhe përmbytje të mëdha. Kjo mund ta ballafaqojë vendin me rrezikun nga fatkeqësitë hidrologjike, gjeologjike dhe biofizike, që prekin zonat e banuara dhe ndikojnë në mënyrë të konsiderueshme në ekonominë kombëtare. Degradimi i mjedisit në RSH është një dukuri shumë shqetësuese. Ai shfaqet në forma të ndryshme si shtrirja kaotike e qendrave urbane, prerja masive e pyjeve, dëmtimi i tokave bujqësore, ndotja e lartë e baseneve hidrike dhe gërryerja e lumenjve. Këto dukuri kanë prodhuar pasoja të domethënës në territor, peizazhin urban, në shëndetësi dhe në ekonominë e vendit⁶⁹.

Shqipëria është e prekur dhe rrezikohet edhe në të ardhmen nga erozioni. Zonat më problematike janë Ultësira Perëndimore, luginat e lumenjve të mëdhenj dhe bregdeti i Adriatikut, ku vija bazë e detit po tërhiqet. Në brendësi të territorit, erozioni parashikohet të shkaktojë reduktim të tokës së punueshme dhe burimeve ujore. Sëmundjet pandemike përbëjnë rrezik real dhe në rritje për sigurinë kombëtare. Në 20 vitet e fundit RSH është përballur me sëmundje si kolera dhe poliomieliti, me disa lloje virusesh gripale si H5N1 e H7N9 si dhe virusin HIV. Humbjet potenciale në njerëz mund të jenë domethënës, por ndikimi më i lartë do të shkaktohej nga reagimi i konsumatorëve, mungesat në fuqinë punëtore dhe dëmet kaskadë në sektorin ekonomik⁷⁰.

Në *Strategjinë e sigurisë kombëtare të Republikës së Shqipërisë*, shtojca C: *Klasifikimi i rrezeqeve*, “Klasifikimi i rrezeqeve është bërë duke shqyrtuar dy parametra kryesorë: gjasat e shfaqjes së rrezikut dhe pasojat që mund të shkaktojnë për sigurinë kombëtare. Në bazë të kombinimit të këtyre dy parametrave rreziqet janë klasifikuar në tre nivele. Në nivelin e parë janë grupuar rreziqet që kanë gjasa të larta shfaqjeje dhe pasoja të larta në rast se materializohen. Në nivelin e dytë janë grupuar rreziqet, të cilat ndërthurin gjasa të ulëta dhe pasoja të larta. Në nivelin e tretë janë grupuar rreziqet që kanë gjasa të

⁶⁸Ligj nr. 103/2014, datë 31.7.2014 “Strategjia e Sigurisë Kombëtare e Republikës së Shqipërisë”, faqe 11.

⁶⁹Po aty, faqe 21.

⁷⁰Po aty.

ulëta shfaqjeje dhe pasoja më të kufizuara. Këto përfundime janë arritur duke analizuar edhe dobësitë strukturore dhe institucionale që ndikojnë më së shumti në aftësinë tonë për t'u përballur me këto rreziqe⁷¹.

Në rreziqet e nivelit të parë, kategoritë e mëposhtme të rreziqeve kanë prioritetin më të lartë për sigurinë e RSH-së. Gjasat e shfaqjes dhe pasojat e tyre për sigurinë kombëtare vlerësohen të larta⁷². Pra, “*kriza energjetike, që kërcënon sigurinë e furnizimit të RSH-së dhe cenon rritjen ekonomike*”; është klasifikuar si rreziku i dytë, në rreziqet e nivelit të parë, pas, korrupsionit dhe krimi i organizuar; dhe “*Degradimi mjedisor dhe fatkeqësitë natyrore; shkatërrimi i mjedisit, shpyllëzimi, ndotja e lumenjve dhe fatkeqësitë natyrore industriale apo të shkaktuara nga ndikimi i njeriut*”, është klasifikuar si rreziku i pestë, në rreziqet e nivelit të parë, dhe sipas këtij dokumenti kanë prioritetin më të lartë për sigurinë e Republikës së Shqipërisë.

Në rreziqet e nivelit të dytë, kategoritë e mëposhtme të rreziqeve përbëjnë prioritet të nivelit të dytë për sigurinë kombëtare. Gjasat e shfaqjes së tyre vlerësohen të ulëta por me pasoja të larta për sigurinë⁷³. Pra, “*Shfaqje e një pandemie që kërcënon në masë shëndetin publik të popullsisë*” është klasifikuar si rreziku i dytë, në rreziqet e nivelit të dytë, pas sulmit terrorist, përfshirë edhe përdorimin e armëve të shkatërrimit në masë, kundër territorit të RSH-së.

Në rreziqet e nivelit të tretë, kategoritë e mëposhtme të rreziqeve përbëjnë prioritet të nivelit të tretë për sigurinë e vendit. Gjasat e shfaqjes vlerësohen më të ulëta se niveli i mësipërm ndërsa pasojat për sigurinë kombëtare më të ulëta se niveli i mësipërm.⁷⁴ Pra, “*Pasojat e ndryshimeve klimaterike në ekuilibrat natyrorë të RSH-së*”; është klasifikuar si rreziku i tretë, në rreziqet e nivelit të tretë, pas veprimtarisë subversive spiunazhi kundër interesave të RSH-së; dhe krizë financiare globale ose rajonale, që rrezikon stabilitetin e ekonomisë së RSH-së.

Në këtë punim nëpërmjet dhënies së përgjigjes për pyetjen kërkimore, si ndikojnë fenomenet ekstreme të natyrës dhe emergjencat civile në çështjet e sigurisë, argumentohet dhe provohet nga njëra anë, roli dhe rëndësia që kanë fenomenet ekstreme të natyrës dhe menaxhimi e përballimi i emergjencave civile, por edhe mjedisi dhe mbrojtja e tij, dhe nga ana tjetër, ndikimin që sjellin ato për sigurinë njerëzore, sigurinë publike dhe sigurinë kombëtare të vendit.

5. Përfundime dhe rekomandime

1. Shqipëria është një vend i dalë nga sistemi totalitar, e cila çështjet e infrastrukturës dhe të masave për parandalimin e fatkeqësive natyrore e emergjencave civile, i ka ndjekur nëpërmjet institucioneve shtetërore dhe në rastet kur ka pasur tërmete, përmbytje, etj., strukturat shtetërore, ato vendore, si dhe populli në mënyrë vullnetare kanë marrë masa urgjente për minimizimin e parandalimin e dëmeve njerëzore dhe në ekonomi. Krejt e kundërta, ka ndodhur pas vitit 1990, kur startoi ndërtimi i shtetit të së drejtës dhe që u shkatërruan shumë vepra arti, sisteme e kanale kulluese, vaditëse, etj. Kështu, pas vitit 1991 ka vazhduar me reforma strukturore, të tokës, të pronës, infrastrukturë etj, dhe këto tre dekada kanë treguar mangësi të mëdha për sa i përket aspekteve të mbrojtjes së mjedisit, tokës, pronës, ndërtimeve pa leje, dëmtimit të

⁷¹Po aty.

⁷²Ligj nr. 103/2014, datë 31.7.2014 “Strategjia e Sigurisë Kombëtare e Republikës së Shqipërisë”, faqe 25.

⁷³Po aty, faqe 25.

kanaleve kulluese, ndërtimeve pa kriter dhe pa marrë lejet përkatëse nga institute e specialist përkatës. Janë suprimuar shumica e instituteve shkencore dhe profesionale të cilat bënin studime dhe përcaktonin shkaqet, mangësitë, nevojat dhe jepnin sugjerime e bënin propozime konkrete ministrive përkatëse dhe qeverisë marrjen e masave për minimizimin e rreziqeve që mund të shfaqen në të ardhmen nga rreziku i katastrofave, fatkeqësive natyrore dhe projekteve e dëmtimeve të bëra nga institucionet apo banorë të zonave të caktuara.

2. Shqipëria është e “brishtë”, dhe në zhvillim e sipër, prej tre dekadash, dhe është dëmtuar rëndë infrastruktura e parandalimit dhe minimizimit të fenomeneve ekstreme të natyrës. Pra, në një mënyrë, apo një tjetër, eksperiencia ka treguar dhe tashmë është provuar njëkohësisht se Shqipëria është shtet dhe vend në “*emergjencë*”, edhe në rastet kur nuk e ka shpallur “gjendjen e emergjencës civile”, apo të “fatkeqësisë natyrore” e ka të domosdoshme që minimalisht për një mandat qeverisës katër vjeçar të krijohet Ministrinë e Emergjencave Civile.

3. Shqipëria është i vetmi vend që akoma nuk ka të planifikuara dhe funksionale struktura të mirëfillta emergjente, të cilat veprojnë në momentet e para kur ndodh emergjenca civile, dhe vetëm pasi është bërë ndërhyrja e parë dhe janë marrë masat përkatëse, kërkohet ndihma nga strukturat e tjera shtetërore e private. Nga mos ngritja e këtyre strukturave permanente, krijohen vështirësi e probleme për çështjet e sigurisë e jetës e aktivitetit normal dhe cenon sigurinë kombëtare.

4. Duke pasur parasysh rëndësinë e madhe që kanë emergjencat civile për sigurinë njerëzore, shtetërore, komunitare dhe për sigurinë kombëtare; domosdoshmëria e rritjes së bashkëpunimit ndërmjet institucioneve publike e private, si dhe faktin që në *Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë* dhe në strategjinë e sigurisë kombëtare përcaktohen detyrime të rëndësishme ku pasojat njerëzore janë katastrofike. Fenomenet ekstreme të natyrës cenojnë sigurinë kombëtare, sepse, sipas *Strategjisë së sigurisë kombëtare të Republikës së Shqipërisë*, shtojca C: *Klasifikimi i rreziqeve*⁷⁴ përcaktohet se: “Krizat energjetike, që kërcënon sigurinë e furnizimit të RSH-së dhe cenon rritjen ekonomike”; është klasifikuar si rreziku i dytë, në rreziqet e nivelit të parë; “Degradimi mjedisor dhe fatkeqësitë natyrore; shkatërrimi i mjedisit, shpyllëzimi, ndotja e lumenjve dhe fatkeqësitë natyrore industriale apo të shkaktuara nga ndikimi i njeriut”, është klasifikuar si rreziku i pestë, në rreziqet e nivelit të parë, dhe sipas këtij dokumenti kanë prioritetin më të lartë për sigurinë e Republikës së Shqipërisë; “Shfaqje e një pandemie që kërcënon në masë shëndetin publik të popullsisë” është klasifikuar si rreziku i dytë, në rreziqet e nivelit të dytë; dhe “Pasoja të ndryshmeve klimaterike në ekuilibrat natyrorë të RSH-së”; është klasifikuar si rreziku i tretë, në rreziqet e nivelit të tretë. Pra, kjo konfirmon se fenomenet ekstreme të natyrës cenojnë sigurinë kombëtare.

5. Në ligjin nr. 45/2019, “Për mbrojtjen civile”, neni 68, “Kundërvajtjet administrative” janë parashikuar gjithsej 37 shkelle administrative të cilat dënohen me gjobë nga 50 000 (pesëdhjetë mijë - 100 000 (njëqind mijë) dhe nga 100 000 (njëqind mijë) - 500 000 (pesëqind mijë) lekë. Por nga studimi i këtij legjislacioni rezulton se nuk kanë përputhje: neni 14, pika 8, shkronja “a”, “b”, “c”, “ç” dhe “ë”, me nenin 68, kundërvajtjet administrative, pika 2; neni 22, pika 2; shkronjat “f”, “g” “f” nuk ekzistojnë dhe nuk kanë përputhje me nenin 68 kundërvajtjet administrative, pika 2; neni 30; pikat 3, nuk

⁷⁴ Po aty, faqe 26.

⁷⁵ Ligji nr. 103/2014, datë 31.7.2014 “Strategjia e Sigurisë Kombëtare e Republikës së Shqipërisë”, Shtojca C - Klasifikimi i rreziqeve.

ekziston pika 3 në nenin 30, dhe nuk ka përrputhje neni 30, pika 3, me nenin 68 kundërvajtjet administrative”⁷⁶.

6. Çështjet e fatkeqësive natyrore, mbrojtjes civile dhe emergjencave civile në vendin tonë, duhen “sigurizuar”, nga shteti në tërësi dhe nga qeveria e institucionet përkatëse. Ndërkohë, “E drejta penale ka lindur si mënyrë dhe mjet për mbrojtjen e shoqërisë nga kriminaliteti”,⁷⁷ dhe “Detyrat e të drejtës penale janë lufta dhe parandalimi i kriminalitetit, mbrojtja e rendit ekonomiko-shoqëror nga veprat penale”⁷⁸. Por, *Kodi penal i Republikës së Shqipërisë*, nuk ka parashikuar vepra penale kundër emergjencave civile, përveç veprave penale kundër mjedisit të parashikuara në kreun IV, (neni 201 deri neni 207) në kodin penal, nuk ka vepra penale kundër mbrojtjes civile, fenomeneve ekstreme të natyrës dhe emergjencave civile. Ndërkohë, *Kodi penal i Republikës së Kosovës* parashikonte disa vepra penale si: neni 356: Shkaktimi i rrezikut të përgjithshëm; neni 357: Asgjësimi, dëmtimi ose heqja e instalimeve publike; neni 362: Mos evitimi i rrezikut; dhe neni 363: Keqpërdorimi i sinjalit të fatkeqësisë apo të rrezikut⁷⁹.

Mbi bazën e këtyre përfundimeve, rekomandohet:

1. Të krijohet Ministria e Emergjencave Civile. Fenomenet ekstreme të natyrës cenojnë sigurinë kombëtare, prandaj vetëm nëse arrihen të parashikohen, përgatiten, zbatohen e merren masat e duhura dhe brenda mandatin të parë qeverisë katër vjeçar, mundet të krijohet Agjencia Kombëtare e Emergjencave Civile, në varësinë e kryeministrit. Në rast të kundërt, Ministria e Emergjencave Civile duhet të vazhdojë edhe katër vjet të tjera. Nëse maxhoranca fituese e zgjedhjeve nuk do të marrë parasysh propozimin e parë, po paraqesim propozimin e dytë.

2. Të krijohet Ministria e Mjedisit dhe Emergjencave Civile ose Ministria e Emergjencave Civile dhe e Mjedisit. Ministria e Mjedisit është një ministri e rëndësishme, por fakti që katastrofat, fatkeqësitë natyrore, dhe emergjencat civile, kanë treguar se në vendin tonë janë treguar mangësi themelore deri në papërgjegjshmëri politike, shtetërore, shoqërore, juridike, profesionale, njerëzore, familjare e individuale, dhe konsumim të veprave penale të ndryshme me pasoja tejet të rënda për jetën e dhjetëra e qindra qytetarëve dhe dëme të mëdha ekonomike, deri në humbjet e jetëve njerëzore, e kërkon si domosdoshmëri krijimin e kësaj ministrie.

Mendohet se duke krijuar këtë ministri, jo vetëm vlerësohen dhe ngrihen lart, vlerësimi, marrja e përgjegjësi të larta shtetërore, etj. në fushën e emergjencave civile, por edhe Ministria e Mjedisit, që ka funksionuar këto vite, jo vetëm nuk do të zbehet veprimtaria e saj, por përkundrazi, do të vlerësohet edhe më shumë sepse të gjitha çështjet e pazgjidhura nga ana e saj deri më sot, do të rimarrin vlerë të shtuar në kuadër të Ministrisë së Emergjencave Civile. Argument tjetër, është fakti që mosmarrja e masave të mbrojtjes së duhur të mjedisit përbën, burim e shkak vendimtar për ardhjen e pasojave si katastrofat, fatkeqësitë natyrore e emergjencat civile, prandaj edhe do të ketë prioritet më të lartë politik, shtetëror, qeveritar, shoqëror e komunitar. Gjithashtu, në lidhje me dy propozimet e mësipërme, fatkeqësisht shumicat politike qeverisëse kanë abuzuar me të drejtën e tyre “legjitime” për caktimin e numrit të ministrive dhe emërtimit të tyre në varësi të “orekseve” të tyre dhe plotësimit të dëshirave të “tepsisë” së partisë

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

⁷⁶ Shiko "Tabela 2. Përmbledhje e dënimeve administrative për kundravajtjet administrative në bazë të ligjit nr. 45/2019, "Për Mbrojtjen Civile".

⁷⁷ Shfaqet Muçi, "E Drejta Penale-Pjesa e përgjithshme, Tiranë 2012, faqe 11.

⁷⁸ Po aty, faqe 22.

⁷⁹ Shiko, "Tabela 3. Përmbledhje e dënimeve për vepra penale kundër sigurisë së përgjithshme të njerëzve dhe pasurisë sipas Kodit Penal të Kosovës".

kryesore fituese në zgjedhje dhe partive të vogla në koalicion me të. Nuk po thuhet se, Shqipëria nuk ka nevojë më shumë se sa për shtatë ministri, si disa vende të zhvilluara të Bashkimit Evropian, - e jo vetëm, - por nga ana tjetër, janë bashkuar e ndarë ministri tradicionale, janë krijuar “megaministri” dhe janë suprimuar ministri që ishin dhe mbeten të rëndësishme për qytetarët, si Ministria e Punës dhe Çështjeve Sociale, ku disa struktura tashmë janë “tkurrur” aq shumë sa nuk i gjen dot as dokumentet në arkiv; disa dokumente kanë mbetur në zyrat e një ish-ministrie të shkrirë dhe disa të tjera gjenden në “megaministrinë” e krijuar. Por kjo nuk është përgjegjësi politike, shtetërore, morale e njerëzore, por përkundrazi është papërgjegjësi politike, juridike, shoqërore e njerëzore dhe pasojat e saj kanë provuar se janë “konsumuar” vepra penale në këtë drejtim pavarësisht se ato nuk janë kallëzuar, filluar, ndjekur e gjykuar.

3. Agjencia Kombëtare e Mbrojtjes Civile, të ndryshojë emërtimin në Agjencia Kombëtare e Emergjencave Civile dhe të ndryshojë varësia e saj, nga varësia e ministrit të Mbrojtjes, të ndryshojë në varësi të Kryeministrit të Shqipërisë. Sepse, kalimi i Agjencisë Kombëtare të Emergjencave Civile në varësi të ministrit të Mbrojtjes, është një kthim prapa, është një gabim parimor, institucional, ligjor e profesional. Asnjë lidhje të drejtpërdrejtë nuk ka Ministria e Mbrojtjes me emergjencat civile. Fakti që Ministria e Mbrojtjes ka në varësi Agjencinë Kombëtare të Mbrojtjes Civile, është e barabartë me atë detyrim që kanë edhe njëmbëdhjetë (11) ministri dhe njëzetepesë (25) institucione të pavarura shtetërore në bazë të vendimit të Këshillit të Ministrave⁸⁰. Por nuk është argument, as provues, dhe as justifikues, që meqenëse Ministria e Mbrojtjes ka në varësi Bazën e Mbrojtjes Civile, duhet të shndërrohet struktura e emergjencave civile, në Agjenci Kombëtare të Mbrojtjes Civile, dhe të jetë në varësi të Ministrisë së Mbrojtjes. Ky është një tjetër absurditet politik e qeverisë së shtetit. Prandaj, kjo vërteton edhe një herë propozimin e bërë që duhet të krijohet Ministria e Emergjencave Civile ose Ministria e Emergjencave Civile dhe e Mjedisit, ose Ministria e Mjedisit dhe e Emergjencave Civile, dhe nëse nuk realizohen këto, Agjencia Kombëtare e Mbrojtjes Civile, të ndryshojë varësinë e saj: nga varësia e ministrit të Mbrojtjes, në varësi të Kryeministrit të Shqipërisë.

4. Të krijohen dhe të funksionojnë strukturat dhe shërbimet e mirëfillta emergjente, të cilat duhet të jenë permanente dhe të gatshme e në gatishmëri për të vepruar në momentet e para kur ndodh emergjenca civile. Në rastet kur emergjenca civile përshkallëzohet më tej, kërkohet angazhimi i strukturave dhe shërbimeve të tjera që i ngarkon ligji “Për mbrojtjen civile”.

5. Të krijohet një grup pune me urdhër të kryeministrit nën drejtimin e ministrit të Financave për të vlerësuar rrezikun dhe kostot e emergjencave civile në Shqipëri për periudhën 1991-2021. Rreziku lypet të përcaktohet si (1) probabiliteti dhe frekuenca e një rreziku që ndodh, (2) niveli i ekspozimit të njerëzve dhe pasuria në rrezik, dhe (3) efektet ose kostot, si direkt ashtu edhe indirekt, të këtij ekspozimi⁸¹. Prandaj, çmimi i mosveprimit, në lidhje me reduktimin e rrezikut në Shqipëri është veçanërisht i lartë. Të përcaktohen efektet e mundshme shoqërore dhe ekonomike (direkte) dhe indirekte efektet ose kostot. Në vlerësimin e humbjeve direkte ekonomike, të përfshihen, kostoja

⁸⁰ Vendim i Këshillit të Ministrave, nr. 1020, datë 16.12.2020 “Për përbërjen, funksionimin dhe detyrat e komisionit teknik këshillimor për zvogëlimin e riskut ndaj fatkeqësive”, (ne zbatim të pikës 3, të nenit 25, të ligjit nr.45/2019, “Për mbrojtjen civile”).

⁸¹ George D. Haddow, Jane A. Bullock, Damon P. Coppola, Hyrje në Menaxhimin e Emergjencave Botimi i Shtatë, Shtetet e Bashkuara, 2020, faqe 79.

e riparimit ose zëvendësimit të strukturave të dëmtuara ose linjave të shpëtimit; dëmtimi jostrukturor; humbja e përmbytjes dhe inventarit të biznesit; dhe humbja e lidhur me kostot e funksionit; humbjet bujqësore (kulturat); kosto të tjera, si humbja e të ardhurave; kostot e zhvendosjes dhe humbjet e qirasë që ndodhin si një pasojë e ngjarjeve; kostot sociale, si: viktimat, lëndime, familje të zhvendosura dhe kosto e strehimit; efektet dhe kostot indirekte ku mund të përfshihen rritja e papunësisë, ndërprerja e biznesit dhe humbja e prodhimit, zvogëlimi në kërkesa dhe shpenzimet e konsumatorit, dhe humbjet e bazës tatimore, etj. Humbjet indirekte janë më lehtë llogaritur në nivelin lokal dhe rajonal sepse informacioni i nevojshëm në lidhje me popullsinë, punësimi dhe baza e taksave dhe natyra e ekonomisë dhe bizneseve identifikohet më lehtë. Qëllimi është që mbi bazën e vlerësimit të rrezikut dhe kostove që shkaktohen nga emergjencat civile për vendin tonë, qeveria dhe institucionet e saj përkatëse, për këto fatkeqësi natyrore e emergjencat civile, të marrin masa të plota për sigurinë e jetës, shëndetit e pronës, të drejta këto të garantuara në *Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë*⁸² dhe ligji “Për mbrojtjen civile”⁸³.

6. Të hartohet platforma kombëtare për menaxhimin e rrezikut të fatkeqësive, dhe kjo lypet të shndërrohet në mekanizmin kryesor institucional për drejtimin dhe vlerësimin e progresit të parandalimit e minimizimit të emergjencave civile në vendin tonë.

7. Agjencia Kombëtare e Mbrojtjes Civile të propozojë ndryshimet përkatëse për përputhjen e Nenit 68, pika 2, “Kundërvajtjet administrative” të ligjit “Për mbrojtjen civile”⁸⁴ me: nenin 14, pika 8, shkronja “a”, “b”, “c”, “ç” dhe “ë”; pika 2; neni 22, pika 2; shkronjat “f”, “g” “r” dhe neni 30, pikat 3, që nuk ekzistojnë dhe që nuk kanë përputhje por edhe që nuk përputhen me nenin 68 kundërvajtjet administrative”.

8. Agjencia Kombëtare e Mbrojtjes Civile dhe Ministria e Drejtësisë, të hartojnë projektligjin “Për disa shtesa e ndryshime në Kodin penal të Republikës së Shqipërisë” ku të propozohen veprat penale kundër sigurisë së përgjithshme të njerëzve dhe të pasurisë të shkaktuara nga pasojat që sjellin fenomenet ekstreme të natyrës dhe emergjencat civile, të cilat ndikojnë drejtpërdrejtë në lidhje me përgjegjësinë shtetërore, politike, komunitare, njerëzore e private dhe që sjellin pasoja me humbje të jetëve njerëzore e dëme të mëdha ekonomike.

⁸² Neni 21, neni 41, neni 42 i Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë.

⁸³ Neni 57/2, i ligjit nr. 45/2019 “Për mbrojtjen civile”.

⁸⁴ Neni 68/2 i ligjit nr. 45/2019, “Për Mbrojtjen Civile”.

Shënim i redaktorit:

Fjala “risk”, e përdorur nga autori në këtë shkrim, është zëvendësuar me fjalën “rrezik”. Nuk është bërë kjo gjë, vetëm në rast citimi të drejtpërdrejtë të një burimi. Për më tepër në lidhje me këtë temë, mund të lexohet në shënimet fund të botimit të librit të konferencës.

Bibliografia

1. Arjan Dyrnishi, Qendra për Studimin e Demokracisë dhe Qeverisjes, CSDG, "Barometri i Sigurisë Shqipëri-Anketë Kombëtare 2020", Tiranë, 2021.
2. Aleksandar R.Ivanoviæ, "Environmental crime as a factor of endangering national security", 2010.
3. Albania's Energy Sector: Vulnerable to Climate Change. Nga Jane Ebinger. Rajoni i Evropës dhe Azisë Qendrore. Banka Botërore. Shtator 2010, Vol 19.
4. Buzan, Waever dhe de Wilde, "Security: A New Framework for Analysis", 1998.
5. Barry Busan, "People, States and Fear (Hemel Hempstead: harvester Wheat sheaf, 1991.
6. Collins, A., *Studime bashkëkohore të sigurisë*, botuar nga UET Press, Tiranë, 2010.
7. George D.Haddow, Jane A. Bullock, Damon P.Coppola, Hyrje në Menaxhimin e Emergjencave Botimi i Shtatë, Shtetet e Bashkuara, 2020.
8. Max Weber, "Politika si profesion, shkenca si profesion, tre tipat e paster te sundimit legjitim", Shtepia botuese "Fan Noli", Tiranë 2006.
9. Gjergji Selfo "Kuari i menaxhimit mjedisor dhe social për Shqipërinë projekti i lehtësimit të tregtisë dhe transport në Ballkanin Perëndimor", draft III, datë 11/01/2018.
10. Richard H. Ullman, "Ri-përkufizimi i Sigurisë", International Security, 8/1(1983). (Alan Collins, 2010:133).
11. Shfaqet Muçi, "E Drejta Penale-Pjesa e përgjithshme, Tiranë 2012.
12. Ullman, Richard H. "Ri-përkufizimi i Sigurisë", International Security, 1983.
13. Disaster risk assessment in Albania, UNDP, 2003.
14. Disaster Risk Reduction Capacity Assessment Report for Albania, UNDP 2011.
15. Disaster risk assessment in Albania, UNDP, 2003; dhe (2) Disaster Risk Reduction Capacity Assessment Report for Albania, UNDP 2011.
16. Disaster Risk Reduction Capacity Assessment Report for Albania, UNDP BCPR, 2011.
17. Direktiva e Këshillit 85/337/EEC të 27 qershorit 1985 mbi vlerësimin e efekteve të projekteve publike dhe private në mjedis.
18. Direktiva 2008/99/KE e 19 Nëntorit 2008mbi mbrojtjen e mjedisit nëpërmjet të drejtës penale.
19. Direktiva 2009/123/KE e 21 Tetorit 2009 mbi ndotjen e shkaktuar nga anijet dhe parashikimin e dënimeve për shkeljet.
20. EEA, The European environment-state and outlook 2015: synthesis report. European Environment Agency, Copenhagen, 2015.
21. J.McCormick, *Environmental Policy in the European Union*, Palgrave, 2001.
22. OSCE "Udhëzues kompetencat e autoriteteve vendore për parandalimin e krimit mjedisor", Tiranë, dhjetor 2019.
23. Dekret Nr.3824, datë 1.12.1964 i Presidiumit të Kuvendit Popullor "Për mbrojtjen civile të Republikës".
24. Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë.
25. Ligj nr. 103/2014, datë 31.7.2014 "Strategjia e Sigurisë Kombëtare e Republikës së Shqipërisë".
26. Ligj nr. 8756, datë 26.3.2001" Per Emergjencën Civile", i ndryshuar me ligjin nr. 10137, date 11.5.2009.
27. Ligj nr. 45/2019, datë 18.7.2019 "Për Mbrojtjen Civile".
28. Ligj nr. 9754, datë 14.6.2007 "Për përgjegjësinë penale të personave juridikë".
29. Ligj nr. 7895, datë 27.1.1995 "Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë" i ndryshuar.
30. Ligj nr. 44/2019 "Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 7895, datë 27.1.1995, "Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë", të ndryshuar.
31. Ligj nr. 04/L-030, datë 31.08.2011 "Për përgjegjësinë e personave juridik për veprat penale", i cili ka hyrë në fuqi me 1 janar 2013.
32. Ligj Nr. 139/2015 "Për vetëqeverisjen vendore".
33. Ligj nr. 10 279, datë 20.5.2010 "Për Kundërvajtjet Administrative".
34. Raporti global i vlerësimit, UNISDR, 2013.
35. Raport i posaçëm i IPCC për ngjarjet ekstreme (IPCC/SREX, 2011).
36. Rezoluta (77)28"Mbi kontributin e të drejtës penale për mbrojtjen e mjedisit"të Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës. (marrë nga Enkelelda Turkeshi, "mbrojtja juridike penale e mjedisit", Tiranë, 2014.).
37. Rregullore e Këshillit dhe Komisionit Evropian: Bashkimi Evropian, Rregullorja (KEE) nr. 1210/90 mbi themelimin e Agjencisë Evropiane të Mjedisit dhe Rrjetit Evropian të Informimit dhe Vëzhgimit të Mjedisit.
38. Raporti vjetor 2017"Mbi gjendjen e digave dhe dambave",maj 2018,"Konkluzione të përgjithshme".
39. Raporti global i vlerësimit, UNISDR, 2013.
40. Vendim i Gjykatës Evropiane të Drejtësisë të datës 13 shtator 2005, për çështjen C-176/03, Komisioni kundër Këshillit,si dhe Initiative of the Kingdom of Denmark with a view to adopting a Council framework Decision on combating serious environmental crime, Official Journal of the European Communities C 39,11/02/2000.
41. Vendim i Këshillit të Ministrave nr.741, datë 20.11.2019,"Për emërimin e drejtorit të përgjithshëm të agjencisë kombëtare të mbrojtjes civile".(ne zbatim të pikës 2, të nenit 24, të ligjit nr. 45/2019, "Për mbrojtjen civile").
42. Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 747, datë 20.11.2019, "Për organizimin dhe funksionimin e Agjencisë Kombëtare të Mbrojtjes Civile".(ne zbatim të neneve 23, pika 7, e 26, pika 2 të ligjit nr.45/2019, "Për

- mbrojtjen civile", dhe të ligjit nr. 90/2012, "Për organizimin dhe funksionimin e administratës shtetërore").
43. Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 923, datë 25.11.2020 "Për funksionimin e organizimin e komitetit të mbrojtjes civile dhe bashkëpunimin ndërinstitucional të institucioneve dhe të strukturave të sistemit të mbrojtjes civile". (në zbatim të pikës 3, të nenit 20, të ligjit nr. 45/2019, "Për mbrojtjen civile").
 44. Vendim i Këshillit të Ministrave, nr. 1020, datë 16.12.2020 "Për përbërjen, funksionimin dhe detyrat e komisionit teknik këshillimor për zvogëlimin e riskut ndaj fatkeqësive", (në zbatim të pikës 3, të nenit 25, të ligjit nr. 45/2019, "Për mbrojtjen civile").
 45. Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 1162, datë 24.12.2020 "Për përcaktimin e procedurave dhe të afateve për pajisjen me vërtetim për riskun të subjekteve, të cilat kërkojnë të pajisen me leje zhvillimi/ndërtimi". (në zbatim të nenit 13, të ligjit për mbrojtjen civile).
 46. Urdhër i Kryeministrit të Shqipërisë, nr. 27, datë 3.2.2020, "Për miratimin e strukturës dhe të organikës të Agjencisë Kombëtare të Mbrojtjes Civile.

Në lidhje me përdorimin e termit "rrezik", në fushën e sigurisë, dhe huazimin e termit "risk"

■Dr. Albert HITOALIAJ
Qendra Kërkimore Shkencore
albert.hitoaliaj@asp.gov.al

Abstrakt

Fjala "risk", e përdorur nga disa autorë në shkrimet e konferencës, është zëvendësuar gjatë procesit të redaktimit të materialeve, me fjalën "rrezik". Nuk është bërë kjo gjë, vetëm në rast citimi të drejtpërdrejtë të një burimi. Ky zëvendësim është kryer duke iu referuar kryesisht "Fjalorit të gjuhës së sotme shqipe", "Oxford Advanced Learner's Dictionary", "Raportit 2017" të Akademisë së Shkencave, "Deklaratës" së akademive anëtare të IAP-it për Shkencën, etj.

Në këtë shkrim të shkurtër, behët një përpjekje për ndërgjegjësim e sqarim të autorëve të përmendur. Huazimi i panevojshëm, nga anglishtja në shqipe, i fjalës "risk", nuk përbën vetëm një pasaktësi të rrafshit gjuhësor, por cenon një koncept themelor të sigurisë. Termi "rrezik" lidhet në mënyrë të pazgjidhshme me termin "siguri". Për këtë arsye të rëndësishme konceptore, dhe për arsye se në fjalorët më të rëndësishëm termi "risk" përkthehet shqip si "rrezik", jepen disa referime të shkurtra në këtë shkrim. Kjo është një përpjekje për mirëmbajtjen e terminologjisë në fushën e sigurisë, për shkak, se sa më të qarta termat, aq më i madh është edhe ndikimi e kuptimësia e rrënjës së lexuesit, apo zbatuesit, e dokumenteve strategjike.

Fjalëkyçe:

"risk", "rrezik", koncepti i sigurisë, huazime gjuhësore, emergjenca civile.

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Fjala “risk”, e përdorur nga autorët në punimet e kësaj konference, në botimet tona, është zëvendësuar me fjalën “rrezik”. Nuk është bërë kjo gjë, vetëm në ato raste kur ka pasur citime të drejtpërdrejta burimesh. Gjej me vend të sqaroj, se ky shënim po vendoset për shkak se autorët, kanë përdorur kryesisht gjuhë e stil të shkruari, korrekt. Lind me të drejtë pyetja: a duhet përdorur termi “rrezik”, apo huazimi “risk”? Pikësëpari termi *rrezik* ka të bëjë me një kuptim themelor e të pandashëm që lidhet me termin *siguri*. *Siguria* dhe *rreziku*, janë dy koncepte të pandashme nga njëri-tjetri, kur kemi të bëjmë me studime të fushës së sigurisë, me studime strategjike, me parashikime të së ardhmes në fusha të caktuara etj. Jo me kot, dokumenti kryesor strategjik i Republikës së Shqipërisë (*Strategjia e sigurisë kombëtare e RSH-së*), përcakton “rreziqe” e “kërcënime” në nënndarjet që ka. Nisur nga rreziqet e mundshme zhvillohen edhe strategjitë që kanë synim garantimin e sigurisë. Nëse e zëvendësojmë fjalën *rrezik* me *risk*, siç bëhet rëndom nëpër ndonjë dokument strategjik, ligj apo përkthime të ndryshme, atëherë kemi cenuar një koncept. Nuk është më thjesht çështje huazimi apo çështje gjuhësore. Kuptimi i fjalës *rrezik* është i ngulitur në memorien e gjuhës shqipe dhe si e tillë, ajo shfaq një gjendje të cilën e kupton i madh e i vogël. Kjo fjalë gjendet shpesh në përdorim të përgjithshëm dhe gjendja që paraqet fjala *rrezik*, u mësohet e para fëmijëve. Në *Fjalorin e gjuhës së sotme shqipe*, fjala *rrezik* përshkruhet:

“RREZIK m. 1. Gjendje e vështirë, në të cilën dikujt a diçkaje mund t’i ndodhë një fatkeqësi, një dëm i madh a një e keqe tjetër, mundësia e një të keqeje të menjëhershme që kërcënon dikë a diçka. 2. Diçka që mund t’u sjellë një dëm, një humbje a një të keqe të madhe të tjerëve, burimi a shkaku i një të keqeje të mundshme e kërcënuese.” (Kostallari, Androkli, et. al. (red), *Fjalor i gjuhës së sotme shqipe*, Tiranë: Akademia e Shkencave, 1980).

AKADEMIA
E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Kurse fjala “siguri”, përshkruhet:

SIGURI f. 1. Të qenët jashtë çdo rreziku dhe të papriture; gjendje pa ndonjë rrezik a të keqe të papritur, sigurim. Siguria shoqërore. Siguria në punë. Ruajtja e lirisë dhe e sigurisë. . . . etj.” (po aty)

Ndërkohë, fjala “risk”, në shqip ka një kuptim të ndryshëm nga i “riskut”-rrezik, që përdoret sot në zëvendësim të fjalës “rrezik”:

“RISK m. bised. Fat, kështet; pjesa që i bie një njeriu sipas fatit që ka (sipas besëtytnive). Ky qe risku i tij. Njeri pa risk, ia preu riskun. Iu bë risk.” (po aty)

Dëgjohet shpesh justifikimi se huazimi i fjalës “risk” (nga anglishtja) ndodh pasi në gjuhën shqipe, fjala “rrezik”, nuk është përkthimi i saktë i këtij termi. Çuditërisht, ky pretendim, nuk ka më shumë se dy dekada që ekziston. Nuk ka pasur dilema për përkthimin e kësaj fjale më përpara. Pas viteve ‘90, kur filloi përkthimi masiv nga anglishtja, u huazuan edhe shumë fjalë të panevojshme. Fjala “risk” është njëra prej tyre. Megjithatë, siç e përmenda në fillim nuk është më shumë çështje gjuhësore, se sa koncepti që ka lidhje me sigurinë. Nëse i referohemi fjalorit të anglishtes, botim i Oksfordit (*Oxford Advanced Learner's Dictionary*, Oxford: University Press, 2021), fjala “risk”, përshkruhet kështu:

risk noun

[countable, uncountable] the possibility of something bad happening at some time in the future; a situation that could be dangerous or have a bad result.

Kemi thujse të njëjtin përshkrim si fjala “rrezik”: “Gjendje e vështirë, në të cilën dikujt a diçkaje mund t’i ndodhë një fatkeqësi, një dëm i madh a një e keqe tjetër” dhe “the possibility of something bad happening at some time”. Nuk shihet ndonjë nevojë që kjo fjalë të zëvendësohet. Në një botim të Institutit të Gjuhësisë dhe të Letërsisë thuhet:

“Risku,-U m., Riskoj kal. Fjalë të ligjërit libror me temë të huazuar nga gjuhët neolatine. Nuk janë përfshirë në FGjSSH. Të dy huazimet mund të zëvendësohen me fjalë e shprehje të gjuhës shqipe: risk me emrin rrezik, ndërsa riskoj me foljen rrezikoj ose me shprehjen vë në rrezik, p.sh.: Punë me (pa) rrezik. Është me rrezik kjo punë. Marr parasysh rrezikun...”
(Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, *Gjuha jonë*, 21-22, Akademia e Shkencave e RSH, 2001, 86)

Fjalori shqip-anglisht dhe anglisht-shqip, i autorit Ilo Stefanllari, e përkthen qartë e pa keqkuptime fjalën “risk” në “rrezik”:

“risk / risk / n. rrezik; take a risk rrezikoj; at risk në rrezik; at the risk of duke rrezikuar të; vt . rrezikoj; risk one’s neck, rrezikoj kokën” (Stefanllari, Ilo, *Albanian-English, English-Albanian*, New York: Hippocrene Books, 1996, 337)

Edhe Aristotel Pano, në fjalorin e tij me terma ekonomiko-financiare, nuk ka mëdyshje për përkthimin e termit “risk” në “rrezik”:

“Rreziqe financiare dhe monetare (financial and monetary risks). Janë rreziqe që rrjedhin... Më të rëndësishme nga këto rreziqe konsiderohen: a) Rreziku i ndryshimit të nivelit të tarifave tatimore (tax rates risk). Ndryshimi i mundshëm...”

(Panoi, Aristotel, *Fjalor ekonomiko-financiar*, Tiranë: Albin, 2002, 456)

Të njëjtin shpjegim e gjejmë edhe në fjalorin Ramazan Hysës: “rrezik’ danger ; risk rrezikoj’ ; risk rrezik’ shëm, i/e (-shme) dangerous; risky...” (Hysa, Ramazan, *Albanian-English, English-Albanian Dictionary and Phrasebook*, New York: Hippocrene Books, 1999, 46).

Fjalori anglisht-shqip, i 1966-s, i botuar nga Ministria e Arsimit e kohës, shprehet shkurtimisht, por qartë:

“risk (risk) 1. n rrezik, rrezikim; 2. v marr guxim, rrezikoj; risk one’s neck, ve në rrezik kokën” (Drejtoria e Studimeve dhe Botimeve Shkollore, *Fjalor Anglisht-shqip*, Tiranë: Ministria e Arësimit dhe e Kulturës, 1966, 258).

Ndërsa në fjalorin e madh, anglisht-shqip, me 126 000 mijë fjalë, të Pavli Qeskut, trajtohet më gjerësisht fjala “risk” (*risk, risking, risked, risker, riskiness, riskless, risky, risk factor* etj.). Në të gjitha përkthimet e shumta që ai ofron, kjo fjalë përkthehet: *rrezik, rrezikoj, vë në rrezik, rrezikim, me rrezik* etj. (Qesku, Pavli, *Fjalor anglisht-shqip: 126 000 fjalë*, Tiranë: EDFA, 2002, 1415).

Madje, M. E. Kyger e lidh edhe prejardhjen e fjalës “rrezik” nga “riscio” (italisht): “Emanating from Italy (Ital. risico, rischio) are Alban. rëzik, rrëzik’ danger’ . . .” (Minor Ellsworth Kyger, *Indo-European Words and Locutions for Danger, with Emphasis on Germanic and Romance Languages*, Catholic University of America Press, 1955, 39), pavarësisht se origjina e kësaj fjale, zanafillën e ka në greqishten e vjetër: *riza, rizos, rhizikon*. Ky i fundit ishte një term detar që përdorej për vështirësit a rreziqet që duhet të shmangeshin në det. Por, etimologjia e emrit është një diskutim tjetër.

Pra, nuk ka as më të voglin dyshim, se nuk nevojitet një huazim i fjalës “risk” në shqipe, me pretendimin se nuk u përkthye. Për më tepër, duke iu referuar “Raportit 2017” të Akademisë së Shkencave, “Deklaratës” së akademive botërore të shkencave, anëtare të IAP-it për Shkencën, mbi objektin: “Shkenca dhe teknologjia në reduktimin e rrezikut nga fatkeqësitë” etj., fjala “risk”, për “Kuadrin e Sendait”, përkthehet si reduktim apo pakësim rreziku (*Rezolutë mbi rolin e shkencës dhe teknologjisë në reduktimin e rrezikut nga fatkeqësitë*, përgatitur nga akademitë anëtare të IAP-it për Shkencën); *Deklaratë e akademive anëtare të IAP-it për Shkencën, mbi objektin: “Shkenca dhe teknologjia në reduktimin e rrezikut nga fatkeqësitë”*. Kjo deklaratë është miratuar nga shumica e akademive anëtare të IAP-it për Shkencën.

Por, fatkeqësisht, nëse shohim ligjin nr. 45/2019 “Për mbrojtjen civile” gjejmë një mbingarkesë të frikshme me fjalën “risk”. A thua, se sa më shumë të përdorej, aq më i rëndësishëm do të bëhej ligji. Ja disa shembuj të përdorimit të kësaj fjale në këtë ligj:

**AKADEMIA
E SIGURISË**

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

“Informacioni për riskun e fatkeqësisë, dimensionet e riskut, menaxhim i riskut nga fatkeqësitë, strategjive për zvogëlimin e riskut nga fatkeqësitë, për të parandaluar riskun e ri nga fatkeqësitë, riskun ekzistues të fatkeqësive, për të menaxhuar riskun e mbetur, për të shmangur ose zvogëluar riskun e fatkeqësive të ardhshme”.

Ose, më tej:

39. “Risk” është kombinimi i mundësisë së ndodhjes së një ngjarjeje dhe të pasojave të saj negative.

40. “Risku i mbetur” është risku i fatkeqësisë që mbetet në formë të pamenaxhuar, madje edhe kur merren masa të efektshme për zvogëlimin e riskut të fatkeqësive, dhe për të cilin duhet të disponohen kapacitetet e përgjigjes emergjente dhe të rimëkëmbjes.

41. “Rrezik” është një proces, fenomen ose aktivitet njerëzor, që mund të shkaktojë humbje të jetës, plagosje apo impakte të tjera shëndetësore, dëmtim të pronës, ndërprerje të veprimtarisë sociale dhe ekonomike ose degradim mjedisor.

42. “Rrezik natyror” është një proces apo fenomen natyror që mund të shkaktojë humbje të jetës, plagosje apo impakte të tjera shëndetësore, dëmtim të pronës, humbje të mjeteve të jetesës dhe shërbimeve, probleme sociale dhe ekonomike ose dëmtim mjedisor.

“Vlerësim i riskut” është një qasje cilësore ose sasiore për të përcaktuar natyrën dhe shkallën e riskut nëpërmjet analizës së rreziqeve të mundshme dhe vlerësimit të kushteve ekzistuese të ekspozimit dhe cenueshmërisë, që së bashku do të mund të dëmtonin njerëzit, pronën, shërbimet, jetesën dhe mjedisin e ekspozuar nga i cili ato varen.

47. “Vërtetimi mbi riskun” është dokumenti që lëshohet nga autoriteti përkatës, sipas nenit 13, të këtij ligji, i cili certifikon mundësinë reale të realizimit të ndërtimit, bazuar mbi analizën e rrezikut, cenueshmërinë dhe ekspozimin e tij.

48. “Zvogëlimi i riskut nga fatkeqësitë” ka për qëllim parandalimin e risqeve të reja të fatkeqësive, zvogëlimin e atyre ekzistuese dhe menaxhimin e riskut të mbetur, që të gjitha së bashku ndihmojnë në forcimin e aftësisë ripërtëritëse dhe si rezultat në arritjen e zhvillimit të qëndrueshëm të shoqërisë.

Si përfundim, ose duhet të ndryshohet fjala “risk” e përdorur pa asnjë arsye, e logjikë gjuhësore, e konceptore në ligj e dokumente strategjike, ose duhet pranuar, se që të kuptojmë shqip na nevojitet të jemi anglishtfolës...

Bibliografi

1. Androkli Kostallari et. al. (red). *Fjalor i gjuhës së sotme shqip.*, Tiranë: Akademia e Shkencave, 1980.
2. *Oxford Advanced Learner's Dictionary*. Oxford: Oxford University Press. 2021.
Burimi elektronik: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com>
3. Ilo Stefanllari. *Albanian-English, English-Albanian*. New York: Hippocrene Books, 1996.
4. Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë. *Gjuha jonë, 21-22*. Tiranë: Akademia e Shkencave e RSH, 2001.
5. Aristotel Pano. *Fjalor ekonomik-financiar*. Tiranë: Albin, 2002.
6. Ramazan Hysa. *Albanian-English, English-Albanian Dictionary and Phrasebook*. New York: Hippocrene Books, 1999.
7. Drejtoria e Studimeve dhe Botimeve Shkollore. *Fjalor Anglisht-shqip*. Tiranë: Ministria e Arësimit dhe e Kulturës, 1966.
8. Minor Ellsworth Kyger. *Indo-European Words and Locutions for Danger, with Emphasis on Germanic and Romance Languages*. Michigan: Catholic University of America Press, 1955.
9. Ligji nr. 45/2019 "Për mbrojtjen civile"
10. Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Kryesia. *Raport i veprimtarisë institucionale dhe i kontributit shkencor të anëtarëve të saj gjatë vitit 2018*. Tiranë: Akademia e Shkencave e Shqipërisë, mars 2019.
11. The InterAcademy Partnership for Science (IAP). Rezolutë *Deklaratë e akademive anëtare të IAP-it për Shkencën, mbi objektin: "Shkenca dhe teknologjia në reduktimin e rrezikut nga fatkeqësitë"*. Trieste, Italy, 2016.

Kjo deklaratë është një shkrim, me shtesa dhe rishikime, e Deklaratës së Tokios, Agjendës së Veprimit të Tokios, i propozimit me titull "Nxitja e studimit ndërkombëtar për reduktimin e rrezikut të fatkeqësive dhe aftësisë ripërtëritëse dhe reduktimi i rreziqeve nga fatkeqësitë", dhe i deklaratës së titulluar "Përforcimi i aftësisë ripërtëritëse ndaj katastrofave është thelbësor për zhvillimin e qëndrueshëm". Deklarata e Tokios u miratua në janar të vitit 2015 dhe Agjenda e Veprimit të Tokios u miratua në të njëjtën kohë në Konferencën e Tokios mbi studimin ndërkombëtar për reduktimin e rrezikut dhe aftësinë ripërtëritëse ndaj fatkeqësive. "Nxitja e studimit ndërkombëtar për reduktimin e rrezikut të fatkeqësive dhe aftësisë ripërtëritëse dhe reduktimi i rreziqeve nga fatkeqësitë" u përgatit nga Këshilli Shkencor i Japonisë në shkurt të vitit 2016 dhe "Përforcimi i aftësisë ripërtëritëse ndaj katastrofave është thelbësor për zhvillimin e qëndrueshëm" u botua në prill 2016 si pjesë e Deklaratës së Akademive të G-Shkencës 2016.

(The InterAcademy Partnership for Science)

IAP për Shkencën është një rrjet global i akademive shkencore të botës. Filluar në vitin 1993, qëllimi kryesor i tij është të ndihmojë akademitë anëtare të punojnë së bashku për të këshilluar qytetarë dhe zyrtarët publikë mbi aspektet shkencore të çështjeve kritike globale. Anëtarësia e saj përbëhet nga 113 akademi të shkencës.

Kopje shtesë të kësaj deklarate mund të shkarkohen nga:

<http://www.interacademies.net/10878/31951.aspx>

ICTP Campus, Strada Costiera 11, 34151 Trieste, Italy

Burimi elektronik:

<https://www.interacademies.org/sites>

[/default/files/statement/iap_statement_disaster_risk_reduction_albanian.pdf](https://www.interacademies.org/sites/default/files/statement/iap_statement_disaster_risk_reduction_albanian.pdf)

AKADEMIA E SIGURISË

Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

AKADEMIA E SIGURISË

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

Academy of Security

Sixth International Scientific Conference

Extreme phenomena of Nature and Security issues

31 May, 2021
Tirana, Albania

**AKADEMIA
E SIGURISË**

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

**« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »**

221

ENGLISH

ABSTRACTS

"POLICIMI DHE SIGURIA", NR. 21, MAY, 2021

AKADEMIA E SIGURISË

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »

NATURAL DISASTERS AND SECURITY ISSUES, BETWEEN REALITY AND PERCEPTION
(FINDINGS AND RECOMMENDATIONS FOR POLICY IMPROVEMENT)
PhD Xhavit SHALA

ABSTRACT

The purpose of this paper is to scan, analyze, evaluate and identify issues related to extreme natural phenomena, their risks and threats to national security, with the aim of providing policy recommendations for improvement to prevent, where possible, as well as to react in real time to minimize damage and manage such emergency situations as earthquakes, pandemics, floods, fires, avalanches, erosions, disasters, etc. Extreme natural phenomena / natural disasters pose a threat to national, regional and international security. About 86% of the territory of Albania is exposed to two or more natural hazards. Our National Security Strategy assesses and classifies environmental degradation and natural disasters, environmental destruction, deforestation, river pollution and natural or man-made natural disasters as first-rate national security risks. Meanwhile, the emergence of a pandemic that massively threatens the public health of the population has been wrongly categorized as a second tier risk, i.e. a second tier priority for national security.

This paper also presents the findings and conclusions about the popular perception of the level of danger and threat from extreme natural phenomena, the level of knowledge they have about these phenomena, their responsibilities in such situations and what are the needs for their education and raising awareness, based on the survey conducted by the Center of Scientific Research at the Security Academy.

During this paper, basic scientific research methods and instruments have been applied, such as qualitative, quantitative, etc. At the end of the paper, from the analysis of all findings and conclusions, also in the framework of the implementation of the defined objectives, the hypothesis raised at the beginning of the paper is proved to be true. In conclusion, the relevant recommendations for improving policies in this area are given.

SAFETY IN THE FACE OF DANGEROUS EARTHQUAKE OCCURRENCE
Professor Emerita Luljeta BOZO

ABSTRACT

Albania is a very seismic country and considering this aspect the institutions that can contribute in this direction (including the Academy of Security), should be involved in several directions, in terms of raising public awareness about the occurrence of earthquakes and the great risk that it presents, because it directly affects the feeling of panic and insecurity that grips every person at the moment when the earthquake strikes, and even more so when people have never experienced in their lives such a dramatic event. Further, some research institutions in this field should be re-evaluated, which provide very valuable information and make very important studies in the field of seismic. Studies, which are vital for the field of construction in a seismic country such as Albania. Also, there are a series of procedures in the field of construction, which not only need to be better evidenced and to function on the basis of well-defined rules, but in no way should be neglected, or be overcome. Only in this way will be increased the level of security even against such a phenomenon, often catastrophic, such as earthquakes.

**AKADEMIA
E SIGURISË**

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

**« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »**

SAFETY AND SECURITY IN DIFFERENT VELOCITIES IN PANDEMIC TIMES

PhD. Artur BEU

Doc. PhD. Ariana NEPRAVISHTA

ABSTRACT

Safety and security are closely related to the new speed of life that is bumping mankind in the new modern era often in catastrophic events. Society, science and technology are moving forward with different speed contrasting each other. Within the society the speed of communication is moving too fast as it is for the science as well. Meanwhile, the velocity of nature processes follows another direction. The first two are directly influencing the third one causing grave consequences. We humans should be in full harmony with these velocities otherwise a small deviation causes life problems. Catching the due time is probably our greatest challenge. For the others, there are no options to choose, they just follow the events. We, humans want to direct the events and this has changed our nature. The aim of this study is to enhance our attentions and awareness that life speed has to be in line with natural planet's speed. The lack of awareness will be our invisible enemy in the same manner viruses are. Signals of nature are clear and we have to follow them without causing new disasters. Sometimes stepping up is the cure.

EXTREME PHENOMENA OF NATURE AND NATIONAL SECURITY

PhD Bajram IBRAJ

ABSTRACT

No country, no community and no person is immune to the impact of extreme natural phenomena and to catastrophes. Under these conditions and circumstances, states take appropriate measures to prepare for them, to mitigate their negative effects, to respond, to recover and to have as little damage and consequences as possible.

Civil protection issues against extreme natural phenomena and civil emergencies are of great importance for the individual, society, state and country. They, especially in recent decades have increased significantly creating negative effects such as: economic, human and environmental and loss of human lives, injuries, illness and other negative effects on human physical, mental and social well-being.

In a democracy, the life of the person is primary. Therefore, according to article 21 of the Constitution of the Republic of Albania, "The life of the person is protected by law". While, according to point 2, article 57, of law no. 45/2019 "On civil protection" "Citizens have the right to seek protection of their lives and property from the civil protection structures, the provision of living conditions when affected by the disaster, until the moment of return to normal. ...". Therefore, civil protection, environmental protection and environmental safety and coping with civil emergencies against extreme natural phenomena, need the state and relevant institutions to take priority importance of the highest level, in order to prevent and minimize their safety and the safety of life and health of citizens and the activity of the state and society.

This paper, by answering the research question, how extreme phenomena of nature and civil emergencies affect security issues, seeks to argue and prove on the one hand, the role and importance of extreme natural phenomena and the management and coping of civil emergencies, but also the environment and its protection, and in turn, the impact they bring to human security, public safety and national security of the country.

AKADEMIA E SIGURISË

*Konferencë
shkencore
ndërkombëtare:*

**« Fenomenet
ekstreme
të natyrës
dhe çështjet
e sigurisë »**